

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

Odsjek Politologija
Usmjerenje: Evropske integracije

**POLITIČKE IMPLIKACIJE PRESUDA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA
BIVŠU JUGOSLAVIJU
-magistarski rad-**

Kandidat:
Dženana Karup Druško
Broj indexa: 143-EI/15

Mentor:
Prof. dr. Profesor emeritus Izet Beridan

Sarajevo, januar 2022.

SADRŽAJ

UVOD

I TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

- 1. Problem i predmet istraživanja**
- 2. Kategorijalno-pojmovni sistem**
- 3. Ciljevi istraživanja**
  - 3.1. Naučni ciljevi istraživanja**
  - 3.2. Društveni ciljevi istraživanja**
- 4. Sistem hipoteza**
  - 4.1. Generalna hipoteza**
  - 4.2. Posebne-pojedinačne hipoteze**
- 5. Varijable**
- 6. Izvori indikatora**
- 7. Metode i postupci istraživanja**

II FORMIRANJE MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

- 1. Razvoj međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnih odnosa – ključni preduslov formiranja međunarodnih sudova**
- 2. Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a o osnivanju MKSJ-a**
  - 2.1. Ciljevi MKSJ-a postavljeni Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a**
  - 2.2. Mandat, organizacija i nadležnosti MKSJ-a**
  - 2.3. Faktori koji su uticali na realizaciju mandata MKSJ**
    - 2.3.1. Podrška osnivača**
    - 2.3.2. Finansijska podrška**
    - 2.3.3. Suradnja država s MKSJ**

III PRESUDE MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

- 1. Međunarodni oružani sukob u presudama MKSJ**
- 2. Politički ciljevi (međunarodnog) oružanog sukoba u BiH utvrđeni u presudama**

IV POLITIČKE IMPLIKACIJE IZAZVANE ČINJENICAMA UTVRĐENIM U PRESUDAMA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

- 1. Međunarodne političke implikacije presuda**
- 2. Regionalne političke implikacije presuda**

V ZAKLJUČCI

LITERATURA

UVOD

Za istraživanje političkih implikacija presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) bilo je neophodno sveobuhvatno istražiti uzroke i način osnivanja MKSJ-a, formiranje i rad MKSJ-a, prepreke, blokade i političke izazove s kojima se u svom radu susretao MKSJ, presude koje je donio, njegov uticaj na međunarodno pravo, političke reakcije i odluke koje su izazivale njegove presude na međunarodnom i regionalnom nivou.

Za potrebe rada analizirana je i finansijsko-materijalna podrška koju je MKSJ pružalo Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija (VS UN) od početka osnivanja 1993. godine. Istraženi su razlozi koji su naveli VS UN-a da donese odluke koje su rezultirale rezolucijama 1503 i 1534 kojima su određeni rokovi za završetak istraga, podizanja optužnica, završetak prvostepenih i drugostepenih postupaka, odnosno doneseni su rokovi za izricanje svih presuda i završetak rada MKSJ-a, te kako je to uticalo na postupke. Političke implikacije istražene su i kroz unutrašnje odnose u MKSJ-u koji su doprinijeli i(li) uticali na donošenje određenih presuda koje su naknadno izazvale političke implikacije.

Izrečene presude su sublimat najvažnijih faktora u radu svakog suda, tako i međunarodnog, pa i MKSJ-a zbog čega su i one bile istraživane u ovom radu. Faktori, kao što su podrška osnivača, suradnja država i posvećenost i profesionalizam osoblja, direktno su uticali i na sadržaje presuda. Istraživanje političkih implikacija presuda MKSJ-a s toga je moralo obuhvatiti i prethodne političke implikacije koje su odlučujuće utjecale i na navedene faktore. Već je imenovanje prvog tužitelja MKSJ-a bila "crvena nit" političkih implikacija koja se protezala i kroz kasniji rad MKSJ-a: Velika Britanija nije htjela da prvi tužitelj bude musliman, a Rusija nije htjela podržati prvog tužitelja MKSJ-a iz zemalja koje su članice NATO-a.¹ Takve i slične tendencije zadržale su se i u kasnijem radu MKSJ-a. Tako je, na primjer, Rusija prvostepenu presudu protiv Radovana Karadžića nazvala političkom, uz cijeli niz političkih kvalifikacija kojima su se obrušili na MKSJ i njegov rad.²

Dok je Nirberški sud bio sud pobjednika (saveznika) nakon II svjetskog rata, MKSJ je bio sud kompromisa i političkog odgovora međunarodne zajednice na zločine počinjene na području

---

¹ Carol Off, "The Lion, the Fox & The eagle – A story of generals and Justice in Rwanda and Yugoslavia", Random House Canada, 2000, str. 267-268. (Izbor prvog tužitelja kasnio je i protekao je u dramatičnim političkim uslovljavanjima. The New York Times, ali i brojne vodeće međunarodne organizacije izvjestile su da Velika Britanija ne želi na toj poziciji muslimana u rješavanju zločina u kojima su najveće žrtve bili muslimani. Rusi su uložili veto na Christophera Amerasinghea iz Kanade i bilo koga ko dolazi iz članica NATO-a.)

² RTS, "Moskva – Tribunal nastavlja mit da su Srbi jedini odgovorni", 25.03.2016. ("Rusko Ministarstvo spoljnih poslova ocijenilo je povodom presude lideru bosanskih Srba Radovanu Karadžiću da Haški tribunal nastavlja da stvara mit o srpskom narodu kao jedinom odgovornom za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji. Zamjenik ministra spoljnih poslova Rusije, Genadij Gatilov, rekao je da Moskva smatra da je presuda Haškog tribunala Radovanu Karadžiću ispolitizovana.") Dostupno na:

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/10/Svet/2258216/Moskva%3A+Presuda+Karad%C5%BEi%C4%87u+je+ispolitizovana.html>, pristupljeno: 25.05.2020.

bivše Jugoslavije, najviše na području Bosne i Hercegovine. U preambuli Dejtonskog mirovnog ugovora se navodi da se na području bivše Jugoslavije desio “nesretni sukob” zbog čega je bilo važno ponašanje pojedinih svjetskih sila i država nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora, počevši od ponašanja pojedinih North Atlantic Treaty Organisation (NATO) članica u dijelu hapšenja odgovornih od strane Implementation Forces (IFOR)/Stabilisation Force (SFOR) koje je MKSJ kritizirao zbog nedovoljne suradnje, do odluke Evropske unije (EU) o uslovljavanju evropskih integracija zemljama bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) suradnjom s MKSJ-om, kao ključnim uslovom za njihov ulazak u EU.

I TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

1. Problem i predmet istraživanja

Da bi došli do odgovora na pitanje koje su to političke implikacije MKSJ-a istražili smo kako je došlo do osnivanja MKSJ-a, ciljeve koje je pred MKSJ postavio njegov osnivač – Vijeće sigurnosti UN-a, mandat koji je imao MKSJ, ali i razvoj međunarodnog prava i međunarodnih odnosa (iskustva nakon I svjetskog rata; iskustva vojnih sudova u Nürnbergu i Tokiju nakon II svjetskog rata), kao bitne pretpostavke koje su dovele do toga da se prvi put u historiji formira ad hoc međunarodni krivični (civilni) sud koji je procesuirao pojedince zbog kršenja međunarodnog humanitarnog prava, što je bio prvi i osnovni cilj osnivanja MKSJ-a.

Dalje smo istražili faktore koji su imali uticaj na realizaciju mandata MKSJ-a, samim tim i na odluke i presude MKSJ-a, koje smo na osnovu provedenog istraživanja podijelili u tri kategorije:

1. Podrška osnivača, Vijeća sigurnosti UN-a (politička i strukturalno-funkcionalna),
2. Suradnja država sa MKSJ i
3. Stručno i kvalificirano osoblje koje je bilo posvećeno realizaciji ciljeva MKSJ-a.

Političke implikacije presuda MKSJ-a direktno su povezane, kao što je dokazano u ovom radu, sa sadržajem i strukturom samih presuda. Istraživanjem smo dokazali da su presude MKSJ-a izazvale različite političke implikacije na međunarodnom i regionalnom nivou (u državama bivše SFRJ) i između njih su velike razlike. Političke implikacije na međunarodnom planu su doprinijele uspostavljanju sistema zaustavljanja nekažnjivosti kroz formiranje stalnih i ad hoc međunarodnih sudova i usvajanju principa da nema zaštićenih pojedinaca bez obzira na kojoj funkciji se nalazili u nekoj državi. EU, ali i druge države izvan EU, donijele su niz političkih odluka kroz rezolucije kojima se prihvataju presude MKSJ-a. Presude MKSJ-a prouzrokovale su i političke implikacije na rad drugog međunarodnog suda, Međunarodnog suda pravde, što je, također, istraženo u ovom radu.

Političke implikacije na regionalnom planu, kako smo dokazali istraživanjem, produkt su stava političkih elita prema MKSJ od početka njegovog rada. Presude su odbijane, prihvatane, negirane, omalovažavane, interpretirane, ili proglašavane prihvatljivim u zavisnosti od političkih interesa država (političkih lidera) regiona. Kad se govori o negiranju i neprihvatanju presuda MKSJ-a, radi se, uglavnom, o političkim elitama Srbije i Hrvatske, što je u direktnoj vezi s involviranošću ovih država u oružane sukobe na području bivše SFRJ, odnosno u sukobe u BiH, a što je i utvrđeno u presudama MKSJ-a. Ovo istraživanje to dokazuje, kao i direktnu vezu srpskih i hrvatskih (političkih, religijskih, intelektualnih, medijskih) elita u BiH s onima u Srbiji i Hrvatskoj u zajedničkom negiranju, a sve zbog (negiranja) zajedničke odgovornosti za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava tokom sukoba u Bosni i Hercegovini iza kojih su

stajali jasni politički ciljevi i Beograda i Zagreba, što je također dio istraživanja ovoga rada kroz presude MKSJ-a.

2. Kategorijalno-pojmovni sistem

U radu se koriste sljedeći pojmovi:

Oružani sukob postoji “kad god se pribjegava oružanoj sili između država ili postoji oružano nasilje dužeg trajanja između organa vlasti i organizovanih oružanih grupa ili između takvih grupa unutar države”.³

Međunarodni oružani sukob – oružani sukob između dvije ili više država. Izraz koji se često koristi u međunarodnom pravu, u politici i praksi i za rat kao najoštriji međunarodni oružani sukob. Ratovi za nacionalno oslobođenje u kojima se narodi bore protiv kolonijalne dominacije i protiv rasnih režima, i općenito ratovi koji izbijaju kada narodi nastoje ostvariti svoje pravo na samoopredjeljenje, također se smatraju međunarodnim oružanim sukobom. (Beridan, Tomić, Kreso; 2001:207)

Međunarodni krivični sudovi su moderne sudske institucije međunarodnih organizacija, kao što su UN, osnovani različitim instrumentima međunarodnog prava u cilju progona i kažnjavanja određenih teških krivičnih djela na štetu cijele međunarodne zajednice u slučajevima u kojima je to kažnjavanje izostalo pred nacionalnim krivičnim sudovima. Međunarodni krivični sudovi su nadnacionalne institucije u rukama međunarodne zajednice koja ih koristi u svojoj politici očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti. (Krapac; 2011)

Međunarodno humanitarno pravo – poznato i kao “pravo o oružanim sukobima” ili “ratno pravo”, skup je pravnih pravila sastavljenih od Ženevskih i Haških konvencija, sudske prakse i međunarodnog običajnog prava, koje države potpisnice međunarodnih ugovora u svojim odnosima i odnosima s međunarodnim organizacijama prihvataju kao obvezujuće. Međunarodno humanitarno pravo regulira njihovo ponašanje u međusobnim odnosima i ponašanje prema fizičkim osobama, prvenstveno civilima. Prema definiciji Međunarodnog odbora Crvenog križa “međunarodno humanitarno pravo je grana međunarodnog prava koje upravlja odnosima među državama. Cilj mu je zaštititi osobe koje više ne sudjeluju u sukobima, ranjene i bolesne, zatvorenike i civile, i definirati prava i obaveze zaraćenih strana u provođenju neprijateljskih radnji.” Međunarodno humanitarno pravo nastalo je kao odgovor na mnogobrojne ratove koji su vođeni kroz povijest, odnosno patnje kroz koje su brojni ljudi prolazili zbog njih. Temelji se na običajnom pravu koje je nastalo u pokušajima humanizacije tih ratova i smanjenja stradanja ljudi, ali su najveći uticaj na moderno humanitarno pravo imale Haške i Ženevske konvencija, te

---

³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dušku Tadiću, 07.05.1997, zaključak: 561. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/bcs/970507.pdf>, pristupljeno: 25.05.2020.

Dopunski protokoli. “Sukladno odnosima koje ratno pravo uređuje, njegovi su glavni ciljevi: 1. humanizacija samo po sebi nehumanog stanja i isto takvih odnosa; 2. podvrgavanje odgovarajućim pravilima svih oružanih sukoba, bili oni međunarodni ili ne.” Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se u situacijama oružanih sukoba.⁴ Kada se radi o pojedinačnoj odgovornosti, običajno međunarodno humanitarno pravo čini krivično odgovornim sve osobe koje počine, koje nalože činjenje ili koje su na drugi način odgovorne kao zapovjednici ili nadređeni za činjenje ratnih zločina. Istraživanje ratnih zločina i krivično gonjenje osumnjičenih obaveza je država, a ako one ne mogu izvršiti ovu obavezu uspostavljaju se međunarodni ili mješoviti tribunali koji će to uraditi.⁵

Genocid – “Razmotrivši deklaraciju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u njenoj rezoluciji 96(I) od 11. decembra 1946. godine da je genocid zločin po međunarodnom pravu koji je u suprotnosti sa duhom i ciljevima Ujedinjenih nacija i koji civilizovani svet osuđuje; Priznajući da je u svim periodima istorije genocid izazvao velike štete čovječanstvu, i Uvjedene da je za oslobođenje čovječanstva od tako užasne nedaće nužna međunarodna saradnja; Sporazumijele su se u sljedećem: Član I: Strane ugovornice potvrđuju da je genocid, bez obzira da li je izvršen za vrijeme mira ili rata, zločin po međunarodnom pravu i da preuzimaju obavezu da ga spriječe i kazne. Član II: U smislu ove Konvencije kao genocid se smatra bilo koje od navedenih djela učinjenih u namjeri potpunog ili djelimičnog uništenja jedne nacionalne, etničke, rasne ili vjerske grupe kao takve: a) ubistvo članova grupe; b) teška povreda fizičkog ili mentalnog integriteta članova grupe; c) namjerno podvrgavanje grupe životnim uslovima koji treba da dovedu do njenog potpunog ili djelimičnog uništenja; d) mjere uperene na sprečavanje rađanja u okviru grupe; e) prinudno premještanje djece iz jedne grupe u drugu. Član III: Kažnjiva su sljedeća djela: a) genocid; b) planiranje izvršenja genocida; c) neposredno i javno podsticanje na vršenje genocida; d) pokušaj genocida; e) saučesništvo u genocidu. Član IV: Lica koja učine djelo genocida ili neko drugo djelo navedeno u članu III, biće kažnjena bez obzira da li upravljaju državom, obavljaju funkcije ili su obični pojedinci.”⁶ Konvencijom UN-a o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, usvojenoj 1948. godine genocid je prvi put prepoznat kao zločin po međunarodnom pravu.⁷

Politika – dugovječnost pojma politika načinila ga je isuviše sadržajnim da bi ga se moglo koristiti u jednome kontekstu bez prethodnoga, užega njegova određenja i značenja. Ako

---

⁴ International Committee of the Red Cross (ICRC), War and international humanitarian law. Dostupno na: <https://www.icrc.org/eng/war-and-law/overview-war-and-law.htm>, pristupljeno: 05.11.2021.

⁵ “Običajno pravo”, Međunarodna revija Crvenog križa/krsta, sveska 87, broj 857, mart 2005, str. 197. Dostupno na: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/bos-irrc_857_henckaerts.pdf, pristupljeno: 05.11.2021.

⁶ Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, “Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida”, dostupno na: <http://www.institut-genocid.unsa.ba/userfiles/file/KONVENCIJA%20O%20SPRJECAVANJU%20I%20KAZNJAVANJU%20ZLOCIN A%20GENOCIDA.pdf>, pristupljeno: 19.10.2021.

⁷ United Nations, Genocide prevention and the responsibility to protect, Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. Dostupno na: <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide.shtml>, pristupljeno: 25.05.2020.

sublimiramo stavove o politici: različita uža i šira akademska razumijevanja pojma, ali i ona najšira, čak laistička, ona koja se mogu čuti svakodnevno ili pročitati u dnevnim novinama na svim meridijanima, možemo ih razlučiti u tri osnovne skupine: 1. Politika kao umijeće vođenja države, 2. Politika kao izraz interesa, kao mudrost njihova definiranja i ostvarivanja na ličnom, grupnom ili općedruštvenom nivou, 3. Politika kao vulgarnizirani izraz za sve vrste ljudskoga ponašanja (pojedinaca, grupe, političke skupine, do države) koje poprimaju predznak prevare, lažnoga kazivanja, općenito nehumanoga ponašanja i zlobe. Sa stajališta moći – politika je moć, politika je sposobnost posredovanja u određenim društvenim i unutardržavnim, međudržavnim i međunarodnim odnosima, odnosno, moć utjecaja na rješavanje tih odnosa. (Beridan; 2008:13-15)

Ratni zločini predstavljaju ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena u međunarodnim i nemeđunarodnim oružanim sukobima koja povlače individualnu krivičnu odgovornost. Različite odredbe prema međunarodnom humanitarnom pravu (običajno pravo i ugovorno pravo) zabranjuju činjenje ratnih zločina: 1. teška kršenja Ženevskih konvencija i Dodatnog protokola I (DP I) koji se primjenjuju na međunarodne oružane sukobe, 2. zajednički član 3. Ženevskih konvencija koji se primjenjuje na sve sukobe, 3. i druga ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava koje se primjenjuje na međunarodne ili nemeđunarodne oružane sukobe.⁸

Zločini protiv čovječnosti. Genocid i ratni zločini su kodificirani u međunarodnim ugovorima, dok su zločini protiv čovječnosti evoluirali u okviru međunarodnog običajnog prava. Prve optužbe za zločine protiv čovječnosti podignute su na osnovu Statuta Nirnberškog suda. Definicija zločina protiv čovječnosti utvrđena je u tom Statutu i u Nirnberškoj presudi. Generalna skupština UN podržala je koncept zločina protiv čovječnosti 1946. godine. Sadržaj pojma zločina protiv čovječnosti evoluirao je od Drugog svjetskog rata naovamo kroz sudsku praksu MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Međunarodnog krivičnog suda (MKS). Prema Članu 5/3 Statuta MKSJ/MKSR zločini protiv čovječnosti Međunarodni sud je nadležan da krivično goni osobe odgovorne za slijedeća krivična djela kada su počinjena u oružanom sukobu, bilo međunarodnog bilo unutrašnjeg karaktera, i usmjerena protiv bilo kog civilnog stanovništva: (a) ubistvo, (b) istrebljivanje, (c) porobljavanje, (d) deportacija, (e) zatvaranje, (f) mučenje, (g) silovanje, (h) progoni na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, (i) druga nehumana djela. Zločin protiv čovječnosti je počinjen kad optuženi počini zabranjenu radnju koja predstavlja dio nekog napada koji je “široko rasprostranjen ili sistematski” i “usmjeren protiv bilo kog civilnog stanovništva”; kad postoji veza ili nexus između radnji optuženog i tog napada. Statut MKSJ-a zahtijeva da napad bude izvršen u kontekstu oružanog sukoba, a Statut MKSR-a da napad sadrži diskriminirajući element. Nijedan od ovih elemenata se ne zahtijeva u definiciji

---

⁸ “Priručnik za provođenje istrage u predmetima ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida u Bosni i Hercegovini”, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini, oktobar 2013, str. 82. Dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/e/281496.pdf>, pristupljeno: 05.11.2021.

zločina protiv čovječnosti prema međunarodnom običajnom pravu. Na MKS nijedan od ovih dodatnih elemenata nije obavezan.⁹

3. Ciljevi istraživanja

3.1. Naučni ciljevi istraživanja

1. Istraživanje uloge VS UN-a u osnivanju i radu MKSJ-a;
2. Istraživanje ciljeva koje je pred MKSJ postavio osnivač;
3. Istraživanje faktora koji su uticali na rad i rezultate MKSJ;
4. Analiza presuda MKSJ-a, njihov uticaj na međunarodno humanitarno pravo i uspostavu međunarodne prakse, ali i na međunarodne odnose;
5. Istraživanje uloge članica EU u političkim implikacijama presuda MKSJ-a koje prihvataju njegove presude, ali su u svojim politikama prema zemljama nastalim raspadom SFRJ mir i sigurnost u regionu stavili ispred prava i pravde;
6. Istraživanje činjenica u presudama MKSJ-a koje su dovele do osporavanja, neprihvatanja i negiranja njegovog rada od strane političkih elita u zemljama bivše SFRJ, ali i politika koje su im u tome pomagale, što je dovelo i do jačanja historijskog revizionizma;
7. Identificiranje i ukazivanje na političke i pravne uzroke negiranja presuda kojima se negira karakter rata u BiH i odgovornost za počinjene ratne zločine.

3.2. Društveni ciljevi istraživanja

1. Istraživanje i ukazivanje na posljedice do kojih su dovele političke implikacije presuda MKSJ-a, kako u BiH, tako i u drugim zemljama bivše SFRJ, jer i 25 godine nakon rata društva su podijeljena po etničkim grupama;
2. Dokazivanje da je proces suočavanja s prošlošću u regionu potpuno izostao upravo i zbog neprihvatanja presuda i negiranja činjenica presuđenih u MKSJ, odnosno političkim implikacija koje su izazvale presude MKSJ;
3. Nametanje narativa od strane političkih elita o sukobima na prostoru bivše SFRJ uspjelo je i zbog neprihvatanja presuda MKSJ-a, a u čemu su svojim nereagiranjem i dopuštanjem da se u regionu nametne politika negiranja i ojača revizionizam, doprinijeli i osnivač MKSJ-a i EU.

---

⁹ Ibid, str. 70-71.

4. Sistem hipoteza

4.1. Generalna hipoteza

Bez obzira na sve političke implikacije koje su uticale na rad MKSJ-a, na način da su umanjile njegove rezultate prvenstveno kroz broj optuženja i završenih procesa ali i pojedine zaključke sudskih vijeća, presude koje je izrekao MKSJ i činjenice utvrđene u njima imaju neprocjenjivu vrijednost za Bosnu i Hercegovinu, jer da MKSJ to nije uradio nikad se ne bi znale činjenice o sukobu u Bosni i Hercegovini 1992-1995, niti bi najodgovorniji politički, vojni i policijski dužnosnici bili osuđeni. Upravo činjenice utvrđene u sudskim postupcima ključni su razlog regionalnih političkih implikacija – neprihvatanja i negiranja presuda, i izazivanja političkih kriza u Bosni i Hercegovini i regionu koje ponovo prijete ugrožavanjem mira i sigurnosti.

4.2. Posebne-pojedinačne hipoteze

1. Rad MKSJ-a od njegovog formiranja bio je pod političkim uticajem osnivača – VS UN-a, koji je sve vrijeme funkcioniranja MKSJ-a zadržao kontrolu nad pravnim okvirom funkcioniranja Suda, od imenovanja predsjednika i glavnih tužitelja, preko kontrole finansijskih sredstava, postavljenih ciljeva, određivanja mandata MKSJ-a, do odluke da se tužitelju oduzme mogućnost vođenja istraga i podizanja optužnica, i donošenja odluka o okončanju njegovog mandata. Politička podrška osnivača, VS UN-a, bila je najvažniji faktor jer je najviše uticala na rad MKSJ-a. Istovremeno, nekorištenje mehanizama koje su imali na raspolaganju VS UN-a, ali i EU, kao i napuštanje tzv. politike uslovljavanja, doprinijeli su negiranju i neprihvatanju presuda MKSJ-a, jer su iznad prava i pravde stavili politiku održavanja mira i sigurnosti u regionu, a upravo negiranje i neprihvatanje presuda MKSJ-a dovelo je do narušavanja mira i sigurnosti u regionu odbijanjem presuđenih činjenica, odnosno suočavanja s prošlošću.

2. Činjenice utvrđene u presudama MKSJ-a i pored sveg negiranja ne mogu se promjeniti, ali mogu itekako utjecati na “sjećanja” i stavove o prošlosti usljed stalnih interpretacija presuda i historijskog revizionizma koji političke elite iz Zagreba i Beograda, podržane od određenih srpskih i hrvatskih struktura u BiH, godinama provode u BiH i regionu. Usljed svega toga izostao je ozbiljan proces suočavanja s prošlošću i pomirenja u regionu, a bh. društvo je duboko podijeljeno.

5. Varijable

Generalna hipoteza rada je da su presude MKSJ-a izazvale različite političke implikacije na međunarodnom i regionalnom nivou: dok je na međunarodnom nivou MKSJ odigrao značajnu, pozitivnu ulogu doprinoseći razvoju međunarodnog humanitarnog prava ali i u zaustavljanju nekažnjivosti odgovornih, činjenice utvrđene u presudama MKSJ, na regionalnom nivou direktno su uticale na negiranje, poricanje, interpretiranje i odbacivanje presuda, pa i proces historijskog

revizionizma, što su sve političke implikacije kojima je umanjen rezultat rada MKSJ-a u zemljama bivše JFRJ, prvenstveno Srbiji i Hrvatskoj u kojima su nosioci tih implikacija upravo pripadnici onih elita (političkih, akademskih, religijskih, medijskih, umjetničkih) koje su 90-ih podržavale sukobe i učestovale u njima, pravdajući zločine i štiteći ratne zločince.

Nezavisna varijabla

1. Osnivanje, mandat i rad MKSJ
2. Presude MKSJ

Zavisna varijabla

1. Presuđene činjenice
2. Interpretacija presuđenih činjenica
3. Negiranje i neprihvatanje mandata MKSJ-a
4. Negiranje i neprihvatanje presuda MKSJ-a
5. Glorifikacija ratnih zločinaca
6. Historijski revizionizam

6. Izvori indikatora

- a) Rezolucije Vijeća sigurnosti UN,
- b) Pravilnik MKSJ,
- c) Presude MKSJ,
- d) Izvještaji predsjednika i glavnih tužitelja MKSJ-a koje su od formiranja redovno (šestomjesečno i godišnje) slali Vijeću sigurnosti UN-a,
- e) Međunarodna pravna regulativa,
- f) Stručni radovi o radu MKSJ-a,
- g) Zbornici radova,
- h) Mediji.

7. Metode i postupci istraživanja

Deduktivna metoda korištena je za izvođenje zaključaka na temelju urađene analize pojedinih presuda MKSJ.

Metoda analize i sinteze korištena je za istraživanje političkih implikacija osnivanja MKSJ-a, kao i presuda MKSJ-a, zatim za istraživanje presuda MKSJ-a i političkih stavova o njima, te kako je to doprinijelo neprihvatanju presuda MKSJ-a. Ova metoda je u radu korištena i za istraživanje i analiziranje činjenica utvrđenih presudama, odnosno šta je to u presudama što je uzrokovalo njihovo neprihvatanje i negiranje.

Metoda dokazivanja korištena je za dokazivanje generalne hipoteze rada.

Metoda kompilacije – proučavanjem radova drugih autora o radu i presudama MKSJ-a, u kombinaciji sa drugim metodama, došlo se do ciljeva postavljenih u radu.

Prikupljanje podataka: službeni dokumenti, rezolucije, sporazumi, zakoni, međunarodno pravo, stavovi pojedinih zemalja o formiranju međunarodnih sudova, stavovi pravnika i političara o međunarodnom humanitarnom pravu i formiranju i radu međunarodnih sudova.

Analizom sadržaja istraživane su knjige, časopisi, internet, televizija.

Povijesna metoda pomaže i omogućava u radu spoznaje o nastanku i razvoju međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnih odnosa, te povijest, nastanak i razvoj međunarodnih krivičnih sudova, razloge njihovog osnivanja, ciljeve zbog kojih su formirani i političke implikacije njihovog rada.

Komparativnom metodom istraživane su presude MKSJ-a, a ova metoda je pomogla i za ukazivanje varijacija i promjena u radu MKSJ-a. Ovom metodom istraživani su i medijski sadržaji kako bi se što bolje i preciznije utvrdile političke implikacije presuda MKSJ.

II FORMIRANJE MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

1. Razvoj međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnih odnosa – ključni preduslov formiranja međunarodnih sudova

O začecima međunarodnog humanitarnog i krivičnog prava može se govoriti još u Hamurabijevom zakoniku¹⁰ nastalom oko XVII vijeka p.n.e, zatim pisanim naredbama kralja Kira u VII vijeku p.n.e, djelu Sun Tzua kineskog ratnika iz VI vijeka p.n.e, antičkom Rimu, i dr. (Bassiouni; 1992:154-158), dok se na neke elemente međunarodnog krivičnog prava nailazi još u srednjevjekovnom pravu. Međutim, o razvijenijim i temeljitijim oblicima međunarodnog humanitarnog i krivičnog prava može se govoriti tek u novije doba, tačnije u XIX i XX vijeku.¹¹

Već od XIII vijeka javljaju se prva suđenja za počinjene zločine u ratu i do XVIII vijeka uočene su prve pojave međunarodnog prava u smislu međunarodne odgovornosti za počinjene zločine. Početak XX i cijeli XIX vijek obilježavaju dva procesa, prvi se smatra stvaranjem prvih međunarodnih multilateralnih konvencija, a drugi proces izgradnje nacionalnih normi o vođenju rata. (McCormak; 1997:684-700)

Nastojanja da se međunarodnim normama uredi ratna svakodnevnica Evrope rezultirala su prvim međunarodnim pravnim aktima: Pariška deklaracija o pomorskom pravu iz 1856 godine¹², Ženevska konvencija o poboljšanju uslova ranjenika iz 1864¹³, Sankt Peterburška deklaracija iz

---

¹⁰ Hamurabi (1792-1750. p.n.e.), sedmi vladar amorićanske dinastije starog Babilona. Hamurabijev zakonik je prvi pravni pisani zakonik u historiji.

¹¹ Bojan Jović, "Razvoj međunarodnog krivičnog prava i pravosuđa", IPF, Institut pravo/finansije. ("Začeci međunarodnog krivičnog pravosuđa sežu u duboku prošlost pa se tako spominje, ako to uopće i predstavlja korijene modernog međunarodnog krivičnog pravosuđa, suđenje u Brajzahu, 1474. godine, protiv Vojvode od Burgundije, potom suđenje u Napulju 1268. godine; zatim ideja o osnivanju međunarodnog krivičnog suda predsjednika Međunarodnog Crvenog krsta – Švajcarca Gustava Moyniera koji je bio zgrožen svirepostima učinjenim za vrijeme njemačko-francuskog rata iz 1870/1871. godine; potom pokušaj suđenja njemačkom kajzeru Wilhelmu II nakon Prvog svjetskog rata, koji je prebjegao u Holandiju i tako izbjegao suđenja za djela koja su mu se stavljala na teret po osnovu komandne odgovornosti. Nakon Prvog svjetskog rata bilo je više pokušaja formiranja međunarodnog krivičnog suda i to preko Društva naroda, ali neuspješno, a države preko nacionalnih sudova u periodu između dva svjetska rata, dijele pravdu po principu pobjednika i poraženog, kao što je i inače u svijetu, na jedan subjektivan, pristrasan i nedovoljno kompetentan način, pod komandom najuticajnijih sila pobjednica u ratovima. Ali, pravda se zaista dogodila, možemo reći jedanput, i to više pod uticajem politike i svjetskih velesila, nakon Drugog svjetskog rata u Nirberškom (1946. godine) i Tokijskom (1948. godine) procesu.") Dostupno na: <http://ipf.rs/razvoj-medunarodnog-krivicnog-prava-i-pravosuđa/>, pristupljeno 23.05.2020.

¹² Pariška pomorska deklaracija usvojena je 16. aprila 1856.

¹³ 1864. godine švicarska vlada službeno poziva vlade svih evropskih država, te SAD-a, Brazila i Meksika da pošalju svoje predstavnike na službenu diplomatsku konferenciju. Ukupno 26 delegata iz 16 država došlo je na konferenciju i 22. augusta 12 država potpisuje prvu Ženevsku konvenciju. Prvom Ženevskom konvencijom se propisuje poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu – štiti ranjene i bolesne vojnike i osoblje koje ih njeguje, zgrade u kojima su smješteni i opremu koja se koristi za njihove potrebe. Uređuje upotrebu znakova: crvenog križa i crvenog polumjeseca. Drugom Ženevskom konvencijom se definira poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru – proširuje zaštitu na mornare brodolomce i uređuje uvjete pod kojima im se može pružiti pomoć. Trećom Ženevskom konvencijom definira se postupanje s ratnim zarobljenicima – štiti pripadnike oružanih snaga koji su zarobljeni, sadrži pravila o postupanju prema njima i ustanovljuje prava i

1868, Haška konvencija o mirnom rješavanju sporova iz 1899, Haške konvencije i deklaracije iz 1907¹⁴. U konvencijama iz 1899. i 1907. javljaju se prve ideje o formiranju arbitražnog i međunarodnog krivičnog suda, a upravo zahvaljujući haškim konvencijama usvojena je tzv. “Martensova klauzula” koja je bila osnov za uvođenje i formiranje pojma “zločina protiv čovječnosti”. Uporedo s navedenim, 18. oktobra 1907. godine, u Den Haagu se na prijedlog Njemačke, Sjedinjenih Američkih Država i Rusije formira stalni sud – International Prize Court of Arbitration – koji, nažalost, nikada nije počeo s radom, jer se velike sile nisu mogle dogovoriti o primjenjivom pravu.¹⁵

Nakon I svjetskog rata, koji se smatra prvim ratom globalnih razmjera, 1919. godine osnovana je Komisija sa zadatkom utvrđivanja odgovornosti za rat. Komisija je predložila formiranje stalnog krivičnog suda (High tribunal). Međutim, ovu inicijativu nisu prihvatile SAD i Japan navodeći dva razloga za to: 1. narušavanje suverenosti država i 2. neprihvatanje načela i koncepcije zločina protiv čovječnosti. Mirovni sporazum iz Versaillesa¹⁶ je omogućio silama pobjednicama iz I svjetskog rata da sude poraženim državama – Austriji, Mađarskoj, Bugarskoj i Turskoj. Ovim sporazumom je u Članu 227 bilo predviđeno i da se sudi njemačkom caru Willhelmu II Hohenzollenu, ali do tog suđenja nikada nije došlo jer je on pobjegao i dobio azil u Nizozemskoj. Narušavanje suverenosti država jedan je od ključnih razloga koji su uzrokovali da, iako su suđenja bila predviđena u svim državama, Njemačka nikada nije izručila ni jednog svog državljanina drugoj državi; Belgija i Francuska su organizirale nekoliko suđenja u odsustvu, a sile pobjednice se nisu “protivile” ovakvom razvoju situacije. Na prvobitnom spisku Komisije za utvrđivanje zločina se nalazilo 895 ratnih zločinaca, da bi lista bila smanjena na 45, kada je donešena odluka da se Njemačkoj preda neizravna nadležnost da sudi. U Laipcu je održano 12 suđenja od kojih je šest rezultiralo oslobađajućom presudom. Jedino s Turskom sile pobjednice nisu u isto vrijeme potpisale mirovni sporazum, zbog odredbi o odgovornosti Turske za zločine nad Armencima (da se ne opterećuje nova vlast u Turskoj i društvene reforme započete nakon I svjetskog rata); mir s Turskom je sklopljen 1923. u Lausanneu i sadrži klauzulu o amnestiji, iako je Turska provela neke postupke. (McCormak; 1997:704 i Josipović, Krapac, Novosel; 2001)

Liga naroda kao međunarodna organizacija uspostavljena je tokom Pariške mirovne konferencije (1919)¹⁷ sa zadatkom da pripremi osnivanje dva međunarodna suda, jedan koji bi sudio u

---

obaveze sile u čijoj su vlasti. Četvrtom Ženevskom konvencijom se tretira zaštita građanskih osoba u vrijeme rata – ustanovljuje pravila o zaštiti civilnog stanovništva, posebice o postupanju prema civilima na okupiranom području, prema onima lišenima slobode, te okupaciji općenito.

¹⁴ Haške konvencije su međunarodni ugovori koji su zaključeni na Prvoj i Drugoj haškoj mirovnoj konferenciji u Haagu 1899. i 1907. i koji, zajedno sa Ženevskim konvencijama, čine temelje kodifikacije važećeg ratnog i humanitarnog međunarodnog prava koje je tada bilo tek u nastajanju.

¹⁵ Ivo Josipović, Davor Krapac, Petar Novoselec, “Stalni međunarodni kazneni sud”, Narodne novine, Zagreb, 2001.

¹⁶ I svjetski rat je završen potpisivanjem nekoliko mirovnih sporazuma, od kojih je najvažniji Versajski ugovor potpisan 28.06.1919.

¹⁷ Liga naroda utemeljena je na Mirovnoj konferenciji 1919. nakon I svjetskog rata u sklopu Versajskog ugovora i predstavlja preteču UN-a. Njen pokretač su bile sile pobjednice, a ideju je prvi proklamovao američki predsjednik Woodrow Wilson. Osnovni ciljevi osnivanja ove organizacije bili su razoružavanje, sprečavanje rata, kolektivna

sporovima između država, a drugi pojedincima odgovornim za zločine. I dok nije bilo dilema za uspostavu suda za sporove između država, za osnivanje krivičnog suda koji bi sudio pojedincima nije postojala suglasnost država. Razlozi su vrlo “suvremeni”: pojedinac nije subjekt međunarodnog prava i zato mu ne može suditi međunarodni sud; predviđena nadležnost suda prevazilazi okvire međunarodnog prava; dio počinjenih djela protiv čovječnosti može se odnositi ne samo na rat, nego i na događaje u vrijeme mira a što prevazilazi okvire međunarodnog prava; međunarodni sud će biti ispolitiziran; suprotan je suverenosti država i kao takav će ugrožavati mir. (Josipović, Krapac, Novoselec; 2001)

Između I i II svjetskog rata usvojeno je niz važnih međunarodnih dokumenata značajnih za razvoj međunarodnog humanitarnog i krivičnog prava, ali nije postojala suglasnost za stvaranje stalnog krivičnog suda koji bi utvrđivao pojedinačnu odgovornost za zločine iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava. Tek nakon II svjetskog rata, sile pobjednice/saveznici organizirali su Nirnberški i Tokijski (vojni) sud na kome je suđeno njemačkim i japanskim vođama na kraju rata. Unatoč činjenicama da su ovi tribunali bili limitirani s aspekta njihove internacionalne prirode, jer su sudije bili državljani samo država pobjednica, i činjenicu da su jedino Nijemci i Japanci bili procesuirani, može se reći da su i Nürnberg i Tokio značajno doprinjeli međunarodnom krivičnom pravu i pravdi u općem smislu.

Po Beigbederu¹⁸ oba ova suda, unatoč svojoj imperfekciji i političkoj determiniranosti, kreirala su izuzetno važan pravni presedan po kojem su se prvi puta procesuirali visokopozicionirani politički i vojni lideri za zločine počinjene u svoje ime i u ime režima kojima su pripadali; individualna odgovornost data je državnoj odgovornosti. “Nirnberško pravo” dodatak je samom konceptu zločina protiv čovječnosti i zločinima definiranim u Ženevskim i Haškim konvencijama. (Beigbeder; 2011:20-48) Na ovaj način je međunarodno pravo konačno usmjereno na odgovornost pojedinaca u odnosu na odnose među državama.

Dugi niz godina nakon Nürnberga i Tokija, međunarodna zajednica nije imala jedinstven pristup rješavanju problema iz oblasti kršenja međunarodnog humanitarnog i ratnog prava. Da li zbog “nezainteresiranosti” velikih sila, političko-blokovske podjele i niza drugih antagonizama koji su opterećavali međunarodne odnose skoro 45 godina, što je rezultiralo time da nije došlo do realizacije, pa čak i prije I i II svjetskog rata najavljenih inicijativa i zajedničkih odluka oko formiranja međunarodnog krivičnog suda. Sve ovo ne znači da međunarodna zajednica nije imala potrebu da se takvo nešto i desi, posebno imajući u vidu činjenicu da je samo od kraja II svjetskog rata vođeno oko dvadeset ratova, manjih ili većih razmjera koji su trajali od po

---

sigurnost, rješavanje sukoba diplomacijom i sveopće blagostanje. Dostupno na:

<http://www.un.org/en/aboutun/history/> i <http://cyberschoolbus.un.org/unintro/unintro3.htm>, pristupljeno: 17.05.2020.

¹⁸ Yves Beigbeder je bio angažiran na Nirnberškom tribunalu 1946. Nakon duge karijere u organizacijama UN-a kao visoki zvaničnik, predavao je međunarodno pravo za UNITAR u Ženevi, Švicarskoj i na raznim drugim evropskim i sjevernoameričkim univerzitetima. Član je Evropskog društva za međunarodno pravo i Akademskog vijeća o sistemu UN-a.

nekoliko dana, kao što je tzv. “Šestodnevni rat”¹⁹, do po nekoliko godina, kao što je Sovjetsko-Afganistanski rat.²⁰

Može se, na žalost, zaključiti da je međunarodnoj zajednici trebalo skoro pola vijeka, nakon Nürnberga i Tokija, da konačno u kasnim devedesetim godinama donese odluku o formiranju međunarodnog suda, MKSJ-a, a onda je 1994. godine formiran i Međunarodni krivični sud za Ruandu. MKSJ je formiran kao odgovor na strahovite i potresne slike ubijanja stotina hiljada ljudi, žena i djece, mučenja, protjerivanja više miliona ljudi iz njihovih domova, besciljna razaranja materijalnih dobara u srcu Evrope.

Poznato je da sudovi za bivšu Jugoslaviju i Ruandu nisu bili vojni kao Nirnberški i Tokijski, te da su ovi sudovi, bili “stvarni međunarodni sudovi sa sucima koji predstavljaju glavne pravne sisteme svijeta, dok su suci i tužitelji iz tribunala u Nürnbergu i Tokiju bili uključeni od strane pobjednika”. (Beigbeder; 2011:49) Potvrdu ovoj tvrdnji nalazimo i u Izvještaju o radu MKSJ za 1994. godinu koji je Vijeću sigurnosti UN-a prezentirao tadašnji predsjednik Suda Antonio Cassese.

Za razumijevanje najvažnijih teorija međunarodnih odnosa u odnosu na poziciju i djelovanje država i međunarodnih organizacija, a samim tim i međunarodnih krivičnih sudova, važno je uporedo pratiti i razvoj međunarodnog humanitarnog prava, kao i stvaranje međunarodnih institucija zaduženih za krivični progon odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Međunarodno humanitarno pravo i međunarodni sudovi počeli su da značajno utiču na oblike i vidove uspostave i održanja međunarodne suradnje. S druge strane, političke implikacije djelovanja MKSJ-a se upravo prožimaju kroz razvoj historijskih i političko-teoretskih osnova međunarodnih odnosa u pogledu primjene i uspostave međunarodnog humanitarnog prava i odnosa spram formiranja međunarodnog sudskog sistema, posebno krivičnog.

Zaštita nacionalnog (državnog) suvereniteta, odnosno međunarodna projekcija državnih interesa, ključna su pitanja za razvoj i primjenu međunarodnog prava, i s tim u vezi međunarodnog humanitarnog prava kao osnove za djelovanje međunarodnih krivičnih sudova. Ukupna međunarodna suradnja, međunarodne političke relacije, odluke i upravljanje, mogući su ukoliko se države, kao nosioci suvereniteta, suglase ili prihvate određene međunarodne norme i međunarodne obaveze.

---

¹⁹ Aljazeera, “Šestodnevni rat”, 21.10.2011. (U junu 1967. počeo je rat u kojem Izrael za samo šest dana zauzima Pojas Gaze i Sinajski poluotok od Egipta, Zapadnu obalu i Istočni Jerusalem od Jordana, te Golansku visoravan od Sirije. Ovaj sukob je poznat kao Šestodnevni ili Junski rat i vodio se od 05. do 10. juna 1967. između Izraela s jedne strane, te Egipta, Jordana i Sirije s druge strane.) Dostupno na <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/sestodnevni-rat>, pristupljeno: 17.05.2020.

²⁰ Sovjetsko-Afganistanski rat, ili Sovjetska invazija Afganistana, u kojem je tadašnji SSSR učestvovao u građanskom ratu koji se vodio u Afganistanu od 1978. do 1992. između komunističke vlade i islamističkih pobunjenika.

Prema Ianu Hurd u postoje tri razloga zašto se subjekti međunarodnih odnosa i prava (države) prihvataju ili se pridržavaju međunarodnih normi u uslovima kada međunarodni poredak nema opći centar političke moći da bi mogao da kontrolira ili sprovodi međunarodne norme. Hurd smatra da je to “zato što se akteri boje strahovanja od primjene pravila, jer glumci vide pravilo kao svoj vlastiti interes, jer glumci osjećaju da je pravilo legitimno i da ga treba poštivati”. S tim u vezi on smatra da “mnoge međunarodne institucije kao što su Vijeće sigurnosti UN-a i međunarodni sudovi aktivno rade kako bi se učinili legitimnijim, kao strategija za povećanje usklađenosti. I mnogi drugi akteri rade na delegitimiziranju međunarodnih organizacija kako bi se smanjila njihova moć. Ovi procesi su stvarni sadržaj vanjske politike i međunarodnih odnosa.” (Hurd; 1999:379-383)

Prilikom istraživanja niza teorija koje su u svom radu razmatrale i tretirale međunarodne odnose i međunarodno pravo, nameće se jednostavno ali veoma važno pitanje koje je vezano za prethodne tvrdnje: zašto države uopće uspostavljaju međunarodne tribunale? “Zašto bi se države ikada trudile stvoriti institucije koje bi se na kraju okrenule protiv njih, ili bi se barem mogle pozivati protiv njih kao presedani u smislu navodnog moraliziranja međunarodnog poretka?” (Mégret; 2002:1267) Po Frédéric Mégretu odgovor na ovu dilemu postoji još od Nürnberga: “Konvencionalno objašnjenje iz realističke perspektive od Nürnberga, jednostavno rečeno je da države stvaraju međunarodne sudove da legitimiraju svoje ciljeve i zato što misle, ili znaju, da ih mogu kontrolirati. Norme nemaju moć. To je moć koja diktira norme. Ali stvaranje ICTY i ICTR (međunarodni sudovi za Jugoslaviju i Ruandu, prim.aut.) u vrlo različitom kontekstu postavljaju pitanje: to sigurno nisu slučajevi pravde pobjednika u očiglednom smislu shvaćenom u Nürnbergu i Tokiju? Nešto jednostavno nije sasvim dobro objašnjeno dominantnom teorijom.” (Mégret; 2002:1267)

Sličnu tezu – da međunarodni krivični sudovi služe za legalizaciju ciljeva država, odnosno da su pod političkom kontrolom – iznio je i bivši generalni sekretar UN-a Boutros Boutros Ghali u radu “Dopuna agende za mir: Suočavanje s novim izazovima” u kome je tvrdio: “Vrijeme apsolutnog i isključivog suvereniteta (...) je prošlo: njegova teorija nikada nije bila usklađena sa stvarnošću. Danas je zadatak čelnika država da to shvate i pronađu ravnotežu između potrebe za dobrim unutarnjim upravljanjem i zahtjevima sve više međusobno ovisnog svijeta.” (Ghali; 1995:13)

Christian Reus-Smith u svom djelu “Politika međunarodnog prava”, navodi da je “politika oblik razuma i djelovanja koji generira višestruke institucionalne imperitive i zbog toga su institucionalne prakse poput modernog međunarodnog prava duboko strukturirane i prožete politikom. Važno je, međutim, zapamtiti da institucije stvaraju politički akteri kao strukturiranje ili uređivanje uređaja, kao mehanizme za oblikovanje politike na način koji štiti prevladavajuće pojmove legitime agencije, stabilizira individualne i kolektivne ciljeve i olakšava ostvarivanje instrumentalnih ciljeva.” (Reus-Smith; 2009:36)

Ernest Petrič u knjizi “Vanjska politika”, govoreći o teorijama i interesima u vezi s međunarodnim sudovima kaže da “zemlje koje sudjeluju u osnivanju i radu ovih sudova imaju interes u osiguravanju da se najteži zločini kažnjavaju i u budućnosti spriječe. Njihov drugi interes je utjecati na zemlju u kojoj su se zločini dogodili ili čiji su građani, pa čak i lideri bili uključeni u te zločine, kako bi ih spriječili u budućnosti, kaznili same zločince ili ih predali međunarodnim sudovima. Ti su sudovi stoga od velike važnosti u vanjskoj politici država. Oni ih mogu koristiti kao sredstvo pritiska na drugu zemlju, ili se mogu naći u poziciji u kojoj je njihova vanjska politika pod utjecajem funkcioniranja tih sudova. Države članice EU-a dale su punu suradnju s MKSJ kao preduvjet za integraciju zemljama bivše Jugoslavije, a posebno Hrvatske, u EU. Tako je za Srbiju i Hrvatsku (kao i neke druge zemlje) najvažniji vanjskopolitički zadatak bio izbjeći bilo kakvu nesuradnju s MKSJ.” (Petric; 2013:205)

Odnos slabih i malih država prema poštivanju međunarodnog prava za Kennetha Waltza je teoretska konstatacija, te on smatra da “moramo biti u pravu. Što ste manji, morate više biti u pravu” (Waltz; 1976:194) Prema neorealisticima međunarodnu suradnju je vrlo teško ostvariti i još teže održati. John Mearsheimeri analizirajući teoriju (neo)liberalnih institucionalista, ukazuje da je neoliberalizam u sjeni realizma, upozoravajući na “lažna obećanja” međunarodnih institucija u Bosni, Kavkazu i Ruandi. (Mearsheimer; 1995)

Ivo Josipović u naglašava česte dvostruke pravne standarde u međunarodnom pravu između država i ukazuje na ideju međunarodnog prava koje bi trebalo biti prihvaćeno kao ideja jednakosti svih pred zakonom, odnosno da je zakon primjenjiv prema svima na isti način. Kao primjer prezentira formiranje MKSJ-a koji je osnovan Rezolucijom VS UN-a, prisilnom mjerom VS UN-a zbog procjene o ugrožavanju međunarodnog mira, ali u isto vrijeme i naglašava da je to bilo nemoguće u formiranju stalnog (svjetskog) međunarodnog krivičnog suda zbog suprotstavljenih interesa. “Očito je da današnja međunarodna zajednica nije spremna prihvatiti osnivanje međunarodnog suda prisilnim mjerama. Najmoćnije države su, ne samo potencijalno, nego kako povijest pokazuje i stvarno česti sudionici oružanih sukoba, a time i njihovi državljani potencijalni okrivljenici pred međunarodnim sudom. Dakako neprihvatanje suda osnovanog na općeobvezujućoj osnovi se ne obrazlaže navedenim, već se ‘zaogrće’ u teoriju o suverenosti država i ‘nužnosti realističkog pristupa’.” (Josipović; 1995)

2. Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a o osnivanju MKSJ-a

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju²¹ osnovan je 1993. godine shodno poglavlju VII Povelje UN-a²² zbog počinjenih zločina u bivšoj SFRJ, a posebno u Bosni i Hercegovini, koji su

---

²¹ Originalan naziv: The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, engleski skraćeno: ICTY.

²² United Nations/Charter of the United Nations/Chapter VII/. (Povelja UN-a, Poglavlje VII, Djelovanje u slučaju prijetnje miru, narušavanja mira i čina agresije: “Član 39. Vijeće sigurnosti utvrđuje postojanje svake prijetnje miru, narušavanja mira ili čina agresije i daje preporuke ili odlučuje koje će mjere poduzeti.”) Dostupno na: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vii/>, pristupljeno: 25.05.2020.

po ocijeni Vijeća sigurnosti UN-a tada predstavljali prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti. VS UN-a je 1993. godine, osnivanjem MKSJ-a, napravilo politički i pravni presedan jer je MKSJ bio prvi međunarodni krivični sud formiran nakon Nirnberškog i Tokijskog suda koji su procesuirali zločince nakon Drugog svjetskog rata.²³

“Nakon što su tri rezolucije VS UN-a s apelima za obustavu sukoba i prestanak nasilja na području pod srpskom vlašću ostale bez odjeka – pri čemu je rezolucija 780 od 06.10.1992. posebice donijela zastrašujuće nalaze tzv. Bassiouni/Kalshovenove istražne komisije o teškim povredama Ženevskih konvencija za zaštitu žrtava rata i drugim povredama međunarodnog prava na području bivše SFRJ” (Krapac; 2011:178) formiran je u Haagu MKSJ. Tribunal je uspostavljen na osnovu Rezolucije VS UN-a broj 827 od 25.05.1993. bazirane na francuskom i talijanskom prijedlogu rezolucije, odnosno Rezolucije VS UN-a broj 808, od 22.02.1993. godine (Beigbeder; 2011:53) da se “osnuje međunarodni sud sa isključivim zadatkom da krivično goni osobe odgovorne za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. do datuma koji odredi Vijeće sigurnosti nakon ponovne uspostave mira”.²⁴

Za osnivanje MKSJ-a prilikom donošenja Rezolucije 827²⁵ glasalo je svih 15 država članica VS, uključujući i svih pet stalnih članica VS UN-a – SAD, Kina, Francuska, Velika Britanija i Rusija.

---

²³ Davor Krapac, “Međunarodni kazneni sudovi”, Portal hrvatskih stručnih i znanstvenih stručnjaka, 2011. (“Jedan od proponenata ideje o stvaranju međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju bio je znameniti francuski konstitucionalista, Robert Badinter, koji ju je iznio u proljeće 1992. u razgovorima s posrednicima Europske zajednice, lordom Carringtonom i Amerikancem Cyrusom Vanceom. U početku su savjetnici francuskog predsjednika Mitteranda smatrali tu ideju neostvarivom, držeći da bi sklapanje jednog mnogostranog ugovora o sudu trajalo godinama; no, Badinter je za svoju ideju uspio zainteresirati francuskog ministra vanjskih poslova, Rolanda Dumasa i samog Mitteranda, tako da je Dumas, zajedno s njemačkim kolegom Kinkelom potaknuo VS UN-a u jesen 1992. na osnivanje jedne istražne komisije za bivšu Jugoslaviju, čemu su uslijedile podrške drugih međunarodnih organizacija, poglavito OSCE; konačnu, snažnu potporu toj ideji i donošenju rezolucija VS UN-a pružio je državni tajnik novog predsjednika SAD Clintona, Warren Christopher.”). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/72679>, pristupljeno: 25.05.2020.

²⁴ United nations/International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, [Resolution 827, 25.05.1993](#), [Resolution 808, 22.02.1993](#). Dostupno na: <http://www.icty.org/en/sid/135>, pristupljeno: 25.05.2020.

²⁵ Rezolucija 827 koju je Vijeće sigurnosti usvojilo 25.05.1993. godine: “Savjet bezbjednosti, Ponovo potvrđujući svoju Rezoluciju br. 713 od 25. septembra 1991. i sve relevantne rezolucije koje su donesene nakon toga, Razmotrivši izvještaj generalnog sekretara (S/25704 i Add.1) shodno paragrafu 2 Rezolucije br. 808 (1993.), Izražavajući još jednom svoju krajnju zabrinutost zbog daljnjih izvještaja o široko rasprostranjenim i flagrantnim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava koja se dešavaju na teritoriji bivše Jugoslavije, a posebno u Republici Bosni i Hercegovini, uključujući izvještaje o masovnim ubistvima, masovnom, organizovanom i sistematskom zatočenju i silovanju žena, te o nastavku prakse “etničkog čišćenja” čiji je cilj, pored ostalog, osvajanje i zadržavanje teritorije, Utvrdivši da ta situacija i dalje predstavlja prijetnju međunarodnom miru i bezbjednosti, Odlučan da zaustavi takve zločine i poduzme efektivne mjere da se privedu pred lice pravde osobe koje su za njih odgovorne, Uvjeren da bi u konkretnim okolnostima koje vladaju u bivšoj Jugoslaviji, kao ad hoc mjera Savjeta, osnivanje međunarodnog suda i krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava omogućilo postizanje tog cilja i doprinijelo ponovnom uspostavljanju i održavanju mira, Smatrajući da će osnivanje međunarodnog suda i krivično gonjenje osoba odgovornih za gorepomenuta kršenja međunarodnog humanitarnog prava doprinijeti da se osigura obustavljanje takvih kršenja i njihovo efektivno sankcionisanje, Imajući u vidu, s tim u vezi, preporuku kopredsjedavajućih Upravnog komiteta Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji za osnivanje takvog suda (S/25221), Ponovo potvrđujući, s tim u vezi, svoju odluku iz Rezolucije br. 808 (1993.) da se

Od početka osnivanja MKSJ-a bilo je sporadičnih kritika na njegov rad, ali nikada niti jedna stalna članica VS UN-a nije uložila veto niti na jednu odluku koja se odnosila na rad i funkcioniranje MKSJ-a. Vlada Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) zvaničnim pismom UN-u pokušala je zaustaviti formiranje MKSJ.²⁶ Odluka da se formira Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju može se smatrati političkom odlukom,²⁷ ali je predstavljala civilizacijsko-politički presedan, kao i presedan u međunarodnom pravu. “U februaru 1993. američka podrška za uspostavljanje tribunala oslanjala se na tri stuba: 1) velik broj Bošnjaka i Hrvata civila bili su žrtve sistematskih napada; 2) tribunal se ne bi uspostavio s ciljem da proglasi pobjednika rata niti da kolektivno okrivi ijedan narod; i 3) fokus tribunala bi bio na procesuiranju individualnih zločinaca odgovornih za ratne zločine koji su počinjeni. Tribunal bi sudio na osnovama međunarodnog prava protiv pojedinaca, a ne vlada ili grupe ljudi. Provođenje sudskih postupaka protiv vlada je tradicionalno zadatak Vijeća sigurnosti ili Međunarodnog suda pravde. U teoriji, države bi trebale biti odgovorne za postupanja svojih građana u skladu s osnovnim normama, ne samo kodifikovanog zakona već i fundamentalnih vrijednosti čovječanstva i civilizacije.

---

osnuje međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991, Uzevši u obzir da, dok se ne imenuje tužilac Međunarodnog suda, Komisija eksperata koja je osnovana u skladu sa Rezolucijom br. 780 (1992.) treba da nastavi s hitnim prikupljanjem podataka koji se odnose na dokaze o teškim povredama Ženevskih konvencija i drugim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava, kao što je i predložila u svom privremenom izvještaju (S/25274), Postupajući u skladu sa glavom VII Povelje Ujedinjenih nacija, 1. Odobrava izvještaj generalnog sekretara; 2. Ovim donosi odluku da se osnuje međunarodni sud sa isključivim zadatkom da krivično goni osobe odgovorne za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. do datuma koji odredi Savjet bezbjednosti nakon ponovne uspostave mira, te da se u tom cilju usvoji Statut Međunarodnog suda koji je priložen uz gorepomenuti izvještaj; 3. Traži od generalnog sekretara da sudijama Međunarodnog suda, kad budu naimenovane, prenese sve sugestije država u vezi s pravilnikom o postupku i dokazima koji se predviđa članom 15 Statuta Međunarodnog suda; 4. Donosi odluku da će sve države u punoj mjeri saradivati s Međunarodnim sudom i njegovim organima u skladu s ovom Rezolucijom i Statutom Međunarodnog suda, te da će, shodno tome, sve države poduzeti sve mjere koje su neophodne po odredbama njihovih nacionalnih zakona da sprovedu odredbe ove Rezolucije i Statuta, uključujući obavezu država da udovolje zahtjevima za pomoć ili nalogima koje izda Pretresno vijeće shodno članu 29 Statuta; 5. Poziva države i međuvladine i nevladine organizacije da daju doprinos Međunarodnom sudu u vidu novčanih sredstava, opreme i usluga, uključujući i stručno osoblje; 6. Donosi odluku da će sjedište Međunarodnog suda biti utvrđeno nakon zaključenja odgovarajućih sporazuma između Ujedinjenih nacija i Nizozemske koje Savjet bude smatrao prihvatljivim, te da Međunarodni sud može biti smješten i negdje drugdje ukoliko se bude smatralo da je to nužno za efikasno obavljanje njegovih funkcija; 7. Donosi i odluku da rad Međunarodnog suda neće narušiti pravo žrtava da, putem odgovarajuće procedure, traže naknadu za štetu koja im je nanesena kršenjima međunarodnog humanitarnog prava; 8. Traži od generalnog sekretara da hitno sprovede ovu Rezoluciju, a posebno da poduzme praktične korake za efikasno funkcionisanje Međunarodnog suda što je prije moguće, te da periodično izvještava Savjet; 9. Donosi odluku da će se I dalje aktivno baviti ovim pitanjem.” Dostupno na: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statut_827_1993_bcs.pdf, pristupljeno: 07.11.2021.

²⁶ Davor Krapac, “Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše Jugoslavije”, Hrvatski pravni centar, Zagreb, 1995, strana: 24. (“Vlada Savezne Republike Jugoslavije u svom dopisu od 19.05.1993, koji je distribuiran kao službeni dokument, prije donošenja Rezolucije 827, osporavala je osnivanje i nadležnost MKSJ -a.”)

²⁷ UN, MKSJ, Tužilac protiv Duška Tadića, Žalbeno vijeće, Odluka po interlokutornoj žalbi odbrane na nadležnost suda, 02.10.1995. (U poglavlju II Nezakonito osnivanje međunarodnog suda, Vijeće se u paragrafu 24. poziva na Međunarodni sud pravde koji se u svom savjetodavnom mišljenju povodom Određenih troškova UN-a (“Certain Expenses of the United Nations”), izjasnio na sljedeći način: “Tačno je da većina tumačenja Povelje Ujedinjenih nacija, u većoj ili manjoj mjeri, ima politički značaj. S obzirom na prirodu stvari drugačije i ne može biti.”) Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/bcs/tad-ajdia951002b.pdf>, pristupljeno: 28.05.2020.

Naslijeđe Nürnberga i fokus na individualnu krivičnu odgovornost prevladali su pri izgradnji novog tribunala. Neke su se vlade protivile i tvrdile da takva inicijativa nije samo bez presedana, već i izvan zakonskih ovlasti Vijeća sigurnosti. SAD i ostali su tvrdili drugačije tako da je naša ideja pobijedila. Svako malo se moraju poduzeti hrabri koraci zbog dobrobiti čovječanstva i jedan takav korak je poduzet 22. februara 1993. usvajanjem Rezolucije 808 Vijeća sigurnosti i Rezolucije 827 tri mjeseca poslije koja je ustavno podržala rad Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. Bilo je dosta poteškoća u aktiviranju rada tribunala i sigurnosti da će biti u stanju da iznese mandat koji mu je zadalo Vijeće sigurnosti. Ova akcija Vijeća se pokazala historijskom i vizionarskom.²⁸

Procedura i pravna osnova formiranja MKSJ-a bili su predmet niza osporavanja. Čak i u nekim postupcima pred MKSJ pojedini optuženici, odnosno njihovi advokati, tvrdili su da je odluku o formiranju donio nelegalan organ, te da je to morala uraditi Generalna skupština UN-a, a ne Vijeće sigurnosti. MKSJ je donio, možda i povijesnu odluku o svojoj nadležnosti/legalitetu i legitimitetu u predmetu Duško Tadić,²⁹ prethodno se proglasivši nadležnim za odlučivanje o legalnosti i legitimnosti donesenih odluka VS UN-a o osnivanju MKSJ-a. U svojoj odluci Žalbeno vijeće MKSJ-a je, pored ostalog, navelo: “Doktrine ‘političkih pitanja’ i ‘rasprava koje ne podliježu sudskim odlukama’ ostaci su koncepta ‘suvereniteta’, ‘nacionalnog ponosa’, itd, starih arbitražnih sporazuma. Ove doktrine su nestale sa horizonta savremenog međunarodnog prava, s izuzetkom povremenog potezanja argumenta ‘političkog pitanja’ pred Međunarodnim sudom pravde u savjetodavnim pitanjima i, veoma rijetko, u sporovima.”³⁰ Legalitet i legitimitet MKSJ-a je osporavan i u drugim slučajevima, no MKSJ je ponovio svoj stav donešen u slučaju Duško Tadić.³¹ Ove odluke MKSJ-a korištene su i na drugim međunarodnim sudovima (koje je UN osnivao nakon MKSJ) u svrhu dokazivanja legaliteta i legitimiteta. Za razliku od MKSJ-a, koji je kako vidimo samostalno odlučivao o odluci Vijeća sigurnosti UN-a da ga osnuje, Međunarodni sud pravde (MSP)³² smatrao je da ne može samostalno raspravljati o osnivačkim

---

²⁸ David Scheffer, “Bili smo odlučni da se kazne ratni zločinci”, Avangarda, 19.02.2017. Autor je profesor prava i direktor Centra za međunarodna ljudska prava na Northwestern University School of Law. Bio je prvi američki ambasador na Large for War Crimes Issues (1997-2001) i autor je nagrađivane knjige *All the Missing Souls: A Personal History of the War Crimes Tribunals*. Tekst je iz njegovog izlaganja na Međunarodnoj konferenciji “Istraživanje, dokumentiranje i procesuiranje genocida u BiH”, održane u Sarajevu 11. i 12.06.2015. Dostupno na: https://avangarda.ba/post/type-2/223/Bili_smo_odlucni_da_se_kazne_ratni_zlocinci, pristupljeno: 21.08.2020.

²⁹ UN, MKSJ, Tužilac protiv Duška Tadića, Žalbeno vijeće, Odluka po interlokutornoj žalbi odbrane na nadležnost suda, 02.10.1995. (“47. Kao zaključak, Žalbeno vijeće smatra da je Međunarodni sud osnovan u skladu sa odgovarajućom procedurom u okviru Povelje Ujedinjenih nacija i da pruža sve potrebne garancije za pravedno suđenje. Prema tome, on je ‘zakonski osnovan’.” 48. Prvi prigovor žalbe: nezakonito osnivanje Međunarodnog suda se, stoga, odbija.”) Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/bcs/tad-ajdia951002b.pdf>, pristupljeno: 28.05.2020.

³⁰ Ibid, zaključak 24.

³¹ UN, MKSJ je svoj stav ponovio u slučaju Momčilo Krajišnik, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/krajisnik/tdec/en/00922JN513918.htm#4>, pristupljeno: 28.05.2020; Slučaju Slobodan Milošević, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/krajisnik/tdec/en/00922JN513918.htm#4>, pristupljeno: 28.05.2020; Slučaju Vojislav Šešelj, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/seselj/tdec/en/041215.htm>, pristupljeno: 28.05.2020.

³² Originalan naziv: International court of justice, engleski skraćeno: ICJ.

odlukama UN-a, odnosno odluci svog osnivača i teret dokazivanja, odnosno odlučivanja o tome prebacio je na UN. (Jones i Powels; 2003:13)

Kritike koje su upućivane na mandat i rad MKSJ-a mogu se podijeliti na političke i pravne: prve se odnose na uticaj pojedinih država na rad MKSJ-a, broj i nacionalnu selekciju optuženika, broj i sadržaj presuda, politiku optuživanja (tužitelja), sadržaj optužnica, kritike zbog uticaja na regionalnu politiku, nedostatak uticaja na pomirenje, uspostavu mira, održanje sigurnosti. Druge se odnose na njegov legitimitet i legalitet, sporost, prevelike troškove, neefikasnost, navodne nebrige za žrtve zbog nemogućnosti reparacija, kritike zbog politizacije u nekim odlukama, kazne optuženicima izrečene po sporazumima, i dr.

2.1. Ciljevi MKSJ-a postavljeni Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a

Vijeće sigurnosti UN-a je pred MKSJ (Rezolucijom 827) postavilo nekoliko ciljeva koji i danas izazivaju teoretske rasprave i reakcije stručnjaka i javnosti, jer su zadati ciljevi prouzrokovali i velika očekivanja, posebno žrtava, a prouzrokovali su i političke implikacije posebno u državama bivše SFRJ. Shodno Rezoluciji UN-a 827 tri su osnova cilja MKSJ: da kazni najodgovornije za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, da zaustavi zločine, i da doprinese uspostavljanju i održavanju mira. Ovi ciljevi se povezuju i s moralnom odgovornošću članica UN-a, jer nisu spriječile i zaustavile zločine u bivšoj SFRJ (Simonovic; 1999) Upravo se zbog zadatih ciljeva, od kojih se neki i od strane zvaničnika MKSJ-a proglašavaju političkim (ili uzvišenim), zauzimaju različiti stavovi o radu MKSJ.

Po Patricku Robinsonu “kada je Vijeće sigurnosti UN-a uspostavilo MKSJ, on je u suštini proklamovao politički cilj. (...) Uistinu, jedna od lekcija koju smo iz našeg iskustva naučili jeste da je glavni mandat jednog međunarodnog krivičnog suda da vodi istrage, krivično goni i donosi presude za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava.” (Robinson; 2011:52) Slično mišljenje je iznio i Fausto Pocar (2007) na koje se poziva i Orentlicher (2011:149): “Ma kakve ciljeve da je Vijeće sigurnosti moglo imati na umu pri uspostavi Tribunala, sam sud se ne može baviti političkim ciljevima kao što je izgradnja pomirenja (...) treba da radi na predmetima kao i svaki drugi sud”.

Kako se bližio kraj mandata MKSJ-a, u stručnim krugovima se naglašavala njegova prioritarna funkcija i cilj – da krivično goni odgovorne za počinjene zločine i donosi presude, a da se drugi ciljevi koje je MKSJ-u postavilo VS UN-a trebaju razmatrati, ili u okviru tranzicijske pravde koja se bavi postkonfliktnim društvima, ili trebaju biti realizirani preko drugih međunarodnih i regionalnih subjekata. Neki međunarodni stručnjaci (Baroni; 2000:241) naglašavaju da međunarodni krivično-pravni sistem može, između ostalog, kredibilno “samo pomoći” mirovni proces ukoliko bude krivično utvrđivao odgovornost pojedinaca – najodgovornijih za počinjene zločine. S druge strane, ima pravnika (McMahon i Forsythe; 2008) koji smatraju da MKSJ nije imao nikakav uticaj na uspostavu i održanje mira (iako je VS UN-a jasno postavilo ovaj cilj),

naglašavajući da ovaj cilj može da se realizira samo uz podršku EU, Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i NATO-a.

MKSJ je 1993. sa radom krenuo bukvalno od nule i osim Rezolucije o formiranju i Statuta MKSJ-a sve drugo je bilo neizvjesno. “Važno je ne podcijeniti značaj izgradnje institucija. Tribunal nije funkcionalno postojao 1993. Nije bilo osoblja, nije imao ured, optužnice, samo su bile žrtve, kolektivno zgražanje i rezolucije Vijeća sigurnosti.”³³ “Nije bilo osoblja, proračuna i ureda. Što je još gore, nije bilo predmeta za suđenje niti je bilo tužitelja koji bi mogao pokrenuti predmete“ (Off; 2000:264). Uz to, zbog niza okolnosti koje smo istražili u ovom radu, zadati ciljevi VS UN-a, a s tim u vezi i presude MKSJ često su proturiječili sami sebi i prouzrokovali političke implikacije na području bivše SFRJ. Kako objasniti da se u julu 1995. godine u Srebrenici desio genocid, najteži zločin nakon II svjetskog rata, iako je jedan od tri najvažnija cilja prilikom osnivanja MKSJ bio da se zaustave daljni zločini na području bivše SFRJ. Kada se ovim činjenicama pridruži i okolnost da je MKSJ skoro isključivo zavisio od suradnje država, posebno država nastalih raspadom SFRJ od kojih većina na čelu sa SRJ (Srbijom i Crnom Gorom) kontinuirano nije surađivala, ili je opstruirala suradnju,³⁴ kao i činjenica da VS UN-a nikada nije sankcioniralo niti jednu državu zbog višedecenijske nesuradnje ili opstrukcija u suradnji (Hadži-Vidanović i Dimitrijević; 2010:42), onda presude kao finalni rezultati MKSJ zasigurno prouzrokuju i političke implikacije i to ne samo na području bivše SFRJ.

Pored ciljeva MKSJ-a, koje je pred njega postavilo VS UN-a, ali i niza drugih, tzv. izvedenih ciljeva koje su formulirala civilna društva koja se bave tranzicijskom pravdom,³⁵ i MKSJ je s godinama samostalno definirao i doradivao svoja dostignuća i ciljeve koji nisu bili sadržani u zadatim ciljevima osnivača, niti u rezolucijama VS UN-a, kao što su: pozivanje vođa na odgovornost; pravda za žrtve; prilika da se čuje glas žrtava; utvrđivanje činjenica; razvoj međunarodnog prava i jačanje vladavine prava.³⁶ Svi proklamovani, novouspostavljeni, izvedeni, ali i drugi ciljevi koji se vežu, ili mogu vezati za MKSJ, formalno i suštinski su vezani za finalni produkt rada jednog međunarodnog suda, a to su presude kojima se utvrđuje pojedinačna odgovornost i u većini slučajeva kontekst izvršenog zločina: karakterizacija zločina u okviru međunarodnog/unutrašnjeg sukoba uz primjenu konvencija, definicije sukoba, oblici izvršenja zločina, npr. udruženi zločinački poduhvati, i dr.)

---

³³ Gabrielle Kirk McDonald, predsjednica MKSJ, Izvještaj VS UN (A/53/219 S/1998/737), 10.08.1998.

³⁴ UN, MKSJ, Annual reports 1993-2013, dostupno na: <http://www.icty.org/tabs/14/1>, pristupljeno: 29.05.2021.

³⁵ Pierre Hazan, “Measuring the impact of punishment and forgiveness: a framework for evaluating transitional justice”, Cambridge University Press, 2006, (Po ovom autoru postoji cijeli set mehanizama tranzicijske pravde: “Za postizanje ovih ciljeva, tranzicijska pravda koristi više praktičnih instrumenata: sudske postupke, komisije za istinu, zakone o lustraciji, reparacije, javna izvinjenja, razvijanje zajedničkog viđenja istorije.”)

³⁶ UN, MKSJ, Glavna dostignuća, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/o-mksj/tribunal/glavna-dostignuca>, pristupljeno: 28.05.2020.

2.2. Mandat, organizacija i nadležnosti MKSJ-a

MKSJ je bio ovlašten za krivično gonjenje i vođenje sudskih postupaka u vezi s četiri kategorije krivičnih djela: teškim povredama Ženevskih konvencija iz 1949. godine, kršenjima zakona i običaja ratovanja, genocidom i zločinima protiv čovječnosti. MKSJ nije bio ovlašten za krivično gonjenje država zbog agresije (međunarodni konflikt) ili zločina protiv mira. Ta djela su u nadležnosti Međunarodnog suda pravde. Prema Statutu, MKSJ je imao nadležnost nad osobama odgovornim za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. U Statutu se, također, navodi da nijedna optužena osoba, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornom državnom funkcioneru, ne može biti oslobođena krivične odgovornosti niti joj se može ublažiti kazna na osnovu njenog službenog položaja.³⁷

Preduvjet za postizanje ciljeva MKSJ bili su (profesionalni, nepristrasni i visokomoralni) sudije i tužitelji. Način njihovog izbora i kriteriji bili su precizno propisani, a prema Članu 13 bis Statuta MKSJ-a izbor stalnih sudija “Međunarodnog suda vrši Generalna skupština s popisa koji joj dostavlja Vijeće sigurnosti” na poziv generalnog sekretara državama članicama UN i državama nečlanicama koje imaju stalne posmatračke misije u sjedištu UN-a da kandiduju sudije. Prema Članu 16 Statuta MKSJ-a: “3. Tužiteljstvo se sastoji od tužitelja i drugog potrebnog kvalifikovanog osoblja; 4. Tužitelja predlaže generalni sekretar, a imenuje Vijeće sigurnosti. Tužitelj mora biti osoba visokih moralnih kvaliteta i posjedovati najviši stepen stručnosti i iskustva u vođenju istraga i krivičnog gonjenja u krivičnim predmetima.” (...) 5. Osoblje Tužiteljstva imenuje generalni sekretar na preporuku glavnog tužitelja.”³⁸ Propisano je i da tužitelj “ne smije tražiti ni primati uputstva ni od koje vlade niti od bilo kojeg drugog izvora”³⁹, dok za sudije MKSJ-a ne postoji takva odredba. Tužitelj je i svojevrsni zastupnik žrtava, jer Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ-a nisu predviđeni predstavnici žrtava kao dio postupka, osim kao svjedoci, i nisu predviđena obeštećenja za žrtve zločina za razliku od stalnog Krivičnog suda (ICC) koji također ima sjedište u Den Haagu.⁴⁰

2.3. Faktori koji su uticali na realizaciju mandata MKSJ

Imajući u vidu jedan od ciljeva istraživanja, da su presude MKSJ-a prouzrokovale političke implikacije na međunarodnom i regionalnom nivou, bilo je važno istražiti, definirati i analizirati ključne faktore koji su uticali na rad MKSJ-a, a time i na krajnji – finalni rezultat – presude.

---

³⁷ UN, MKSJ, Mandat i krivična djela u nadležnosti MKSJ, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/o-mksj/tribunal/mandat-i-krivicna-djela-u-nadleznosti-mksj>, pristupljeno: 17.05.2020.

³⁸ UN, MKSJ, Statut, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/documents/statut-medunar.odnog-suda>, pristupljeno: 19.04.2020.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ International Criminal Court. (Žrtve se mogu prijaviti za učešće u postupku putem advokata, podnijeti zahtjev za naknadu štete, zatražiti pomoć, podnijeti zahtjev tužiteljstvu. Po prvi put u povijesti međunarodnog krivičnog pravosuđa, žrtve imaju mogućnost podijeliti svoje stavove i zabrinutosti u postupku koje zastupa advokat.) Dostupno na: <https://www.icc-cpi.int/about/victims>, pristupljeno: 11.05.2020.

Analizom ključnih faktora koji su uticali na rad MKSJ-a dolazimo do nalaza i zaključaka koji doprinose boljem razumijevanju, otkrivanju i definiranju političkih implikacija presuda MKSJ-a.

Istraživanjem u ovom radu i analiziranjem drugih radova koji su se bavili faktorima koji su uticali na realizaciju mandata MKSJ-a dolazimo do tri ključna faktora koja su imala najveći uticaj na rad i rezultate MKSJ-a: 1. Podrška osnivača MKSJ; 2. Suradnja država, prioritetno suradnja država nastalih raspadom SFRJ (shodno Članu 29 Statuta MKSJ), i 3. Stručno i kvalificirano osoblje posvećeno realizaciji mandata MKSJ-a. Podrška osnivača je nesumnjivo od početka do kraja mandata MKSJ-a bila jedna od najvažnijih jer je ona obuhvatala političku, strukturalno-funkcionalnu i finansijsku podršku i upravo kroz istraživanje podrške osnivača dolazimo i do definiranja sadržaja i drugih (ključnih) faktora značajnih za rad MKSJ, jer su svi ključni faktori u uzročno-posljedičnoj vezi i u najvećoj mjeri ovisni od najvažnije podrške – podrške osnivača.

2.3.1. Podrška osnivača

Vijeće sigurnosti UN-a je od početka do kraja zadržalo kontrolu nad političko-pravnim okvirom na osnovu koga je funkcionirao MKSJ. Od početka svog mandata MKSJ se susretao s nizom izazova i problema, počevši od nedovoljnih sredstava, kašnjenja izbora prvog glavnog tužitelja, nedovoljnog broja sudija i drugog osoblja, pasivnog odnosa VS UN-a prema onima koji su opstruirali suradnju s MKSJ⁴¹, posebno u dijelu nehapšenja i nedostavljanja dokaza od strane država bivše SFRJ, nesuradnje dijela međunarodne zajednice (npr. nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora nehapšenje optuženika od strane multinacionalnih snaga u BiH⁴²),

---

⁴¹ David Scheffer: "Kreiranje i nasljedstvo MKSJ", "Istraživanje, dokumentiranje i procesuiranje genocida u BiH", Zbornik radova, I Međunarodna konferencija, Sarajevo, 11. i 12.06.2015, Udruženje žrtava i svjedoka genocida i Udruženje Pokret Majke enklave Srebrenice i Žepe, Sarajevo, 2016. ("Tokom godina Vijeće sigurnosti često nije poduzimalo odlučne mjere potrebne da bi se uspostavila suradnja na regionalnom nivou s Tribunalom o pružanju dokaza i uhićenja odbjeglih ratnih zločinaca. Bosna i Hercegovina je godinama patila od neinspirisanog održavanja mira koje je štitalo počiniocima zločina i nedostatka volje Vijeća sigurnosti da poduzme potrebne mjere da bi se uhapsili počinioci zločina i da se mirovne inicijative dalje nastave. Građani Bosne i Hercegovine imaju moralni autoritet da podsjetu Vijeće sigurnosti da je pravda nešto više od samo retoričke vježbe, da Vijeće mora osigurati suradnju vlada, provoditi istrage i uhapsiti bjegunce uprkos poteškoćama i frustracijama, jer provođenje pravde u slučajevima ratnih zločina je i više nego bitno za međunarodni mir i sigurnost u modernom svijetu, i kao takvo ostaje zajednička obaveza svih nas.")

⁴² Louise Arbour, Obraćanje Vijeću za provedbu mira, 09.12.1997. ("Slažem se da bismo se trebali usredotočiti na rješenja, i dodala bih ovo: pozvala bih Vijeće da prihvati činjenicu da u budućnosti, one strane koje odbijaju predati optužene osobe za suđenje u Haagu i koje vjerovatno neće odgovoriti ništa više nego što su to činili u prošlosti, na daljnje pozive da ispune svoje obaveze. Očigledno je da, ako se optuženici ne uhite i dovedu pred MKSJ, međunarodna zajednica mora preuzeti inicijativu. Tribunal je osnovan 1993. na temelju toga da je rašireno počinjenje ratnih zločina u bivšoj Jugoslaviji predstavljalo prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti. Kažem vam da ta prijetnja i dalje traje i da će ostati sve dok se svi optuženi ne privedu na sud. Iako još uvijek postoji značajna međunarodna vojna nazočnost na terenu, Vijeće bi trebalo pozvati na hitno uhićenje osoba optuženih za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine, te pozvati NATO da osigura taj cilj.") Dostupno na: <http://www.icty.org/sid/7432>, pristupljeno: 21.05.2020; Gabrielle Kirk McDonald: "Interakcija između anglosaksonskih i kontinentanih procedura u radu MKSJ-a: efikasnost i pravičnost u kompleksnim međunarodnim suđenjima", "Globalno naslijeđe MKSJ", Transkripti s konferencije 15-16. novembar 2011, Outreach program, Haag, 2012, str. 93. ("Isto tako, ono što je bilo važno to je da se optuženi dovedu pred Sud. Nažalost, međunarodne mirovne snage u BiH to nisu napravile. Tvrdile

do međunarodnih političkih dezavuiranja. Jedan od najvažnijih izvora za istraživanje navedenih problema s kojima se susretao MKSJ jesu godišnji i polugodišnji izvještaji predsjednika i glavnog tužitelja, zatim izvještaji o realizaciji izlazne strategije o završetku rada MKSJ, kao i drugi izvještaji iz MKSJ-a upućivani Vijeću sigurnosti i Generalnoj skupštini UN-a od 1993. godine.⁴³

Antonio Cassese u svom prvom Izvještaju VS UN 1994. navodi: “Osim političkih, finansijskih i logističkih problema s kojima se Tribunal susreo tijekom prvih mjeseci njegovog postojanja, treba spomenuti i skeptične reakcije na njegovo uspostavljanje u nekim službenim i neslužbenim krugovima, zajedno s glavnim elementima ovog skepticizma i kako je Tribunal reagirao na njih. (...) Nije na Tribunalu da govori u ime Vijeća sigurnosti ili Generalne skupštine u odgovoru na kritiku njegovog stvaranja: Tribunal postoji, povjerena mu je dostojna zadaća i spreman je ispuniti. U mjeri u kojoj, međutim, takve kritike dovode u pitanje njegovu sposobnost da izvrši svoj zadatak ili svoj legitimitet on ih se mora riješiti, kako bi se procijenilo je li zadaća Tribunala zaista nemoguća.”

Kritike o uspostavljanju i radu MKSJ-a od početka su bile političke i pravne i odnosile su se na njegov legalitet, sporost, prevelike troškove u radu, neefikasnost, broj i nacionalnu selekciju optuženika, broj i sadržaj presuda, politiku optuživanja, uticaj glavnih međunarodnih “igrača” (država) na MKSJ, sadržaj optužnica i izrečenih kazni, djelovanje MKSJ-a na regionalnu politiku, nedostatak uticaja na tranzicijske procese – pomirenje, uspostavu mira i održanje mira, navodnu nebrigu MKSJ-a za žrtve/svjedoke, nemogućost reparacija i obeštećenja za žrtve, kritike o politizaciji MKSJ, sporazumima o kazni s optuženicima, i dr. Istovremeno, bilo je puno onih koji su sumnjali da će MKSJ uopće ispuniti svoj mandat. U već pomenutom izvještaju Casesea iz 1994. on govori i o tome: “... skepticizam koji su izrazili oni koji tvrde da, u svakom slučaju, Tribunal nikada neće moći privesti pravdi one koji zapovijedaju: očito se ovdje spominju oni koji su odgovorni za planiranje ili naručivanje kršenja velikih razmjera međunarodnog humanitarnog prava koje se dogodilo u bivšoj Jugoslaviji, ili zbog izostavljanja ili kažnjavanja počinitelja takvih kršenja. (...) Ovaj prigovor pretpostavlja da Tribunal neće biti u mogućnosti da sudi svima onima koji, prema svom statusu, mogu biti optuženi za ratne zločine ili zločine protiv čovječnosti. To je posve pogrešna pretpostavka: Sud će postupiti protiv bilo koje osobe, bez obzira na status i čin, protiv koje je tužitelj izdao optužnicu koju je potvrdio sudija Međunarodnog suda. Kad god dođe do praktičnih prepreka koje bi mogle otežati ispunjenje svoje misije, Tribunal će se osloniti na Vijeće sigurnosti kako bi proveo sve korake koji su potrebni za potpuno izvršenje svoje sudske radnje.”

---

su da je njihov zadatak da razdvajaju zaraćene strane, a ne da hapse optužene pred Sudom. I tako sve do jula 1997. nijedan optuženi nije uhapšen i prebačen pred Sud. Dakle, protekle su četiri godine od osnivanja Suda, a 11 sudija koji su donijeli prvi Pravilnik funkcionisali su u takvoj atmosferi nesigurnosti.”)

⁴³ UN, MKSJ, Godišnji izvještaji (1994-2013), dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/documents/godisnji-izvjestaji>, pristupljeno: 07.09.2020; UN, MKSJ, Strategija okončanja rada i MMKS, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/documents/strategija-okoncanja-rada-i-mmks>, pristupljeno: 07.09.2020.

I predsjednici i glavni tužitelji su u svojim izvještajima kontinuirano obavještavali Vijeće sigurnosti UN-a, kao svog osnivača, o svim problemima i zaprekama koje su se javljale u radu MKSJ-a.⁴⁴ Osnivač MKSJ-a, Vijeće sigurnosti UN-a, u rezolucijama koje definiraju rad MKSJ-a i obavezu država na suradnju nije naveo (niti predvidio) eventualne sankcije za to, ali je MKSJ nizom pravila⁴⁵ sam sebi odredio, prilagodio i na izvjestan način olakšao obavezu proceduralne aktivnosti koje su se odnosile na suradnju država, uključujući i izvještavanje o toj nesuradnji.

Zbog svega navedenog MKSJ je radio pod svojevrsnom prilagođenom strategijom, odnosno strategijom koja je bila po svemu sudeći jedina moguća od početka do kraja mandata MKSJ-a, preciznije MKSJ se prilagođavao nametnutim uslovima. S jedne strane je imao političku podršku na “papiru”, a s druge strane je imao niz strategijskih, odnosno operativno-funkcionalnih izazova da sam izgrađuje svoje unutarnje kapacitete i da se direktno susreće i rješava eksterne probleme, pa počesto i vrlo komplicirane političke probleme. Ovakvu prilagođenu strategiju sam MKSJ nazvao je “piramidalni” pristup.⁴⁶ Kao što će se vidjeti u nastavku ovog rada svi rukovodioci MKSJ-a, kako predsjednici tako i glavni tužitelji, susretali su se sa sličnim ili istim problemima, ali i nizom izazova koje je MKSJ zajedno sa VS UN-a morao rješavati. Politika optuživanja 1994. godine je u MKSJ bila zamišljena tako da se razvija od tzv. običnih izvršitelja ka višim, i da se procesuiranjem najnižih nivoa postepeno dođe do odgovornosti najviših nivoa. “U prvim godinama postojanja MKSJ-a, Tužiteljstvo je istražilo na desetine počinitelja nižeg ili srednjeg ranga,⁴⁷ a i sam MKSJ je govorio o nemogućnosti podizanja optužnica protiv najodgovornijih na samom početku rada.⁴⁸ Važno je napomenuti da se piramidalna strategija zasnivala i na

---

⁴⁴ Antonio Cassese, Izvještaj VS UN-a (A/50/365 S/1995/728), 23.08.1995. (“Rad Tribunala i dalje je kompliciran činjenicom da se ratovanje u bivšoj Jugoslaviji nastavlja nesmetano. To uvelike pogoršava logističke poteškoće koje su uključene u, na primjer, ispitivanje i pozivanje svjedoka, vođenje istraga na terenu i izvršenje naloga za uhićenje. Unatoč tome, Tribunal je sada opremljen za procesuiranje onih za koje se tvrdi da su počinili teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava u bivšoj Jugoslaviji od 1991. u skladu sa svojim Statutom i pravilima i propisima međunarodnog kaznenog prava. Kakve god bile političke posljedice ili eventualni ishod sukoba u bivšoj Jugoslaviji, Tribunal neće odustati od tog zadatka.”)

⁴⁵ UN, ICTY, Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, dostupno na: <http://www.icty.org/sid/136>, pristupljeno: 06.04.2019.

⁴⁶ UN, MKSJ, Istorijat. “U ovim prvim fazama njegovog postojanja Međunarodni sud je bio suočen s velikim očekivanjima da podigne optužnice protiv osumnjičenih počinitelja, ali ta institucija tada nije bila u stanju da prikupi vjerodostojne dokaze da bi mogla podići optužnice protiv vođa koje su stajale iza zločinačkih kampanja. Mnoge od prvobitnih optužnica su zbog toga podignute protiv navodnih počinitelja relativno nižeg i srednjeg nivoa koje su preživjeli očevici i žrtve prepoznali kao izvršioce zločina u logorima i na sličnim mjestima. Međutim, taj takozvani ‘piramidalni’ pristup, po kojem su vojni i drugi zvaničnici nižeg ranga pozvani na odgovornost za svoja djela, vremenom će omogućiti istražiteljima da prikupe dokaze protiv nadređenih i, konačno, glavnih arhitekata zločina.”) Dostupno na: http://www.icty.org/bcs/o-mksj/tuzilastvo/istorijat#rani_period, pristupljeno: 14.04.2019.

⁴⁷ Serge Brammertz: “Pravična suđenja i saradnja sa nacionalnim sudovima”, “Procjena naslijeđa MKSJ”, Zbornik radova sa konferencije 23-24. februar 2010, priredio Richard H. Steiberg, Outreach program, Sekretarijat MKSJ, Haag, 2011, str. 57.

⁴⁸ UN, MKSJ, Istorijat. (“Kao što će predmeti protiv Tadića i Nikolića kasnije pokazati, obojica su bili zlikovci u službi vlasti bosanskih Srba, koji su mučili i ubijali civile bosanske Muslimane, ali nisu bili dio političkog ili vojnog vođstva. U ovim prvim fazama njegovog postojanja Međunarodni sud je bio suočen sa velikim očekivanjima da podigne optužnice protiv osumnjičenih počinitelja, ali ta institucija tada nije bila u stanju da prikupi vjerodostojne dokaze da bi mogla podići optužnice protiv vođa koje su stajale iza zločinačkih kampanja.”) Dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/o-mksj/tuzilastvo/istorijat>, pristupljeno: 20.07.2020.

objektivnim okolnostima, jer je na području bivše SFRJ 1993, 1994. i 1995. godine trajao oružani sukob i tužiteljima MKSJ-a bilo je vrlo teško doći do relevantne dokumentacije, svjedoka zločina, realizacije ekshumacija i drugih istražnih mjera i radnji, posebno kad su bili u pitanju najviši nivoi odgovornosti.⁴⁹ Ovi problemi su se pojavljivali i nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora, ali i u toku i nakon zločina počinjenih na Kosovu zbog nesuradnje međunarodnih snaga.⁵⁰

Piramidalna strategija MKSJ je bila i ostala predmetom rasprava, čak i unutar MKSJ-a. Cassese je smatrao da strategija optuživanja mora ići brže i da treba obuhvatiti najviše nivoe odgovornosti i o tome je raspravljao s (prvim) glavnim tužiteljem Richardom Goldstonom, koji je čvrsto zastupao piramidalnu strategiju.⁵¹ S tim u vezi izdato je i saopćenje sudija, i to je bio prvi javni, zajednički protest sudija zbog početne situacije u kojoj se našao MKSJ, koji su tada (1995. godine) iznijeli svoj stav o politici optuživanja, jer ni nakon dvije godine od formiranja Suda nije bilo suđenja, a piramidalna strategija nije davala perspektivnost MKSJ da može ispuniti svoj mandat.⁵² Protest je “urodio plodom” jer su nedugo nakon toga, u julu 1995. podignute prve optužnice protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića, koje su dopunjene za zločin genocida u Srebrenici u novembru 1995. godine. Nema sumnje da je i Goldstoneu i Casseseu bilo jasno da su

---

⁴⁹ “Priručnik o razvijenim sudskim praksama MKSJ-a”, UNICRI, 2009, str. 11-12. (“U početnim fazama istrage, naročito usred oružanog sukoba, može biti teško poslati istražitelje na teren. U trenutku kada je osnovan Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, u bivšoj Jugoslaviji je još bjesnio sukob i bilo je preopasno provoditi istrage na licu mjesta. Tužilaštvo je od 1994. razgovaralo s oko 10.000 svjedoka, a zbirka dokaznog materijala danas sadrži nekih osam miliona stranica dokumenata. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je daleko najveće pojedinačno mjesto gdje su pohranjeni podaci o zločinima počinjenim u bivšoj Jugoslaviji.”) Dostupno na: http://www.icty.org/x/file/About/Reports%20and%20Publications/manual_developed_practices/icty_manual_on_developed_practices_bcs.pdf, pristupljeno: 25.06.2020.

⁵⁰ Luis Arbour, Obraćanje Vijeću za implementaciju mira, 09.12.1997. (“Na Kosovu se Tužiteljstvo oslanjalo na podršku i pomoć snaga KFOR-a. Međutim, u izvještajnom razdoblju tužitelj je bio ozbiljno zabrinut zbog nedostatka potpune suradnje koju pružaju Ujedinjeni narodi kroz Misiju privremene uprave na Kosovu.”) Dostupno na: <http://www.icty.org/sid/7432>, pristupljeno: 27.06.2020.

⁵¹ Antonio Cassese, Interview, Oxford University Press, 2009. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/26294685>, pristupljeno: 29.06.2020.

⁵² UN, MKSJ, “Sudije MKSJ izražavaju svoju zabrinutost u vezi sa suštinom svog pravosudnog rada za 1995. godinu”, 01.02.1995. (“Sudije Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju su u ponedjeljak, 30. januara 1995. godine, okončale svoju Petu plenarnu sjednicu, koja je počela u ponedjeljak 16. januara, jednoglasno usvojivši sljedeću konačnu deklaraciju: ‘Na kraju ove sjednice, sudije Međunarodnog suda su napomenule da su završili sve što je od njih zahtijevano kako bi Međunarodni sud ispunio svoju misiju: organizacija i uspostavljanje neophodne infrastrukture i usvajanje svih pravnih instrumenata potrebnih za vođenje suđenja (prvi pretres pred Međunarodnim sudom je zaista i održan 8. novembra 1994. godine, prim.aut.). Pa ipak, prije završetka, sudije su željele da izraze svoju zabrinutost u vezi s hitnošću s kojom bi odgovarajuće optužnice trebale biti podignute. Treba podsjetiti da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija, uspostavljajući Međunarodni sud Rezolucijama 808 i 827, izričito namjeravalo da mu povjeri istorijsku misiju privođenja pravdi lica odgovornih za ‘masovna ubistva’, ‘organizirano i sistematsko zatočenje i silovanje žena’, i praksu ‘etničkog čišćenja’ na području bivše Jugoslavije kako bi time ‘doprinio ponovnom uspostavljanju i održanju mira’. Imajući u vidu ozbiljnost i istorijsku dimenziju te misije, sudije žele da program podizanja optužnica efektivno ispuni očekivanja Vijeća sigurnosti i šire međunarodne zajednice. Tužitelj je upoznat sa zabrinutošću sudija i naveo je da dijeli tu zabrinutost. Obavezao se da će upotrijebiti resurse koje su sada stavile na raspolaganje Ujedinjene nacije i one zemlje članice koje su dale velikodušan doprinos Fondu za podršku, kako bi odgovarajuće optužnice bile podignute što je prije moguće.”) Dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/press/sudije-me%C4%91unardnog-krivi%C4%8Dnog-suda-za-biv%C5%A1u-jugoslaviju-izra%C5%BEavaju-svoju-zabrinutost-u-vezi-sa>, pristupljeno: 05.07.2020.)

većina potencijalnih osumnjičenika u to vrijeme bili i glavni pregovarači s predstavnicima međunarodne zajednice i da je politika međunarodne zajednice, a samim tim i politika osnivača Suda, Vijeća sigurnosti UN-a, imala direktan uticaj na početni položaj MKSJ u cilju krivičnog progona najodgovornijih.⁵³

Može se reći da se piramidalna strategija, odnosno prilagođena strategija u različitim oblicima, protezala do kraja 2004. godine, kada je ured tužitelja završio podizanje optužnica. Odlukom osnivača VS UN-a, istrage i podizanje optužnica shodno rezolucijama VS UN-a 1503 i 1534 moralo se završiti do kraja 2004, a svi postupci do kraja 2010. godine.⁵⁴ Ured tužitelja je sve vrijeme, od Richarda Goldstonea do Carle del Ponte, odnosno od 1993. do 2004. do kada je mogao podizati optužnice, imao prilagođenu strategiju koja se kretala od podizanja optužnica različitih nivoa odgovornosti do sadržaja optužnica koje su se mijenjale iz godine u godinu, u zavisnosti od dokaza koji su u međuvremenu prikupljeni, ili pod pritiscima sudskih vijeća da se optužnice reduciraju u cilju, navodnog, efikasnog postupka, odnosno nakon rezolucija VS UN-a 1503 i 1534.⁵⁵ Prilagođena/piramidalna strategija nije sadržavala samo funkcionalne i objektivne

---

⁵³ Richard Goldstone, "For Humanity: Reflections of a War Crimes Investigator", Yale University, 2000, str. 102-103. ("Nekoliko mjeseci kasnije, ubrzo nakon što su podignute optužnice, susreo sam se s glavnim tajnikom UN-a. Započeo je s napomenom kako je iznenađen što je Tribunal podigao optužnicu protiv Karadžića bez savjetovanja s njim i bez traženja njegova stajališta o tom pitanju. Zatečen, odgovorio sam da ga ni u kojem slučaju neću savjetovati. (...) Ali on mi se ne bi obratio, dodao je, jer bi to bilo u suprotnosti s mojom neovisnošću, koju je u potpunosti poštovao. Tada sam shvatio da on ne bi smatrao da je konzultacija s njim u vezi s optužnicom nespojiva s tom neovisnošću. Jasno mi je stavio do znanja da bi, da sam ga konzultirao, savjetovao da ne optužim Karadžića prije nego što mir bude posredovan u Bosni. Osjećao sam olakšanje što Boutros-Ghali nije pokušao intervenirati u tom slučaju, iako je morao biti u velikom iskušenju. Pokazalo se da je politička procjena Boutros-Ghalija zbog trenutka podizanja optužnice protiv Karadžića netočna. Da nije bio optužen, Daytonski sporazum ne bi bio potpisan. Karadžić bi bio slobodan da prisustvuje sastancima, a to bi onemogućilo prisustvo Alije Izetbegovića, predsjednika Bosne. Mora se imati na umu da su se Daytonski sastanci održali samo četiri mjeseca nakon masakra muslimanskih muškaraca i dječaka izvan Srebrenice.")

⁵⁴ UN, Security Council, Resolution 1503 (2003), dostupno na: http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_1503_2003_en.pdf, pristupljeno: 17.05.2020; UN, Security Council, Resolution 1534 (2004), dostupno na: http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_1534_2004_en.pdf, pristupljeno: 14.05.2020. (Nalozi iz rezolucija o privođenju kraju rada MKSJ nailazili su na stalne otpore i protivljenja u MKSJ. U Izvještaju MKSJ Vijeću sigurnosti UN (S/2006/353), 31.05.2006, Fausto Pocar, tadašnji predsjednik Suda, navodi: "Primjećujem da, usprkos sve većoj plati sudske aktivnosti nekih od čimbenika koji utječu na strategiju okončanja rada ostaju izvan kontrole Međunarodnog suda. Kao posljedica toga, pružanje točne procjene zaključka o radu Međunarodnog suda ostaje više umjetnost nego znanost.")

⁵⁵ Zahtjevi za skraćivanjem optužnica od strane sudskih vijeća su naišli na velike otpore kod žrtava iz regiona, ali i u Tužiteljstvu MKSJ. U petom Izvještaju VS UN (S/2006/353), 31.05.2006. Carle del Ponte piše: "Treća i konačna etapa strategije je poduzeti sve moguće preostale korake kako bi se bilo sigurno da je proces samog Suda djelotvoran koliko je već moguće, a da se pri tome ne kreće kraticama koje bi krivične postupke ostavile nepravednima, i da se stvari ne sasijećaju tako da bi dovele u opasnost krivična gonjenja zbog zločina kao što su genocid i zločini protiv čovječnosti, koja su sama po sebi sveobuhvatni poduhvati. Tužiteljica smatra da se obujam preostalih optužnica ne smije dalje smanjivati, jer bi to, inače, stavilo na kocku izgleda za njihovo uspješno krivično gonjenje"; Patrick Robinson, "Globalno naslijeđe MKSJ", Transkripti s konferencije, Outreach program, 2012, str. 89. ("Godine 2003. Vijeće sigurnosti je uspostavilo strategiju okončanja rada Tribunala po kojoj su se istrage trebale okončati do 2004. godine, suđenja do 2008, a rad Tribunala do 2010. Tada je MKSJ, kao reakcija na sve veću količinu kritika na račun dužine suđenja, po mom mišljenju, postao opsjednut pronalaženjem procedura kojima bi se suđenja ubrzala. (...) U takvom je kontekstu 2006. godine MKSJ usvojio možda najradikalniju mjeru za uštedu vremena tako što je ovlastio

razloge zašto su istrage išle od običnih izvršilaca prema vođama i liderima, nego i subjektivne razloge – odnos međunarodne zajednice (osnivača), i prioritarno nesuradnju država, posebno Srbije (tadašnja SRJ, u okviru koje je bila i Crna Gora), ali u određenom dijelu i Hrvatske, a ta kontinuirana nesuradnja nikad nije bila adekvatno spriječena ili sankcionirana od strane osnivača.

Ovakav pasivan i indiferentan odnos kad je u pitanju nesuradnja država, Vijeće sigurnosti UN-a i međunarodna zajednica imali su od početka rada MKSJ i to se nije promijenilo ni nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma,⁵⁶ a u pregovorima su učestvovali politički predstavnici država bivše SFRJ, upravo oni koji su imali pod kontrolom državne aparate koji su stajali iza sukoba, odnosno direktno učestvovali u njima. Julian Borger u svojoj knjizi “Krvnikov trag” godinama nakon potpisivanja mirovnog sporazuma, piše: “Dejtonski sporazum je zaista zaustavio ubijanje u BiH, ali podjele nastale etničkim čišćenjem ostale su zamrznute. Uporni uticaj Karadžića, Mladića i Miloševića u međuvremenu je prijetio da oduzme svaki smisao Daytonu, a Haški tribunal da pretvori u kolosalnu farsu.” (Borger; 2015:26) Suradnja sa MKSJ je bila jedna od preuzetih obaveza iz Dejtonskog ugovora koje su potpisnici preuzeli: za Republiku Bosnu i Hercegovinu Alija Izetbegović, za Republiku Hrvatsku dr. Franjo Tuđman, za Saveznu Republiku Jugoslaviju Slobodan Milošević. Svojim potpisom su garancije za implementaciju sporazuma dali: za Evropsku uniju Felipe Gonzalez, za Francusku Republiku Jacques Chirac, za Saveznu Republiku Njemačku Helmut Kohl, za Rusku Federaciju Viktor Černomirdin, za Ujedinjeno Kraljevstvo John Major, za Sjedinjene Američke Države William Clinton. No, i pored izostanka suradnje koja je kako vidimo bila i obaveza iz Dejtonskog mirovnog ugovora, rukovoditelji MKSJ-a nisu odustajali od namjere da mandat MKSJ-a, ipak, realiziraju.⁵⁷

Piramidalna/prilagođena strategija optuženja najodgovornijih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava je producirala i druge “prilagođene” procese u i oko MKSJ, uključujući i presude. Utvrđivanje najznačajnijih pravnih pitanja za rad MKSJ desilo se u procesu protiv Duška Tadića, u kome je pored utvrđivanja legalnosti MKSJ-a, pravnih definicija oružanog sukoba, utvrđivan i karakter konflikta u Bosni i Hercegovini i zaključeno je da je konflikt u Bosni i

---

Pretrase vijeće da smanji obim optužnice i broj incidenata u odnosu na koje se mogu izvoditi dokazi, i to u odnosu na sve relevantne okolnosti, ali na način da preostale optužbe budu razumno reprezentativne za inkriminirana krivična djela. U praksi su napravljene redukcije dosega optužnice za oko jednu trećinu za svako suđenje.”)

⁵⁶ Dejtonski mirovni sporazum parafiran je u zračnoj bazi Wright-Patterson u Daytonu, Ohio, 21.11.1995. i potpisan u Parizu 14.12.1995. godine. Dostupo na: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=380, pristupljeno: 16.06.2020.

⁵⁷ Antonio Cassese, Izvještaj VS UN-a (A/51/292 S/1996/665), 16.08.1996. (“Dejtonski sporazum, potpisan u Parizu 14.12.1995. sadrži nekoliko odredbi koje se posebno odnose na Međunarodni sud. Potpisivanjem Sporazuma, ugovorne strane, Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora), Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska, Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska, formalno su priznali Tribunal i obavezali se na suradnju s njim... Stupanj na koji se naišlo u suradnji značajno se razlikovao među ovim državama i entitetima. Republika Bosna i Hercegovina je daleko najkooperativnija od svih: odgovorila je na gotovo svaki nalog koji im je upućen, objašnjavajući svoju nemogućnost izvršenja naloga za hapšenje na bosanskim teritorijama izvan svoje kontrole, te je jedna od dviju stranaka koja je do sada izvršila naloge za uhićenje, to jest nalog protiv Delića i Landža. Ova uhićenja su važni događaji u povijesti državne suradnje s Tribunalom. Republika Bosna i Hercegovina, također je odobrila osnivanje ureda u Sarajevu i omogućila istražiteljima Tribunala pristup mjestima i osobama.”)

Hercegovini bio međunarodni do potpisivanja Dejtonskog mirovnog ugovora (detaljno se u istraživanju ovim bavimo u dijelu III Presude Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju). Odnosno, kolokvijalno rečeno, da je SRJ/Srbija, uz pomoć bosanskih Srba izvršila agresiju na suverenu državu Bosnu i Hercegovinu. Sasvim realno i očekivano je bilo da MKSJ u suđenjima protiv najviše pozicioniranih dužnosnika i oficira, a ne zatvorskih čuvara i “običnih” izvršilaca, odnosno nižih nivoa odgovornosti utvrđuje, ne samo karakter sukoba u BiH, nego i najteže zločine počinjene u BiH i regionu. S tim u vezi ovakav piramidalni pristup je doprinio da se zločin genocida pred MKSJ utvrđuje na nižim nivoima, počevši od slučaja, Gorana Jelisića, Milomira Stakića, Radoslava Brđanina, i drugih,⁵⁸ čime se na najnižim nivoima odgovornosti utvrđivala i stvarala sudska praksa da zločin genocida nije počinjen u Bosni i Hercegovini, osim u Srebrenici.⁵⁹

Prvostepena presuda Radovanu Karadžiću, koja je (osim visine kazne) potvrđena drugostepenom presudom, pokazala je da je sudsko vijeće potvrdilo praksu uspostavljenu u navedenim slučajevima da zločin genocida nije počinjen niti u jednoj od općina u Bosni i Hercegovini, osim Srebrenice.⁶⁰ Političke implikacije presuda će ozbiljnije biti razmatrane u poglavlju IV, ali je veoma važno imati na umu da su presude MKSJ-a, ustvari, proizvod ukupnog pristupa međunarodne zajednice, uključujući i države nastale raspadom SFRJ, odnosno broj, vrste i sadržaj presuda je bio i ostao u najvećoj mjeri uslovljen prije svega ponašanjem odnosno (ne)podrškom osnivača i djelovanjem država, bivših republika SFRJ, prioritarno kroz opstrukciju suradnje kroz nedostavljanje dokaza i nehapšenja optuženih.

U UN-u je 1998. osnovana nezavisna grupa koja je trebala da uradi ocjenu efikasnosti MKSJ i da da odgovore o budućnosti Suda.⁶¹ Naime, tada je postavljeno pitanje efikasnosti i rezultata rada MKSJ, a kao dio pokrenute procedure trebalo je dati preporuke kako da rad MKSJ postane efikasniji, uz pokazatelje koliko dugo i na koji način može u budućnosti funkcionirati MKSJ, imajući u vidu njegov privremeni karakter. (Zacklin; 2004) Sudije MKSJ-a su dale svoj prijedlog,

---

⁵⁸ UN, MKSJ, Podaci o predmetu, Brčko (IT-95-10), Goran Jelisić, dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/jelusic/cis/bcs/cis_jelusic_BCS.pdf, pristupljeno 17.06.2020; Podaci o predmetu, Prijedor (IT-97-24), dostupno na http://www.icty.org/x/cases/stakic/cis/bcs/cis_stakic_BCS.pdf, pristupljeno: 17.06.2020; Podaci o predmetu, Krajina (IT-99-36), dostupno na:

http://www.icty.org/x/cases/brdanin/cis/bcs/cis_brdjanin_bcs.pdf, pristupljeno: 17.06.2020.

⁵⁹ UN, MKSJ, Podaci o predmetu, Radislav Krstić (IT-98-33), dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/krstic/cis/bcs/cis_krstic_bcs.pdf, pristupljeno: 17.06.2020; Podaci o predmetu, Popović i drugi, Srebrenica, (IT-05-88), dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/popovic/cis/bcs/cis_popovic_et_al_bcs.pdf, pristupljeno: 17.06.2020; Podaci o predmetu, Zdravko Tolimir (IT-05-88/2), dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/tolimir/cis/bcs/cis_tolimir_bcs.pdf, pristupljeno: 17.06.2020.

⁶⁰ Ured tužitelja MKSJ/MRMKS žalio se na dio presude Radovanu Karadžiću u kojem Prvostepeno vijeće nije presudilo tačke optužnice za genocid u sedam općina BiH počinjen tokom 1992.

⁶¹ Claude Jorde, Izvještaj VS UN-a (AI55/273 S/20001777 320), 18.12.1998. (Generalna skupština je 18.12.1998. usvojila Rezoluciju 53/212 o financiranju Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju. U stavku 5. Rezolucije, Skupština je zatražila od glavnog tajnika, s ciljem “ocjene djelotvornog djelovanja i funkcioniranja” Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog kaznenog suda za Ruandu, da “izvrši reviziju u cijelosti, suradnju s predsjednicima tribunala, i izvještavanje o tome nadležnim tijelima Ujedinjenih naroda”. U skladu s tim zahtjevom, glavni tajnik je sačinio skupinu od pet neovisnih stručnjaka koji djeluju u svojim neovisnim kapacitetima.)

zajedno s Uredom tužitelja i Registrarom. Uslijedile su rezolucije VS UN-a 1503 i 1534 iz 2003. i 2004. godine, kojima se predviđa završetak rada MKSJ-a 2010. godine, odnosno da će se sve istrage završiti 2004. godine, prvostepeni postupci 2008, a žalbeni 2010. Formalno i faktički tužitelju MKSJ-a je oduzeto i uskraćeno dalje pravo podizanja optužnica. Od postavljenih vremenskih i strategijskih ciljeva kroz navedene rezolucije VS UN-a, 1503 i 1534⁶², ispunjen je

---

⁶² Rezolucija 1503 (2003): “Postupajući u skladu s Glavom VII Povelje Ujedinjenih nacija: 1. Poziva međunarodnu zajednicu da u sklopu strategije okončanja rada sudova pomogne nacionalnim jurisdikcijama da povećaju svoju sposobnost krivičnog gonjenja u predmetima koji će biti prenijeti s MKSJ-a i MKSR-a te potiče predsjednike, tužioce i sekretare MKSJ-a i MKSR-a da razvijaju i unaprijede svoje outreach programe; 2. Poziva sve države, posebno Srbiju i Crnu Goru, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, kao i Republiku Srpsku u Bosni i Hercegovini, da pojačaju saradnju sa MKSJ-om i pruže mu svu potrebnu pomoć, pogotovo da bi se Radovan Karadžić i Ratko Mladić, kao i Ante Gotovina i svi ostali optuženi izveli pred MKSJ, te poziva ove i sve ostale osobe protiv kojih je na MKSJ-u podignuta optužnica a još uvijek se nalaze na slobodi da se predaju MKSJ-u; (...) 4. Poziva sve države da surađuju s Međunarodnom kriminalističkom policijom (MKP-Interpol) kako bi osobe protiv kojih su na MKSJ-u i MKSR-u podignute optužnice bile uhapšene i prebačene na te sudove; 5. Poziva donatore da podrže rad Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu na osnivanju posebnog savjeta na državnom sudu Bosne i Hercegovine koji će suditi na osnovu optužbi za teške povrede međunarodnog humanitarnog prava; 6. Traži da predsjednici MKSJ-a i MKSR-a i njihovi tužioc, u svojim godišnjim izvještajima Savjetu, obrazlože svoje planove o provedbi strategija okončanja rada MKSJ-a i MKSR-a; 7. Poziva MKSJ i MKSR da poduzmu sve mjere kako bi završili istrage do kraja 2004. godine, sve prvostepene postupke do kraja 2008. godine i kako bi okončali svoj rad 2010. godine (strategija okončanja rada).” Dostupno na: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statut_1503_2003_bcs.pdf, pristupljeno, 06.11.2021. Rezolucija 1534 (2004): “Postupajući u skladu s Glavom VII Povelje Ujedinjenih nacija, 1. Potvrđuje nužnost suđenja svim osobama koje je optužio MKSJ i ponovo poziva sve države, posebno Srbiju i Crnu Goru, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, kao i Republiku Srpsku u Bosni i Hercegovini, da pojačaju saradnju sa MKSJ-om i pruže mu svu potrebnu pomoć, pogotovo da bi se Radovan Karadžić i Ratko Mladić, kao i Ante Gotovina i svi ostali optuženi izveli pred MKSJ, te poziva sve osobe protiv kojih je na MKSJ-u podignuta optužnica a još se uvijek nalaze na slobodi da se predaju MKSJ-u; (...) 3. Naglašava značaj punog provođenja strategije okončanja rada, izložene u paragrafu 7 Rezolucije br. 1503 (2003.), kojom se MKSJ i MKSR pozivaju da poduzmu sve moguće mjere kako bi sve istrage završili do kraja 2004. godine, sve prvostepene postupke do kraja 2008. godine i svoj rad priveli kraju 2010. godine, pri čemu se na svaki od ovih međunarodnih sudova apeluje da na tome temelji svoje planove i aktivnosti; 4. Poziva tužioce MKSJ-a i MKSR-a da pregledaju neriješene predmete kako bi se utvrdilo koji će se dalje rješavati, a koje bi trebalo prenijeti na nadležne nacionalne jurisdikcije, kao i koje mjere treba poduzeti da bi se provela strategija okončanja rada izložena u Rezoluciji br. 1503 (2003.) i apeluje na njih da taj pregled obave što prije i da u procjene koje moraju dostaviti Savjetu bezbjednosti shodno paragrafu 6 ove Rezolucije uključe i izvještaj o postignutom; 5. Poziva svaki od ovih međunarodnih sudova da prilikom pregleda i potvrde svake eventualne nove optužnice osigura da su te optužnice usredsređene na najviše vođe za koje se sumnja da su najodgovorniji za krivična djela u nadležnosti relevantnog međunarodnog suda, kako je izloženo u Rezoluciji br. 1503 (2003.); 6. Traži od svakog od ovih međunarodnih sudova da do 31. maja 2004. godine, a nakon toga svakih šest mjeseci, dostavi Savjetu bezbjednosti procjene njihovog predsjednika i tužioca u kojima će biti detaljno navedeno kakav je napredak ostvaren u smislu provedbe strategije okončanja rada ovih sudova, uz obrazloženje o tome koje su mjere poduzete da bi se strategija okončanja provela, a koje još treba poduzeti, uključujući prenošenje predmeta koji se odnose na optužene srednjeg i nižeg ranga na nadležne nacionalne jurisdikcije; izražava namjeru Savjeta bezbjednosti da se sa predsjednikom i tužiocem svakog od ovih međunarodnih sudova sastane kako bi razgovarali o tim procjenama; 7. Izražava opredjeljenje Savjeta bezbjednosti da preispita situaciju i da, u svjetlu procjena iz prethodnog paragrafa, osigura poštovanje rokova zacrtanih u okviru strategije okončanja rada i potvrđenih Rezolucijom br. 1503 (2003.); 8. (...) poziva MKSJ i MKSR da nastave i pojačaju napore na zaključivanju novih sporazuma za izvršenje kazni ili da u tom pogledu osiguraju saradnju drugih država; 9. Podsjeća na činjenicu da je jačanje nadležnih nacionalnih pravosudnih sistema od suštinske važnosti za vladavinu prava uopšte, a konkretno za provedbu strategije okončanja rada MKSJ-a i MKSR-a; 10. Pozdravlja posebne napore OHR-a, MKSJ-a i donatora da se osnuje vijeće za ratne zločine u Sarajevu; potiče sve strane da nastave s naporima na efikasnom osnivanju ovog vijeća; potiče donatore da pruže dovoljnu finansijsku podršku kako bi se osiguralo uspješno vođenje krivičnih postupaka u Bosni i Hercegovini i u cijelom regionu.” Dostupno na: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statut_1534_2004_bcs.pdf, pristupljeno: 06.11.2021.

samo jedan – Ured tužitelja MKSJ-a završio je sa istragama 2004. godine, ali je završio i sa podizanjem optužnica. Dio nedovršenih istraga Ureda tužitelja prebačen je u region. U izvještaju Vijeću sigurnosti glavni tužitelj navodi: “Tužiteljstvo je zabrinuto zbog nastavka kašnjenja u procesuiranju predmeta na temelju istražnih materijala koje je Ured prenio na Bosnu i Hercegovinu. Od 13 datoteka koje je Ured prenio (uključujući 38 osumnjičenika), samo su četiri dovršena, a devet je još u fazi istrage. Posljednja optužnica Tužiteljstva BiH u vezi s predmetom kategorije 2 bila je 2008. godine.” (Brammertz; 2012) Upravo ti predmeti bili su godinama “kamen spoticanja” između glavnog haškog tužitelja i Tužiteljstva BiH i tek krajem 2015. godine Tužiteljstvo BiH je konačno zaključilo te nezavršene istrage MKSJ što Brammertz potvrđuje u svom Izvještaju Vijeću sigurnosti iz maja 2016. navodeći da su konačno, nakon 12 godina završene istrage koje je MKSJ ustupio Tužiteljstvu BiH. (Brammertz; 2016)

Pored nepreduzivanja mjera protiv država bivše SFRJ, prioritarno SRJ (Srbija i Crna Gora), zbog kontinuirane nesuradnje, ukidanje prava tužitelju da se podižu optužnice protiv najodgovornijih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava predstavlja drugu odluku VS UN-a koja je najdirektnije potkopala integritet, ne samo tužitelja, nego i samog MKSJ-a, onemogućivši donošenje određenih, adekvatnih presuda. Ova odluka je imala negativnu političku poruku i u regionu, ali i operativno-funkcionalni uticaj na buduće procese pred MKSJ. Po Davidu Swendimenu ove rezolucije (1503 i 1534) bile su nejasne i unijele su pomutnju u BiH. (Swendimen; 2011:221) Odluka Vijeća sigurnosti UN-a o završavanju istraga oslabila je poziciju haškog Tužiteljstva i MKSJ-a, potkopala i druge ciljeve MKSJ i oslabila efikasnost postupaka. Činjenica da je 2004. odlučeno da nema više optužnica protiv najodgovornijih kod najvećeg dijela političkih elita u bivšoj SFRJ dočekana je s olakšanjem i zadovoljstvom, jer tada, kao u najvećoj mjeri i sada, sudovi u državama bivše SFRJ nisu spremni za najsloženije postupke i nakon 2004. skoro da nije bilo niti jednog značajnijeg procesa protiv najodgovornijih pred nacionalnim sudovima. Događaji koji su uslijedili u regionu, kao i dešavanja u samom MKSJ, pokazali su da nikakva racionalizacija, odnosno izlazna strategija MKSJ-a, kako je navedeno u dokumentima Suda, nije trebala niti smjela ukinuti mogućnost glavnom tužitelju da, bar po potrebi, ima mogućnost podizanja optužnica protiv najodgovornijih. Sasvim je jasno da se radilo o političkoj odluci koja je značajno potkopala ukupne ciljeve iz Rezolucije 827, urušila progon i donošenje adekvatnih presuda, a posebno je diskreditirala preventivnu funkciju MKSJ i dala podsticaj političkim elitama da nastave s opstrukcijama suradnje s MKSJ i sa diskreditacijom MKSJ na jednom općem državnom i javnom planu, ali i opstrukcijom lokalnih pravosudnih organa s težnjom da ih se stavi pod političku kontrolu.

Trinaest godina (mandat MKSJ završen je 31.12.2017.) bez mogućnosti podizanja optužnica protiv najodgovornijih ne može biti opravdano niti odlukom da se dio predmeta u kojima je MKSJ podigao optužnice prebaci u region nacionalnim sudovima.⁶³ Naprotiv, upravo je

---

⁶³ Ukupno osam predmeta, koji se odnose na 13 optuženih protiv kojih je MKSJ podigao optužnice, proslijeđeno je sudovima u bivšoj Jugoslaviji, uglavnom Bosni i Hercegovini. Dostupno na:

zajednička odluka Vijeća sigurnosti UN i MKSJ-a da se dio nižih nivoa optuženika prebaci u region i da se nacionalnom pravosuđu u regionu ustupe nezavršene istrage Tužiteljstva MKSJ uz višemilionsku bazu podataka, trebala omogućiti da se zadrži i još više učvrsti mogućnost da MKSJ može (u izuzetnim slučajevima) podizati optužnice u cilju partnerskog odnosa MKSJ i nacionalnih pravosuđa u državama bivše SFRJ, čime bi MKSJ zajedno s regionalnim pravosuđima imao značajno snažniju poziciju. Nevjerojatno je da se niko ni iz MKSJ-a nije usprotivio odluci o ukidanju prava podizanja optužnica, pogotovo kada se ima u vidu da su najodgovorniji ljudi MKSJ-a u svim svojim zvaničnim izvještajima ukazivali i na najsuptilnije potrebe ili zahtjeve MKSJ-a. No, o ukidanju instituta podizanja optužnica nije zabilježena niti jedna institucionalna reakcija unutar MKSJ i UN-a. Naprotiv, i sam MKSJ je učestvovao u prijedlogu sačinjavanja Izlazne strategije MKSJ-a. Ukidanje prava na podizanje optužnica je i s aspekta žrtava nedopustiv i teško objašnjiv čin, imajući u vidu kakva je i kolika količina dokaznog materijala prikupljena u MKSJ-u tokom njegovog mandata. Upravo zaustavljanje krivičnog progona najodgovornijih od 2004. godine direktno je uticalo na dalje relevantno utvrđivanje činjenica i značajno onemogućilo da se donosu presude protiv najodgovornijih.

Imajući u vidu i druge faktore istražene u ovom radu sasvim je jasno zašto iz mandata MKSJ-a ne postoje presude protiv visokih dužnosnika iz Srbije. Iako je 30. juna 2021. godine izrečena osuđujuća prvostepena presuda protiv Jovice Stanišića i Franka Simatovića, nekada prvih ljudi Državne bezbednosti Srbije, i utvrđen udruženi zločinački poduhvat na čelu sa Slobodanom Miloševićem, pravosnažna presuda se očekuje tek 2023. godine. Treba naglasiti da je MKSJ optužio Slobodana Miloševića za zločine u Hrvatskoj, na Kosovu i u Bosni i Hercegovini (uključujući i genocid), ali je on umro u Haagu nakon izricanja tzv. međupresude. MKSJ je optužio i prvostepeno osudio Momčila Perišića, načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije na 27 godina zatvorske kazne, da bi u drugostepenom postupku (što se povezuje s djelovanjem Theodora Merona (pogledati u radu pismo sudije Harhofa, fus nota 203) koji je u novembru 2021. podnio ostavku na mjestu sudije) oslobođen svake odgovornosti. Optužnica je podignuta i protiv vođe tzv. paravojnih formacija iz Srbije, Željka Ražnjatovića Arkana koji nikad nije izručen u Haag jer je ubijen u Beogradu. MKSJ je optužio Vojislava Šešelja i u drugostepenom postupku osudio na 12 godina zatvora. Nedonošenje (očekujućih) adekvatnih presuda protiv političko-vojno-policijskog rukovodstva Srbije od strane MKSJ-a značajna je politička implikacija donesenih presuda MKSJ-a, odnosno upravo su (ne)izrečene presude najteža politička implikacija na međunarodnom i regionalnom nivou. Za zločine počinjene u Hrvatskoj osuđena su tri oficira Jugoslovenske narodne armije (JNA) za zločine iz 1991. i to s dvije presude: jedna za granatiranje Dubrovnika i jedna za zločine počinjene u Vukovaru. Iako je MKSJ imao nadležnost i za zločine na Kosovu, UN je formirao poseban međunarodni sud za zločine na Kosovu. Zašto? Upravo zbog navedenih političkih implikacija presuda MKSJ-a kada su u pitanju zločini počinjeni u Bosni i Hercegovini, jer upravo zbog obima zločina sasvim je bilo razumljivo da se

formira međunarodni sud za BiH, posebno imajući u vidu činjenicu da je progon ratnih zločinaca u BiH doživio krah i da je Državna strategija za progon ratnih zločinaca ostala “mrtvo slovo na papiru” i zvanično proglašena propalom, a Revidirana strategija koju je usvojilo Vijeće ministara BiH nakon toga nikad nije dala odgovor na pitanje zašto je propala prethodna strategija, niti se i ova strategija implementira.⁶⁴

Rezolucijama VS UN-a, 1503 i 1534, donijete su odluke da se kao dio Izlazne strategije u radu MKSJ-a i privođenja kraju rada MKSJ-a dio predmeta prebaci u države nastale raspadom SFRJ, od čega je, razumljivo, s obzirom na obimnost zločina, najviše predmeta prebačeno u BiH. S tim u vezi Vijeće sigurnosti UN-a je naložilo niz mjera koje su trebale pomoći da se osposobe nacionalna pravosuđa.⁶⁵ Važno je naglasiti i da je VS UN-a u Rezoluciji 1503 smatralo da izlazna strategija, odnosno završetak rada MKSJ-a, direktno ovisi o hitnom osnivanju i funkcioniranju posebnog vijeća (odjela) pri Sudu BiH, te je posebnom tačkom u Rezoluciji pozvalo međunarodnu zajednicu da osigura donacije za formiranje tog vijeća pri državnom sudu BiH.

Fausto Pocar mišljenja je da kada jedan međunarodni krivični sud završi svoj rad, to mora da podrazumijeva, ili produžetak ili nastavak onoga što je on radio pred nacionalnim pravosuđem: “Drugim riječima, imperativno je da se svaka strategija završetka rada pretvori u strategiju kontinuiteta rada.” (Pocar; 2011:197) Bilo je i onih koji su smatrali da će, možda, najveće naslijeđe MKSJ-a biti nacionalni sudovi koji će nastaviti njegov rad, postupajući po njegovim presedanima, usvajajući njegovu najbolju praksu, koristeći njegove resurse i crpeći iskustva stečena tokom rada tog suda. (Carlin; 2011:193) Treba reći i da u definiranju mandata MKSJ-a nije oduzeta nadležnost sudovima i tužiteljima iz država bivše SFRJ da procesuiraju najodgovornije za počinjene ratne zločine.⁶⁶ Odluka o uspostavljanju Rezidualnog mehanizma⁶⁷ predstavlja, nakon odluke o osnivanju MKSJ-a najvažniju odluku VS UN-a, jer je ovom odlukom Vijeće sigurnosti odlučilo da sačuva osnovne funkcije i naslijeđe MKSJ-a i nakon okončanja njegovog mandata i to je bila odluka kontinuiteta UN-a. Preteča odluke o uspostavi Rezidualnog mehanizma su Rezolucije 1503 i 1534 VS UN-a. Značajan korak u Strategiji okončanja rada Suda bilo je upravo uspostavljanje Mehanizma za međunarodne krivične sudove, kao novog ad hoc tijela koje je Vijeće sigurnosti osnovalo Rezolucijom 1966 (2010). U nadležnosti Rezidualnog mehanizma je: zaštita žrtava i svjedoka, nadgledanje izdržavanja kazni, pomoć nacionalnim sudovima, čuvanje i vođenje arhiva MMKS, MKSR i MKSJ, lociranje i gonjenje preostalih optuženih koji su u bjekstvu, žalbeni postupci, ponovljena suđenja, suđenja u

---

⁶⁴ OSCE, “Misija OSCE-a u BiH poziva na uspostavu Nadzornog tijela za provedbu Revidirane strategije za rad na predmetima ratnih zločina”, 06.10.2021. Dostupno na: <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/499843>, pristupljeno: 07.10.2021.

⁶⁵ UN, Rezolucija 1503, 28.08.2003.

⁶⁶ UN, MKSJ, Statut, Član 9. (“Međunarodni sud i nacionalni sudovi dužni su istodobno biti nadležni za procesuiranje osoba za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. godine. Međunarodni sud ima prvenstvo nad nacionalnim sudovima.”)

⁶⁷ Resolution 1966 of the Security Council establishing the International Residual Mechanism for the ICTY and the ICTR, 22.12.2010, dostupno na: <http://www.icty.org/tabs/14/2>, pristupljeno: 25.06.2020.

predmetima za nepoštivanje Suda i lažno svjedočenje i postupci preispitivanja pravosnažnih presuda.

Strukturalno-funkcionalna podrška osnivača aktivnostima MKSJ-a u realizaciji zacrtanog mandata omogućila je MKSJ-u da kontinuirano radi na poboljšanju ukupne efikasnosti kroz stalna usavršavanja Statuta i Pravilnika o postupku i dokazima.⁶⁸ VS UN-a je prilikom formiranja Statuta MKSJ-a odredilo da sve promjene u Statutu moraju oni odobriti. Na unutrašnjoj izgradnji novih kapaciteta i reformi postojećih kapaciteta VS UN-a, kao osnivač, omogućilo je poštivanje preuzetih obaveza iz osnivačkih rezolucija u izboru prvih osoba MKSJ, posebno glavnih tužitelja. Npr. Rezolucijom 1775 (2007) za jednu godinu se produžava mandat Carli del Ponte na mjestu glavne tužiteljice, Rezolucijom 1786 (2007) izabran je Serge Brammertz za glavnog tužitelja, posebnim rezolucijama VS UN-a je podržavalo izbore sudija (npr. Rezolucija 1411 iz 2002), Rezolucijom 1668 (2006) omogućeno je produženje mandata u posebnim situacijama, Rezolucijom 1166 (1998) povećan je broj sudija MKSJ; Rezolucijama 1613 (2005) i 1800 (2008) VS UN-a pomoglo je ubrzanju i efikasnosti rada MKSJ. Svojim rezolucijama VS UN-a omogućivalo je razvijanje svih djelova MKSJ, od Ureda tužitelja do Registrara, podržavalo posebne programe vanjskog djelovanja MKSJ kako bi javnosti približili ciljeve i rad Suda, posebno kroz Outreach program.⁶⁹

Države potpisnice Dejtonskog mirovnog sporazuma – Bosna i Hercegovina, Savezna Republika Jugoslavija (poslije Srbija) i Hrvatska – zaključile su 18. februara 1996. godine Rimski sporazum,⁷⁰ po kome je dogovoreno da će sve predmete prethodno pregledati tužitelji MKSJ-a. Cilj ovoga sporazuma bio je da se spriječe nekontrolirana i politički motivirana hapšenja u zemljama bivše Jugoslavije, a time bi se dodatno ojačao i unaprijedio i Dejtonski mirovni sporazum. Slijedom dogovorenog Tužiteljstvo MKSJ je uradilo “Uputstvo stranama u postupku za podnošenje predmeta MKSJ-u”⁷¹, u kome je decidno navedeno da se dostavljeni predmeti moraju odnositi na teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava (zločini u nadležnosti MKSJ), kao i da se neće razmatrati predmeti koji sadrže materijale pribavljene metodama kojima je prekršeno međunarodno pravo, ili u čiju pouzdanost je moguće posumnjati. Tužitelj MKSJ-a se obavezao da će se služiti istim kriterijumima koji su postavljeni i koji se primjenjuju za predmete

---

⁶⁸ UN, Rezolucije br. 1166, 1329, 1411, 1431, 1481, 1597, 1660, 1837, 1877, dostupno na: <http://www.icty.org/sid/135>, pristupljeno: 25.06.2020.

⁶⁹ UN, MKSJ, Outreach. (Outreach program ustanovljen je tek šest godina nakon osnivanja MKSJ-a s ciljem da javnosti, a posebno javnosti u državama nastalim na prostoru bivše SFRJ, pruže blagovremene i tačne informacije o radu MKSJ. Rezolucijom 1503 VS UN-a podržalo je Outreach program.) Dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/outreach/home-bcs>, pristupljeno: 27.06.2020.

⁷⁰ Rimski sporazum, Paragraf 5. “Suradnja na području ratnih zločina i poštivanja ljudskih prava”: “Osobe, osim onih koje su već optužene od strane Međunarodnog tribunala, mogu biti uhapšene i pritvorene zbog teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava samo na osnovu prethodno izdate naredbe, naloga ili optužnice koje je Međunarodni tribunal pregledao i ocijenio da su u skladu sa međunarodnim pravnim standardima.”

⁷¹ Uputstvo stranama za podnošenje predmeta MKSJ u skladu s mjerama dogovorenim 18.2.1996. (Rimski sporazum-Pravila puta) zvanično je BiH dostavljeno 1996. godine. Dom za ljudska prava BiH i Vrhovni sud Federacije BiH suglasili su se da se postupak pod nazivom Pravila puta može primjenjivati kao domaći zakon.

koji se vode pred MKSJ: tužitelj je zauzimao stav o tome da li po međunarodnim standardima postoji dovoljno dokaza za osnovanu sumnju da je osoba na koju se odnosi zahtjev počinila teško kršenje međunarodnog humanitarnog prava, a mogao je tražiti i ustupanje premeta ako je smatrao da se radi o predmetu koji se treba voditi pred MKSJ.⁷² Primjenjujući međunarodne standarde, osoblje Tužiteljstva je pregledalo 1.419 predmetnih spisa koji se odnose na 4.985 osumnjičenih i dalo mišljenje da li je sakupljeno dovoljno dokaza za dalje postupanje u ovim predmetima. Pozitivno mišljenje je dato za krivično gonjenje 848 osoba.

Ovaj program je završen u oktobru 2004. godine. Od tada, odluka da li osjetljivost određenog predmeta zahtijeva da se proces vodi na državnom nivou leži na Tužiteljstvu BiH.⁷³ Zbog nedovoljnog finansiranja (od strane država) i nedostatka sredstava, Tužiteljstvo MKSJ se u nekoliko navrata obraćalo državama za pomoć, uključujući i države iz bivše SFRJ. Nažalost, projekat je morao biti prekinut, a svi predmeti su prebačeni u region, najviše u Bosnu i Hercegovinu. Ostaje nejasno zašto je tadašnji glavni tužitelj MKSJ prebacio svoje ovlaštenje na glavnog državnog tužitelja BiH, a nije prebacio ovlaštenje i na tužitelje iz Srbije i Hrvatske. Preciznije, postavlja se pitanje da li to ovlaštenje uopće postoji, odnosno ako postoji zašto nije prebačeno i u Srbiju i u Hrvatsku, jer su i Srbija i Hrvatska, kao i Bosna i Hercegovina, u Rimu 18. februara 1996. potpisale ovlaštenje tužitelju MKSJ da u njihovo ime predhodno pregleda dokaze koji se odnose na osumnjičene iz ovih država. U tom kontekstu, postavlja se i pitanje da li je Srbija uopće mogla proglasiti univerzalnu nadležnost za zločine počinjene na području bivše SFRJ, čime je sama sebi (Odlukom Skupštine Srbije) dala ovlaštenje za progon odgovornih s područja bivše SFRJ imajući u vidu upravo odredbe Rimskog sporazuma koje nikada niko nije osporio, poništio ili povukao, osim već pomenutog prenosa ovlaštenja koje je Carla del Ponte, kao tadašnja glavna tužiteljica MKSJ, prenijela na Marinka Jurčevića u to vrijeme glavnog tužitelja Tužiteljstva BiH. Rimski sporazum, odnosno Pravila puta, kao međunarodni ugovor koji je odražavao volju vlasti iz Bosne i Hercegovine, SRJ i Hrvatske, predstavnika međunarodne zajednice i predstavnika MKSJ-a, realiziran je od 1996. do 1. oktobra 2004. godine, kada su predmeti i ovlaštenje glavnog tužitelja MKSJ-a predati u nadležnost glavnom tužitelju BiH. Procedura pregleda predmeta Pravila puta uvažavala je najviše međunarodne standarde: unutar Tužiteljstva MKSJ-a od 1996. do 2004. sadržavala je nekoliko nivoa razmatranja koja su bila povezana i subordinirajuća kako bi se dobili najprofesionalniji odgovori u povodu dostavljenih predmeta. Iako su pored Bosne i Hercegovine, tadašnja Savezna Republika Jugoslavija i Hrvatska

---

⁷² Standardizirane oznake kojima se služio tužitelj MKSJ-a bile su: A, B, C, D, E, F i G. Iz Uputstva: oznaka A značila je da postoji dovoljno dokaza po međunarodnim standardima za osnovanu sumnju da je osoba počinila teško kršenje međunarodnog humanitarnog prava; B da ne postoji dovoljno dokaza; C, tužitelj MKSJ-a nije u mogućnosti dati mišljenje bez dodatnih dokaza; D, tužitelj MKSJ-a namjerava zatražiti ustupanje premeta; E, predmet ne spada u nadležnost MKSJ-a; F, da postoji dovoljno dokaza, ali da bi inkriminirana osoba mogla biti važan svjedok u postupku koji se vodi pred MKSJ; G, da ne postoji dovoljno dokaza za određeno krivično djelo iz oblasti teškog kršenja međunarodnog humanitarnog prava, ali da tužitelj MKSJ-a smatra da postoji dovoljno dokaza da se opravda pokretanje postupka za drugo krivično djelo.

⁷³ UN, MKSJ, Saradnja sa regionom. Dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/o-mksj/tuzilastvo/saradnja-sa-regionom>, pristupljeno: 27.06.2020.

potpisale Rimski sporazum, implementaciju Pravila puta nikad nisu sprovele vlasti SRJ (Srbije) i Hrvatske. (Ahmić; 2018)

Povratak predmeta urađenih tzv. Pravilima puta i prenos 2004. godine ovlaštenja Ureda tužitelja MKSJ na glavnog državnog tužitelja Bosne i Hercegovine izazvao je političke posljedice, ne samo za BiH nego za region. Prvo i osnovno – omogućio je ponovno nekontrolirano hapšenje u regionu, time i politički motivirane krivične procese koje je sprovodila i sprovodi Republika Srbija.⁷⁴ Primjeri: slučaj Ejupa Ganića koji je po potjernici srbijanskog pravosuđa bio uhapšen u Velikoj Britaniji, slučaj Ilije Jurišića koji je bio uhapšen prilikom posjete Srbiji, a onda i procesuiran u Beogradu, slučaj Jovana Divjaka koji je bio uhapšen na osnovu srbijanske potjernice u Austriji, pa onda oslobođen... do zadnjeg slučaja hapšenja Edina Vranja u Srbiji.

Vraćajući predmete u Bosnu i Hercegovinu, MKSJ, VS UN-a i međunarodna zajednica nisu napravili zajednički projekat sa istražno-tužiteljskim organima u BiH kako bi se fokusirali na 846 predmeta tzv. kategorije “A”, u kojima je bilo dovoljno dokaza po međunarodnim pravnim standardima da se jedna određena osoba smatra osnovano sumnjiva da je počinila teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. U Prijedlogu Izlazne strategije (napisala ga tri prva čovjeka MKSJ-a 2000), a i kasnije, u rezolucijama VS UN-a, nigdje se nije pominjao projekat Pravila puta, kao projekat na kojem se treba angažirati MKSJ, odnosno da je potrebno napraviti strategiju kojom bi se pregledani predmeti označeni određenom kategorijom, te zajednički i prioritarno podržali u pogledu krivičnog procesuiranja u državama nastalim na teritoriji nekadašnje SFRJ. Umjesto toga, nakon prijema predmeta iz Pravila puta, koje je MKSJ dostavio Tužiteljstvu BiH, ovo Tužiteljstvo je ponovo počelo pregledavati sve predmete koje je već bilo pregledalo Tužiteljstvo MKSJ (osam godina su radili na tome).⁷⁵ Ovo je jedan od razloga zastoja u krivičnom progonu u BiH i iako je donešena Državna strategija (koja je, u međuvremenu zvanično proglašena propalom, a usvojena je nova tzv. Revidirana strategija), ne samo da nije riješila pitanja progona, nego se dodatno izbjeglo postupanje po predmetima Pravila puta.⁷⁶ Na

---

⁷⁴ Prekršajni sud Grada Westminstera, Vlada Republike Srbije protiv Ejupa Ganića, Tim Workman, viši okružni sudac, 27.07.2010: “Dvije oprezne i temeljite istrage zaključile su da ne postoje dokazi o optužbama protiv dr. Ganića. Okružni sud u Srbiji pokrenuo je postupak na zahtjev tužitelja za ratne zločine, ali nije dobio nikakve dodatne dokaze. Dokazi koji su naknadno pribavljeni nisu značajni i ne opravdavaju bilo kakvu promjenu prvobitne odluke. U nedostatku bilo kakvih značajnih dodatnih dokaza, čini se da postoje samo dva moguća objašnjenja: nesposobnost srpskih tužitelja ili motiv za krivično gonjenje koji se temelji na politici, rasi ili religiji. Iz dokaza koje sam dobio od gospodina Petrovića uvjeren sam da je Ured tužitelja za ratne zločine daleko od nesposobnosti. G. Philip Alcock zaključio je da ne vidi ništa što bi opravdalo optužnicu osim politički motiviranog suđenja. Dr. Schwarz-Schilling mi je rekao da je tužiteljstvo visoko na političkom dnevnom redu i da je ‘apsolutno mišljenja da je politički motiviran’. Dr. Carole Hodge mi je rekla da je po njenom mišljenju tužiteljstvo politički motivirano i da će biti ogroman pritisak za se osudi jer bi, ako bude oslobođen, došlo do buke u Beogradu. Dr. Malcolm je smatrao da će dr. Ganić biti meta srpskog neprijateljstva.”

⁷⁵ Tužiteljstvo BiH je usvojilo Uputstvo o pregledu predmeta ratnog zločina u decembru 2004. godine, u kojem se navodi da su predmet pregleda svi slučajevi, osim onih u kojima je Ured tužitelja MKSJ podigao optužnicu.

⁷⁶ Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina. Dostupno na: http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/Drzavna%20strategije%20za%20rad%20na%20predmetima%20RZ.pdf, pristupljeno: 17.07.2020.

ovaj način osam godina rada tužitelja MKSJ bilo je potpuno odbačeno, što je djelimično ispravljeno Revidiranom strategijom.

Nedostatak političke volje u Vijeću sigurnosti UN-a, kao i nedostatak finansijskih sredstva, bili su ključni razlozi ovakvog razvoja situacije, odnosno da Pravila puta nisu dio legislative MKSJ i VS UN-a, jer su Pravila puta finansirana iz pojedinačnih donacija država. Posljedica toga je da je od 2004. godine na prostoru nekadašnje SFRJ ponovo krenuo nekontrolirani i politički motivirani krivični progon i to, nažalost, postaje sve izraženije. Odluka o prenosu ovlaštenja MKSJ na države bivše SFRJ, bez dodatnih mjera i političkih odluka, ravna je odluci da se glavnom tužitelju MKSJ ukine mogućnost podizanja optužnica od 2004. Rezolucije 1503 i 1534 VS UN-a o jačanju nacionalnih kapaciteta pravosuđa u državama nastalim na području bivše SFRJ, i s tim u vezi prenosa predmeta i istraga sa MKSJ na lokalna pravosuđa, potkopane su okončanjem projekta Pravila puta Rimskog sporazuma (ROR). Posebno je važna činjenica da niko nije zaustavio Srbiju u donošenju Zakona o univerzalnoj nadležnosti, shodno Rimskom sporazumu po kome niko ne može biti uhapšen ili suđen (na prostoru nekadašnje SFRJ) bez prethodne saglasnosti MKSJ.

2.3.2. Finansijska podrška

Ne postoji period u radu MKSJ-a u kome predsjednici Suda i glavni tužitelji nisu zahtjevali ili upozoravali na potrebu dovoljnog i blagovremenog finansiranja⁷⁷. Kao što se vidi iz godišnjih i polugodišnjih izvještaja o izlaznoj strategiji MKSJ, koju su shodno Rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a morali raditi predsjednik i glavni tužitelj, MKSJ je konstantno imao problem s nedostatkom sredstava što se direktno reflektiralo na njegov rad i efikasnost.⁷⁸

---

⁷⁷ Minna Schrag, "Lessons Learned from ICTY Experience: Notes for the ICC Prosecutor", Contribution to an expert consultation process on general issues relevant to the ICC Office of the Prosecutor, 2003. ("Rad na odobrenju budžeta putem odgovarajućeg postupka u Generalnom vijeću je zahtijevao jednu drugačiju vrstu političke vještine u kontekstu MKSJ. Jedva da je postojalo ikakvo razumijevanje, pogotovo na samom početku u UN koliko su samo skupe istrage i krivični postupci, posebno usred tekućeg oružanog sukoba. Premda se budžet ubrzano povećavao, Tužiteljstvo je kronično patilo zbog nedovoljnih sredstava.")

⁷⁸ Izvještaj MKSJ-a VS UN-a (A/51/292 S/1996/665), 16.08.1996. ("Tribunal, također, i dalje pati od nedostatka proračunskih sredstava. Njegovi zahtjevi za dodatnim financiranjem i radnim mjestima samo su djelomično ispunjeni, što uzrokuje dodatne poteškoće u ispunjavanju njegovog mandata"); Izvještaj MKSJ- VS UN-a (A/59/215 S/2004/627), 16.08.2004. ("Trenutno je finansijsko stanje Tribunala u kritičnom stanju zbog neplaćanja procjena od strane država članica. Kao odgovor, glavni tajnik odlučio je sve rashode svesti na minimum te je nametnuo zamrzavanje zapošljavanja na svim radnim mjestima i ozbiljno smanjenje svih ostalih izdataka"); Izvještaj MKSJ VS UN-a (A/65/205 S/2010/413), 30.07.2010. ("Svi organi Tribunala suočili su se sa značajnim izazovima u izvještajnom razdoblju u ispunjavanju ciljeva strategije dovršetka zbog razornog utjecaja odlaska umiranja osoblja. Kao odgovor, predsjednik je pozvao Vijeće sigurnosti da poduzme mjere kako bi mu pomoglo zadržati svoje osoblje. Vijeće sigurnosti 29. jula 2010. usvojilo je rezoluciju 1931 (2010), u kojoj je pozvalo Tajništvo Ujedinjenih naroda i druga relevantna tijela Ujedinjenih naroda da nastave surađivati s tajnikom Suda kako bi se pronašla praktična rješenja za rješavanje ovog pitanja dok se Tribunal približava završetku svog rada"); Izvještaj MKSJ VS UN (S/2012/354), 23.05.2012. ("Kako su se obveze Ureda tužitelja pojačavale, njegov rad istovremeno je otežavan visokom stopom osipanja osoblja. Kako bi podmirili hitne potrebe, članovi osoblja u Uredu preuzimaju dvostruke ili višestruke uloge, a osim toga, Ured je zaposlio privremeno osoblje kako bi se osiguralo da može ispuniti predviđene rokove.")

Osoblje Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju					
U septembru 2012. MKSJ je imao 873 uposlenika koji predstavljaju 77 nacionalnosti. U martu 2016. godine MKSJ je imao 425 uposlenika iz 69 država.					
Budžet					
1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.
\$276,000	\$10,800,000	\$25,300,000	\$35,430,622	\$48,587,000	\$64,775,300
1999.	2000.	2001.	2002-2003.	2004-2005.	2006-2007.
\$94,103,800	\$95,942,600	\$96,443,900	\$223,169,800	\$271,854,600	\$276,474,100
2008-2009.	2010-2011.	2012-2013.	2014-2015.		
\$342,332,300	\$ 286,012,600	\$250,814,000	\$ 179,998,600		

(Podaci sa zvanične web stranice MKSJ)

Akutni nedostatak sredstava uzrokovao je ubrzavanje postupaka shodno rezolucijama 1503 i 1534, odnosno prebacivanje predmeta na lokalna pravosuđa i prebacivanje niza nezavršenih istraga na lokalni nivo. “Ma koliko bila moćna, pravda nema ni novčanik ni mač. Ostaje, dakle, ranjiva.” (Hartmann; 2007:39) Počevši od prvih izvještaja predsjednika Cassesea (1993-1997), do posljednjih izvještaja predsjednika i glavnog tužitelja, vidljiva je kontinuirana “borba” za sredstva, za očuvanje personala, a time i za za efikasnost MKSJ-a. Mora se priznati da su sredstva povećavana u kontinuitetu od osnivanja do posljednje budžetske godine, ali dostavljena sredstva su poprilično kasnila i nisu imala potreban obim koji su stalno zahtjevali rukovoditelji MKSJ. Jedna od čestih kritika MKSJ-u bila je da je preskup međunarodni projekat. O toj “cijeni pravde” Yves Beigbeder piše: “Ratni troškovi, u poređenju sa sudskim troškovima, na višestruko su većem nivou. Na primjer, procjenjuje se da rat u Iraku košta Sjedinjene Američke Države i do 230 milijuna dolara dnevno, što skoro predstavlja godišnji budžet MKSJ.” (Beigbeder; 2011:83) “Države su se usredsredile da zauzdaju neovisnost MKSJ-a sužavajući ovlasti tužitelja, a da preko VS UN-a zaustavljaju krivične progone.” (Hartmann; 2007:39)

2.3.3. Suradnja država s MKSJ

Pored obavezne suradnje država članica UN-a s MKSJ, shodno Članu 29. Statuta MKSJ, Vijeće sigurnosti UN-a je svojim rezolucijama pozvalo države članice UN-a da daju i dobrovoljnu podršku, kroz formu novčane, materijalne i kadrovske pomoći, ali i kroz posebne sporazume za izdržavanje zatvorskih kazni za presuđenike,⁷⁹ te podršku u zamrzavanju finansijskih sredstva osumnjičenika, i dr. Također, kao određeni vid te suradnje, podrške i pomoći MKSJ-u vođena je

⁷⁹ UN, MKSJ, Saradnja sa državama članicama. Potpisani su sporazumi s 14 država i ad hoc sporazum sa SR Njemačkom. Dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/documents/saradnja-sa-drzavama-clanicama>, pristupljeno: 14.07.2020.

tzv. politika uslovljavanja⁸⁰ Evropske unije prema državama bivše Jugoslavije, a koja je bila direktno vezana za njihova članstva u Evropskoj uniji (Mirel; 2011:75).

Ključne države bivše SFRJ za suradnju s MKSJ – Bosna i Hercegovina, Srbija i Hrvatska – donijele su niz pravnih akata kojima su regulirali suradnju sa MKSJ. Analizirajući izvještaje rukovodilaca MKSJ (predsjednika i glavnih tužitelja) od 1993. do 2016. upućenih Vijeću sigurnosti UN-a jasno je da je SRJ (Srbija i Crna Gora), kasnije samo Srbija, bila nosilac opstrukcija, blokada i općenito nesuradnje s MKSJ. U pojedinim fazama i Republika Hrvatska nije poštovala međunarodno preuzete obaveze suradnje s MKSJ i onemogućavala je realizaciju mandata MKSJ. (Krapac; 1995. i Goldstone; 2011) Srbija i Hrvatska su donijele posebne zakone o suradnji sa MKSJ,⁸¹ BiH nije, ali je bosanskohercegovački entitet Republika Srpska uz podršku međunarodne zajednice donio Zakon o suradnji sa MKSJ.⁸² Dejtonskim mirovnim ugovorom sve tri države, Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Srbija, uslovno su se obavezale na suradnju s MKSJ, a kako je Dejtonski mirovni ugovor ujedno i Ustav BiH, Bosna i Hercegovina je imala, i ima i ustavni osnov za suradnju s MKSJ.⁸³ Bosna i Hercegovina je donijela niz pravnih akata koji reguliraju odnos između BiH i MKSJ.⁸⁴ Značajno je napomenuti da je Bosna i Hercegovina 3. decembra 1993. godine, među prvim državama potpisala Memorandum o razumijevanju između Vlade Republike Bosne i Hercegovine i Ureda Tužitelja MKSJ koji je predstavljao Richard

---

⁸⁰ Proces stabilizacije i pridruživanja država ex SFRJ ima tri cilja: stabilizaciju zemalja, podsticanje regionalne suradnje i članstvo u EU. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/enlargement/countries/strategy-and-progress-report/>; http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/sporazum/default.aspx?id=9812&langTag=bs-BA, pristupljeno: 16.08.2020.

⁸¹ Zakon o suradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, Službeni glasnik SRJ, br. 18/2002 i Službeni glasnik Srbije i Crne Gore, br. 16/2003; Ustavni zakon o suradnji Republike Hrvatske sa Međunarodnim kaznenim sudom iz 1996. godine, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 32/1996.

⁸² Zakon o suradnji Republike Srpske sa Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 52/01.

⁸³ Dejtonski mirovni sporazum, Aneks 6: Sporazum o ljudskim pravima, Član XIII: Organizacije koje se bave ljudskim pravima. (Strane su obavezne promicati i poticati djelovanje nevladinih i međunarodnih organizacija za zaštitu i promidžbu ljudskih prava. Strane zajednički pozivaju Povjerenstvo UN za ljudska prava, OSCE, Visoko povjerenstvo UN za ljudska prava i druge nevladine ili regionalne misije ili organizacije za ljudska prava da pažljivo prate stanje ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, uključujući i putem osnivanja mjesnih ureda i slanja promatrača, izvjestitelja ili drugih relevantnih osoba na stalnoj osnovi ili na osnovi slanja iz misije u misiju, i da im pružaju učinkovitu i potpunu pomoć, pristup i olakšice. (...) Sva nadležna tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obvezna su surađivati i omogućiti neograničen pristup organizacijama što su navedene u ovom Sporazumu; svim međunarodnim mehanizmima za praćenje ljudskih prava koja su osnovana za Bosnu i Hercegovinu; nadzornim tijelima koja su osnovana temeljem nekoga od međunarodnih sporazuma navedenih u Dodatku ovom Aneksu; Međunarodnom sudu za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije; i svakoj drugoj organizaciji koju je Vijeće sigurnosti UN ovlastilo mandatom glede ljudskih prava ili humanitarnoga prava.) Dostupno na: https://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/opci_okvirni_sporazum_za_mir_u_bosni_i_hercegovini.pdf, pristupljeno: 12.11.2019.

⁸⁴ Zakon R BiH o izručenju na zahtjev Međunarodnog tribunala, Službeni list R BiH, br. 12/95, 33/95; Zakon FBiH o izručenju okrivljenih osoba po zahtjevu Međunarodnog suda, Službene novine FBiH, br. 9/96; Zakon BiH o ustupanju predmeta MKSJ-a Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 61/04, 46/06, 53/06, 76/06; Memorandum o razumijevanju između Posebnog odjela za ratne zločine Tužilaštva BiH i Ureda Tužioca MKSJ potpisan 02.09.2005, Dostupno na: <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/?opcija=sadržaj&kat=5&id=12&jezik=b>, pristupljeno: 20.07.2020.

Goldstone.⁸⁵ Za razliku od Srbije i Hrvatske, pa i drugih država bivše SFRJ, državni organi BiH kroz uspostavljeni sistem suradnje od 1994. godine su uvijek izvršavali naloge i zahtjeve i nikada niti jedan negativan izvještaj nije upućen od MKSJ prema VS UN, niti je EU imala potrebu za primjenu politike uslovljavanja prema vlastima u Sarajevu.⁸⁶

U svojim izvještajima Vijeću sigurnosti UN-a predsjednici i glavni tužitelji MKSJ-a su do u najsitnije detalje navodili podatke o nesuradnji, često decidno označavajući i institucije i pojedince koji su opstruirali tu suradnju. Nebrojeno puta je u tim izvještajima bosanskohercegovački entitet Republika Srpska označavan kao dio BiH koji kontinuirano opstruira suradnju, dok su u okviru Federacije BiH, nekoliko puta “vlasti Hrvata” navođene kao nosioci nesuradnje s MKSJ.⁸⁷ Cassese (august, 1995.): “Kako bi brzo i uspješno ispunio svoju misiju, Tribunal se mora osloniti na kontinuiranu suradnju država i još veću podršku kako Opće skupštine, tako i Vijeća sigurnosti. Tribunal je uvjeren da će doći do takve suradnje i podrške, kako bi ona uskoro mogla odigrati svoju specifičnu ulogu u doprinosu ublažavanju patnji stanovništva bivše Jugoslavije i privođenja pravdi onih koji su proglašeni krivima za počinjene zločine.” Glavni tužitelj u svom izvještaju (august, 1996.) navodi: “Trajno, nezakonito odbijanje nekih država da predaju optuženike na suđenje svakako bi moglo poraziti cilj Vijeća sigurnosti i ponovno zapaliti vatru ugašenu Dejtonskim sporazumom. (...) Prema riječima bivšeg specijalnog izvjestitelja o stanju ljudskih prava na području bivše Jugoslavije, gospodina Tadeusza Mazowieckog, ‘pitanje stabilnosti međunarodnog poretka i principa civilizacije je pitanje u vezi s Bosnom’.”

---

⁸⁵ Memorandum of Understanding between the Prosecutor and the Republic of Bosnia and Herzegovina, 3 December 1994, (Memorandum o razumijevanju između Tužitelja i Republike Bosne i Hercegovine: Tužitelj i ministar vanjskih poslova Republike Bosne i Hercegovine potpisali su memorandum o razumijevanju u vezi suradnje s Međunarodnim sudom. U memorandumu se navodi da se Vlada Republike Bosne i Hercegovine složila da u potpunosti i bezuvjetno surađuje s tužiteljem u izvršavanju njegovih prava, dužnosti i obaveza prema statutu i pravilima Međunarodnog suda). Dostupno na: <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/?opcija=sadrzaj&kat=5&id=9&jezik=e>, pristupljeno: 17.09.2020; Izvještaj MKSJ VS UN-a (A/50/365S/1995/728), 23.08.1995.

⁸⁶ Mark Harmon, intervju za magazin Dani, br. 749, 21.10.2011. “Mogu reći, bez imalo sustezanja, da je suradnja koju nam je pružila BiH bila od ključne važnosti kako bismo mi bili sposobni istraživati zločine počinjene u BiH na djelotvoran način te krivično goniti osobe koje su odgovorne za njihovo činenje. Ja sam bh. organe vlasti zasipao zahtjevima za pomoć u brojnim procesima na Međunarodnom sudu u kojima sam učestvovao, kao što su zahtjevi za dostavu dokumenata, zahtjevi da se pronađu izvjesni identificirani svjedoci i slično. Mora da su se bh. vlasti jako zasitile moga imena pošto su moji zahtjevi bili toliko česti. Međutim, u mojim očima njihova suradnja je bila životno važna za naša nastojanja, pogotovo stoga što je naša mogućnost da dođemo do odgovarajućih dokaza bila ograničena. Kad se osvrnem za sobom, suradnja koju su oni pružili za vrijeme istražne faze, kao i pravovremena suradnja koju su pružali za vrijeme dugotrajnih suđenja na Međunarodnom sudu je bila ključno važna za uspjeh predmeta koje sam ja krivično gonio. Meni je bilo naročito važno da se u Den Haagu nalazio Ured za vezu BiH jer je on u velikoj mjeri olakšao moj rad, pogotovo za vrijeme suđenja. Suradnja koju su mi pružili oficiri za vezu bila je besprijeekorna.”

⁸⁷ Izvještaj MKSJ VS UN (A/52/375 S/1997/729), 18.09.1997. “Savezna Republika Jugoslavija, Republika Srpska i vlasti bosanskih Hrvata tvrdoglavo nastavljaju odbijati uhićenje optuženika. Međunarodna zajednica stoga mora neprestano vršiti pritisak na te nesudjelujuće stranke da ispune svoje međunarodne obaveze suradnje s Tribunalom. De facto imunitet od kaznenog progona koji veliki broj optuženika trenutno uživa u bivšoj Jugoslaviji kao rezultat tog nedostatka suradnje izravan je izazov Ujedinjenim narodima i međunarodnoj zajednici općenito”; Izvještaj MKSJ-a VS UN (A/54/187 S/1999/846), 25.08.1999.

Rukovoditelji MKSJ-a su, kao što se vidi, formalno obaviještavali, upozoravali, iznosili žalbe, pritužbe i zahtjeve svom osnivaču, VS UN-a, otvoreno i bez imalo političke ili diplomatske retorike. Da bi mandat MKSJ-a bio realiziran najodgovorniji pojedinci u MKSJ su pored svojih sudijsko-tužiteljskih funkcija morali biti i odgovorni “domaćini”, nekada političari, nekada diplomate,⁸⁸ a često i beskompromisno ulaziti u vrlo zahtjevan i opasan teren međunarodne politike⁸⁹ kako bi na najbolji način osigurali realizaciju mandata MKSJ-a.⁹⁰ Zbog nesuradnje država (bivše Jugoslavije) najodgovorniji ljudi MKSJ-a pribjegavali su raznim strategijama kako bi optuženi bili uhapšeni, kao što su bile zapečaćene/tajne optužnice o kojima je Vijeće sigurnosti UN-a izvještavano u godišnjim izvještajima.⁹¹

---

⁸⁸ Tokom 1996. i 1997. predsjednik MKSJ je, između ostalog, imao sastanke s glavnim tajnikom UN-a, predsjednikom Irske, ministrom vanjskih poslova Finske, državnim tajnikom SAD-a, ministrom vanjskih poslova Italije; U Izvještaju MKSJ VS UN (A/60/267 S/2005/532), 17.08.2005, spominju se sastanci s ministrom pravde Italije, ministrom vanjskih poslova Australije, ministrom vanjskih poslova Njemačke.

⁸⁹ Richard Goldstone, “For Humanity: Reflections of a War Crimes Investigator”, Yale University, 2000, str. 74. (“Krajem jula 1994. sam izabran od strane Vijeća sigurnosti za glavnog tužitelja Tribunala u Haagu. Te sedmice bivši britanski premijer Edward Heath bio je na privatnom odmoru u Cape Townu. Sir Anthony Reeve, britanski ambasador, pozvao me je na mali prijem kako bih se sreo s Heathom. Kad sam stigao ambasador je pomenuo Heathu da sam upravo ja imenovan za tužitelja za procesuiranje ratnih zločina na prostoru bivše Jugoslavije. ‘Zašto ste prihvatili takav smiješan posao?’, Heath me je pitao u prijateljskom tonu. Rekao sam mu da sam mislio da je procesuiranje ratnih zločinaca važno, pogotovo s obzirom na veličinu zločina navodno počinjenih u Bosni. Heath je odgovorio u smislu da ako ljudi žele da ubijaju jedni druge, i sve dok to ne rade u njegovoj zemlji, to nije njegova briga i ne treba da bude briga britanske vlade. U to vrijeme me njegovo mišljenje uplašilo, ali sam brzo shvatio da je on iskreno navodio ono što su mnogi vodeći političari u većini zapadnih zemalja govorili privatno i ono što mnogi od njih vjeruju.”)

⁹⁰ Richard Dicker, “Uticaj MKSJ-a na budućnost globalne pravde i unapređenje provođenja ljudskih prava”, “Globalno naslijeđe MKSJ”, Transkripti s konferencije 15-16. novembar 2011, Outreach program, Haag, 2012, str. 70. (“Htio bih da se vratim na dva pitanja koja smo već spomenuli gdje je iskustvo Tribunala od velike vrijednosti, a to je kako natjerati zemlje da sarađuju, onim instrumentima koje imaju međunarodni tribunali, pogotovo u pogledu hapšenja. Najprije saradnja. Uspjeh međunarodnih tribunala direktno je vezan za volju država i međudržavnih organizacija da podrže njihovu misiju. To je nešto što je očigledno, ali mora stalno da se ponavlja. Naročito se misli na saradnju u pogledu dobrovoljne predaje ili hapšenja optuženih, što je preduslov da počnu sudski procesi i da se konačno ostvari pravda za žrtve. Već je dugačka istorija napora da se iznudi saradnja od vlada u bivšoj Jugoslaviji.”)

⁹¹ Izvještaj MKSJ VS UN-a (A/52/375 S/1997/729), 18.09.1997. (“Kao odgovor na poteškoće nekih država da predaju optužene osobe Tribunalu, tužitelj je odlučio provesti novu strategiju koja bi dovela do njihovog pritvaranja i uhićenja. Tužitelj je zatražio od sudskih vijeća da se neke nove optužnice i određene izmjene i dopune postojećih optužnica ne otkrivaju, odnosno da ostanu povjerljive, te da se imena osumnjičenih ne otkrivaju dok se ne uhapsu. Takve su optužnice zatim predane onim subjektima koji su imali ovlaštenja i mogućnosti pritvoriti optužene osobe. U junu i julu 1997. ta je nova strategija rezultirala zatočenjem i uhićenjem dvojice optuženih, Slavka Dokmanovića i Milana Kovačevića.”); UN, ICTY, History. (“Promjena strategije među vojnim snagama međunarodne zajednice dogodila se otprilike u vrijeme kada je tužiteljstvo usvojilo taktiku kako bi povećalo vjerojatnost da će osumnjičeni ući u pritvor Tribunala i ograničilo njihove šanse da se sakriju. Umjesto da javno objavi svaku novu optužnicu, tadašnja tužiteljica Louise Arbor usvojila je praksu bližu onoj koja se koristi u većini nacionalnih sustava prema kojoj se imena osumnjičenih ne otkrivaju medijima ili drugim javnim agencijama, već se puštaju samo radi provedbe zakona nadležnim tijelima kako bi mogli pritvoriti osobu radi suđenja. Tužiteljstvo je uspjelo angažirati novootkrivenu spremnost SFOR-a i drugih međunarodnih agencija za pritvaranje i prebacivanje optuženika dajući im imena u takozvanim ‘zapečaćenim’ optužnicama. Uslijedila su brojna uhićenja. Dopunjeni su takozvanom ‘dobrovoljnom predajom’ mnogih drugih optuženih koji se boje uhićenja.”) Dostupno na: <http://www.icty.org/sid/95>, pristupljeno: 21.09.2020.

Sveukupna situacija i odnosi su zahtjevali i promjene unutar MKSJ-a s ciljem poboljšanja i efikasnosti postupaka, ali i cjelokupnog djelovanja, a što je za pretpostavku imalo izuzetnu posvećenost mandatu i prihvaćenim obavezama.⁹² Naravno, MKSJ nije bio izuzet ni od unutrašnjih sukoba za koje se (naknadno) saznalo preko insajderskih knjiga, medija, zatim dokumenata koje je objavio WikiLeaks, ali i pojedinačnih istupa uposlenika MKSJ-a. Ključni sukobi unutar MKSJ-a pojavili su se u završnici njegovog rada, posebno nakon niza oslobađajućih presuda (visokih dužnosnika), od kojih su neki dobijali čak i sudski epilog u MKSJ-u.⁹³

Ako bi se govorilo generalno, posvećenost uposlenika MKSJ-a može se ocijeniti prolaznom ocijenom imajući u vidu sva dešavanja u i oko MKSJ-a tokom 24 godine njegovog rada. Bakir Izetbegović je u svom uvodnom referatu⁹⁴ u povodu 20 godina postojanja MKSJ-a rekao da sudeći po urađenom postoje dva MKSJ – jedan koji je opravdao očekivanja, i onaj drugi koji nije, povezujući tu tvrdnju s oslobađajućim presudama najviših dužnosnika (Momčilo Perišić, Jovica Stanišić).

Pojedinačne kritike zbog toga što je došlo do zaokreta u radu MKSJ-a, kroz oslobađajuće presude pojedinaca najviših nivoa odgovornosti, i kroz medije i iz stručne zajednice, uglavnom su adresirane na Theodora Merona⁹⁵, koji je bio predsjednika MKSJ-a u vrijeme donošenja tih presuda, a kasnije je postavljen i za prvog predsjednika Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove.

---

⁹² UN, ICTY, History, (Carla del Ponte je 2001. godine reorganizirala fokus rada tužiteljstava i istražnih odjela OTP-a podvrgavajući istražne resurse potrebama viših tužitelja s ciljem ubrzanja pripreme optužnica protiv osumnjičenih na visokoj razini i bolje podrške rada tužitelja suđenjima i žalbenim postupcima.). Dostupno na:

<http://www.icty.org/sid/95>, pristupljeno: 21.09.2020.

⁹³ UN, MKSJ, Hartmann ((IT-02-54-R77.5). Pretresno vijeće je konstatovalo da je Hartmann svjesno i hotimično ometala sprovođenja pravde objelodanivši informacije suprotno nalogu Žalbenog vijeća od 20.09.2005. i nalogu Žalbenog veća od 06.04.2006. tako što je napisala i objavila knjigu pod nazivom Mir i kazna koju je 10.09.2007. objavila izdavačka kuća Flammarion, i tako što je napisala i objavila članak pod nazivom “Skrivanje vitalnih dokaza o genocidu” koji 21.01.2008. objavio Bosnian Institute (Bosanski institut). Dostupno na:

http://www.icty.org/bcs/case/contempt_hartmann/27, pristupljeno: 21.09.2020.

⁹⁴ “20 godina MKSJ”, Outreach program MKSJ-a, 2014, str. 24 i 25.

⁹⁵ Sense, “Pauel poništava imenovanje Olbrajtove”, 13.02.2001. (“U Njujorku/New York se očekuje da će Savet bezbednosti uskoro verifikovati listu novih sudija Haškog tribunala, o čijem će se postavljenju, do kraja marta, izjasniti Generalna skupština UN. Nove sudije stupaju na dužnost u novembru, a izbor profesora Merona praktično je osiguran pošto sudija Patriša Vold /Patricia Wald, sadašnji američki predstavnik u Međunarodnom tribunalu za ratne zločine, krajem godine odlazi u penziju. Čišćenje američke administracije od nekadašnjih Klintonovih kadrova uveliko je zahvatilo i Stejt department/State Department. Sa pokretne kadrovske trake sleteo je ovih dana i Dejvid Šefer/David Scheffer, zadužen u bivšoj ekipi Medlin Olbrajt/Madeleine Albright za pitanja ratnih zločina, koji je pre par meseci bio određen da krajem godine zauzme mesto koje pripada SAD u sudskom veću Međunarodnog tribunala u Hagu. Premda priznati ekspert, Šefer se smrtno zamerio Bušovim/Bush republikancima time što je, kako se smatra, presudno uticao na bivšeg predsjednika Klintona da 31. decembra potpiše ukaz o pristupanju SAD Međunarodnom sudu za ratne zločine. Sad se, međutim, ispostavilo da će Šefer morati da traži drugi posao. Novi državni sekretar Kolin Pauel/Colin Powell poništio je njegovo imenovanje i za sudiju Haškog tribunala odredio je Teodora Merona/Theodor Meron, profesora međunarodnog prava na Njujorškom univerzitetu.”) Dostupno na:

[http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/pauel-ponistava-imenovanja-olbrajtove.25.html?cat_id=1&news_id=5675](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/pauel-ponistava-imenovanja-olbrajtove.25.html?cat_id=1&news_id=5675), pristupljeno: 22.09.2020.

Još od prvih izrečenih presuda postojao je konceptualni sukob Suda i Tužiteljstva u okviru MKSJ-a. Tužiteljstvo je od osnivanja MKSJ-a dokazivalo da se u BiH desio genocid, ne samo u Srebrenici, te da se odgovornost za počinjene zločine može pripisati najvišim dužnosnicima Srbije. Sudije MKSJ-a su i u svojim zadnjim odlukama (presude Radovanu Karadžiću i Ratku Mladiću) potvrdile svoj stav uspostavljen još od početnih presuda da se zločin genocida desio samo u Srebrenici, ali ne i u drugim općinama 1992. godine, kako se tvrdilo u optužnicama. U posljednjoj presudi u kojoj se dokazivao genocid, žalbenom postupku protiv Ratka Mladića, sudije su preglasavanjem, 3:2, odlučile da nije počinjen genocid u općinama 1992. godine, ali je u presudama MKSJ dokazano da se genocid desio u Srebrenici i u Istočnoj Bosni i Hercegovini⁹⁶. Potrebno je naglasiti da su u općinama u 1992. godini potvrđeni i presuđeni svi drugi zločini, uključujući i zločin istrebljenja.

Osnov za donošenje pravičnih presuda jednog suda nisu samo osnovni pravni postulati sudskog postupka, nego upravo i mogućnost suda da dođe do relevantnih dokaza, dokumenata i svjedoka. MKSJ nije imao svoju policiju, vojsku ili obavještajnu službu, i ovisio je isključivo od “dobre volje” država čime je njegov položaj bio dodatno otežan. Upravo zbog svega ovoga se i njegove presude moraju sagledavati i kroz otkrivanje, analizu i procjenu faktora koji su presudno uticali na sadržaj presuda, tajming njihovog izricanja, jer je sve to uticalo na političke implikacije presuda MKSJ-a, a onda s tim u vezi i političke implikacije koje su presude izazivale na regionalnom i međunarodnom nivou.

---

⁹⁶ UN, MKSJ, Presuda Žalbenog vijeća Zdravku Tolimiru, 08.04.2015. Zaključak 218: “Žalbeno vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak da Pretresno vijeće nije pogriješilo kada je zauzelo stav da su bosanski Muslimani iz Žepe, zajedno sa Muslimanima iz Srebrenice i, generalno, iz istočne BiH, bili pripadnici zaštićene grupe. Time što su bili ‘u ciljanom dijelu zaštićene grupe’, bosanski Muslimani iz Žepe su bili među krajnjim žrtvama genocidnog poduhvata protiv Muslimana iz istočne BiH.” Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/tolimir/acjug/bcs/150408.pdf>, pristupljeno 08.11.2021.

III PRESUDE MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

MKSJ je optužio 161 osobu za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije. Od toga ih je 90 osuđeno: Sreten Lukić, Ratko Mladić, Miroslav Bralo, Radoslav Brđanin, Vlastimir Đorđević, Stanislav Galić, Goran Jelisić, Radovan Karadžić, Radislav Krstić, Dragoljub Kunarac, Milan Lukić, Sredoje Lukić, Sreten Lukić, Milan Martić, Radivoje Miletić, Dragomir Milošević, Nebojša Pavković, Milivoj Petković, Vujadin Popović, Jadranko Prlić, Milomir Stakić, Bruno Stojić, Mićo Stanišić, Stojan Župljanin, Zlatko Aleksovski, Haradin Bala, Predrag Banović, Vidoje Blagojević, Tihomir Blaškić, Ljubomir Borovčanin, Lahi Brahimaj, Mario Čerkez, Ranko Češić, Valentin Ćorić, Hazim Delić, Damir Došen, Dražen Erdemović, Anto Furundžija, Enver Hadžihasanović, Dragan Jokić, Miodrag Jokić, Drago Josipović, Dragan Kolundžija, Dario Kordić, Milojica Kos, Radomir Kovač, Momčilo Krajišnik, Milorad Krnojelac, Amir Kubura, Miroslav Kvočka, Esad Landžo, Vladimir Lazarević, Vinko Martinović, Darko Mrđa, Zdravko Mucić, Mladen Naletilić, Dragan Nikolić, Momir Nikolić, Dragan Obrenović, Dragoljub Ojdanić, Vinko Pandurević, Biljana Plavšić, Dragoljub Prcać, Berislav Pušić, Mlađo Radić, Ivica Rajić, Vladimir Šantić, Duško Sikirica, Blagoje Simić, Milan Simić, Nikola Šainović, Vojislav Šešelj, Veselin Šljivančanin, Pavle Strugar, Duško Tadić, Miroslav Tadić, Johan Tarčulovski, Stevan Todorović, Mitar Vasiljević, Zoran Vuković, Simo Zarić, Dragan Zelenović, Zoran Žigić, Milan Babić, Ljubiša Beara, Rasim Delić, Miroslav Deronjić, Milan Gvero, Mile Mrkšić, Drago Nikolić, Slobodan Praljak, Zdravko Tolimir.

Nakon što su optuženi, optužbi su oslobođeni: Idriz Balaj, Ljube Boškoski, Ivan Čermak, Zejnil Delalić, Ante Gotovina, Sefer Halilović, Ramush Haradinaj, Zoran Kupreškić, Mirjan Kupreškić, Vlatko Kupreškić, Fatmir Limaj, Mladen Markač, Milan Milutinović, Isak Musliu, Naser Orić, Dragan Papić, Momčilo Perišić, Miroslav Radić.

Ponovljeno suđenje Franku Simatoviću i Jovici Stanišiću u toku je (drugostepeni postupak) pred Međunarodnim mehanizmom za krivične sudove (pravni naslijednik MKSJ).

MKSJ je optužio Rahima Ademija, Dušana Fuštara, Momčila Grubana, Gojka Jankovića, Vladimira Kovačevića (nakon prosljeđivanja srpskim vlastima utvrđena procesna nesposobnost), Duška Kneževića, Paška Ljubičića, Željka Mejakića, Mirka Norca, Mitra Raševića, Radovana Stankovića, Savu Todovića i Milorada Trbića. Ovi predmeti su nakon optuženja prosljeđeni nacionalnim sudovima.

Optužnice su povučene protiv Mirka Babića, Nenada Banovića, Zdravka Govedarice, Marinka Katave, Dragana Kondića, Predraga Kostića, Gorana Lajića, Zorana Marinića, Agima Murtezija, Nedeljka Paspalja, Milana Pavlića, Milutina Popovića, Draženka Predojevića, Ivana Šantića, Dragomira Šaponje, Željke Savića, Pere Skopljaka, Nedjeljka Timarca i Milana Zeca.

Prije prebacivanja u MKSJ umrli su optuženi: Stipo Alilović, Janko Bobetko, Goran Borovnica, Simo Drljača, Dragan Gagović, Janko Janjić, Nikica Janjić, Slobodan Miljković, Željko Ražnatović i Vlajko Stojiljković.

Nakon prebacivanja u MKSJ, a prije okončanja sudskog postupka, umrli su: Mehmed Alagić, Đorđe Đukić, Slavko Dokmanović, Goran Hadžić, Milan Kovačević, Slobodan Milošević i Momir Talić.⁹⁷

Analizom zvaničnih informacija MKSJ-a izrečena je 61 presuda protiv 110 osoba, uključujući i osuđujuće i oslobađajuće presude. U Bosni i Hercegovini su presuđeni (skoro svi) pojedinci iz političkog, vojnog i policijskog rukovodstva bosanskih Srba i Hrvata, te pojedinci iz vojnog rukovodstva Armije RBiH: protiv bosanskih Srba su izrečene 32 presude protiv 52 osobe, bosanskih Hrvata 9 presuda protiv 21 osobe, i 5 presuda protiv 9 pripadnika Armije RBiH. U Saveznoj Republici Jugoslaviji je za pripadnike političkog, vojnog i policijskog rukovodstva izrečeno 8 presuda protiv ukupno 14 osoba. Za Hrvatsku su izrečene 4 presude protiv 6 lica: 3 presude protiv pojedinaca iz tzv. SAO Krajine i 1 protiv vojnog rukovodstva Hrvatske vojske. Za Kosovo su izrečene 2 presude protiv 6 pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova. U Makedoniji 1 presuda protiv 2 osobe.

Činjenice utvrđene u procesima pred MKSJ, dijelom su uzrokovale političke implikacije na međunarodnom nivou, a na regionalnom nivou ključni su uzrok političkih implikacija.

1. Međunarodni oružani sukob u presudama MKSJ

Cilj MKSJ-a, propisan i mandatom, bio je da utvrđuje pojedinačnu odgovornost najodgovornijih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, ali se MKSJ bavio i utvrđivanjem karaktera rata u BiH jer je za dokazivanje optužbi koje su sadržavale teške povrede Ženevskih konvencija⁹⁸ bilo neophodno utvrđivanje međunarodnog oružanog sukoba zbog čega su tužitelji iznosili dokaze o tome, a sudska vijeća presuđivala da je na prostoru BiH bio međunarodni oružani sukob.⁹⁹

⁹⁷ MKSJ, Podaci o postupcima MKSJ, dostupno na: <https://www.icty.org/bcs/cases/podaci-o-postupcima>, pristupljeno: 12.10.2021.

⁹⁸ Član 2 Statuta MKSJ-a: “Teške povrede ženevskih konvencija iz 1949”: “Međunarodni sud je nadležan da krivično goni osobe koje su počinile ili naredile da se počine teške povrede Ženevskih konvencija...” Dostupno na: http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf, pristupljeno: 20.10.2020.

⁹⁹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dariu Kordiću i Mariu Čerkezu, 26.02.2001. Zaključak 150: “Prvo, u drugostepenoj presudi u predmetu Aleksovski, na osnovu rezonovanja iz predmeta Tadić, iznosi se zaključak da činjenica da je sukob bio međunarodni zbog sudjelovanja Hrvatske nužno znači da su žrtve, bosanski Muslimani, bili u rukama strane u sukobu, to jest Hrvatske, čiji nisu državljani. Prema tome, član 4 Ženevske konvencije IV je primjenjiv.” Zaključak 151: “Paralelnim rezonovanjem, zaključak Pretresnog vijeća da je sukob u ovom predmetu bio internacionaliziran znači da su žrtve, bosanski Muslimani, bili u rukama strane u sukobu, to jest Hrvatske, čiji nisu državljani. Žrtve, bosanski Muslimani, prema tome su zaštićene osobe prema članu 4 Ženevske konvencije IV.” Zaključak 152: “Drugo, na osnovu teleološke interpretacije člana 4 Ženevske konvencije IV, Žalbeno vijeće je u

Pretno vijeće MKSJ u presudi Dušku Tadiću (prvi haški proces) zaključilo je da je “od početka 1992. do maja 1992. postojalo stanje međunarodnog oružanog sukoba barem na dijelu Bosne i Hercegovine”, te da je “to bio oružani sukob između snaga Republike Bosne i Hercegovine s jedne strane, i snaga Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), odnosno Jugoslovenske narodne armije (JNA, kasnije Vojska Jugoslavije, VJ), koje su djelovale sa različitim paravojnim snagama i snagama bosanskih Srba, s druge.”¹⁰⁰ U presudi Žalbenog vijeća protiv Tadića taj nalaz je i proširen: “Žalbeno vijeće stoga zaključuje da u predmetnom periodu (1992.) za oružane snage Republike Srpske treba smatrati da su djelovale pod općom kontrolom i u ime SRJ. Stoga se čak i nakon 19. maja 1992. oružani sukob u Bosni i Hercegovini između bosanskih Srba i centralnih vlasti Bosne i Hercegovine mora klasifikovati kao međunarodni oružani sukob.”¹⁰¹ Žalbeno vijeće je zaključilo i da “sve ovo, čini se, ide u prilog tvrdnji da je u stvarnosti SRJ vršila opštu političku i vojnu kontrolu nad Republikom Srpskom, barem između 1992. i 1995. (u ovom kontekstu, kontrola uključuje učestvovanje u planiranju i nadziranju vojnih operacija koje su u toku). Zaista, činjenica da je zadnju riječ u vezi sa preuzimanjem međunarodnih obaveza od strane Republike Srpske imala SRJ, i da se sem toga, na kraju sukoba obavezala da će obezbijediti poštovanje tih međunarodnih obaveza od strane Republike Srpske, potvrđuje (I) da je tokom oružanog sukoba SRJ vršila kontrolu nad tim entitetom i (II) da se ta kontrola nastavila do kraja sukoba.”¹⁰²

Pretno vijeće je u procesu protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže, u kome se dokazivala odgovornost za zločine počinjene nad Srbima u Konjicu, također zaključilo da se radi o međunarodnom oružanom sukobu u BiH.¹⁰³

---

predmetu Tadić zaključilo da ‘ključnim testom valja smatrati lojalnost strani u sukobu, čemu odgovara kontrola te strane nad licima na datoj teritoriji’. U takvom slučaju državljanstvo nije toliko važno kao lojalnost strani u sukobu. U skladu sa tom interpretacijom, za koju je Žalbeno vijeće u predmetu Aleksovski zaključilo da je ‘naročito relevantna u kontekstu današnjih međunacionalnih sukoba’, žrtve bosanski Muslimani su zaštićene osobe zato jer ne duguju lojalnost bosanskim Hrvatima pod čijom su efektivnom kontrolom bili. Takva interpretacija je u skladu s opštom svrhom Četvrte ženevske konvencije, a to je da se pruži zaštita civilima u oružanom sukobu.” Zaključak 153: “Ako predmet Tadić možda i nije bio sasvim nedvosmislen oko primjene testa lojalnosti za utvrđivanje statusa zaštićene osobe po članu 4 Ženevske konvencije IV, Žalbeno vijeće u predmetu Aleksovski nije ostavilo nikakvog mjesta sumnji.” Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf, pristupljeno: 12.10.2020.

¹⁰⁰ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dušku Tadiću, 07.05.1997, zaključak 569, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/bcs/970507.pdf>, pristupljeno: 15.10.2020.

¹⁰¹ UN, MKSJ, Presuda Žalbenog vijeća Dušku Tadiću, 15.07.1999, zaključak 162, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/bcs/990715.pdf>, pristupljeno: 15.10.2020.

¹⁰² Ibid, zaključak 160.

¹⁰³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Zejnilu Delaliću i dr, 16.11.1998, zaključak 221: “Uprkos nastojanjima vlasti SRJ da to prikriju i njihovog insistiranja da su svi pripadnici JNA koji nisu Bosanci bili povučeni iz Bosne i Hercegovine do 19. maja, i da oni stoga više ne donose nikakve odluke koje bi mogle uticati na tamošnji sukob, Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija uvidio je da i dalje postoji uticaj i kontrola Beograda nad srpskim snagama u Bosni i Hercegovini. U Rezoluciji 757, od 30. maja 1992, Savjet bezbjednosti izražava žaljenje što nisu u potpunosti ispunjeni njegovi zahtjevi za povlačenje spoljnih oružanih snaga, naročito jedinica JNA, iz Bosne i Hercegovine, iznijeti u Rezoluciji 752 Savjeta bezbjednosti. Osuđuje propust vlasti SRJ da preduzmu efikasne mjere za sprovođenje Rezolucije 752 i takođe zahtijeva da svi eventualni elementi Hrvatske vojske još uvijek prisutni u Bosni i Hercegovini postupe u skladu sa tom Rezolucijom. Savjet bezbjednosti je otišao dalje i uveo sveobuhvatne

U presudi Radoslavu Brđaninu Pretresno vijeće zaključuje da “i nakon što se JNA zvanično povukla iz BiH i zvanično je osnovan VRS, SRJ je nastavila da pruža podršku oružanim snagama bosanskih Srba tako što je isplaćivala plate i penzije i slala vojnike. (...) Pretresno vijeće se stoga uvjerilo da je podrška koju je SRJ pružala VRS-u poslije 19. maja 1992. ispunjava uslove prvog dijela kriterija ‘sveukupne kontrole’. (...) Od 1991. pa nadalje, glavni cilj SDS-a, kao i vlasti u Beogradu, bio je da se SFRJ očuva kao država i da se osigura da svi Srbi žive u jednoj državi.”¹⁰⁴ Pretresno vijeće se na osnovu dokaza uvjerilo da su “mjere koje su preduzete da se osnuje VRS nezavisan od JNA bile samo trik da bi se izbjegle potencijalne optužbe da SRJ interveniše u oružanom sukobu koji se odvija na teritoriji BiH i da bi se utišali zahtjevi međunarodne zajednice za obustavu svakog učešća u tom sukobu. Pretresno vijeće je dalje uvjereno da zaključenje Dejtonskog sporazuma predstavlja potvrdu ex post facto da je od samog početka i cijelim tokom oružanog sukoba SRJ vršila sveukupnu kontrolu nad Srpskom Republikom BiH i bosanskim

---

trgovinske sankcije protiv SRJ zbog neispunjavanja zahtjeva, sa napomenom da će sankcije ostati na snazi dok se ne preduzmu efikasne mjere za ispunjenje uslova iz Rezolucije 752.” Zaključak 222: “Generalna skupština Ujedinjenih nacija takođe je izdala jednu rezoluciju u augustu 1992. u kojoj se zahtijeva povlačenje svih preostalih jedinica JNA i Hrvatske vojske, što jasno ukazuje na to da je i ona vjerovala da su te snage još uvijek uključene u sukob. Nakon toga, u izvještaju od 3. decembra 1992. generalni sekretar UN-a naglasio je da nije postupljeno u skladu s ovom rezolucijom. Rekao je da su snage Ujedinjenih nacija (UNPROFOR) u Bosni i Hercegovini ‘dobile uvjerljive izvještaje o opsežnom učešću snaga Hrvatske vojske u Bosni i Hercegovini’. Pored toga, ‘snage bosanskih Srba navodno i dalje dobijaju materijal i podršku od elemenata iz Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora)’. Dalje, ‘iako se JNA u potpunosti povukla iz Bosne i Hercegovine, bivši pripadnici, porijeklom bosanski Srbi, ostali su sa svojom opremom i sačinjavaju Vojsku Srpske Republike’.” Zaključak 223: “Pored toga, čini se da su one snage bivše JNA koje su pretvorene u VJ nastavile da igraju aktivnu ulogu u bosanskom sukobu. Vještak Tužilaštva, dr. Gow, svjedočio je da je poslije 19. maja 1992. VJ doprinosila, u smislu ljudstva i materijala, sprovođenju projekta nove srpske države u Bosni i Hercegovini. Podržavala je VRS kada su bili potrebni dodatna podrška ili specijalne snage te je, zajedno sa VRS, nastavila da djeluje kao jedan organ, mada je dat širok stepen operativnih ovlaštenja komandantu u Bosni i Hercegovini, generalu Mladiću, čiji su ciljevi bili da izvrši vojni pohod ne dovodeći ulogu Beograda u pitanje. Trupe VJ su takođe konkretno identifikovane na nizu lokacija tokom čitavog sukoba, na primjer, u toku vazdušnih operacija 1994. godine i u području Posavine. Dr. Gow je dalje rekao da je, iako su srpske vlasti u Beogradu izjavljivale da više ne igraju aktivnu ulogu ni u sukobu, ni u smišljanju plana za proširenje teritorije pod srpskom kontrolom, te da ne učestvuju u izvršenju takvog plana preko VRS i VJ, njihova služba bezbjednosti je takođe organizovala srpske paravojne grupe u Bosni i Hercegovini. Da je postojalo trajno učešće onih elemenata JNA koji su postali VJ, takođe je vidljivo iz naprijed navedenih poziva za potpuno povlačenje spoljnih snaga, od strane, između ostalih, Savjeta bezbjednosti Generalne skupštine i Ujedinjenih nacija.” Zaključak 233: “Stav Pretresnog vijeća je u potpunoj saglasnosti s onim koji je zauzela sudija McDonald u svom protivljenju većini u Presudi u predmetu Tadić. Sudija McDonald je zaključila da, ‘dokazi dokazuju da je stvaranje VRS bilo pravna fikcija. Jedine promjene koje su izvršene nakon rezolucije Savjeta bezbjednosti od 15. maja 1992. bile su premještanje trupa, osnivanje Glavnog štaba VRS, promjena imena vojne organizacije i pojedinačnih jedinica, i promjena oznaka. Ostalo je isto oružje, ista oprema, isti oficiri, isti zapovjednici, uglavnom iste trupe, isti logistički centri, isti snabdjevači, ista infrastruktura, isti izvor plaćanja, isti ciljevi i zadatak, ista taktika, i iste akcije. ...bilo bi možda naivno ne shvatiti da stvaranje VRS, koje se podudaralo sa najavljenim povlačenjem JNA, nije bilo ništa drugo do lukavstvo’.” Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/mucic/tjug/bcs/cel-tj981116b.pdf>, pristupljeno: 15.10.2020.

¹⁰⁴ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radoslavu Brđaninu, 01.09.2004. “SRJ je preko VJ-a pomagala VRS-u i tako što je zadržala značajnu ulogu u obučavanju vojnih kadrova VRS-a tokom cijelog oružanog sukoba. SRJ je i obučavala i opremala više paravojnih grupa koje su bile usko povezane sa SDS-om i drugim snagama bosanskih Srba.” Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/brdanin/tjug/bcs/040901.pdf>, pristupljeno: 21.10.2020.

Srbima.”¹⁰⁵ Žalbeno vijeće u presudi Brđaninu potvrdilo je postojanje međunarodnog oružanog sukoba.¹⁰⁶

Međunarodni oružani sukob, kada je u pitanju uloga Hrvatske u sukobima u BiH presuđen je u predmetima protiv (bosanskih) Hrvata: Tihomira Blaškića, Zlatka Aleksovskog¹⁰⁷, Kordića i Čerkeza, Naletilića i Martinovića, i Prlića i drugih. Pretresno vijeće u presudi Blaškiću navodi da su se “događaji koji se stavljaju na teret Tihomiru Blaškiću odigrali u okviru međunarodnog oružanog sukoba, pri čemu je Republika Hrvatska vršila globalnu kontrolu nad Hrvatskom zajednicom Herceg-Bosnom i HVO-om, te uopšte nad hrvatskim političkim i vojnim vlastima u srednjoj Bosni”. U presudi se navodi i da je “Hrvatska, naročito u osobi bivšeg predsjednika Tuđmana, gajila nadu o podjeli Bosne i nad Hrvatima u Bosni, a naročito nad HVO-om, ostvarivala takvu kontrolu da se može govoriti o globalnoj kontroli. Suprotno onome što tvrdi odbrana, Vijeće zaključuje da osnivanjem HVO-a bliske veze između Hrvatske i Hrvata u Bosni nisu prekinute.”¹⁰⁸

U presudi Kordiću i Čerkezu Pretresno vijeće je presudilo međunarodni oružani sukob u kome je učestvovala Hrvatska.¹⁰⁹ Pretresno vijeće u presudi Mladenu Naletiliću i Vinku Martinoviću

---

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ UN, MKSJ, Presuda Žalbenog vijeća Radoslavu Brđaninu, 03.04.2007. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/brdanin/acjug/bcs/070403.pdf>, pristupljeno: 12.10.2021.

¹⁰⁷ UN, MKSJ, Aleksovski (IT-95-14/1), dostupno na: <https://www.icty.org/bcs/case/aleksovski>, pristupljeno: 14.09.2020.

¹⁰⁸ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Tihomiru Blaškiću, 03.03.2000. “Težnje Franje Tuđmana za pripajanjem ‘hrvatskih’ područja BiH nastavile su se očitovati za čitavo vrijeme sukoba. Dana 6. maja 1995. predsjednik Tuđman je na jednoj večeri, na kojoj je sjedio do Paddyja Ashdowna, predsjednika Liberalne demokratske stranke Velike Britanije, kojeg je tužilac pozvao kao svjedoka, jasno potvrdio da Hrvatska ima teritorijalne pretenzije prema Bosni. Nakon što je na poledini jelovnika ugrubo nacrtao kartu bivše Jugoslavije koja je prikazivala situaciju za deset godina, Franjo Tuđman je objasnio g. Ashdownu da će jedan dio Bosne pripasti Hrvatskoj, a drugi Srbiji. On je takođe rekao da tada više neće biti muslimanske oblasti u bivšoj Jugoslaviji, te da će ona biti samo jedan ‘minorni element (...) hrvatske države’.” Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>, pristupljeno: 22.10.2020.

¹⁰⁹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Kordiću i Čerkezu, 26.02.2001. Zaključak 108: “1. (...) Za prvi kriterij za utvrđivanje međunarodnog karaktera oružanog sukoba traži se dokaz o hrvatskoj intervenciji u sukobu. To se može dokazati ne samo iz dokaznog materijala o hrvatskim trupama u Srednjoj Bosni, nego i iz dokaza o tim trupama u susjednim područjima od strateškog značaja za sukob u Srednjoj Bosni. Hrvatske trupe u nekoliko su navrata videne u tim područjima i Vijeće izvlači zaključak da su neke od tih trupa bile razmještene u vezi sa sukobom između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana u Srednjoj Bosni. 2. Nadalje, u slučajevima gdje gorenavedene hrvatske trupe nisu bile angažovane u borbi protiv bosanskih Muslimana, nego su se borile protiv Srba, ta je podrška imala strateški uticaj na sukob između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana time što je omogućila bosanskim Hrvatima da pošalju dodatne snage u borbu protiv bosanskih Muslimana. Zbog toga Pretresno vijeće zaključuje da podrška Hrvatske bosanskim Hrvatima predstavlja hrvatsku intervenciju u borbi između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana. 3. ... čak i ako se uzme u obzir da su neki od Hrvata uključenih u sukob bili dobrovoljci, pa se njihovo prisustvo zanemari, to ipak ne utiče na opšti nalaz Pretresnog vijeća da su hrvatske trupe bile umiješane u sukob.” Zaključak 109: “Iz gorenavedenih razloga ovo Vijeće zaključuje da je sukob između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana u Bosni i Hercegovini postao međunarodnim zbog intervencije Hrvatske u tom sukobu putem njezinih trupa.” Zaključak 142: “Pretresno vijeće zaključuje da je predsjednik Tuđman gajio teritorijalne pretenzije prema Bosni i Hercegovini, koje su bile dio njegovog sna o Velikoj Hrvatskoj koja bi uključivala zapadnu Hercegovinu i Srednju Bosnu.” Zaključak 145: “... Vijeće se uvjerilo da je Hrvatska imala sveukupnu kontrolu nad HVO-om tako

“konstatira da je sukob između HVO-a i ABiH u Bosni i Hercegovini postao međunarodni intervencijom snaga Republike Hrvatske” i uvjereno je da “nema sumnje da su Republika Hrvatska i HZ-HB imale isti krajnji cilj, a to je priključenje hrvatskih provincija Bosne i Hercegovine jedinstvenoj hrvatskoj državi.”¹¹⁰ Kenneth R. Scot bio je tužilac protiv Kordića i Čerkeza, i Naletilića i Martinovića, a ipak je u procesu protiv Prlića i drugih morao ponovo dokazati da je sukob u BiH bio međunarodnog karaktera i da je u njemu učestvovala Hrvatska: “Prvostepena presuda je potvrdila da je Hrvatska bila uključena u konflikt kroz tri stavke: 1. Hrvatska vojska je direktno učestvovala u sukobu, 2. Rukovodstvo Republike Hrvatske je imalo ukupnu kontrolu nad Herceg-Bosnom i aparatom HVO-a i treći dokaz je to da su preko HVO-a okupirani dijelovi Bosne.” (Scot; 2017) Pretresno vijeće je utvrdilo (a Žalbeno potvrdilo) u predmetu Prlić i drugi da je Hrvatska imala opću kontrolu nad HVO-om,¹¹¹ te da je “opća kontrola koju je Hrvatska imala nad HVO-om i vlastima HZ(R) HB imala i političke aspekte i sastojala se konkretno u kontroli i indirektnom uticaju Hrvatske na HVO i HZ(R) HB.”¹¹²

što je HVO-u obezbijedila pomoć u finansijama i obuci, vojnu opremu i operativnu podršku, i tako što je sudjelovala u organizaciji, koordinaciji i planiranju vojnih operacija HVO-a. Ovo vijeće stoga zaključuje da je, na tom osnovu, sukob između HVO-a i ABiH postao međunarodnim.” Dostupno na:

https://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf, pristupljeno: 23.10.2020.

¹¹⁰ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Naletiliću i Martinoviću, 31.03.2002. Zaključak 196: “Vijeće stoga konstatira da je sukob između HVO-a i ABiH u Bosni i Hercegovini postao međunarodni intervencijom snaga Republike Hrvatske.” Zaključak 197: “Mada je, da bi se dokazalo da je sukob bio međunarodnog karaktera, dovoljno dokazati direktnu intervenciju snaga HV-a, Vijeće će u interesu cjelovitosti ispitati da li je u ovom predmetu zadovoljen drugi pravni test, tj. da li je Republika Hrvatska tokom sukoba vršila opću kontrolu nad HVO-om.” Zaključak 199: “Vijeće je uvjereno da je Republika Hrvatska financirala i obezbjeđivala vojnu opremu za HVO tokom njegovog sukoba s ABiH. Dokazi pokazuju da je pomoć u smislu obezbjeđivanja vojne opreme bila znatna. Zaista, u mnogo navrata je uočeno prisustvo velikog broja vozila i naoružanja HV-a, što je dokaz de facto logističke podrške iz Republike Hrvatske. Ministar odbrane Republike Hrvatske Gojko Šušak je izjavio: ‘Ako preračunamo bez ičega drugoga, samo naoružanje, da brojka 100 milijuna dolara je mala brojka što smo mi na te teritorije dostavili’.” Zaključak 200: “Vijeće je nadalje uvjereno da je Republika Hrvatska sudjelovala u organizaciji, planiranju ili koordinaciji vojnih operacija vođenih u kontekstu sukoba između HVO-a i ABiH. Nema sumnje da su Republika Hrvatska i HZ-HB imale isti krajnji cilj, a to je priključenje hrvatskih provincija Bosne i Hercegovine jedinstvenoj hrvatskoj državi. U tom smislu Vijeće podsjeća na riječi samog predsjednika Tuđmana na sastanku održanom 22. oktobra 1993: ‘Ja sam pred par mjeseci izložio situaciju, dao zadaću ministru obrane Šušku i generalu Bobetku, naša pomoć i naše angažiranje u Herceg-Bosni, jer se tamo rješava – rekao sam im da se tamo rješava pitanje budućih granica Hrvatske države. I, kod toga sam ukazao da je veoma važno da se obrane tada, oni položaji, koji su, onaj teritorij, koji je HVO tamo držao. (...) Opća politička situacija je takva da danas i rijetko tko od međunarodnih čimbenika računa da će se ta Unija Bosne i Hercegovine održati.” Dostupno na:

https://www.icty.org/x/cases/naletilic_martinovic/tjug/bcs/030331.pdf, pristupljeno: 22.10.2020.

¹¹¹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Jadranku Prliću i dr, Tom III, zaključak 545, dostupno na:

http://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/bcs/130529_3.pdf, pristupljeno: 22.10.2020.

¹¹² Ibid, 3. Opšti zaključak o međunarodnom karakteru sukoba, zaključak 568: “S obzirom na sve razmotrene dokaze, većina Vijeća se, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, uvjerila van razumne sumnje da je oružani sukob bio međunarodnog karaktera, zato što je HV direktno intervenisao u sukobu između HVO-a i ABiH i zato što su HV i Hrvatska imali opštu kontrolu nad HVO-om.” Dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/bcs/130529_3.pdf, pristupljeno 22.10.2020.

2. Politički ciljevi (međunarodnog) oružanog sukoba u BiH utvrđeni u presudama

U presudama MKSJ-a utvrđeno je koji su bili politički ciljevi Hrvatske i Srbije. Pretresno vijeće u presudi koju je izreklo Milanu Martiću (Hrvatska) navodi: “Predsednik Srbije Slobodan Milošević javno je podržavao očuvanje Jugoslavije kao federacije čiji bi deo, pored ostalih, bila i SAO Krajina. Međutim, Slobodan Milošević je tajno nameravao da stvori srpsku državu. Milan Babić je posvedočio da je Slobodan Milošević nameravao da stvori takvu srpsku državu putem formiranja paravojnih snaga i izazivanja incidenata kako bi se omogućila intervencija JNA, u početku s ciljem razdvajanja zaraćenih strana, ali potom u cilju obezbeđenja teritorija koje su predviđene da budu deo buduće srpske države. Po mišljenju Milana Babića, Slobodan Milošević je ovaj politički cilj zagovarao od leta 1990. do kraja 1991. godine.”¹¹³ Dio žalbe Martićevih advokata upravo se odnosio na zaključke o političkim ciljevima, no Žalbeno vijeće ih je odbacilo kao neosnovane, kao što su odbacili i dio žalbe koji se odnosio na zajednički cilj udruženog zločinačkog plana u kome su pored Martića, prema zaključcima Pretresnog vijeća, učestvovali: Blagoje Adžić, Milan Babić, Radmilo Bogdanović, Veljko Kadijević, Radovan Karadžić, Slobodan Milošević, Ratko Mladić, Vojislav Šešelj, Franko Simatović zvan Frenki, Jovica Stanišić i kapetan Dragan Vasiljković. U zaključku Žalbenog vijeća stoji: “Pretresno veće je zapravo zaključilo da je ‘politički cilj ujedinjenja srpskih područja u Hrvatskoj i BiH sa Srbijom u svrhu stvaranja jedinstvene teritorije sproveden putem rasprostranjenih i sistematskih oružanih napada na pretežno hrvatska i druga nesrpska područja, kao i putem činjenja dela nasilja i zastrašivanja”.¹¹⁴ Žalbeno vijeće u svojoj presudi navodi da je “Pretresnom vijeću predočena znatna količina dokaza o tome da su cilj ujedinjavanja srpskih teritorija prihvatila rukovodstva u Srbiji, u Republici Srpskoj u BiH, kao i u SAO Krajini. Pretresnom vijeću su predočeni dokazi da je takva saradnja nastavljena do 1995. godine. (...) Naposljetku, Žalbeno vijeće smatra da Martić nije objasnio kako nesuglasice unutar srpskog rukovodstva u vezi s političkim ciljevima koje treba ostvariti utiču na glavni zaključak Pretresnog vijeća u vezi sa zajedničkim kažnjivim ciljem

¹¹³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Milanu Martiću, 12.06.2007. Zaključak 330: “JNA je postala aktivan učesnik sukoba u Hrvatskoj, i to na strani SAO Krajine. Prema rečima saveznog sekretara za odbranu SFRJ generala Veljka Kadijevića, zadatak JNA postao je zaštita ‘srpskog naroda u Hrvatskoj na način što će se svi krajevi s većinskim srpskim stanovništvom osloboditi u svakom pogledu od prisustva hrvatske vojske i hrvatske vlasti’. Veljko Kadijević je takođe napomenuo da je među ‘glavnim idejama’ na kojima je zasnovana upotreba JNA tokom druge faze bila ta da se ostvari ‘puno sadejstvo sa srpskim ustanicima u Srpskoj Krajini’.” Paragraf 331: “12. oktobra 1991. general Blagoje Adžić, načelnik Generalštaba JNA, izjavio je da je glavni zadatak JNA da se spreči ‘širenje međunacionalnih sukoba i ponavljanje genocida nad srpskim narodom u Hrvatskoj’. Dana 25. oktobra 1991. na sastanku kome su, pored ostalih, prisustvovali Slobodan Milošević, Veljko Kadijević i Blagoje Adžić, Slobodan Milošević je izjavio sledeće: ‘Pomagali smo ih (Srbe u Hrvatskoj) kapom i šakom, i to ćemo činiti do kraja’.” Zaključak 335: “Napori na ujedinjavanju hrvatske Krajine i Bosanske Krajine nastavljeni su tokom 1992. i sve do 1995. godine. Dokazi pokazuju da je rukovodstvo RSK nastojalo da ostvari savez, a na kraju i ujedinjenje sa RS u BiH, i da je Milan Martić bio za takvo ujedinjenje. U jednom pismu od 3. aprila 1993. koje je, pored ostalih, Milan Martić, kao ministar unutrašnjih poslova, uputio Skupštini RS, a koje je napisano u ime ‘Srba iz RSK’, zagovara se sjedinjenje ‘dveju srpskih država kao prve etape stvaranja svesrpske države’. Pored toga, Pretresno veće s tim u vezi podseća na dokaze koji se tiču Operacije ‘Koridor 92’.” Dostupno na:

<https://www.icty.org/x/cases/martic/tjug/bcs/070612.pdf>, pristupljeno: 21.07.2020.

¹¹⁴ UN, MKSJ, Presuda Žalbenog vijeća Milanu Martiću, 08.10.2008. Dostupno na:

https://www.icty.org/x/cases/martic/acjug/bcs/081008_1.pdf, pristupljeno: 11.11.2020.

koji je razrađen tokom perioda na koji se odnosi optužnica. Shodno tome, Martić nije pokazao da je na bilo koji način pogrešan zaključak Pretresnog vijeća da su on i drugi učestvovali u zajedničkom kažnjivom cilju”.¹¹⁵

Slobodan Milošević je preminuo u Haagu ne dočekavši kraj suđenja u MKSJ. U kontekstu političkih ciljeva njegova uloga je bila itekako važna, kao što se vidi i iz zaključaka vijeća u presudama protiv Martića, zato je potrebno navesti da iako protiv njega nije izrečena presuda, Pretresno vijeće je nakon okončanja izvođenja dokaza Tužiteljstva na zahtjev odbrane¹¹⁶ koja je tražila da Milošević bude oslobođen jer Tužiteljstvo, kako su tvrdili, nije dokazalo navode iz optužnice, odbilo njihov zahtjev i odlučilo da se suđenje nastavi, cjeneći da ipak ima dovoljno dokaza. U odluci Pretresnog vijeća (tzv. međupresuda), između ostalog stoji da je zaštićeni svjedok koji je prisustvovao sastanku Skupštine RS, održanom u hotelu Holiday Inn u Sarajevu, 20. decembra 1991. godine, izjavio da su još tada utvrdili koje tačno korake će preduzeti i u kojim općinama s ciljem da u njima uspostave kontrolu. Sastanku su prisustvovali poslanici u Skupštini RS-a, predsjednici opštinskih odbora, te Radovan Karadžić, Momčilo Krajišnik i Biljana Plavšić. Predsjednici opštinskih odbora SDS-a tada su dobili dokument u kome su bila dva plana: Plan A se odnosio na općine s većinskim srpskim stanovništvom, a Plan B obuhvatao je općine u kojima su Srbi bili u manjini. U odluci Vijeća navodi se da je na 50. sjednici Skupštine RS-a, održanoj u aprilu 1995, Radovan Karadžić potvrdio postojanje ovih planova, te citiraju njegovu izjavu: “U trenutku kada je počeo rat, mi smo imali, u opštinama gdje je većina, vlast opštinsku, čvrsto je držali, sve kontrolisali. U opštinama gdje smo bili manjina formirali smo tajnu vlast, opštinski odbor, opštinsku skupštinu, predsjednika izvršnog odbora. To su bile, sećate se, A ili B varijante.” Vijeće dalje navodi da je na 16. sjednici Skupštine RS-a, održanoj u maju 1992. usvojeno šest strateških ciljeva “koji treba da dovedu do srpskog ujedinjenja u naredne četiri godine”: “Ti ciljevi su bili (1) razdvajanje od druge dve nacionalne zajednice i državno razdvajanje, (2) uspostavljanje koridora između Semberije i Krajine, (3) uspostavljanje koridora u dolini reke Drine, (4) uspostavljanje granice na Uni i Neretvi, (5) podela grada Sarajeva na srpski i muslimanski deo i (6) dobijanje izlaza na more za RS.”¹¹⁷ Zanimljiv je i stav Vijeća na tvrdnje odbrane da Milošević nije imao efektivnu kontrolu nad srpskim snagama, odnosno počiniocima genocida i drugih zločina, i da nije znao za zločine (ni da će biti počinjeni, ni da su počinjeni): “Optuženi je vršio de facto kontrolu nad JNA preko svog uticaja na (1) Predsedništvo SFRJ, (2) načelnike Generalštaba (Kadijevića, Adžića i Panića), (3) finansiranje JNA, i (4) imenovanje lojalnih oficira JNA. VRS i VJ stvorene su od JNA i tokom celog rata VRS je dobijala logističku podršku od VJ. Prema tome, sredstva za finansiranje VRS i VJ poticala su iz jedinstvenog izvora finansiranja. (...) Na osnovu ovih, kao i drugih dokaza, Pretresno veće se uverilo van razumne sumnje da je optuženi bio nadređen određenim osobama

¹¹⁵ Ibid, zaključci 446 i 123.

¹¹⁶ Zahtjev su zvanično podnijeli amicus curiae (u anglo-saksonskom pravu tzv. prijatelji suda).

¹¹⁷ UN, MKSJ, Pred Pretresnim većem tužilac protiv Slobodana Miloševića, Odluka po predlogu za donošenje oslobađajuće presude, 16.06.2004, dostupno na:

https://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/tdec/bcs/040614.pdf, pristupljeno: 18.05.2021.

za koje je znao ili imao razloga da zna da se spremaju da izvrše ili da su izvršile genocid nad jednim delom bosanskih Muslimana kao grupe u Brčkom, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Bijeljini, Ključu i Bosanskom Novom i da nije preduzeo neophodne mere da spreči izvršenje genocida ili kazni počinioce.”¹¹⁸

U nepravosnažnoj presudi Stanišiću i Simatoviću potvrđena je povezanost Srbije sa sukobima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a podsjetimo Srbija već godinama negira bilo kakvu direktnu umiješanost. “Presuda je potvrdila da je Srbija bila upletena, uglavnom kroz svoje policijske i sigurnosne službe u sukobe u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovni, te da je srbijanski predsjednik Slobodan Milošević bio dio zločinačkog poduhvata za istjerivanje Hrvata i Bošnjaka iz nekih dijelova te dvije zemlje. (...) Među osobama pobrojanim kao učesnici onoga što sud naziva udruženim zločinačkim poduhvatom bili su srbijanski predsjednik Slobodan Milošević, politički lideri bosanskih Srba Radovan Karadžić, Momčilo Krajišnik i Biljana Plavšić, lideri hrvatskih Srba Goran Hadžić i Milan Martić, te Mladić, Arkan i drugi.”¹¹⁹

O političkim ciljevima postoje zaključci i u presudi Pretresnog vijeća protiv Momčila Perišića.¹²⁰ Jedan od zaključaka sastanka održanog 8. novembra 1993. na kome su pored Perišića bili Slobodan Milošević, Mile Novaković i Ratko Mladić, bio je da se “počne s pripremom jedinstvenog ratnog plana za sve tri vojske” – Vojske Jugoslavije, Vojske Republike Srpske i Vojske Srpske Republike Krajine.¹²¹ Konačna verzija tog ratnog plana imala je oblik direktive koja je bila “najviši ili akt komandovanja na najvišem strategijskom nivou, a u to su bili uključeni čelni ljudi Generalštaba VJ, Novaković ispred Vojske Srpske Krajine, Milovanović ispred Vojske Republike Srpske i njihovi izabrani timovi. Sprovođenje direktive je zahtjevalo da se u skladu s njom usvoje detaljni planovi na nižim nivoima vojske.”¹²² Ratni plan je finaliziran 14. novembra 1993. i potpisao ga je Zoran Lilić, kao predsjednik Vrhovnog saveta odbrane SRJ. Planom se predviđalo stvaranje jedinstvene srpske države, opisivali su se zadaci sve tri vojske u slučaju “agresije spolja”, a bilo je predviđeno i da sve tri vojske imaju zajednički vojni cilj, vojnu doktrinu i vojnu strategiju. Opći cilj plana bio je: “Odbraniti teritorijalni integritet srpskih država zapadno od rijeke Drine i rijeke Dunava, SRJ, zaštititi srpski narod od genocida, osloboditi delove srpskih teritorija sa većinskim srpskim stanovništvom, stvoriti uslove za uspostavljanje jedinstvene države srpskog naroda, sprečiti stvaranje velike Hrvatske i kompaktne islamske države na prostorima bivše Jugoslavije”.¹²³

---

¹¹⁸ Ibid, zaključci 304 i 309.

¹¹⁹ Detektor, “Stanišić i Simatović: Presuda opisuje ulogu Srbije u ratovima u Hrvatskoj i BiH”, autor: Milica Stojanović, 13.08.2021. Dostupno na: <https://detektor.ba/2021/08/13/stanistic-i-simatovic-presuda-opisuje-ulogu-srbije-u-ratovima-u-hrvatskoj-i-bih/>, pristupljeno: 25.09.2021.

¹²⁰ Momčilo Perišić je bio načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije.

¹²¹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momčilu Perišiću, 06.09.2011, zaključak 1303, dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/perisic/tjug/bcs/110906_judgement_bcs.pdf, pristupljeno: 22.10.2020.

¹²² Ibid, zaključak 1305.

¹²³ Ibid, zaključak 1306; pogledati i zaključke 1313-1318 (Plan Gvozd).

Pretno vijeće u predmetu Tadić zaključuje da su vojni i politički ciljevi Republike Srpske i SRJ (Srbije i Crne Gore) bili “u velikoj mjeri komplementarni”: “Političko rukovodstvo Republike Srpske – SDS – i njihovi stariji vojni komandanti bez sumnje su smatrali uspjeh sveopćeg srpskog ratnog napora preduslovom za njihov iskazani politički cilj ujedinjavanja sa Srbijom i Crnom Gorom u okviru Velike Srbije, koja bi objedinjavala teritorije u kojima su živjeli Srbi u bivšoj Jugoslaviji.”¹²⁴ Rukovodstvo bosanskih Srba zagovaralo je ideju Velike Srbije i cilj im je bio, “počev od 1991. godine da Srbi žive u jednoj državi zajedno s drugim Srbima bivše Jugoslavije”. Kako bi realizirali taj cilj već od 1991. rukovodstvo bosanskih Srba je počelo sa uspostavljanjem srpskih autonomnih oblasti širom BiH.¹²⁵ Uslijedio je proces formiranja srpskih opština, a glavni instrument za to bile su “Varijanta A i B Uputstva koje je izdalo rukovodstvo SDS-a i koje su bile provedene širom BiH. Pored cilja razgraničenja srpskih teritorija, glavna svrha tog Uputstva bila je da se lokalne srpske zajednice i njihove vođe pripreme za preuzimanje vlasti u opštinama”.¹²⁶ “Nakon toga, uslijedilo je nasilno preuzimanje vlasti u tim opštinama, a potom i rasprostranjena i sistematska kampanja terora i nasilja, čija su posljedica bili zločini za koje je Vijeće utvrdilo da su počinjeni.”¹²⁷

Strateški (politički) ciljevi pominju se (presuđeni su) u više haških predmeta. Tako je Pretno vijeće u presudi protiv Radoslava Brđanina zaključilo da su “u suštini ovi strateški ciljevi predstavljali plan zauzimanja i kontrole teritorije, uspostavljanja države bosanskih Srba, odbrane definisanih granica i odvajanja od drugih etničkih zajednica u BiH”.¹²⁸ Po zaključku Vijeća upravo ta 16. sjednica Skupštine SR BiH predstavljala je “kulminaciju jednog političkog procesa”, jer na tom zasjedanju nisu samo “artikulisani ciljevi srpskog naroda u BiH nego je Skupština Srpske Republike BiH učinila i ključni korak prema ostvarenju tih ciljeva: osnovana je Vojska Srpske Republike BiH (VRS) koja je stavljena pod vrhovnu komandu Predsjedništva Srpske Republike BiH. General-potpukovnik Ratko Mladić prihvatio je položaj komandanta Glavnog štaba VRS, očigledno znajući da politički kurs formulisan na 16. sjednici Skupštine Srpske Republike BiH nužno vodi u masovno, nasilno i stalno uklanjanje nesrpskog stanovništva s teritorije proglašene Srpske Republike BiH i prihvatajući da VRS odigra ključnu ulogu u provođenju te politike. On je, zapravo, potvrdio da dijeli stanovišta političkog rukovodstva bosanskih Srba. General-potpukovnik Ratko Mladić i njegovi neposredno podređeni te su političke strateške ciljeve pretvorili u operativne imperativne VRS-a.”¹²⁹ Pretno vijeće dalje u

---

¹²⁴ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dušku Tadiću, 07.05.1997. Zaključak 603, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/bcs/970507.pdf>, pristupljeno: 22.10.2020.

¹²⁵ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Stanišiću i Župljaninu, Tom 2, zaključak 309. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/zupljanin_stanismicm/tjug/bcs/130327_2.pdf, pristupljeno: 14.05.2020.

¹²⁶ Ibid, zaključak 310.

¹²⁷ Ibid, zaključak 311.

¹²⁸ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radoslavu Brđaninu, 01.09.2004, zaključak 76. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/brdanin/tjug/bcs/040901.pdf>, pristupljeno: 12.10.2021.

¹²⁹ Ibid, zaključak 78.

svom zaključku navodi kako se uvjerilo da tih šest strateških ciljeva nije bilo “politička retorika”, već “politički manifest rukovodstva bosanskih Srba”.¹³⁰

Sudije u Vijeću koje je izreklo presudu Radovanu Karadžiću zaključile su da je “planirano zauzimanje teritorija na koje su bosanski Srbi polagali pravo otišlo dalje od samog uspostavljanja vlasti, ono je obuhvatalo i uklanjanje bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, koje je za cilj imalo stvaranje jednog entiteta koji je u velikoj mjeri bio etnički homogen. To je bilo utemeljeno na ideologiji prema kojoj bosanski Srbi nisu mogli da žive zajedno s bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima.”¹³¹ U nastavku je Vijeće zaključilo da je postojao organizovan i sistematski obrazac zločina koje su počinili pripadnici srpskih snaga i politički i državni organi bosanskih Srba u opštinama iz tačke 1 optužnice¹³², te da je “sličan sistematski obrazac zločina nad bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima ponovljen u ostalim opštinama” koje su se prostirale u tri glavne regije u istočnoj Bosni, Autonomnoj regiji Krajina (ARK), i na području Sarajeva.¹³³

Iste i slične zaključke nalazimo u presudama protiv Miroslava Deronjića¹³⁴; Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića¹³⁵; Momčila Krajišnika¹³⁶; Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Drage Josipovića, Dragana Papića i Vladimira Šantića¹³⁷; Tihomira Blaškića¹³⁸; Darija Kordića i Marija Čerkeza¹³⁹; Mladena Naletilića i Vinka Martinovića¹⁴⁰; Jadranka Prlića,

---

¹³⁰ Ibid, zaključak 79.

¹³¹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radovanu Karadžiću, 24.03.2016, zaključak 3440. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/karadzic/tjug/bcs/160324-presuda-2od4.pdf>, pristupljeno: 02.03.2020.

¹³² UN, MKSJ, Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića, Treća izmjenjena optužnica, 27.02.2009, Tačka 1, Genocid. “Namjera da se te grupe djelimično unište manifestirana je na najekstremniji način u Bratuncu, Foči, Ključu, Kotor Varoši, Prijedoru, Sanskom Mostu, Višegradu, Vlasenici i Zvorniku.” Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/karadzic/ind/bcs/091019bcs.pdf>, pristupljeno: 03.03.2020.

¹³³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radovanu Karadžiću, 24.03.2016, zaključak 3441. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/karadzic/tjug/bcs/160324-presuda-2od4.pdf>, pristupljeno: 02.03.2020.

¹³⁴ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Miroslavu Deronjiću, 30.03.2004, zaključci 52 i 54, dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/deronjic/tjug/bcs/040330.pdf>, pristupljeno: 23.10.2020.

¹³⁵ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća protiv Blagojevića i Jokića, 17.01.2005, zaključci 93 i 96, dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/blagojevic_jokic/tjug/bcs/050117.pdf, pristupljeno: 24.10.2020.

¹³⁶ MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momčilu Krajišniku, 27.09.2006, zaključak 50, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/krajsnik/tjug/bcs/060927.pdf>, pristupljeno 17.12.2020.

¹³⁷ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Kupreškiću i dr, 14.01.2000, zaključak 40, dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/bcs/000114.pdf>, pristupljeno: 14.12.2020.

¹³⁸ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Tihomiru Blaškiću, 03.03.2000, zaključak 105: “... te su se težnje za podjelom očitovale i u povjerljivim razgovorima o podijeli Bosne i Hercegovine koje su Franjo Tuđman i Slobodan Milošević vodili 30. marta 1991... Održani su tajni preliminarni pregovori na kojima su korištene geografske karte za sklapanje sporazuma sa Srbima o podijeli Bosne.” I zaključak 122. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/blaskic/tjug/bcs/000303.pdf>, pristupljeno: 22.12.2020.

¹³⁹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dariju Kordiću i Mariju Čerkezu, 26.02.2001, zaključak 491: “Razmotrivši sve dokaze koji se odnose na ovu temu, Pretresno vijeće odbacuje dokaze koje je iznijela odbrana i nalazi da težina dokaza i sve okolnosti navode na zaključak da je HZ H-B osnovana sa nakanom da se otcijepi od Bosne i Hercegovine i da se ujedini sa Hrvatskom.” Dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf, pristupljeno: 23.11.2020.

¹⁴⁰ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Naletiliću i Martinoviću, 31.03.2003, zaključak 14. Dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/naletilic_martinovic/tjug/bcs/030331.pdf, pristupljeno: 03.11.2020.

Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića¹⁴¹; Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, Hazima Delića i Esada Landže¹⁴²; Nasera Orića¹⁴³.

Kako su realizirani politički ciljevi rukovodstava Republike Srpske, Srbije i Hrvatske u Bosni i Hercegovini, također je utvrđeno u presudama MKSJ-a. “Oružani sukob u Bosni i Hercegovini bio je najduži od svih sukoba koji su se odigrali tokom raspada SFRJ. Karakterisalo ga je veliko raseljavanje stanovništva, praksa ‘etničkog čišćenja’ koja je postala zloglasna zahvaljujući brojnim izvještajima sredstava informisanja, uključujući sredstva informisanja Ujedinjenih nacija, i druga kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Procjenjuje se da je tokom sukoba živote izgubilo između 150.000 i 200.000 ljudi.”¹⁴⁴

U presudi Radislavu Krstiću (Srebrenica), Vijeće zaključuje da “postoje očigledne sličnosti između genocidne politike i politike obično zvane ‘etničkim čišćenjem’”, te dalje navodi: “U izvještaju generalnog sekretara napominje se da ‘je glavna svrha sukoba bila upotreba vojnih sredstava za terorisanje civilnog stanovništva, često sa ciljem da se ono prisili na bijeg, u procesu koji je postao poznat kao etničko čišćenje’. Ratni cilj bosanskih Srba bio je jasno izrečen, naročito u odluci Momčila Krajišnika, tadašnjeg predsjednika Skupštine srpskog naroda u BiH, od 12. maja 1992. godine. U odluci se kaže da je jedan od strateških ciljeva srpskog naroda u Bosni i Hercegovini ponovno okupljanje cijelog srpskog naroda u jedinstvenoj državi, naročito brisanjem granice na Drini koja razdvaja Srbiju i istočnu Bosnu u kojoj je stanovništvo većinom srpsko.”¹⁴⁵

U presudi protiv Krajišnika Vijeće u svojim zaključcima detaljno opisuje napad na Hrvate i Muslimane već u martu 1992, počev od širokog spektra diskriminatornih mjera, kao što su uvođenja policijskog časa, podizanja barikada i kontrolnih punktova na kojima su Hrvate i Muslimane redovno zaustavljali i pretraživali, redovnih pretresa kuća Muslimana i Hrvata,

---

¹⁴¹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Jadranku Prliću i dr, 29.05.2013, Tom 4, zaključci 24 i 43. “Iz dokaza proizlazi da su rukovodioci HZ(R) HB uključujući Matu Bobana, i rukovodioci Republike Hrvatske uključujući Franju Tuđmana, u decembru 1991. ocijenili da je za dugoročno ostvarenje političkog cilja – tj. za uspostavljanje hrvatskog entiteta djelimično u granicama Banovine Hrvatske iz 1939. godine kako bi se omogućilo ujedinjenje hrvatskog naroda – neophodno da se promijeni nacionalni sastav stanovništva na teritorijama za koje se tvrdilo da pripadaju HR HB.” Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/bcs/130529_4.pdf, pristupljeno: 08.11.2020.

¹⁴² UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Zejnilu Delaliću i dr, 16.11.1998, zaključak 110. “Politički ciljevi srpskih vlasti u Beogradu su izgleda bili da i od Hrvatske i od Bosne i Hercegovine iskroje nove teritorije za Srbe koje bi bile dodate Srbiji i Crnoj Gori. To se podudaralo sa nastojanjima snaga JNA da spriječi svaku od gore pomenutih republika da ostvari stvarnu nezavisnost.” Zaključak 262. “Postojao je očit zajednički cilj SRJ i bosanskih Srba da sprovedu projekat smišljen u Beogradu – projekat proširene srpske države – pa je stoga moguće smatrati da su bosanski Srbi djelovali u ime SRJ u njenom nastavljenom oružanom sukobu protiv vlasti Bosne i Hercegovine.” Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/mucic/tjug/bcs/ori-tj981116b.pdf>, pristupljeno: 17.11.2020.

¹⁴³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Naseru Oriću, 30.06.2006, zaključak 82. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/oric/tjug/bcs/ori-jud060630b.pdf>, pristupljeno: 12.05.2020.

¹⁴⁴ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Zejnilu Delaliću i dr, 16.11.1998, zaključak 107. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/mucic/tjug/bcs/cel-tj981116b.pdf>, pristupljeno: 07.06.2020.

¹⁴⁵ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radislavu Krstiću, 02.08.2001, zaključak 562. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/bcs/krst-tj010802b.pdf>, pristupljeno: 12.06.2020.

otpuštanja Muslimana i Hrvata iz službe u oružanim snagama, policiji, opštinskim organima, privatnim i društvenim preduzećima... Da bi početkom aprila 1992. srpske snage napale Muslimane i Hrvate koji su živjeli u gradovima, selima i manjim naseljima, koji, uglavnom, nisu bili branjeni i u kojima, uglavnom, nije bilo vojnih ciljeva, kako bi preuzeli kontrolu nad tim opštinama nakon čega su Muslimani i Hrvati zlostavljani i ubijani, hapšeni i odvođeni u zatočeničke centre, dok su žene i djeca bili prisiljeni da napuste svoje domove, a često i opštinu, nakon čega su srpske snage pljačkale i uništavale njihove kuće onemogućujući im povratak, a razarani su i vjerski objekti. Zatočene muškarce i žene često su tukli ili silovali pripadnici srpskih snaga, uslovi života u mnogim zatočeničkim centrima bili su nepodnošljivi, nije bilo dovoljno hrane, vode, medicinske njege i sanitarnih čvorova. Mnogi zatočeniци su pogubljeni u tim zatočeničkim centrima. Od kraja 1992. zatočeničke su odvozili iz opština ili su ih puštali na slobodu i tjerali da sami odu nakon što bi svoju imovinu pod prisilom prepisali na opštinu ili lokalne Srbe.¹⁴⁶ Zaključujući kako se “iz ovoga vidi priroda napada na civilno stanovništvo muslimanske i hrvatske nacionalnosti u periodu na koji se odnosi optužnica” protiv Krajišnika, Vijeće je dalje zaključilo “da je riječ o opštem obrascu postupanja u predmetnim opštinama”, iako je “svjesno da su postojale i razlike, uglavnom zavisno od nacionalnog sastava stanovništva određene opštine”, te o tome zaključuje: “U opštinama u kojima su Muslimani bili u većini i kontrolisali lokalne ustanove, poput Bratunca, Rogatice, Vlasenice i Zvornika, lokalni civili srpske nacionalnosti su evakuisani, nakon čega su srpske paravojne snage izvršile napad, protjerujući Muslimane i Hrvate, te naseljavajući te prostore raseljenim Srbima. U opštinama u kojima su Srbi bili u većini i kontrolisali lokalne ustanove, poput Banje Luke, Bijeljine i Bosanskog Novog, srpske vlasti i oružane snage su na Muslimane i Hrvate nemilosrdno i metodički vršile pritisak – između ostalog prijetnjama, hapšenjima i ubistvima, te razaranjem njihovih vjerskih i kulturnih ustanova – kako bi ih prisilile na odlazak.”¹⁴⁷ Nakon toga Vijeće zaključuje da je “u ovom predmetu cilj napada bio prisilno premještanje bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata kako bi se promijenio nacionalni sastav neke opštine ili manje teritorije unutar opštine. Taj napad je proveden u svim opštinama na koje se Optužnica odnosi...”¹⁴⁸

Prema optužnici Krajišnik se teretio za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava u sljedećim opštinama: Bijeljina, Bosanska Krupa, Bosanski Novi, Bosanski Petrovac, Bratunac, Brčko, Banja Luka, Bileća, Doboj, Donji Vakuf, Foča, Gacko, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Ključ, Kotor Varoš, Kalinovik, Nevesinje, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale, Prijedor, Prnjavor, Rogatica, Rudo, Sanski Most, Sokolac, Šipovo, Čajniče, Čelinac, Teslić, Višegrad, Vogošća, Vlasenica, Zvornik.¹⁴⁹ “Raseljavanje Muslimana i Hrvata izvršeno je na sličan način u svim gorenavedenim opštinama. Srpske opštinske vlasti i srpske snage stvarale su veoma teške životne uslove za

---

¹⁴⁶ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momčilu Krajišniku, zaključak 708. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/krajisnik/tjug/bcs/060927.pdf>, pristupljeno: 17.09.2020.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid, zaključak 710.

¹⁴⁹ UN, MKSJ, Tužilac međunarodnog suda protiv Momčila Krajišnika i Biljane Plavšić, Izmjenjena konsolidovana optužnica, 09.03.2001. Dostupno na <http://www.icty.org/x/cases/krajisnik/ind/bcs/020307.pdf>, pristupljeno: 12.09.2020.

Muslimane i Hrvate, koji su imali za cilj, i uspjeli, praktično onemogućiti većini Muslimana i Hrvata da ostanu. (...) Terorisanje muslimanskog i hrvatskog stanovništva često je uključivalo pojedinačna ubistva i pokolje (...). Vijesti o takvim pokoljima dodatno su izazivale strah među muslimanskim i hrvatskim stanovništvom.”¹⁵⁰ Utvrđujući Krajišnikovu odgovornost Vijeće je zaključilo i da su srpske snage uništile i teško razorile više od 200 kulturnih spomenika i vjerskih objekata, uglavnom džamija ali i katoličkih crkvi u 26 općina.¹⁵¹

I u presudi Karadžiću Vijeće je utvrdilo da je s ciljem stvaranja etnički čistih teritorija na koje su Srbi polagali pravo “ogroman broj bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u opštinama bio prisilno raseljen iz domova, sela i gradova u kojima su zakonito boravili na druge lokacije u BiH ili u treće zemlje.”¹⁵² U nastavku presude navodi se i obrazac po kome je to rađeno: “Žrtvama je davano ograničeno vrijeme da napuste svoje domove, a zatim su ukrcavane u kamione, autobuse ili vozove i odvožene iz opština. Vijeće je konstatovalo da su u mnogim slučajevima bosanski Muslimani i bosanski Hrvati bili prisiljeni da odu nakon što su srpske snage napale njihova sela ili preuzele vlast u gradovima. Mnogi drugi su prvo bili uhapšeni, a zatim protivpravno zatočeni u zatočeničkim objektima i odvezeni iz opština. To protjerivanje je dovelo do drastičnih promjena u nacionalnom sastavu stanovništva gradova i do 1995. godine u mnogim od Opština skoro da više uopšte nije bilo bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata.”¹⁵³ Vijeće je konstatovalo i da su “srpske snage i politički i državni organi bosanskih Srba po sličnom obrascu” bili “umiješani u sistematsko prisilno iseljavanje bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata” stvaranjem okruženja straha u kojem Muslimani i Hrvati nisu imali drugog izbora nego da napuste svoje domove, ali je Vijeće konstatovalo i da je to raseljavanje rađeno “uslijed ili nakon primjene fizičke sile, prijeteće primjenom sile, ili pod prisilom, ili da su pobjegli iz straha. Taj strah je bio izazvan stalnim nasiljem i raznim zločinima koji su počinjeni nad nesrbima, uključujući, pored ostalog, ubijanje, okrutno i nečovječno postupanje, protivpravno zatočenje, silovanje i druga djela seksualnog nasilja, diskriminatorne mjere, te bezobzirno uništavanje sela, kuća i spomenika kulture”.¹⁵⁴

Kao što se vidi iz navedenog za postizanje vojnih i političkih ciljeva postojali su slični obrasci, a meta je bilo civilno stanovništvo koje je bilo izloženo stravičnim zločinima što je utvrđeno u više presuda. Vijeće u presudi Ratku Mladiću zaključuje da je “od sredine maja 1992. do novembra 1995. godine, Vojska Republike Srpske, a posebno Sarajevsko-romanijski korpus, poznat i pod nazivom SRK, namjerno granatama i snajperskim hicima gađao civilno stanovništvo Sarajeva, i to često na lokacijama koje su imale malo ili nimalo vojnog značaja. Uslijed toga, stotine civila su ubijene, a hiljade povrijeđene. Mnogi od njih su bili ustrijeljeni dok su obavljali svakodnevne

---

¹⁵⁰ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momčilu Krajišniku, zaključak 729. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/krajsnik/tjug/bcs/060927.pdf>, pristupljeno: 17.09.2020.

¹⁵¹ Ibid, zaključak 836.

¹⁵² UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radovanu Karadžiću, zaključak 3442. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/karadzic/tjug/bcs/160324-presuda-2od4.pdf>, pristupljeno: 03.03.2020.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ibid, zaključak 3443.

aktivnosti kao što su šetnja sa svojom djecom, donošenje vode, prikupljanje drva ili odlazak na pijacu.”¹⁵⁵

Pretno vijeće koje je vodilo postupak protiv Miroslava Kvočke, Milojice Kosa, Mlade Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća (Prijedor) i izreklo im presudu zaključilo je da je (“u vrijeme i na mjestima na koja se odnosi optužnica”¹⁵⁶) vođen “rasprostranjeni i sistematski napad posebno protiv muslimanskog i hrvatskog civilnog stanovništva; i da je postojala veza između ovog oružanog sukoba i rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo i postojanja logora Omarska, Keraterm i Trnopolje i zlostavljanja zatočenika u tim logorima”. Vijeće nije imalo nikakvih sumnji o tome da su ovi logori formirani kako bi se Hrvati i Bošnjaci otjerali s tog područja a preostali dio stanovništva stavio pod kontrolu srpske vlasti.¹⁵⁷

Utvrđujući odgovornost Dragana Nikolića (Vlasenica) Vijeće je zaključilo, nakon što je suočeno s dokazima za logor Sušica, da je “teško zamisliti da bi se ubistvo, mučenje i seksualno nasilje moglo izvršiti na teži i okrutniji način od onoga kojem je pribjegao optuženi uz pomoć drugih”. U logoru nisu protekli ni jedan noć ili dan a da Nikolić i drugi saizvršiocima nisu činili “barbarska djela”. Od kraja maja do oktobra 1992. u hangar u logoru Sušica bilo je zatočeno 8.000 civila Muslimana i drugih nesrba iz Vlasenice i okolnih sela – muškarci, žene, djeca, starci, a ponekad i cijele porodice.¹⁵⁸

U procesu protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića (Foča) Pretno vijeće se uvjerilo da su ubijanja, silovanja i druga zlostavljanja muslimanskih civila direktna posljedica oružanog sukoba, ali i činjenice da je taj oružani sukob zaštitio počiniocima od krivičnih sankcija. “Svi tragovi muslimanskog prisustva i kulture izbrisani su sa tog područja. U Foči gotovo da više nema Muslimana. Sve džamije u Foči su uništene. U januaru 1994. srpske vlasti su svoju potpunu pobjedu – ‘sticanje premoći’ nad Muslimanima, kako je to iskreno navela odbrana – krunisale mijenjanjem imena Foča u ‘Srbije’, što doslovno znači ‘grad Srba’. Skoro svi preostali Muslimani, muškarci i žene iz sve tri opštine (Foča, Kalinovik, Gacko, prim.aut), uhapšeni su, okupljeni, razdvojeni i zatvoreni ili zatočeni u nekoliko zatočeničkih centara kao što su Buk Bijela, srednja škola u Kalinoviku, ‘Partizan’, Srednjoškolski centar u Foči i KP dom u Foči, i to po obrascu koji se stalno ponavljao. Neki od tih ljudi su ubijeni, neki silovani ili teško

---

¹⁵⁵ UN, MKSJ, Sažetak presude Pretnog vijeća Ratku Mladiću, 22.11.2017. Dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/case/mladic/4>, pristupljeno: 18.09.2020.

¹⁵⁶ UN, MKSJ, Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Milojice Kosa, Mlade Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća, Izmjenjena optužnica, 26.10.2010. Optužnica se odnosi na Prijedor. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/kvocka/ind/bcs/kvo-ai001026b.htm>, pristupljeno, 23.09.2020.

¹⁵⁷ UN, MKSJ, Presuda Pretnog vijeća Miroslavu Kvočki i dr, 28.02.2005, zaključci 122 i 198. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/kvocka/tjug/bcs/011102.pdf>, pristupljeno: 19.09.2020.

¹⁵⁸ UN, MKSJ, Presuda Pretnog vijeća Momiru Nikoliću, 18.12.2003. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/dragan_nikolic/tjug/bcs/031218.pdf, pristupljeno: 17.09.2020.

pretučeni. Jedini razlog za takvo postupanje prema njima bila je činjenica što su po svom etničkom porijeklu bili Muslimani.”¹⁵⁹

Drastične promjene u nacionalnom sastavu sistematski su se dešavale širom teritorije Republike Srpske, ali sa aspekta međusobnog omjera stanovništva, kako je utvrdilo Vijeće u predmetu Mitar Vasiljević, promjene koje su se dešavale u Višegradu po veličini stoje odmah na drugom mjestu poslije Srebrenice. Za samo nekoliko sedmica iz Višegrada je “očišćeno gotovo cjelokupno nesrpsko stanovništvo da bi opština zatim bila pripojena današnjoj Republici Srpskoj”.¹⁶⁰ Veliki broj Muslimana je ubijen. Na spisku nestalih osoba koji je 2005. godine objavio Međunarodni komitet Crvenog krsta navedeno je da postoje prijave o 705 nestalih osoba iz Višegrada, od kojih su većina bili Muslimani.¹⁶¹ Vijeće u presudi protiv Milana i Sredoja Lukića zaključuje da su paljevine u Pionirskoj ulici i na Bikavcu “primjeri najgorih akata nečovječnosti koje čovjek može učiniti drugim ljudima”, podsjećajući da će ti “stravični događaji ostati urezani u pamćenju po surovosti (...), po goloj bezosjećajnosti i okrutnosti odvođenja, zatvaranja, zaključavanja žrtava u dvije kuće” čineći ih tako “bespomoćnim u paklu koji je uslijedio”, ali i “po stepenu bola i patnje nanijetih žrtvama koje su žive spaljene”.¹⁶²

Pretno vijeće koje je osudilo Blagoja Simića, Miroslava Tadića i Simu Zarića (Bosanski Šamac) zaključilo je da su događaji u Bosanskom Šamcu i Odžaku u razdoblju od 17. aprila 1992. do 31. decembra 1993. predstavljali napad na civilno stanovništvo i da je taj “napad obuhvatao nasilno preuzimanje vlasti u Bosanskom Šamcu, te radnje progona i deportacije nesrpskih civila”.¹⁶³ Vijeće je zaključilo i da je napad na civile bio “sistematski i rasprostranjen” kao i da je tom napadu prethodilo “mnoštvo radnji koje ukazuju na to da je bio isplaniran i da se sprovodio organizovano”. Vijeće među tim radnjama navodi vojnu obuku muškaraca srpske nacionalnosti iz Bosanskog Šamca u centru za obuku blizu Iloka sredinom marta 1992, obezbjeđivanje prisustva srpskih paravojnih snaga koje su 11. aprila 1992. stigle u Batkušu, i osnivanje Kriznog štaba 15. aprila 1992, a navodi i radnje koje su uslijedile nakon nasilnog preuzimanja vlasti 17. aprila 1992. godine kroz sistematski progon nesrpskih civila koji je uključivao “samovoljna hapšenja civila bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata i njihovo protivpravno zatočenje u raznim objektima u Bosanskom Šamcu, kao i u logorima u Zasavici i

¹⁵⁹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dragoljubu Kunarcu i dr, 22.02.2001, zaključci 568 i 577. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/kunarac/tjug/bcs/kun-010222b.pdf>, pristupljeno: 16.07.2020.

¹⁶⁰ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Mitru Vasiljeviću, 29.11.2002, zaključci 56 i 58. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/vasiljevic/tjug/bcs/vas-tj021129b.pdf>, pristupljeno: 25.07.2020.

¹⁶¹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Milanu i Sredoju Lukiću, 20.07.2009, zaključak 893. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/milan_lukic_sredoje_lukic/tjug/bcs/090720.pdf, pristupljeno: 26.07.2020.

¹⁶² Ibid, zaključak 1061, i zaključak 1062. “Za neke žrtve paljevine u Pionirskoj ulici i za najmanje 50 žrtava paljevine na Bikavcu, poznato je samo to da su to bile osobe muslimanske nacionalnosti. Nikad se neće pouzdano znati ko je sve od imena navedenih na spisku nestalih u Višegradu bio među onima koji su u tim paljevinama živi izgorjeli. Tom brisanju svih tragova individualnih žrtava svojstvena je jedinstvena okrutnost koja mora uvećati težinu pridatu tim zločinima.”

¹⁶³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Blagoju Simiću i dr, 17.10.2003, zaključak 970. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/simic/tjug/bcs/031017.pdf>, pristupljeno: 23.07.2020.

Crkvini. Osim što su bile podvrgnute deportaciji i prisilnom premještanju, mnoge osobe bile su podvrgnute i višekratnom prelaćivanju i drugim surovim i nehumanim djelima.¹⁶⁴ “Približno 250 nesrpskih civila bilo je zatočeno u zgradi Teritorijalne odbrane u Bosanskom Šamcu, a broj osoba zatočenih u srednjoj školi u Bosanskom Šamcu iznosio je između 300 i 500. U maju 1992. gotovo 1.000 osoba bilo je zatočeno u Omladinskom domu u Crkvini. Veliki broj njih bio je podvrgnut mučenju i surovom i nečovječnom postupanju. Stotine nesrba deportovane su ili prisilno premještene.”¹⁶⁵

U presudi Ratku Mladiću Vijeće je zaključilo da su “deportacija i nehumano djelo prisilnog premještanja kao zločin protiv čovječnosti počinjeni u opštinama Banja Luka, Bijeljina, Foča, Ilidža, Ključ, Kotor Varoš, Novi Grad, Pale, Prijedor, Rogatica, Sanski Most, Sokolac i Vlasenica”, a što se tiče optužbi za progon, Vijeće je konstatovalo, između ostalog, da su mnoge žrtve bile podvrgnute protivpravnom zatočenju i okrutnom i nečovječnom postupanju na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.¹⁶⁶

Zločini nad civilnim stanovništvom izvršeni su i na području koje je bilo pod kontrolom Hrvatskog vijeća obrane s ciljem stvaranja etnički čistih teritorija. U presudi Dariju Kordiću i Mariju Čerkezu Pretresno vijeće je zaključilo “da težina dokaza jasno ukazuje na progon Muslimana u opštinama Srednje Bosne u kojima je vlast preuzeo HVO, a to su Busovača, Novi Travnik, Vareš, Kiseljak, Vitez, Kreševo i Žepče. Progon je u svakoj od opština slijedio isti obrazac i to pokazuje da je HVO pokrenuo kampanju protiv bosanskih Muslimana u tim opštinama. To što su, možda, Muslimani proganjali Hrvate u drugim opštinama ne krnji ovaj nalaz i ni na koji način ne opravdava progon koji je vršio HVO.”¹⁶⁷

U presudi protiv Mladena Naletilića i Vinka Martinovića (Mostar) Vijeće je zaključilo da je postojao “rasprostranjen i sistematski napad na muslimanski dio civilnog stanovništva” s konkretnim ciljem da se transformira prethodno etnički miješano područje u Mostaru i oko njega

---

¹⁶⁴ Ibid, zaključak 979.

¹⁶⁵ Ibid, zaključak 980.

¹⁶⁶ UN, MKSJ, Sažetak presude Pretresnog vijeća Ratku Mladiću. “U više zatočeničkih logora, uslovi su bili užasni. Hrane i vode nije bilo dovoljno, što je u nekim slučajevima dovelo do teške pothranjenosti i smrti. Sanitarni uslovi bili su sasvim neadekvatni. Zatočenicima je često bilo dozvoljeno da sanitarne prostorije koriste samo jednom dnevno, a nikakva pažnja nije bila posvećena higijeni ili sprečavanju širenja bolesti. Zatočenike su često prelaćivali, ponekad predmetima poput mesinganih boksera i željeznih šipki. Medicinska njega takođe je bila neadekvatna. Zatočenici su bili primoravani da jedan drugog siluju i da međusobno vrše druge ponižavajuće polne radnje. Mnoge bosanske Muslimanke koje su bile protivpravno zatočene, silovane su. Na primjer: U jednoj kući u opštini Foča, koja je bila poznata kao Karamanova kuća, redovno i brutalno je silovano nekoliko grupa žena i djevojčica, od kojih su neke imale tek 12 godina. Žrtve su ponekad davali pojedinim vojnicima, a nekad su ih tjerali da imaju polne odnose s više muškaraca.” Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/mladic/tjug/bcs/171122-sazetak-presude-bcs.pdf>, pristupljeno: 12.02.2020.

¹⁶⁷ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dariju Kordiću i Mariju Čerkezu, 26.02.2001, zaključak 520. Dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/kordic_cerkez/tjug/bcs/010226.pdf, pristupljeno: 23.11.2020.

“u hrvatsko područje s etnički čistim stanovništvom, bh. Hrvatima”.¹⁶⁸ Vijeće je našlo i da se napad na civile odvijao paralelno sa “žestokom borbom za teritorij”.¹⁶⁹

Slične zaključke sudskog vijeća nalazimo i u presudi Jadranku Prliću i ostalima u kojoj je Vijeće zaključilo da su mnogobrojni zločini koje su počinili pripadnici HVO-a od januara 1993. do aprila 1994. uglavnom slijedili jasan obrazac djelovanja, te da u velikoj većini slučajeva krivična djela protiv muslimanskog stanovništva nisu bila počinjena slučajno i nasumično, “naprotiv, ona su bila rezultat plana koji su razradili rukovodioci HZ(R) HB, u cilju da se promijeni nacionalna struktura stanovništva u tzv. hrvatskim provincijama (...) kako bi se obezbijedila njihova politička i vojna kontrola nad njima, i to političkim, upravnim i vojnim mjerama, ali i putem počinjenja krivičnih djela (...). Vijeće se uvjerilo i da su (članovi udruženog zločinačkog poduhvata), odnosno politički i vojni rukovodioci HZ(R) HB, kao i neki članovi rukovodstva Republike Hrvatske, “stavili u pogon čitav sistem deportacije muslimanskog stanovništva HR HB koji se sastojao u raseljavanju i zatočenju civila, u ubijanju i uništavanju imovine tokom napada, u zlostavljanju i razaranju prilikom akcija deložacije, u zlostavljanje i lošim uslovima zatočenja, kao i u opštem i gotovo sistematskom korištenju zatočenika za fizički rad na linijama fronta, a ponekad čak i za živi štit, kao i u ubijanju i zlostavljanju povezanom s tim prisilnim radom i živim štitovima te, najzad, u raseljavanju zatočenika i njihovih porodica van teritorije HZ(R) HB nakon njihovog oslobađanja.”¹⁷⁰

Iako je MKSJ bio formiran i već radio najteže zločine, zločin genocida koji su počinile srpske snage u Srebrenici desio se 11. jula 1995. godine. Bilo je to još uvijek vrijeme kada je malo ko očekivao da će MKSJ uraditi sve ono što se danas zove njegovim naslijeđem. I same sudije bile su svjesne toga, a upravo to u jednom od svojih zaključaka u presudi Momiru Nikoliću navodi Vijeće: “Mnogi ljudi – među kojima mnogi u bivšoj Jugoslaviji – smatrali su da je Međunarodni sud prije neka vrsta akademskog ili diplomatskog odgovora na oružani sukob i kršenja koja su tamo počinjena, nego djelotvorna institucija gdje bi neko mogao krivično odgovarati za svoje postupke. Na međunarodno humanitarno pravo i međunarodno krivično pravo nije se gledalo kao na pravo koje se primjenjuje već prije kao na težnje, pa i akademske ideale. Dakle, u pravilu se očekivalo da će nečiji zločin, bez obzira na to koliko nečuven, proći nekažnjeno. Sam Momir Nikolić pružio je na unakrsnom ispitivanju u predmetu Blagojević očit primjer takvog očekivanja da prođe nekažnjeno i potpunog nepoštovanja zakona u 1995. godini kada je, na pitanje da li se od njega, dok je u julu 1995. vršio dužnosti u Srebrenici i njenoj okolini, očekivalo da poštuje Ženevske konvencije, odgovorio sa mješavinom nevjerice i ogorčenosti: ‘Zar vi stvarno mislite da se u jednoj operaciji gdje je izdvojeno, zarobljeno i ubijeno 7.000 ljudi neko pridržavao Ženevskih konvencija? Zar stvarno mislite da se neko pridržavao zakona i propisa i pravila u

¹⁶⁸ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Mladenu Naletiliću i Vinku Martinoviću, 31.03.2003, zaključci 240 i 241.

Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/naletilic_martinovic/tjug/bcs/030331.pdf, pristupljeno: 15.02.2020.

¹⁶⁹ Ibid, zaključak 241.

¹⁷⁰ Ibid i Presuda Pretresnog vijeća Jadranku Prliću i dr, 29.05.2013, zaključci 65 i 66. Dostupno na: https://www.icty.org/x/cases/prlic/tjug/bcs/130529_4.pdf, pristupljeno: 08.11.2020.

operaciji gdje je ubijeno, prvo zarobljeno, ubijeno, sahranjeno, ponovo ekshumirano, ponovo sahranjeno... Nije se niko pridržavao Ženevskih konvencija, ni pravila jer da jeste ne bi posljedica te operacije bila 7.000 mrtvih ljudi’.”¹⁷¹

Srebrenica je kao dio regije srednjeg Podrinja bila od značajne strateške važnosti za (bosanske) Srbe i bila im je neophodna kako bi ostvarili svoj minimalni cilj stvaranja političkog entiteta u BiH. U presudi protiv Radislava Krstića navodi se njegova izjava iz intervjua koji je dao u novembru 1995. u kome je decidno rekao da region Podrinja treba da ostane “zauvek srpski, pri čemu će istočni deo Republike Srpske i reka Drina (biti) važno mesto spajanja srpskog naroda sa obe strane Drine”.¹⁷²

U julu 1994. potpukovnik Slavko Ognjenović, komandant Bratunačke brigade Vojske RS-a izdao je, kako se navodi u presudi Draganu Obrenoviću, Informaciju u kojoj se, između ostalog, navodi: “Vojsku RS moramo neprekidno opremiti, obučavati, disciplinovati i pripremati za vršenje tog odlučujućeg zadatka – protjerivanje Muslimana iz enklave Srebrenica. Oko enklave Srebrenica nema povlačenja, već se mora ići naprijed. Neprijatelju treba zagorčavati život i činiti nemogućim privremeni opstanak u enklavi, da bi što prije organizovano masovno napustio enklavu, shvatajući da mu u njoj nema opstanka.”¹⁷³

U presudi Vujadinu Popoviću Vijeće je zaključilo: “Direktiva br. 7 označila je početak napada na civilno stanovništvo. U sklopu realizacije cilja VRS-a da dobije rat i stvori srpsku državu, Direktivom br. 7 je Drinskom korpusu dat zadatak da stvori ‘uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi’.”¹⁷⁴

U presudama MKSJ zločin genocida u Srebrenici označen je kao jedan od najgorih zločina počinjenih u Evropi poslije II svjetskog rata.¹⁷⁵ U presudi Krstiću Vijeće već na početku, u uvodnom dijelu zaključuje: “Nijedan opis ne može dočarati užas događaja koji su se u Srebrenici odigrali tokom tih devet dana, od 10. do 19. jula 1995, kao ni svu težinu saznanja da se čovjek pod pritiskom rata može srozati na takva zvjerstva. Tokom nešto više od sedmice dana hiljade života su ugašeni, nepopravljivo narušeni ili jednostavno izbrisani sa stranica istorije. Pretresno

¹⁷¹ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momiru Nikoliću, 02.12.2003, zaključak 88. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/nikolic/tjug/bcs/031202.pdf>, pristupljeno 22.05.2020.

¹⁷² UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radislavu Krstiću, 02.08.2001, zaključak 563. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/bcs/krs-tj010802b.pdf>, pristupljeno: 12.08.2020.

¹⁷³ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Draganu Obrenoviću, 10.12.2003, zaključak 27. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/obrenovic/tjug/bcs/obr-sj031210b.pdf>, pristupljeno: 16.08.2020.

¹⁷⁴ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Vujadinu Popoviću i dr, 10.06.2010, zaključak 762. Dostupno na: http://www.icty.org/x/cases/popovic/tjug/bcs/100610_judgement_tom-1.pdf, pristupljeno: 17.08.2020.

¹⁷⁵ Ibid, zaključci 2148 i 2149. “Genocid, istrebljivanje, ubistvo i progon izvršeni su sa sistematskom i hladnokrvnom brutalnošću. Žrtve su bile prisiljene da trpe teške i nehumane uslove tokom prevoza i zatočenja, često tokom dužih perioda. Tokom masovnih pogubljenja vojnici su pucali u pretrpane prostorije, pucali su na zarobljenike – koji su, u nekim slučajevima, imali poveze na očima i ruke vezane na leđima – i to satima, ili su prozivali ranjene zarobljenike samo da bi ih identifikovali i ubili. Prisilno premještanje bosanskih Muslimana iz Potočara i Žepe bilo je ogroman zahvat, u okviru kog su tokom nekoliko dana uklonjene desetine hiljada ljudi.”

vijeće istoričarima i socijalnim psiholozima prepušta da izmjere pravu dubinu te epizode balkanskog sukoba i da ispituju duboko ukorijenjene uzroke. Zadatak koji se ovdje postavlja skromnijeg je karaktera: treba ustanoviti, na osnovu dokaza izvedenih tokom suđenja, šta se dogodilo u tom periodu od otprilike devet dana (...) Pretresno vijeće će se koncentrisati na detaljno iznošenje činjenica o tih devet dana pakla, pri čemu će izbjegavati da na retorički način iznosi svoje zgražanje (...) Na kraju krajeva, nikakvi komentari ne mogu srebreničku epopeju dočarati življe od golog nabiranja samih događaja, niti jasnije razotkriti pustošenje koje su izazvali rat i etnička mržnja, kao i dugačak put koji još valja prevaliti da bi se ublažilo njihovo gorko nasljeđe.”¹⁷⁶

Dokazujući pojedinačnu odgovornost optuženih vijeća MKSJ su utvrđivala počinjene zločine, kontekst i okolnosti pod kojima su počinjeni, donoseći i zaključke o onome što se dešavalo u pojedinim gradovima, što ostaje kao vrijedan doprinos za historiju, i što, također, ima i određenu političku implikaciju, jer zločini su, kao što se vidi iz navedene analize haških presuda, rađeni s jasnim političkim ciljevima. Upravo presuđene činjenice koje su u suprotnosti s izjavama i tvrdnjama političara iz Banja Luke, Zagreba i Beograda, kao i hrvatskih političara u BiH, ali i narativima koji se Bosni i Hercegovini nameću (i institucionalno – npr. izvještaji komisija za Srebrenicu i Sarajevo Vlade Republike Srpske) još od '90-tih godina, uzrokovale su političke implikacije presuda MKSJ-a u regionu, posebno u Srbiji, Hrvatskoj i bosanskohercegovačkom entitetu Republika Srpska.

---

¹⁷⁶ UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radislavu Krstiću, 02.08.2001, zaključak 2. Dostupno na: <https://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/bcs/krs-tj010802b.pdf>, pristupljeno: 12.08.2020.

IV POLITIČKE IMPLIKACIJE IZAZVANE ČINJENICAMA UTVRĐENIM U PRESUDAMA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG SUDA ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Političke implikacije presuda MKSJ-a, što će detaljnije biti obrazloženo u nastavku rada, mogu se podijeliti na međunarodne i regionalne. Na međunarodnom nivou presude MKSJ-a su uzrokovale opće političke implikacije kao što su: uticaj i promjene u međunarodnom pravu, promjena percepcije i prekidanje ustaljenog međunarodnog sistema nekažnjivosti – više nema zaštićenih i čak i visokopozicionirani dužnosnici i predsjednici država mogu odgovarati za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, presude MKSJ-a bile su osnova Ujedinjenim nacijama za formiranje drugih međunarodnih sudova. Presude su uzrokovale i parcijalne političke implikacije na međunarodnom nivou jer su bile uzrok određivanja politike Evropske unije prema državama nastalim raspadom SFRJ, kao što je, na primjer, bila politika uslovljavanja, donošenje rezolucija o genocidu u Evropskom parlamentu ali i u drugim parlamentima država, članica Evropske unije, ali i izvan nje (SAD, Kanada, Australija), upravo presude MKSJ-a bile su povod za Prijedlog britanske rezolucije o genocidu u Srebrenici u Ujedinjenim nacijama koji je u Vijeću sigurnosti zaustavljen vetom Ruske Federacije. Presude MKSJ-a su bile povod za političku (zlo)upotrebu Ujedinjenih nacija. Posebne političke implikacije na međunarodnom nivou izazvale su oslobađajuće presude Gotovini, Perišiću i Stanišiću, a istraživanjem smo obuhvatili i političke implikacije presuda MKSJ-a na presudu Međunarodnog suda pravde u tužbi Bosne i Hercegovine protiv Savezne Republike Jugoslavije zbog kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

Regionalne političke implikacije presuda MKSJ su negiranja, prvenstveno iz Srbije i bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska, ali i iz Hrvatske, što je direktno uzrokovano činjenicama utvrđenim u presudama, a iz kojih je jasno, prvo da su Srbija i Hrvatska direktno učestovale u ratu u BiH, i drugo da su zločini počinjeni zbog političkih ciljeva, odnosno ideja o stvaranju Velike Srbije i Velike Hrvatske što je podrazumijevalo i velike teritorijalne pretenzije na Bosnu i Hercegovinu (što smo detaljno argumentirali u prethodnom dijelu). Političke implikacije presuda MKSJ-a na regionalnom nivou su i prekid suradnje između država u regionu u progonu ratnih zločinaca, narušavanje mira i sigurnosti, glorifikacija ratnih zločinaca, interpretacija činjenica, nametanje narativa, historijski revizionizam (što je direktno povezano s formiranjem komisija za Sarajevo i Srebrenicu od strane Vlade RS-a), procesuiranje ratnih zločinaca u zemljama regiona i zaštita koju imaju u Srbiji i Hrvatskoj, izgradnja cijelih pravnih sistema (pogotovo u Srbiji, ali i Hrvatskoj) kako bi se negirao genocid u Srebrenici, ali i odbile i negirale i druge činjenice presuđene u MKSJ. Politička implikacija haških presuda je i odluka bivšeg visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini, Valentina Inzka, da nametne dopune Krivičnog zakona BiH zabranom negiranja genocida, ali i drugih presuda MKSJ, što je dovelo do političke krize, najveće u Bosni i Hercegovini od Dayton, jer su političari iz Republike Srpske zbog toga zaprijetili osamostaljivanjem ovog entiteta koji je i nastao kao produkt realiziranih političkih ciljeva tokom sukoba u Bosni i Hercegovini 1992-1995. a što je, kako smo istražili u prethodnom dijelu rada, utvrđeno i presudama MKSJ. Vrlo brzo nakon Inzkove odluke uslijedio

je niz ozbiljnih političkih poteza koje su pratile konkretne akcije: bojkotovan je u Republici Srpskoj izbor novog visokog predstavnika, blokiran je rad državnih institucija, najavljeno je gašenje ključnih državnih i uspostava entitetskih institucija, što su sve direktne političke implikacije presuda MKSJ, a što potvrđuje i uvjetovanje iz Republike Srpske da će odustati od svih navedenih akcija ukoliko se poništi Inzkova odluka kojom se, ponavljamo, zabranjuje negiranje genocida, neprihvatanje i negiranje presuda MKSJ i glorifikacija ratnih zločina. S obzirom na ozbiljne posljedice po državu Bosnu i Hercegovinu koje ove političke implikacije mogu proizvesti detaljno smo ih istražili i u nastavku rada ćemo detaljnije o tome.

1. Međunarodne političke implikacije presuda

Naslijede MKSJ-a na općem političkom/međunarodnom planu postalo je dio međunarodne legislative, prihvaćen je princip da šefovi država i vlada ne uživaju imunitet i presude MKSJ-a su postale dio međunarodnog običajnog prava. (Hoscheit; 2012:13) Govoreći o zaustavljanju ere nekažnjivosti David Scheffer u knjizi "All the Missing Souls: A Personal History of the War Crimes Tribunals" navodi da su se "vrhovni optuženici, uključujući Slobodana Miloševića iz Srbije i Radovana Karadžića, Charlesa Taylora iz Liberije, Omara Hassan Ahmad al-Bashira iz Sudana, pozivali na obranu imunitetom, ali su se njihovi argumenti pokazali beskorisnim. Svaki statut tribunala odbacio je imunitet šefa države. U pregovorima o stvaranju sudova za ratne zločine devedesetih godina nitko nije ozbiljno branio teoriju da bi visoki državni dužnosnici mogli djelovati nekažnjeno. Nema smisla očuvati imunitet šefa države u suzbijanju zločina." (Sheffer; 2010:440) Kraj hladnog rata po Julianu Borgeru je dao podsticaj stvaranju institucija koje će provoditi međunarodnu pravdu, a "Haški tribunal i njegov ad hoc afrički blizanac – Međunarodni krivični sud za Ruandu", pokazali su da su "takve institucije sposobne djelovati i ponudio barem nadu da će pokolebati buduće zločine." (Borger; 2015:318)

Ako se imaju u vidu historijske činjenice stvaranja međunarodnih sudova jasno je koliko je stvaranje međunarodnih sudova stoljećima bio jedan od najkompleksnijih problema između država. Presude i rezultati MKSJ-a izazvali su političke implikacije u oblasti mjenjanja međunarodnih odnosa i konsenzusa s ciljem promjene međunarodne legislative ugradnjom u statute skoro svih novoformiranih UN sudova, odnosno MKSJ je bio snažan poticaj za formiranje niza drugih međunarodnih sudova pomažući time i onima koji se zalažu i rade na unapređenju ljudskih prava. "Danas su oni u stanju da se bore protiv nekažnjivosti u međunarodnim konfliktima i kršenjima ljudskih prava, tako što su u stanju da lakše privuku pažnju međunarodne zajednice. (...) Tribunali su utrli put za jedan dodatni sloj pravde u globalnoj sferi i međunarodno pravo može da, ili dopuni, ili podrži, ili ponekad zamijeni države koje po tom pitanju ne rade ništa zbog toga što su propale države ili ne žele time da se bave. Istaknuti simbol tog novog poretka je Međunarodni krivični sud..." (Navi; 2012:57)

Direktna posljedica uspjeha MKSJ-a je razvijanje sistema međunarodnog krivičnog pravosuđa, što je za posljedicu imalo uspostavljanje Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu, zatim

međunarodne sudove za Sjevernu Koreju, Istočni Timor, Kambodžu, Kosovo, kao i prvi stalni Međunarodni krivični sud. Svi ovi sudovi nastali su kao posljedica rezultata rada MKSJ-a. Upravo promjena u načinu razmišljanja na međunarodnom nivou, začetak čitavog novog sistema krivičnog pravosuđa dugoročno gledano može se pokazati kao najvažniji i jedinstveni doprinos MKSJ-a miru u svijetu, odnosno najvažnija politička implikacija na međunarodnom nivou. (Hocking; 2011:72) Presude MKSJ-a promijenile su sistem međunarodnog krivičnog prava – države članice UN-a su izvršile kodifikaciju i ugradile nalaze MKSJ-a u statut Međunarodnog krivičnog suda i drugih međunarodnih sudova formiranih nakon MKSJ. Po Marku Harmonu¹⁷⁷ “Međunarodni sud (MKSJ, prim. aut) je uspješno istraživao i krivično gonio političke i vojne vođe visokog nivoa, razvio je, ugladio i unaprijedio načela međunarodnog krivičnog prava, dokaza i postupka i još je postavio čvrst temeljac za kasnije sudove, uključujući i Međunarodni krivični sud.” (Harmon; 2011) U eri regionalnih ratova (Sirija, Afganistan, Irak, Libija), koliko god smo svakodnevno izloženi informacijama o masovnim zločinima, presude MKSJ-a, ali i presude drugih međunarodnih sudova ipak su poslale i šalju jasne poruke da je moguće pokrenuti međunarodnu pravdu, ma kako to ponekad izgledalo idealistički, i iako se svi ratovi vode pod direktnom ili indirektnom kontrolom velikih sila, a čak i one su svjesne da je došlo do zaokreta u međunarodnom pravu i da primjena sile u teškim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava nije nekažnjiva. Uspostava Međunarodnog krivičnog suda imala je historijski značaj za prenos jurisdikcije i pravnog autoriteta sa suverenih država na jednu međunarodnu instituciju. Više od 120 država prenijelo je svoju ovlast ovom sudu da može da pokreće postupke protiv visokih zvaničnika. (Borger; 2015:318)

Nesumnjivo da je uticaj najjačih svjetskih država presudan u pogledu primjene uspostavljenih mehanizama krivičine međunarodne pravde, posebno preko Vijeća sigurnosti UN-a, ali krivične procedure se pokreću unatoč političkim intervencijama. “Vijeće (sigurnosti, prim.aut) nije uspjelo da asistira Međunarodnom krivičnom sudu u vezi s dva slučaja – Darfur i Libija – za koje je Sud tražio da se uhapsu i procesuiraju odbjegli ratni zločinci, kao i da se provedu kompletne istrage na mjestima zločina i intervjuišu svjedoci na prijateljskoj teritoriji. Vijeće je odbilo da pusti UN fondove za istraživanje koje bi Sud proveo u vezi slučajeva koje im je samo Vijeće dodijelilo. Doista, tužitelj Međunarodnog krivičnog suda, Fatou Bensouda, bila je primorana da ‘hibernira’ istrage i procesuiranje u Darfuru zbog otpora koji je dolazio iz Kartuma i straha Vijeća sigurnosti da poduzme nešto u vezi toga. Također, Vijeće se nije pozabavilo situacijama u Siriji i Sjevernoj Koreji i zločinima koji su tamo počinjeni zbog otpora dva stalna člana – Rusije i Kine, unatoč činjenici da su ostale velike sile i članovi Vijeća sigurnosti voljni da nastave sa ovim slučajevima. Međutim, Vijeće sigurnosti je odoljelo pritiscima, pogotovo onim koji su dolazili od Afričke Unije, da iskoristi svoj autoritet dat Rimskim statutom da odgodi istrage i krivična procesuiranja u Keniji, Libiji, Darfuru i možda u još nekim mjestima u Africi. Dakle, dok Vijeće može biti veoma moćan instrument međunarodne pravde, politička volja članova Vijeća da poduzme neke mjere je veoma slaba. Retorika u rezolucijama Vijeća sigurnosti i izjavama predsjednika podržava

---

¹⁷⁷ Mark Harmon, bivši tužitelj MKSJ, radio u predmetima Krstić, Blaškić, Perišić, Krajišnik, Plavšić...

odgovornost Vijeća, međutim Vijeće vrlo rijetko podržava svoje izjave akcijama.” (Scheffer; 2017)

Formiranjem MKSJ-a, odlukama Vijeća sigurnosti UN-a, uspostavljena je suradnja država s ovim sudom, a ta praksa je nastavljena i prilikom osnivanja novih međunarodnih sudova, što je s međunarodnog aspekta bilo nezamislivo prije osnivanja MKSJ-a. Tako je suradnja država uspostavljena s međunarodnim hibridnim, ali i nacionalnim krivičnim sudovima koji procesuiraju međunarodna krivična djela: Međunarodni krivični sud, Međunarodni krivični sud za Ruandu, Specijalni Sud za Sijera Leone, Posebna vijeća sudova u Kambodži, Specijalni sud za Liban i Međunarodni krivični sud u Istočnom Timoru.¹⁷⁸

Po Patricku Robinsonu, bivšem predsjedniku MKSJ, “Međunarodni sud uistinu je doveo do jedne temeljne promjene, tako da svijet neće biti isti zbog rada koji je on ostvario...” (Robinson; 2011:52) Jedan od najvidljivijih doprinosa MKSJ-a su detaljne odredbe u Rimskom statutu koje preciziraju zabrane silovanja i seksualnog nasilja. Revolucionarni predmeti pred MKSJ-om (među prvima predmeti za masovna silovanja počinjena na području Foče) omogućili su Međunarodnom krivičnom sudu da unese u svoj Statut, ne samo silovanje već i seksualno ropstvo i prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću i prisilnu sterilizaciju, kao i rodno zasnovani progon i trgovinu ženama i djecom. “Uključivanje ovih zločina u Rimski statut je uistinu fascinantno dostignuće koje se nadovezuje na napore MKSJ-a”. (Alison; 2012:18)

Iako države svim sredstvima osiguravaju svoj suverenitet, presude MKSJ-a pokazale su i da se najjače države moraju povinovati sudskim nalogima u cilju suradnje.¹⁷⁹ Puno je primjera izdatih naloga koje je MKSJ uspio realizirati do kraja i koji su postali sastavni dijelovi presuda.¹⁸⁰ Presude su bile i ostale osnov da se realizirani nalozi od strane država inkorporiraju u pravni međunarodni sistem i to na način da su države prilikom formiranja drugih međunarodnih sudova koristile uspostavljeni sistem MKSJ-a, Statut i pravilnike pomoću kojih su realizirani nalozi za suradnju, sve s ciljem donošenja pravične i odgovarajuće presude. Naravno, određene države su na razne načine pokušavale izmanipulirati i izbjeći realiziranje naloga i pri tome su se koristile svim mogućim sredstvima, posebno države bivše Jugoslavije, kao i neke najjače države svijeta,

¹⁷⁸ Međunarodni hibridni i nacionalni krivični sudovi koji procesuiraju međunarodna krivična djela: Međunarodni krivični sud, www.icc-cpi.int; Međunarodni krivični sud za Ruandu, www.unict.org; Specijalni Sud za Sijera Leone, www.sc-sl.org; Posebna vijeća sudova u Kambodži, www.eccc.gov.kh; Specijalni sud za Liban, <http://www.stl-tsl.org/en/>; Međunarodni krivični sud u Istočnom Timoru.

¹⁷⁹ “Globalno naslijeđe MKSJ”, Transkripti s konferencije 15-16. novembar 2011, Outreach program, Haag, 2012, str. 64-66. Rapp Stephen, putujući ambasador Kancelarije za pitanja ratnih zločina u Ministarstvu vanjskih poslova SAD-a: “Savjet bezbjednosti je ovom Tribunalu dao mogućnost da ima obvezujuće naloge, da šalje obvezujuće naloge državama. Međutim, to je samo baza za saradnju. Jer, naravno da je putem diplomatije i političkih pritisaka, tražeći saradnju sa međunarodnom pravdom, moguće na kraju zaista izvesti ljude pred lice pravde. Tako da to što je ova ustanova postigla je nevjerovatno, a pogotovo što je to urađeno na međunarodnom nivou, tako da je neophodna saradnja između država. Tako da je taj rezultat nevjerovatan i mislim da predstavlja jedan veliki i bitan znak koji se šalje širom svijeta.”

¹⁸⁰ UN, MKSJ, Predmeti, dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/action/cases/4>, pristupljeno: 12.12.2020; UN, ICTY, Court records, dostupno na: <http://icr.icty.org/main.aspx?e=olcnx355aqkz3q55lan4p53f>, pristupljeno: 12.12.2020.

ali je MKSJ u najvećoj mjeri uspio u svom mandatu i na najbolji način je pokazao da se i najjače države moraju povinovati sudskim nalogima i odgovarati na zahtjeve. Sve izrečene presude na razne načine sadrže i informacije i dokaze na koji način je MKSJ izdavao naloge državama za suradnju. Ne postoji niti jedna država koja je apriori odbila suradnju ili se pravno oglušila na nalog MKSJ-a. Na općem međunarodnom planu je prihvaćen institut obavezne suradnje što je direktna politička implikacija na države, iako i danas postoje opstrukcije: npr. neprihvatanje Statuta Međunarodnog krivičnog suda od strane najjačih država. Sagledavajući historijat razvoja primjene međunarodnog prava, ali i formiranja i djelovanja međunarodnih sudova MKSJ je sa svojim presudama napravio i političku i pravnu prekretnicu na međunarodnom planu, osiguravajući sudsku praksu kao osnov za dalji politički, ali i druge pritiske na države koje unilateralno primjenjuju međunarodno pravo ili ga ignoriraju.

U prvom dijelu ovoga rada pisali smo o tome da Vijeće sigurnosti UN-a nikada nije sankcioniralo niti jednu državu zbog opstruiranja suradnje, niti je imalo politiku uslovljavanja kao mehanizam prinude. Kada je Carla del Ponte zatražila od Kofija Annana da se blokira finansijska pomoć državama koje ne surađuju, Annan joj je odgovorio da se ona "bavi politikom", što nije posao tužitelja.¹⁸¹ Godine 1997. održan je, po Richardu Dickeru¹⁸², historijski sastanak ministara vanjskih poslova Evropske unije na kome je zaključeno da je "kriterijum iz 1993. godine za primanje u Evropsku uniju, potpuna suradnja sa MKSJ-om, ono što će ostati i ono što će važiti do kraja. I to je važilo od tada za sve balkanske države takođe". Ta tzv. politika uslovljavanja EU prema državama Zapadnog Balkana bila je, itekako, važna za privođenje glavnih optuženih pravdi.¹⁸³ Na osnovu kriterijuma EU iz Kopenhagena i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, odnosno Procesu stabilizacije i proširivanja za Jugoistočnu Evropu (SSP)¹⁸⁴ politika uslovljavanja

---

¹⁸¹ Carla del Ponte, "Gospođa tužiteljica", Buybook, 2008, str. 117. "10. maja, doputovala sam u New York gdje sam se susrela s glavnim tajnikom UN-a Kofijem Annanom. Bio je i dalje nezadovoljan mojim nastojanjima da Sjedinjene Države, a osobito Francusku, Njemačku i ostale članice Evropske unije nagovorim da finansijsku pomoć Jugoslaviji uvjetuju saradnjom Beograda s Tribunalom. Annan se prisjetio svog pisma iz marta u kojem mi je prigovorio zbog nekih opaski u novinama. Rekla sam mu da me njegovo pismo jako uznemirilo. Annan mi je objasnio da me htio potaknuti na razmišljanje o tome da postoje ograničenja koja sam dužna poštivati u svom nastojanju da osiguram saradnju Jugoslavije s Tribunalom. Rekao mi je da pitanja poput ekonomske pomoći Jugoslaviji po njegovu mišljenju ne spadaju u djelokrug glavne tužiteljice. 'Niste zadovoljni Evropskom unijom', ustvrdio je Annan. 'Niste zadovoljni glavnim tajnikom. Ali ne možemo svi mi biti u krivu... Ne možete državama članicama Evropske unije govoriti da obustave saradnju s Jugoslavijom. Takvo je uvjetovanje zadiranje u politiku. To je politika'."

¹⁸² Direktor Međunarodnog programa pravde Human Rights Watcha.

¹⁸³ "Globalno naslijeđe MKSJ", Transkripti s konferencije 15-16 novembar 2011, Outreach program, 2012, str. 13. Richard Dicker: "Insistiranje na privođenju optuženih počelo je da se smatra u nekim krugovima kao bitna prepreka u razvoju nekih drugih odnosa koji nisu imali ništa zajedničko sa sudstvom. S jedne strane postojali su ti zahtjevi, a s druge strane mnogi drugi politički zahtjevi raznih država, tako da je podrška Tribunalu stalno varirala. ... većina zemalja su stalno insistirale na tome da se politički pritisak stalno ublažava podsticajima, dok su druge zemlje bile nezadovoljne popuštanjem koje je pokazivala Unija i međunarodna zajednica u cjelini. U radu Tribunala bilo je puno poteškoća upravo zbog toga što nisu uvijek mogli biti usklađeni politički pritisci iz raznih zemalja. To je jedna dugoročna borba da se natjeraju pojedine države da budu vjerne onome čemu su se obavezale i da konsistentno provode dogovorenu politiku."

¹⁸⁴ BiH, Direkcija za evropske integracije, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, dostupno na: http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/sporazum/default.aspx?id=9812&langTag=bs-BA, pristupljeno: 17.12.2020.

za države bivše Jugoslavije pokazala se kao najefikasnije sredstvo da ih “natjera” da surađuju, što je omogućilo da se optuženici privedu u MKSJ i da se protiv njih izreknu presude. Politika uslovljavanja je politička implikacija koja je za cilj imala krivično presuđivanje odgovornih za zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji. Svi izvještaji rukovodilaca MKSJ-a upućeni VS UN-a, kao što smo naglasili u prvom dijelu rada, podržavali su politiku uslovljavanja EU i kroz izvještaje je naglašavana važnost te politike kao jednog od ključnih faktora za realizaciju osnovnog cilja MKSJ – presuditi najodgovornije za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Politika uslovljavanja EU je bila i politička implikacija pasivnosti Vijeća sigurnosti UN-a i supstitucija nedjelotvornosti osnivača, Vijeća sigurnosti.¹⁸⁵

Na osnovu presuda MKSJ-a Evropski parlament je usvojio Rezoluciju o genocidu u Srebrenici koja u tačkama C i G¹⁸⁶ navodi da je presuda MKSJ-a protiv Radislava Krstića¹⁸⁷, prva presuda MKSJ u kojoj je presuđen zločin genocida nad Bošnjacima u Srebrenici. Evropski parlament je nakon usvajanja ove rezolucije pozvao i druge parlamente država članica EU da usvoje identičnu rezoluciju, što je većina i prihvatila, ali je pozvao i države bivše Jugoslavije da to urade. Rezolucija Evropskog parlamenta bila je osnov da mnoge države i van EU usvoje iste ili slične rezolucije o genocidu u Srebrenici, kao što su SAD, Australija, Kanada.¹⁸⁸

Osnov za britanski Prijedlog rezolucije o Srebrenici u Ujedinjenim nacijama¹⁸⁹ bile su, također, presude MKSJ-a. Neusvajanje ove rezolucije izazvalo je i međunarodne i regionalne političke implikacije koje su se, između ostalog, reflektirale i prilikom održavanja 20-e godišnjice obilježavanja genocida u Srebrenici.¹⁹⁰ Obilježavanju u Srebrenici je prisustvovao i tadašnji premijer Srbije, Aleksandar Vučić, koji je i prije ulaganja veta Rusiju javno pozivao da to učini, pri tome negirajući presude MKSJ-a o počinjenom genocidu u Srebrenici. Tri dana prije obilježavanja 20-e godišnjice genocida, Vučić je najavio da će doći u Srebrenicu jer “rezolucija

---

¹⁸⁵ “Globalno naslijeđe MKSJ-a”, Transkripti s konferencije 15-16 novembar 2011, Outreach program, 2012, str. 58. Navi Pillay: “Samo da spomenem da je jedan faktor bio vrlo važan, a to je da je Evropska unija stavila međunarodno pravo iznad svojih trgovinskih i političkih interesa u regionu bivše Jugoslavije. Međutim, ja sam stalno u situaciji da grdim neke države koje su odbile da se pridruže naporima da se uhapsu i izoluju neki ljudi za koje je izdat nalog za hapšenje od strane Međunarodnog krivičnog suda.”

¹⁸⁶ Peščanik, Rezolucija Evropskog parlamenta o Srebrenici, 18.01.2009. godine, dostupno na: <http://pescanik.net/rezolucija-evropskog-parlamenta-o-srebrenici/>, pristupljeno: 22.11.2020.

¹⁸⁷ UN, MKSJ, Krstić (IT-98-33), dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/case/krstic/4>, pristupljeno: 12.11.2020.

¹⁸⁸ Aljazeera, “BiH jedina nije osudila genocid”, 29.06.2012. Dostupno na: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/bih-jedina-nije-osudila-genocid>, pristupljeno: 15.11.2020.

¹⁸⁹ UN, “At Meeting Commemorating Twentieth Anniversary of Srebrenica Killings, Security Council Fails to Adopt Resolution”, 08.07.2015. Dostupno na: <http://www.un.org/press/en/2015/sc11961.doc.htm>, pristupljeno: 25.11.2020; UN, Security Council, Report, 08.07.2015. Dostupno na: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv_7481.pdf, pristupljeno: 28.11.2020.

¹⁹⁰ Indexhr, “Vučić napadnut u Srebrenici: U svakom narodu ima budala, nisu ni Srbi tu deficitarni”, 11.07.2015. Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Vucic-napadnut-u-Srebrenici-U-svakom-narodu-ima-budala-nisu-ni-Srbi-tu-deficitarni/830226.aspx>, pristupljeno: 17.09.2020.

neće biti usvojena”.¹⁹¹ Tokom boravka Vladimira Putina, predsjednika Ruske Federacije, u januaru 2019. godine u Beogradu, predsjednik Srbije, Vučić, zahvalio mu se za ruski veto u UN-u na britanski Prijedlog rezolucije o Srebrenici, izjavljujući: “Srpski narod nikada neće zaboraviti da je Rusija 2015. godine po naredbi Putina stavila veto na rezoluciju Vijeća sigurnosti UN po kojoj je Srbi trebalo da budu proglašeni za genocidni narod. Putin je tada zaštitio istinu i pravdu i zato imamo veliku odgovornost za sve što ćemo raditi u budućnosti.”¹⁹² SAD i Velika Britanija oštro su reagirale na ruski veto koji je blokirao rezoluciju, proglašavajući ga “novom mrljom” na Vijeću sigurnosti.¹⁹³ Sve to su bile političke implikacije na međunarodnom nivou izazvane presudama MKSJ-a. Posljedica toga bila je politička implikacija na lokalnom nivou: podizanje spomenika u Istočnom Sarajevu ruskom ambasadoru u UN-u, Vitaliju Čurkinu. Vojin Pavlović¹⁹⁴ je prilikom otkrivanja spomenika rekao da “na ovaj način žele da izraze duboku zahvalnost Čurkinu i Ruskoj Federaciji na nepokolebljivosti i principijelnoj borbi za istinu o ratu u BiH i sprečavanju ‘sramne i perfidne’ inicijative za usvajanje britanske rezolucije o Srebrenici, kojom su srpski narod želeli da proglase genocidnim”.¹⁹⁵

Srbija, koja je bila i ostala najžešća i najupornija u negiranju presuda MKSJ-a, na sve načine je pokušavala izazvati političke implikacije presuda na međunarodnom nivou koje bi išle u korist njenoj politici negiranja, i za to je koristila (i koristi) sva raspoloživa diplomatska sredstva. Vuk Jeremić¹⁹⁶, kao predsjedavajući Generalne skupštine UN-a (GS UN) organizirao je 10. aprila 2013. godine 67. zasjedanje GS UN-a na kojem se raspravljalo o radu MKSJ-a i drugih međunarodnih sudova. Bilo je to neposredno nakon što je MKSJ izrekao oslobađajuću presudu Anti Gotovini i dr.¹⁹⁷ zbog čega je Jeremić javno kritizirao rad MKSJ. Na 67. zasjedanju GS UN-

---

¹⁹¹ B92, “Idem u Srebrenicu. Rezolucija neće biti usvojena”, 07.07.2015. Dostupno na:

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=07&dd=07&nav_category=11&nav_id=1012993, pristupljeno: 22.12.2020.

¹⁹² Radiosarajevo, “Vučić: Ne zaboravljamo da je Rusija stavila veto na rezoluciju o Srebrenici”, 17.01.2019.

Dostupno na: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/regija/vucic-ne-zaboravljamo-da-je-rusija-2015-godine-stavila-veto-na-rezoluciju-o-srebrenici/324480>, pristupljeno: 22.01.2020.

¹⁹³ Radio Slobodna Evropa, “Ruski veto blokirao Rezoluciju o Srebrenici, oštre reakcije SAD i Britanije”, 08.07.2015. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/rezolucija-o-srebrenici-nije-prosla-rusija-ulozila-veto/27116786.html>, pristupljeno: 25.01.2020.

¹⁹⁴ Predsjednik Udruženja građana “Istočna alternativa Republike Srpske” koje je bilo inicijator podizanja spomenika.

¹⁹⁵ TV N1, “Otkriven spomenik Vitaliju Čurkinu u Istočnom Sarajevu”, 06.11.2017. Dostupno na:

<https://rs.n1info.com/region/a340038-spomenik-curkinu-u-istocnom-sarajevu/>, pristupljeno: 12.10.2020.

¹⁹⁶ Blic, “Jeremić izabran za predsjedavajućeg Generalne skupštine UN-a”, 08.06.2012. Dostupno na:

<https://www.blic.rs/vesti/politika/jeremic-izabran-za-predsedavajuceg-generalne-skupstine-un/n2tp9n2>, pristupljeno:

23.02.2020; Jutarnji list, “State Department o oslobađajućoj presudi: Sjedinjene države nisu igrale nikakvu ulogu u predmetima Gotovine i Makrača!” (“Kada smo stvarali ICTY kao međunarodna zajednica i kao transatlantska zajednica, svi smo ga poduprli. To je postavljeno tako da se te optužbe mogu iznijeti pred sudom na način koji je otvoren i transparentan. Dakle, na svima nama je da podupremo taj proces i podržimo rezultate.”), 17.11.2012.

Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/state-department-o-oslobadajucoj-presudi-sjedinjene-drzave-nisu-igrale-nikakvu-ulogu-u-predmetima-gotovine-i-markaca-1363644>, pristupljeno: 21.12.2020.

¹⁹⁷ UN, MKSJ, Gotovina i drugi (IT-06-90), dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/case/gotovina/4>, pristupljeno: 14.03.2020. (Ante Gotovina, general HV-a bio je optužen za zločine počinjene nad Srbima tokom vojne operacije “Oluja”).

a učestvovali su predstavnici 84 države. Odluka o organiziranju i samo organiziranje zasjedanja izazvale su veoma značajne političke implikacije i u regionu. Zasjedanju nisu prisustvovali (bojkotirali su ga) predstavnici MKSJ-a, predstavnici Međunarodnog krivičnog suda i predstavnici američke administracije, no, i pored toga Jeremić je tvrdio kako je to “najveća debata u historiji javnih rasprava u Generalnoj skupštini”, te kako do tada o “ovome nije bilo diskutovano”, ignorirajući pri tome činjenicu da je upravo Vijeće sigurnosti, odnosno Ujedinjene nacije, osnivač međunarodnih sudova.

Na tom zasjedanju su bili i predstavnici Bosne i Hercegovine (srpski član Predsjedništva BiH) i Srbije, koji su iskoristili priliku da kritiziraju i minimiziraju rad MKSJ-a. Tomislav Nikolić¹⁹⁸ je tada, izazivajući svojevrsan skandal u UN-u suđenja pred MKSJ uporedio s Inkvizicijom i Staljinovim čistkama u Sovjetskom Savezu rekavši kako “ozbiljnu i tešku senku na rad čitavog Suda baca činjenica da su politički lideri samo jedne strane – srpske – u Haag došli kao okrivljeni a iz njega otišli kao krivi”, te da su “presude Suda uticale na ponovno otvaranje rana nezadovoljene pravde još iz II svetskog rata”. Nebojša Radmanović¹⁹⁹ je, kako je zvanično rečeno, nastupio sa usaglašenim tekstom svih članova Predsjedništva BiH, a u svom ekspezeu nije rekao niti jednu afirmativnu riječ o radu MKSJ-a.²⁰⁰ Nikolić i Radmanović su na tom zasjedanju iznijeli suštinu djelovanja Srbije i srpskih predstavnika iz BiH od početka do kraja rada MKSJ, odnosno njihova izlaganja su potvrdila kontinuitet opstrukcija, blokada, manipulacija, neprijateljskog djelovanja, relativiziranja i negiranja presuda MKSJ-a, kao i kontinuitet pokušaja da se MKSJ spriječi u utvrđivanju odgovornosti za zločine počinjene na području bivše SFRJ. Ono što je tada bilo iznenađenje jeste suglasnost druga dva člana Predsjedništva BiH na Radmanovićevu izlaganje protiv MKSJ u kojem se čak ne pominje ni Srebrenica, odnosno genocid presuđen u MKSJ.

Nasljednik Tomislava Nikolića na mjestu predsjednika Srbije, Aleksandar Vučić, koji je nastavio kontinuitet politike negiranja, također je pokušavao u UN-u izazvati političke implikacije koje bi išle u korist Srbije. Na dan izricanja pravosnažne presude Ratku Mladiću kojom je osuđen na doživotni zatvor (zbog genocida, zločina protiv čovječnosti, kršenja zakona ili običaja ratovanja

---

¹⁹⁸ Tadašnji predsjednik Srbije.

¹⁹⁹ Član Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda, u to vrijeme predsjedavajući Predsjedništva BiH.

²⁰⁰ Iz Radmanovićevog govora pred GS UN-a: “Najčešći prigovori i primjedbe javnosti na rad Haškog tribunala su: nesrazmjer u kaznama, dvostruki kriteriji u postupku za ista djela, selektivnost prema optuženima, negativan odnos prema primjeni Sporazuma o priznanju krivice, ukidanje kompletnih presuda pojedincima koje su u prvom stepenu iznosile duge zatvorske kazne bez jasne naznake ko će odgovarati za dokumentovane i dokazane zločine u tim predmetima i mnoge druge. ‘Strategija proporcionalnosti’, koja se nastoji nametnuti od strane Haškog suda, neprihvatljiva je za sve u BiH, ali iz različitih razloga, što samo govori da smo još daleko od neke jedinstvene slike i pogleda na ono što se dešavalo u našoj skorij prošlosti. U javnosti Republike Srpske i kod najvećeg broja zvaničnika prisutno je rašireno shvatanje da je Haški sud selektivan i diskriminatorski prema Srbima optuženim pred tim Sudom. Pojedine presude Haškog suda kod srpskog naroda u BiH su stvorile osjećaj da su oni žrtve Haškog suda, pored toga što su bili žrtve u ratu, kao i pripadnici drugih naroda u BiH. Najveći paradoks haških presuda je u tome da najveći broj Srba vjeruje da Haški sud sudi samo srpskom narodu, dok istovremeno, na bošnjačkoj strani raste nezadovoljstvo izrečenom visinom kazni za počinjene zločine u tim predmetima.”

tokom rata u BiH 1992-1995.²⁰¹), u UN-u je Vijeće sigurnosti imalo zasjedanje na kome su predstavnici Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Američkih Država, i najviši zvaničnici Međunarodnog rezidualnog mehanizma u Haagu, pozvali Srbiju da poštuje presude MKSJ i apelovali na zvanični Beograd da izruči dvoje članova Srpske radikalne stranke koje traži Tribunal zbog nepoštovanja suda. U svom obraćanju Aleksandar Vučić je tada rekao da Srbija osuđuje “užasan zločin u Srebrenici”, izbjegavajući da kaže da je u Srebrenici presuđen genocid, i negirao je da zvanični Beograd ignoriše svoje obaveze prema međunarodnom sudu u Haagu. Američki predstavnik u UN-u, navodeći kako je pravosnažna presuda Mladiću “istorijski dan“, rekao je: “Srbija je članica UN-a i ima važne međunarodne i regionalne obaveze, uključujući obaveze koje ima na putu pristupanja Evropskoj uniji. Zbog toga je u obavezi da surađuje s Mehanizmom u Haagu. Izostanak suradnje s Mehanizmom ometa sprovođenje međunarodnog prava.” Na zasjedanju je bio i predstavnik Bosne i Hercegovine pri UN-u, Sven Alkalaj, koji je pozvao Srbiju da izruči generala Novaka Đukića, osuđenog pred sudom u Bosni i Hercegovini: “Pošto je osuđen u BiH, Đukić je pobjegao u Srbiju, to je narušilo bilateralne odnose.”²⁰²

Indikativno je da je oslobađajuća presuda protiv Ante Gotovine, generala Hrvatske vojske, izrečena 16. novembra 2012, a da je samo tri mjeseca kasnije, 28. februara 2013. izrečena oslobađajuća pravosnažna presuda Momčilu Perišiću, načelniku Generalštaba Vojske Jugoslavije koji je prvostepenom presudom bio presuđen na 27 godina zatvora. Postoji li poveznica između jedne i druge oslobađajuće presude, zasjedanja Generalne skupštine UN-a koje je organizirao bivši ministar srbijanske vlade Jeremić, i sudije Theodora Merona u to vrijeme predsjednika MKSJ-a koji je predsjedavao vijećima u oba slučaja – u domenu je (stručnih) rasprava koje su o tome vođene i medijskih spekulacija. Jedini sudija koji je o tim oslobađajućim presudama kritički progovorio je Frederik Harhoff, koji je nakon oslobađajućih presuda Gotovini, Perišiću i Stanišiću, uputio svojim prijateljima e-mail čiji su sadržaj objavili danski mediji, a onda i drugi. Uslijedili su brojni pritisci na ovog sudiju, kako vanjski tako i unutar samog MKSJ-a kroz prijave advokata Vojislava Šešelja, nakon čega je u MKSJ uslijedio postupak u kome je Harhoff proglašen “krivim”²⁰³ i završio je karijeru na MKSJ i svakom međunarodnom sudu. On je jedini sudija MKSJ čiji je stav, s jasnim kritikama o radu pojedinaca i pritiscima na vijeća u određenim predmetima, dospio u javnost.²⁰⁴ Svi vodeći svjetski mediji su prenijeli sadržinu pisma sudije

²⁰¹ UN, MKSJ, Mladić (IT-09-92), dostupno na: <https://www.icty.org/bcs/case/mladic>, pristupljeno, 06.11.2021.

²⁰² Radio Slobodna Evropa, “SAD traže da Srbija poštuje presude Tribunala, Vučić kaže da osuđuje sve zločine”, autor: Dušan Komarčević, 08.06.2021. (“Sud BiH je 2009. godine osudio Đukića na 25 godina zatvora zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, između ostalog i zato što je naredio granatiranje Tuzlanske kapije maja 1995. godine, kada je ubijena 71 osoba, a više od 150 je povređeno.”) Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/31297068.html>, pristupljeno: 22.09.2021.

²⁰³ UN, ICTY, Judge Harhoff disqualified from Šešelj case, 29.08.2013. Dostupno na:

<http://www.icty.org/en/press/judge-harhoff-disqualified-%C5%A1e%C5%A1elj-case>, pristupljeno: 27.10.2020.

²⁰⁴ Iz pisma sudije Harhova: “Sve do jeseni 2012. bila je, manje-više, praksa u sudu da se vojni komandanti proglašavaju krivim za zločine koje su njihovi potčinjeni počinili tokom sukoba u bivšoj Jugoslaviji od 1992. do 1995. godine kada je rat završen potpisivanjem Dejtonskog sporazuma. Odgovornost je kvalifikovana kao (1.) individualna krivična odgovornost za činjenje zločina ili kao (2.) komandna odgovornost najviših oficira za propust da spreče zločine i kazne počiniocima. U tome nema ničega novog. Takođe smo razvili i proširili odgovornost na one koji su podržavali opšti cilj da se etničke grupe proteraju sa jednog područja činjenjem zločina ili su na neki način

Harhofa, a New York Times i The Economist su u svojim tekstovima oštro kritikovali suca Merona i oslobađajuće presude Perišiću, Gotovini i drugima, te Stanišiću i Simatoviću.²⁰⁵ Nije malo ni drugih kritičara koji su tada ukazivali na neoborive dokaze o dubokoj podjeljenosti među sudijama, a najžešće kritike upućivane su upravo Meronu jer je “nastojao da bezrazložno utiče na odluke ostalih sudaca Tribunala”. Upravo navedene oslobađajuće presude iz 2012. i 2013. godine, koje su imale veliku političku težinu – Ante Gotovina i drugi hrvatski generali odgovarali

---

doprineli ostvarenju tog cilja (ministri, političari, vojni lideri, oficiri i drugi). Takav oblik odgovornosti se naziva udruženi zločinački poduhvat. Međutim, prošle jeseni je Žalbeno veće skrenulo sa tog puta kada je oslobodilo tri hrvatska generala u predmetu Gotovina. Oslobođeni su odgovornosti za zločine koje je počinila hrvatska vojska u Krajini u avgustu 1995. Ubrzo nakon toga, Žalbeno veće je zadalo još jedan udarac kada je oslobodilo načelnika Generalštaba VJ generala Perišića. Veće je zaključilo da – mada je vojna i logistička podrška iz Srbije doprinela zločinima koje su bosanski Srbi počinili nad Muslimanima i Hrvatima u Bosni – Perišićeva pomoć nije bila ‘konkretno usmerena’ na činjenje zločina. Po oceni Žalbenog veća, on je pružao pomoć ali nije bio svestan da će ona biti korišćena i da jeste korišćena za činjenje zločina u Bosni, uprkos dnevnom izveštavanju medija o stravičnim zločinima činjenim nad Muslimanima (i u manjoj meri Hrvatima) u Bosni. Jako je, međutim, teško poverovati da Perišić nije znao šta je bio plan za Bosnu i za šta je korišćena pomoć koju je pružao. Sledi, potom, prošlonedeljna presuda kojom su šef srpske tajne policije Jovica Stanišić i njegov veran sledbenik Franko Simatović oslobođeni odgovornosti za pomaganje strašnih zločina koje su počinili bosanski Srbi nad bosanskim Muslimanima i Hrvatima. Korišćeno je isto obrazloženje kao u predmetu Perišić – da nisu bili ‘svesni’ da će njihovi ratni naponi služiti činjenju zločina. Šta možemo da zaključimo iz toga? Može se pomisliti da se vojni establišment u vodećim državama (poput SAD i Izraela) osetio ugroženim jer je sudska praksa otišla predaleko u primeni načela komandne odgovornosti. Možda su se nadali da komandanti neće biti proglašeni odgovornim osim ukoliko nisu aktivno ohrabrali potčinjene da čine zločine. Drugim rečima: Možda je sud otišao predaleko proglašavajući vojne komandante odgovornima za svaki zločin koji su počinili njihovi potčinjeni. (...) Sada, očito, dela vojnih komandanta moraju da budu ‘konkretno usmerena’ na činjenje zločina. Nije dovoljno samo znanje ili sumnja da su zločini počinjeni ili da bi mogli da budu počinjeni. Iz toga se nameće pitanje na koji način ovakva vojna logika vrši pritisak na međunarodno krivično pravo. Da li su američki ili izraelski zvaničnici izvršili pritisak na američkog sudiju (koji je ujedno i predsednik Tribunala) kako bi osigurali promenu pravca? Verovatno nikad nećemo saznati. Nagoveštaji o snažnim pritiscima koje je isti američki sudija izvršio na kolege u predmetima Gotovina i Perišić navode na zaključak da je bio rešen da obezbedi oslobađajuću presudu ali i da je imao sreće da ubedi ostarelog turskog sudiju da u poslednjem trenutku promeni mišljenje. (...) A šta je sa poslednjom presudom u predmetu Stanišić-Simatović. Tu presudu nije donelo Žalbeno, već prvostepeno Veće kojim je predsedavao holandski sudija Ori uz podršku sutkinje iz Zimbabvea i uz suprotno mišljenje francuske sutkinje. Da li je Ori bio pod pritiskom američkog predsednika Tribunala? Čini se da je tako! Prema glasinama koje kruže kuloarima, predsednik Tribunala je zahtevao donošenje presude protiv dvojice optuženih zaključno sa četvrtkom kako bi ispunio obećanje dato Savetu sigurnosti UN-a. (...) Do sada smo proglašavali krivim učesnike u udruženom zločinačkom poduhvatu koji su se saglasili sa zajedničkim ciljem (da se protera nerspsko stanovništvo sa prostora koje su Srbi smatrali svojim) ili koji su doprineli ostvarenju zajedničkog cilja. Nije bilo neophodno dokazati da su njihova dela bila konkretno usmerena na činjenje svakog konkretnog zločina. Jer, to je skoro nemoguće dokazati... Oduvek sam mislio da je to ispravno. Donosio sam presude verujući da su oni na vrhu mogli da uvide da se plan o proterivanju drugih s prostora koje su smatrali svojim, protivi osnovnom životnom poretku. Vodio sam se zahtevom da se utvrdi šta je ispravno, a šta pogrešno u svetu zahvaćenom globalizacijom i internacionalizacijom, koji mora da odbaci ideju da postoji ‘prirodno pravo’ jednog naroda da naseli izvesna područja i da sa njih ukloni druge narode. To smo pre 70 godina zvali Lebensraum. Ipak, izgleda da to više nije slučaj. Nedavne presude su me suočile sa dubokim profesionalnim i moralnim dilemama koje ranije nisam imao. Najgora je sumnja da su neke od mojih kolega podlegle kratkovidim političkim pritiscima koji u potpunosti menjaju srž mog rada u službi razboritosti i prava.” Dostupno na: <https://pescanik.net/pismo-sudije-harhofa/>, pristupljeno: 23.11.2020.

²⁰⁵ Eric Gordy, “What Happened to the Hague Tribunal?”, New York Times, 02.06.2013. Dostupno na: <http://www.nytimes.com/2013/06/03/opinion/global/what-happened-to-the-hague-tribunal.html?pagewanted=all&r=3&>; The Economist, “War crimes in the former Yugoslavia:

Two puzzling judgments in The Hague”, 01.06.2013. Dostupno na: <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/06/war-crimes-former-yugoslavia>, pristupljeno: 17.01.2020.

su zbog akcije Oluja i progona Srba iz Hrvatske Krajine, Perišić je bio načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije, a Jovica Stanišić dugogodišnji direktor Državne bezbednosti Srbije koja je kontrolirala paravojne/specijalne jedinice, Simatović njegov zamjenik – i podjela do kojih su dovele između sudija oko ključnih tački pravne analize, doveli su u rizik sposobnosti MKSJ-a da ispuni svoj mandat.²⁰⁶ Gotovina i dr. i Perišić pravosnažno su oslobođeni, no nakon toga je Stanišiću i Simatoviću poništena prvostepena presuda i obnovljen je cijeli postupak, koji još uvijek traje, i to je jedini postupak u kome se može desiti da neki visoki dužnosnik iz Srbije bude proglašen krivim za zločine počinjene u Bosni i Hercegovini. No, i pored toga sumnje u rad pojedinaca i njihov politički uticaj u MKSJ su ostale, pogotovo što ni jedna presuda nakon toga nije išla izvan zacrtanih okvira uspostavljene prakse – niti jedan pojedinac iz Srbije nije osuđen zbog počinjenih zločina u Bosni i Hercegovini, niti je presuđen udruženi zločinački poduhvat koji bi obuhvatio rukovodstvo iz Beograda (takva posuda postoji za rukovodstvo iz Zagreba, predmet Prlić i drugi), a podsjetimo da se čeka pravosnažna presuda Stanišiću i Simatoviću kojima je u julu 2021. godine MICT izrekao prvostepenu presudu osuđujući Stanišića i Simatovića i dovodeći Srbiju direktno u vezu sa sukobima u Hrvatskoj i BiH, te navodeći kako je postojao udruženi zločinački poduhvat na čelu sa Slobodanom Miloševićem. O praksi MKSJ-a u ovom kontekstu vrlo je indikativna izjava Aleksandra Vučića koji je odluku MICT-a ovako prokomentirao: “Sud u Hagu je u predmetima Gotovina i Markač (i Perišić, prim.aut) promenio praksu u suđenju, da bi tu praksu poništio tokom suđenja Stanišiću i Simatoviću i osudio ih.”²⁰⁷

Mirko Klarin je nakon oslobađajućih presuda Gotovini, Perišiću i Stanišiću u autorskom tekstu pitao “da li će se neki od njih (sudija, prim.aut) pridružiti Harhofu u javnom izražavanju zabrinutosti novim kursom, ili će prvog ’sudijskog zviždača’ u istoriji Tribunala pustiti samog niz vodu”. Harfof je “pušten niz vodu”, a Meron je ostao predsjednik MKSJ (kasnije je postavljen i za prvog predsjednika Rezidualnog mehanizma koji je naslijedio MKSJ), čiji mandat su obilježile, kako Klarin navodi, “zbrzavanje i proizvodnje presuda”, ali samo u predmetima s “opasnim potencijalom”.²⁰⁸

Po Davidu Schefferu “naslijeđe Tribunala ne smije davati smjernice političkim i vojnim vođama o tome kako izbjeći krivicu za zločine koji su počinjeni i za koje su oni tako jasno znali.

---

²⁰⁶ Gunnar M. Ekeløve-Slydal: “ICTY Shifts Have Made Its Credibility Quake”, FICHL, Policy brief series, 2016. Dostupno na: https://www.ficlh.org/fileadmin/user_upload/160407_PBS_No._49_2016_.pdf, pristupljeno: 21.01.2021; Pogledati i rad Julije Bogoeve: “International Judges and Government Interests: The Case of President Meron”, 2016. Dostupno na: https://www.ficlh.org/fileadmin/user_upload/160407_PBS_No._48_2016_.pdf, pristupljeno: 21.01.2021.

²⁰⁷ Anadolu Agency, “Vučić: Haški sud promenio praksu kako bi osudio Stanišića i Simatovića”, autor: Bojana Stojanović, 01.07.2021. Dostupno na: <https://www.aa.com.tr/ba/politika/vu%C4%8Di%C4%87-ha%C5%A1ki-sud-promenio-praksu-kako-bi-osudio-stani%C5%A1i%C4%87a-i-simatovi%C4%87a/2291356>, pristupljeno: 19.09.2021.

²⁰⁸ Sense, “Pitanje sudijama: ‘A šta ste vi učinili?’”, 17.06.2013. Dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/pitanje-sudijama-quota-sta-ste-vi-ucini%C5%A1i-25.html?cat_id=1&news_id=15060](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/pitanje-sudijama-quota-sta-ste-vi-ucini%C5%A1i-25.html?cat_id=1&news_id=15060), pristupljeno 12.03.2019; Ibid, “Otvoreno pitanje o namerama”, 20.11.2012. Dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/otvoreno-pitanje-o-namerama.25.html?cat_id=1&news_id=14402](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/otvoreno-pitanje-o-namerama.25.html?cat_id=1&news_id=14402), pristupljeno: 20.11.2019.

Naslijeđe ne smije eliminirati pomaganje kao oblik odgovornosti najviših dužnosnika, i staviti tu odgovornost u domen samo niže rangiranih zločinaca.” (Scheffer; 2017) Pismo sudije Harhoffa bio je direktan udar na (velike) države, otvorilo je međunarodnu stručnu i medijsku raspravu o uticajima velikih sila na rad MKSJ-a, izazvalo političke implikacije i dalo podršku onima koji su od početka, kao što je to bila Srbija a kasnije i Hrvatska, tvrdili da je MKSJ sredstvo u rukama velikih sila i da je Sud pristrasan. Presude, o kojima je pisao i Harhoff, izazvale su žestoke reakcije i žrtava i nevladinih organizacija u regionu koji su se peticijama i otvorenim pismima obraćali Vijeću sigurnosti i generalnom sekretaru UN-a.²⁰⁹

Međunarodni sud pravde²¹⁰ (MSP) donio je 26. februara 2007. presudu u kojoj je potvrdio da je zločin genocida počinjen u Srebrenici, da su za to odgovorni vojska i policija Republike Srpske i proglasio Srbiju krivom za nesprečavanje i nekažnjavanje genocida. U svojoj odluci MSP se skoro isključivo oslonio na presude MKSJ-a. David Scheffer²¹¹ je odluku MSP-a neposredno nakon njenog donošenja kritikovao, smatrajući da je previše usko formulirana, ali i da je dobro jer je MSP ipak “pogledao na jurisdikciju MKSJ i priznao da se desio genocid u Srebrenici i da Srbija nije ispunila svoju obavezu po Konvenciji da genocid spriječi. To je bilo izuzetno važno načelo koje afirmira obavezu da se spriječi genocid.” (Sheffera; 2017) Amir Ahmić²¹² smatra da su “greške u postupku dokazivanja koje je napravio MSP, usko vezane za pogrešnu percepciju uloge i mandata MKSJ-a i sudije MSP-a su, po mom mišljenju, (zlo)upotrijebile status i mandat MKSJ-a ‘zaboravljajući’ pri tome na stvarne nadležnosti i status MKSJ-a, te limitirajuće fakore u sprovođenju mandata MKSJ-a od početka osnivanja.” (Ahmić; 2009) Richard Goldstone je, također, izrazio svoju zabrinutost zbog načina na koji se Međunarodni sud pravde oslanjao na rad MKSJ-a, zaključujući da je pristup MSP-a u ovom slučaju izazvao sumnju da li će MSP ikada smatrati i jednu državu odgovornom za počinjeni genocid izvan parametara koji su uspostavljeni za individualnu odgovornost. (Goldstone, Hamilton; 2008) Antonio Cassese²¹³ je kritikovao presudu MSP-a zbog tvrdnje ovog suda da MKSJ u slučaju Duško Tadić nije bio nadležan da utvrđuje odgovornost države (SRJ/Srbije), ali i zbog načina na koji je MSP tretirao nalaze (zaključke) MKSJ-a u slučaju Tadić kada je u pitanju tzv. test ukupne (efektivne) kontrole. Naveo je i da je MSP propustio šansu da “poboljša test Nikaragva” koji je primjenio u slučaju Bosne i Hercegovine kao sudsku praksu MSP-a, sugerišući da u budućim postupcima MSP ponovo ispita sudsku praksu (presude) drugih sudova kada je u pitanju državna odgovornost. (Cassese; 2007)

---

²⁰⁹ Vijesti, “Žrtve iz BiH traže smjenu Merona”, 17.06.2013. Dostupno na: <http://vijesti.ba/clanak/151931/zrtve-iz-bih-traze-smjenu-theodora-merona>, pristupljeno: 17.08.2020.

²¹⁰ Međunarodni sud pravde, originalno: International court of justice, skraćeno ICJ; link na zvaničnu stranicu ICJ-a, <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&case=91&p3=4>

²¹¹ Sheffer je u to vrijeme bio specijalni savjetnik generalnog sekretara UN-a.

²¹² Bošnjački oficir za vezu u MKSJ od 1998.

²¹³ Cassese, bivši predsjednik MKSJ-a, jedan od vodećih međunarodnih pravnih eksperata, kao sudija MKSJ-a bio u Žalbenom vijeću koje je izreklo pravosnažnu presudu Dušku Tadiću.

Međunarodni sud pravde se za donošenje svoje odluke oslonio na presude MKSJ-a i na javno dostupne dokaze, te odbio da zatraži od MKSJ-a i Srbije povjerljive dokaze s kojima bi presuda vjerovatno bila vjerodostojna i pravno osnovanija, a možda i drugačija. Suština presude MSP-a je da je samo u Srebrenici “pronašao” dokaze da je počinjen zločin genocida, proglasio Srbiju odgovornom za nesprečavanje i nekažnjavanje, a sam zločin je pripisao vojsci i policiji bosanskih Srba. Formalno i faktički MSP je samo potvrdio dotadašnje presude MKSJ-a (do 2007. godine), pri tome zanemarujući da je MKSJ privremenog karaktera, da procesi pred MKSJ nisu bili završeni, da je MKSJ sud za utvrđivanje pojedinačne odgovornosti čime su optužnice bile vrlo limitirane posebno nakon 2004. kada su skraćivane po nalogu sudskih vijeća, što se direktno reflektiralo i na sadržaj i na obim presuda MKSJ-a, a što je također istraženo u ovom radu. Sve nalaze MKSJ-a koji su išli u prilog bosanskohercegovačke strane, MSP je odbacio, samo se u Članovima 219-223 referira na nalaze žalbenih/pravosnažnih presuda MKSJ-a.²¹⁴ (Zlo)upotrebljavajući presude MKSJ-a na navedeni način MSP je izazvao političke implikacije donoseći presudu koja je bila preslika tadašnjeg dometa MKSJ-a, odnosno preslika pravosnažnih presuda MKSJ. Presuda MSP je, kroz istupe i stavove zvaničnika iz Srbije, prihvaćena kao “oslobađajuća” i, s obzirom da nije bilo nikakvih posljedica po Srbiju nakon njenog izricanja, i ova presuda je poslužila da se dodatno negira državna odgovornost Srbije za rat i počinjene zločine u BiH, ali i da se negiraju ukupni zločini koji su počinjeni u BiH, dok je BiH od strane bošnjačkih političara i žrtava kritizirana jer su smatrali da MSP nije ispunio svoju (očekivanu) zadaću.

3. Regionalne političke implikacije presuda

Analizirajući rad MKSJ-a nakon okončanja njegovog mandata Julija Bogoeva²¹⁵ zaključuje: “Tribunal ostaje trajan, jedinstven i nezamenjiv izvor proverenih činjenica o razbijanju Jugoslavije ratom i najtežim međunarodnim zločinima radi stvaranja velikih nacionalno homogenih država Srba i Hrvata. (...) Tribunal je vršeći svoju funkciju odgovorio na pitanje – zašto je bio rat u Jugoslaviji i kakav je to bio rat. (...) Bio je to, prema nalazima, međunarodni oružani sukob. Ekspanzionistički rat za teritorije, prvo Srbije protiv Hrvatske, a potom Srbije i Hrvatske protiv Bosne i Hercegovine. Srbija Slobodana Miloševića i Hrvatska Franje Tuđmana

---

²¹⁴ Presuda Međunarodnog suda pravde: Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, 26.02.2007. (“S obzirom da sudija, odnosno Vijeće ICTY ne donosi konačne zaključke u bilo kojoj od opisane četiri faze (optužnica, potvrđivanje optužnice, početak postupka sa svjedocima.), Sud ne smatra da može dati težinu tim odlukama. Standard dokazivanja koji Sud traži u ovome sporu ne bi bio time zadovoljen. Sud zaključuje da, u načelu, treba prihvatiti kao veoma uvjerljive zaključke o činjenicama do kojih je došao Tribunal tokom postupka, osim ako one nisu bile osporene po žalbi. Iz tih razloga, treba dati adekvatnu težinu svakoj procjeni Tribunala zasnovanoj na tako utvrđenim činjenicama koje se tiče, naprimjer, postojanja posebne namjere.”) Dostupno na: http://www.institut-genocid.unsa.ba/pdf/Presuda%20MKSJ-a_BiH-Srbija.pdf, pristupljeno: 23.09.2020.

²¹⁵ Bivša analitičarka Tužiteljstva MKSJ.

nameravale su da stvore velike etnički što čistije države – Veliku Srbiju i Veliku Hrvatsku. Srbija, na račun Hrvatske i BiH, Hrvatska na račun BiH. (...) Rat je, prema presudama, bio rasprostranjeni i sistematski, diskriminatorni napad na civilno stanovništvo; etničko čišćenje bilo je cilj, a ne posledica rata, kako su tvrdile redom sve odbrane. Cilj vlasti Bosne i Hercegovine, napadnute sa dve strane, bio je – odbrana i oslobađanje celokupne teritorije.” (Bogoeva; 2017)

Činjenice i nalazi iz presuda koje iznosi Bogoeva, odnosno utvrđene činjenice u presudama MKSJ koje smo istražili u ovom radu bile su glavni uzrok političkih implikacija na regionalnom nivou, a kad su u pitanju Srbija, Hrvatska i bosanskohercegovački entitet Republika Srpska te implikacije su prvenstveno negiranje i neprihvatanje presuda, odnosno presuđenih činjenica koje su u suprotnosti s narativima ove dvije države i bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska od početka izbijanja sukoba u bivšoj SFRJ. Nakon okončanja mandata MKSJ “ne samo da postoji direktno negiranje genocida već i pokušaj revizije i unošenja sumnje i nesigurnosti u ono što je utvrđeno presudama Međunarodnog suda i pokušaj kreiranja različitih verzija onoga što se dogodilo na ovim prostorima.” (Vetlesen; 2019) Serge Brammertz je (ponovo, kao i u nekoliko prethodnih izvještaja) obavijestio Vijeće sigurnosti UN o kontinuiranom negiranju zločina i veličanju ratnih zločinaca podnoseći redovni izvještaj VS UN u junu 2021. (Brammertz; 2021)

Negiranje zločina utvrđenih u presudama MKSJ-a, što smo istražili u ovom radu, dio je političkog djelovanja na području bivše Jugoslavije čiji su sastavni dio brojne javne kritike MKSJ-a među kojima su najčešće da MKSJ progona nevine, “heroje” koji nisu počinili zločine, mučenja i ubijanja bespomoćnih ljudi, da zemljama regiona onemogućava prosperitetnu evropsku budućnost, da je to politički sud, da sudi samo Srbe, da svojim presudama uzrokuje nova zaoštavanja odnosa u regionu, produbljava podjele između država i naroda... Nerijetko su ove kritike međusobno povezane, a zajednički cilj im je negiranje presuda MKSJ-a u čemu im dodatno “pomažu” interpretiranje presuda i historijski revizionizam kao političke implikacije direktno izazvane presudama. Navedene kritike najviše dolaze iz Beograda i Banja Luke, ali i iz Zagreba i (hrvatskih dužnosnika) iz Mostara, dok su iz Sarajeva dolazile povremene kritike po kojima MKSJ nije dovoljno uradio, da su kazne premale, da se zločinci prebrzo puštaju na slobodu, da je Srbija amnestirana..., ali i da nije ništa urađeno kako bi presude MKSJ-a bile prihvaćene. Sve ovo na prostoru bivše SFRJ uveliko podržavaju mediji, često dodatno

preuveličavajući napade na MKSJ-a, i određeni intelektualni i akademski krugovi, kao dio politika koje traju u kontinuitetu s manjim ili većim intenzitetom od formiranja MKSJ-a, a nisu prestale ni s okončanjem njegovog mandata.

Činjenice presuđene u MKSJ-a dovele su do prekida u suradnji država u regionu o čemu je Serge Brammertz više puta javno govorio, kao i o negiranju presuda i glorifikaciji ratnih zločinaca, ukazujući na to u i svojim izvještajima koje je slao Vijeću sigurnosti UN-a. Govoreći pred Vijećem sigurnosti UN-a u decembru 2017. godine Brammertz je naglasio da “mnogi osuđene ratne zločince i dalje smatraju herojima, dok se žrtve i preživjeli ignoriraju i zanemaruju”, te da i “dalje ne postoji istinska volja u regiji da se prihvate ogromna zlodjela iz prošlosti i da se okrene budućnosti, nažalost ponajprije među političkim rukovodstvima”. Brammertz je istakao i da “nažalost, isuviše mnogo ljudi sluša ratne zločince koji se skrivaju iza tvrdnji o kolektivnoj odgovornosti”.²¹⁶ U oktobru 2018. u Beogradu su “glavna tema razgovora“ Brammertza “sa srpskim zvaničnicima bili problemi u suradnji Srbije, Hrvatske, i Bosne i Hercegovine u procesuiranju ratnih zločina”. Razloga je bilo više: primjetan pad i u kvantitetu i u kvalitetu regionalne suradnje, dok su Srbija i Hrvatska postale sigurna utočišta za ratne zločince. “Kao što znate ako uzmete primjer Bosne i Hercegovine mnoge zločine u toj zemlji počinili su pojedinci koji su sada fizički u Hrvatskoj ili Srbiji. Obje zemlje ne izručuju svoje državljane. Dakle, ti procesi su blokirani, ne napreduju. Vidjeli smo u brojnim slučajevima kada su zahtjevi iz Sarajeva bili upućeni u Zagreb, da ima veoma malo napretka, jer nema podrške vlasti u Hrvatskoj.” (Brammertz; 2018). Ukazao je tada, ponovo, i na problem glorificiranja ratnih zločinaca: “Ko god je osuđen u Den Haagu – osuđen je zbog kršenja međunarodnog prava, a ne zato što je ratni heroj. Sada kada vidim kako se prema nekima od njih odnose – pa, to je uvreda za žrtve, nepoštivanje zakona i ne pomaže pomirenju u regiji.” (Brammertz; 2018) Da se radi o kontinuitetu politike negiranja potvrđuje i Brammertzovo obraćanje Vijeću sigurnosti u junu 2020. kada je izvijestio da je negiranje zločina i veličanje osuđenih ratnih zločinaca

---

²¹⁶ UN, MKSJ, “Tužitelj Serge Brammertz održao govor pred Vijećem sigurnosti”, 06.12.2017. Dostupno na: <https://www.icty.org/bcs/press/tu%C5%BEitelj-serge-brammertz-odr%C5%BEao-govor-pred-vije%C4%87em-sigurnosti>, pristupljeno: 06.09.2020.

preovlađujuće, kao i da “negiranje i veličanje često podstiču ili podržavaju političari i zvaničnici širom regiona”.²¹⁷

Na problem negiranja dugo upozoravaju i rukovoditelji Suda. Carmel Agius, predsjednik Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove: “Nažalost više od dvije decenije negiranja genocida postalo je omiljeno sredstvo da se ljudi ove zemlje i dalje dijele na nas i njih. Upravo to je donijelo toliko patnje pored užasnih događaja koji su se dogodili prije 26 godina. Jednako kao što se negiranje nauke može zvati besramno, tako i dalje duboko potresa negiranje genocida. Vrijeme neće promijeniti činjenice. Nijedan sukob u svijetu nije bolje dokumentovan od sukoba nakon raspada Jugoslavije.”²¹⁸ Negiranje presuda, zaštita ratnih zločinaca, njihovo veličanje i prikazivanje ih herojima, kao i direktna posljedica toga – pad u suradnji država u regionu i napretku u procesuiranju ratnih zločinaca političke su implikacije presuda MKSJ.

“Tokom godina postojanja MKSJ-a, dominantni diskurs ogromne većine političkih rukovodilaca, intelektualnih elita i sredstava javnog informiranja pod njihovim uticajem i kontrolom u bivšoj Jugoslaviji nije bio diskurs pomirenja i stvarnih napora na suočavanju s prošlošću. Naprotiv, oni su se često bavili nečim što bi se moglo najbolje opisati kao retorika podjela i sukoba. Ako precizno opisujemo retoriku (...) onda bi pravilan termin kojim bi se opisao stav izražen prema MKSJ u bezbroj javnih napada na njega od strane tih istih političkih rukovodilaca neizostavno bio ‘govor mrznje’.” (Hodžić; 2010:73) Potvrdu ovim tezama nalazimo u izlaganju Tomislava Nikolića na zasjedanju GS UN-a, u kome je sublimirao zvanični stav Srbije o MKSJ tvrdeći da je to antisrpski sud, da nije presudio zločine počinjene nad Srbima, analizirajući i njihov neravnotežan položaj pred MKSJ. Tim izlaganjem Nikolić je potvrdio sve ono što je bila i ostala politika Srbije kada su u pitanju počinjeni zločini presuđeni u MKSJ i MSP. Upravo je Srbija više od dvije decenije blokirala i potkopavala rad MKSJ-a i upravo to je navelo EU i SAD da uvedu politiku uslovljavanja, prevashodno Srbiji. Sankcije su ukinute izručivanjem Slobodana Miloševića u Haag (što je Srbija od međunarodne zajednice naplatila 1,3 miliona dolara, Del Ponte; 2008:122) a nakon toga Srbija je opet nastavila svoju politiku: dva najtraženija haška

---

²¹⁷ Anadolu Agency, “Brammertz pred Vijećem sigurnosti UN-a: Negiranje zločina i dalje podržavaju političari širom regiona”, autor: Dejan Maksimović, 08.06.2020. Dostupno na: <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/brammertz-pred-vije%C4%87em-sigurnosti-un-a-negiranje-zlo%C4%8Dina-i-dalje-podr%C5%BEavaju-politi%C4%8Dari-%C5%A1irom-regiona/1869615>, pristupljeno: 11.11.2020.

²¹⁸ Klix, “Carmel Agius: Negiranje genocida u Srebrenici je kao da negirate nauku”, 11.07.2021. Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/carmel-agius-negiranje-genocida-u-srebrenici-je-kao-da-negirate-nauku/210711045>, pristupljeno: 03.05.2021.

bjegunca, Karadžić i Mladić, uhapšeni su na teritoriji Srbije nakon što su se godinama uspješno skrivali, kao i najveći broj drugih zločinaca koji se decenijama krio i krije u Srbiji zbog čega su međunarodna zajednica i MKSJ morali angažirati policijsko-obavještajne agencije. (Borger; 2015:13) O zločinu i odgovornosti Srbije nije bilo ni riječi u Nikolićevom izlaganju u UN-u koje je u mnogim segmentima podsjetilo na podneske srbijanskih zastupnika pred MSP u tužbi Bosne i Hercegovine protiv Srbije za počinjeni genocid, kao i podneske advokata pred MKSJ koji su branili optužene Srbe. Iako je Nikolić tada i matematički izračunao da je do 2013. godine Srbima izrečeno ukupno 1.150 godina zatvorskih kazni kroz presude MKSJ, nije jasno na šta se Nikolić referirao (osim presuda za Kosovo izrečenih političko-vojno-policijskom vrhu Srbije, i tri presude pripadnicima JNA za granatiranje Dubrovnika), kada pred MKSJ nije ni jedan Srbin iz Srbije, odnosno srbijanskih političko-vojno-policijskih organa pravosnažno presuđen za zločine u Bosni i Hercegovini (u vrijeme njegovog izlaganja u toku je bio ponovljeni haški proces Stanišiću i Simatoviću). Očigledno da je predsjednik Srbije računao sve kazne izrečene protiv bilo kojeg Srbina pred MKSJ, indirektno priznavši ono što je ustvrdio i MSP o odgovornosti Srbije na osnovu kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju genocida u tužbi BiH, ali i činjenice utvrđene u presudama MKSJ o odgovornosti Srbije za rat i zločine počinjene u BiH. Nebojša Radmanović, kao predstavnik Bosne i Hercegovine, govoreći na tom zasjedanju, na isti način je kritikovao MKSJ. Negiranje MKSJ-a i njegovih presuda politička je implikacija prisutna u Srbiji od osnivanja MKSJ, s tim što je s godinama jačala, pogotovo nakon odluke Vijeća sigurnosti UN da se obustave optuženja u MKSJ, a onda još i više okončanjem njegovom mandata. Kao što UN nikad nije sankcionirao Srbiju zbog nesuradnje s MKSJ, Srbija nikad nije sankcionirana ni zbog negiranja presuda MKSJ.

Ponovni pokušaj (zlo)upotrebe UN-a organizirao je 24. novembra 2020. godine ruski ambasador Vasilij Nebenzja (koristeći to što je Rusija bila predsjedavajuća Vijećem sigurnosti), a povod je bila 25. godišnjica potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Čini se da su upravo dugogodišnje kontinuirano negiranje i napadi na MKSJ bez ikakvih posljedica naveli Milorada Dodika (uz podršku Dragana Čovića) da se pred Vijećem sigurnosti UN-a obruši na dejtonsku BiH, koristeći i haške presude kao "argument". Dodik je svoje obraćanje iskoristio da ponovi tvrdnje kako je MKSJ osudio veliki broj Srba dok je "nedopustivo mali broj" Bošnjaka

procesuiran.²¹⁹ Dodik je ponovio i svoju staru tvrdnju da je u Bosni i Hercegovini bio građanski rat²²⁰, što je sastavni dio narativa i historijskog revizionizma koji se Bosni i Hercegovini nameće već dugo preko politika iz Banja Luke, Beograda i Zagreba, što su političke implikacije izazvane presudama MKSJ koji je utvrdio kakav je bio rat u BiH. U svom izlaganju Valentin Inzko²²¹ je tada govoreći o negiranju rekao: “Osim toga tu je i postavljanje spomenika osuđenom ratnom zločincu Radovanu Karadžiću, poricanje genocida u Srebrenici i sve ostale slične retorike koje ugrožavaju zajedništvo. Nakon 25 godina svjedoci smo da su teže ukinuti dejtonske instrumente, a sve institucije nastale tada su očuvale mir i njihovo ukidanje bi uzrokovalo negativne politike.”²²² Nastup Dodika i Čovića pred VS UN koji su htjeli izazvati političke implikacije na međunarodnom nivou pretvorio se u “debakl i blamažu” jer su u svojim govorima predstavnici EU i SAD-a osudili veličanje ratnih zločinaca i negiranje genocida u Srebrenici.²²³ Njemački predstavnik, Günter Sautter²²⁴, ukazujući na neprimjerenu retoriku (zbog salvi uvreda koje je Milorad Dodik iznio tokom svog izlaganja), odnosno da to nije način na koji se u Vijeću sigurnosti UN-a treba razgovarati, pitao je Dodika šta će učiniti da obustavi praksu slavljenja ratnih zločina?²²⁵ Nema nikakvih sumnji da je ovo bio propali pokušaj izazivanja političkih implikacija presuda MKSJ na međunarodnom nivou, ali, nažalost, te političke implikacije su godinama prisutne u regionu izazivajući dalje podjele i narušavajući mir i sigurnost, na šta je pred VS UN-a ukazao i Valentin Inzko.

Potvrdu kontinuiteta negiranja i kritika onoga što je uradio MKSJ nalazimo u reakcijama nakon svake presude izrečene srpskim i hrvatskih zločincima, što smo istraživali u našem radu, ali zbog

---

²¹⁹ Avangarda, “Potpuni poraz politika Dodika i Čovića”, autor: Dženana Karup Druško, 25.11.2020. Dostupno na: https://avangarda.ba/post/type-1/938/Potpuni_poraz_politika_Dodika_i_%C4%8Covica, pristupljeno: 15.01.2021.

²²⁰ Radiosarajevo, “Šta su Inzko, Dodik i Čović večeras govorili na sastanku UN-a”, 24.11.2020. Dostupno na: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/sta-su-inzko-dodik-i-covic-veceras-govorili-na-sastanku-un-a/397688>, pristupljeno, 23.01.2021.

²²¹ U to vrijeme visoki predstavnik u BiH.

²²² Radio Slobodna Evropa, “SAD, Francuska i Velika Britanija uz Inzka, osude Dodikovog verbalnog napada”, autor: Ivan Katavić, 24.11.2020. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/sad-francuska-velika-britanija-uz-inzka-osude-verbalnog-napada-dodik/30967269.html>, pristupljeno: 22.01.2021.

²²³ Jutarnji, “Kako se nastup bh. lidera pred UN-om pretvorio u debakl i blamažu”, autor: Vlado Vurušić, 25.11.2020. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/kako-se-nastup-lidera-bh-hrvata-i-srba-pred-un-om-pretvorio-u-veliki-debakl-i-blamazu-15033261>, pristupljeno: 21.01.2021.

²²⁴ Zamjenik stalnog njemačkog predstavnika u UN-u.

²²⁵ Bosna, “Potpuni debakl Dodika i Čovića pred cijelim svijetom: Svjetske sile stale uz Bosnu i Hercegovinu, pljušte kritike sa svih strana”, 25.11.2020. Dostupno na: <https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/178142/potpuni-debakl-dodika-i-chovica-pred-cijelim-svijetom-svjetske-sile-stale-uz-bosnu-i-hercegovinu-pljuste-kritike-sa-svih-strana.html>, pristupljeno: 19.01.2020.

ograničenog prostora u nastavku ćemo ukazati samo na reakcije na najvažnije presude koje potvrđuju teze u ovom radu, ali i generalnu hipotezu. Nakon prvostepene presude MKSJ-a Radovanu Karadžiću, predstavnici srpskog naroda u Srbiji i u BiH su identično reagirali potvrdivši (ponovo) višedecenijske (zajedničke) stavove i akcije koje su preduzimali protiv MKSJ-a, pokušavajući svim sredstvima srušiti, umanjiti i omalovažiti presudu protiv Karadžića, kao da se radi o nekom narativu, a ne presudi Međunarodnog krivičnog suda koji je osnovalo Vijeće sigurnosti UN-a. O presudi Karadžiću su se oglasili svi vodeći srbijanski političari, kao i predstavnici Srpske pravoslavne crkve. Vlada Srbije je održala sjednicu nakon koje je saopćila da “Vlada Srbije smatra da je politika pravde kažnjavanja pripadnika samo jednog naroda za zločine koje su činili svi, u stvari selektivna. (...) Nikome nećemo dozvoliti da prvostepenu presudu protiv bivšeg predsjednika Republike Srpske upotrebljava kao razlog da prstom upire protiv nas i naših sunarodnika i jasno napominjemo da ova presuda ne može da bude upotrebljena s ciljem ugrožavanja slobode i opstanka našeg naroda u Republici Srpskoj.”²²⁶ Vlada RS-a je održala hitnu sjednicu na kojoj je konstatala da je prvostepena presuda MKSJ-a protiv bivšeg predsjednika Republike Srpske Radovana Karadžića “primarno politički utemeljena i motivisana, i da, kao takva, ne doprinosi pomirenju i jačanju povjerenja između naroda i građana na prostoru bivše Jugoslavije”, te da će Vlada RS-a “pružiti svu neophodnu pomoć timu odbrane Karadžića u procesu pripreme i realizacije žalbenog postupka”.²²⁷ Mladen Ivanić²²⁸ je izjavio kako se “nada da će Haški sud ubrzo prestati sa radom” jer, po njemu, “haške presude stvaraju još veće tenzije unutar BiH”. (Ivanić; 2016) Aleksandar Vučić i srpski Patrijarh su dali zajedničku izjavu²²⁹ ističući da “treba očuvati Republiku Srpsku”, očitno smatrajući da je presuda Karadžiću dovela u pitanje opstojnost RS-a. Drugostepena presuda Radovanu Karadžiću potvrdila je prvostepenu, osim u dijelu kazne (prvostepenom presudom osuđen je na 40 godina zatvora) i Karadžić je osuđen na doživotni zatvor²³⁰ ponovo izazivajući reakcije. Po Miloradu Dodiku nakon pravosnažne presude

---

²²⁶ Vlada Republike Srbije, “Srbija ostaje posvećena politici stabilnosti i mira”, 25.03.2016. Dostupno na: <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=261854>, pristupljeno: 17.07.2020.

²²⁷ Balkanekspresrb.rs, “Vlada RS: Presuda Karadžiću ne doprinosi pomirenju i jačanju poverenja”, 25.03.2016. Dostupno na: <http://balkanekspresrb.rs/vlada-rs-a-presuda-karadzicu-ne-doprinosi-pomirenju-i-jacanju-poverenja-vlada-rs/>, pristupljeno: 17.09.2020.

²²⁸ U to vrijeme predsjedavajući Predsjedništva BiH.

²²⁹ Vijesti, “Vučić i patrijarh Irinej o presudi Karadžiću: Očuvati Republiku Srpsku”, 25.03.2016. Dostupno na: <http://m.vijesti.ba/clanak/303039/vucic-i-patrijarh-irinej-o-presudi-karadzicu-ocuvati-republiku-srpsku>, pristupljeno: 07.09.2020.

²³⁰ UN, MICT, Karadžić, Radovan (MICT-13-55), dostupno na: <https://www.irmct.org/bcs/cases/mict-13-55>, pristupljeno: 19.02.2021.

Karadžiću pomirenje u BiH postalo je “gotovo nemoguće”, a presuda je “na tragu drugih brojnih sudskih odluka na štetu Srba”.²³¹

Slično je pravosnažnu presudu Ratku Mladiću prokomentirala predsjednica Republike Srpske, Željka Cvijanović tvrdeći da je MKSJ “još jednom potvrdio ulogu antisrpskog suda, koji odgovornost za ratne zločine ne utvrđuje prema dokazima, već prema nacionalnoj pripadnosti optuženika”. Cvijanovića je, kao što vidimo, ponovila već dobro poznate teze koje godinama iznose političari iz Beograda i Banja Luke, uz to koristeći i relativiziranje koje je postalo stalni mehanizam napada na presuđene činjenice u MKSJ: “Da je suprotno, današnju presudu ne bi sa slobode pratili neki od najzloglasnijih haških optuženika, poput Nasera Orića, Ramuša Haradinaja, Ante Gotovine, kao i brojni drugi iz čijih zona odgovornosti su Srbi zauvijek nestali.” Milorad Dodik je izjavljujući kako presuda nema veze s “pravom i pravdom” prokomentirao kako “ova fascinacija nepravdom međunarodnog faktora neće moći da zaživi u našem narodu. Na ovaj način je Mladić poslat direktno u legendu. Srpski narod zna da bi bez njegovog komandovanja bila mnogo veća stradanja našeg naroda. Srbi su najveći stradalnici u bivšoj Jugoslaviji”. Komentirajući presudu Ratku Mladiću pred Vijećem sigurnosti UN-a (koje je na dan izricanja pravosnažne presude imalo zasjedanje) ambasador Hrvatske pri UN-u, Ivan Šimonović, kazao je da je jasno “ko je bio đavo u ratovima devedesetih”, jasno aludirajući na tadašnjeg predsjednika Srbije Slobodana Miloševića. Na ovo je reagirao Vučić pozivajući se na događaje iz II svjetskog rata: “Postojao je jedan koncentracioni logor u malom mestu koje se zove Jasenovac i mislim da svi znaju ko je bio đavo... Zašto pred sudom u Haagu ni jedan jedini Hrvat nije proglašen odgovornim za zločine nad Srbima u Hrvatskoj?”²³² U nedostatku argumenata da brani osuđenog Ratka Mladića predsjednik Srbije je potegnuo za relativiziranjem, ali i historijskim revizionizmom koji zadnjih godina u regionu sve više jača.

Beogradski historičar Milivoj Bešlin jačanje historijskog revizionizma povezuje s jačanjem ruskog uticaja u Srbiji: “Vrhunac ruskog uticaja u Srbiji, poklapa se s osnivanjem različitih

---

²³¹ Jutarnji, “Podijeljene reakcije u Srbiji na doživotnu presudu Karadžiću, Taboidi i nacionalisti divljaju, civilne udruge i liberali pozdravljaju pravorijek”, 20.03.2019. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/podijeljene-reakcije-u-srbiji-na-doivotnu-presudu-karadzicu-tabloidi-i-nacionalisti-divljaju-civilne-udruge-i-liberali-pozdravljaju-pravorijek/8600966/>, pristupljeno: 22.09.2020.

²³² Aljazeera, “Srbija nakon presude Mladiću: Poricanje, negiranje, optuživanje...” autor: Dragan Banjac, 09.06.2021. Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/opinions/2021/6/9/presuda-mladicu-dan-poslije-umesto-genocida-strasan>, pristupljeno: 06.09.2021.

medijskih korporacija i nevladinih organizacija preko kojih se vršila tzv. meka moć u Srbiji. Dešavalo se to 2013. godine, u vreme kada režim Borisa Tadića odlazi i zamenjuje ga režim Aleksandra Vučića, odnosno Srpske napredne stranke.” Po Bešlinu upravo u tom periodu “počinje i intenzivniji rad različitih ruskih novinara, publicista, istoričara, politikologa, na širenju narativa istorijskog revizionizma. On je najpre bio fokusiran na period II svetskog rata i rađeno je to, moram da kažem, vrlo sistematično zbog toga što je sad trebalo uvesti jedan pervertirani narativ...” Kako su povezani revizionistički narativ o II svjetskom ratu s ratovima na prostoru SFRJ 1992-1995. Bešlin objašnjava: “U Srbiji je od 2014-2015. godine primenjivan upravo revizionistički narativ, govoreći najčešće o važnosti uloge partizanskog pokreta u oslobađanju Jugoslavije, pre svega Srbije od fašizma, do te mere da su, čak, neki istoričari u svojim tekstovima i intervjuima, što za ruske što za beogradske medije, izjavljivali da je Staljin pogrešio što nije u toku Drugog svetskog rata igrao na Dražu Mihailovića i na veliku Srbiju, već je igrao na Tita i na jugoslovenske partizane. Bilo je jasno da oni ne govore o Drugom svetskom ratu nego je upravo to bio način da Rusija počne otvoreno da podržava velikodržavnu ideju o Srbiji, odnosno da podržava ono što će se nekoliko godina kasnije nazivati srpskim svetom.”²³³

Negacija činjenica, presuda međunarodnih sudova, historijskog konteksta, a onda i zamjena teza nametanjem narativa i “dokaza” da je srpski narod bio žrtva i doživio genocid devedesetih godina preduvjet je srbijanske politike za ujedinjenje “srpskog sveta”. Osnova sadašnjih teritorijalnih pretenzija Srbije (koje se poklapaju sa presuđenim idejama Velike Srbije) i “srpskog sveta” upravo je negacija počinjenih zločina, i uz to stalni pokušaji izazivanja kriza: uz negaciju presuda, glorifikaciju zločinaca, zaštitu zločina i zločinaca od strane Srbije i “srpskog sveta”, čime se direktno potkopavaju demokracija, vladavina prava, međunarodno pravo i međunarodni sudovi, što ozbiljno ugrožava mir sigurnost, a uspostavljaju standardi po kojima se zločin isplati i nagrađuje. Ovim se direktno negira i jedno od glavnih dostignuća MKSJ koje su mnogi s ponosom isticali (što smo naveli u prvom dijelu rada) – da zločini nisu nekažnjivi i da nema nedodirljivih. U tom kontekstu treba posmatrati i historijski revizionizam, a jedan od njegovih najozbiljnih pokušaja je formiranje “međunarodnih komisija” koje su uradile izvještaje o

---

²³³ Milivoj Bešlin: “Srbija je još od 19. vijeka bila neka vrsta replike Rusije”, Avangarda, 30.04.2021. Tekst je izlaganje Milivoja Bešlina na online okruglom stolu organiziranom u sklopu projekta “Partnerstvo BiH i NATO-a II” na temu: “Dezinformacije u kontekstu ruskog djelovanja na Zapadnom Balkanu”. Dostupno na: https://avangarda.ba/post/type-1/955/Srbija_je_jos_od_19._vijeka_bila_neka_vrsta_replike_Rusije_, pristupljeno: 12.10.2021.

Sarajevu i Srebrenici, iako su upravo Sarajevo i Srebrenica najbolje dokumentirani predmeti u MKSJ. Institucionalnu snagu ovim komisijama dala je Vlada Republike Srpske koja ih je osnovala, što je bila politička implikacija presuda MKSJ. “Vlada RS konstatovala je u svom zaključku kojim je primila k znanju Izvještaj međunarodne komisije da on treba da doprinese objektivnom i nepristrasnom prikazivanju događaja u posljednjem ratu, konkretno o stradanju Srba u Sarajevu.”²³⁴ Izvještaj za Srebrenicu Vlada RS-a predstavila je 11. juna 2021. Prema tom izvještaju u Srebrenici nije počinjen genocid. Izvještaj je izazvao brojne reakcije među kojima i Menachema Z. Rosensafta, potpredsjednika Svjetskog jevrejskog kongresa, koji je u potpunosti odbacio zaključke izvještaja međunarodne komisije koju je predvodio izraelski akademik Gideon Greif, ocjenjujući taj izvještaj “sramotnim” za akademsku zajednicu. Rosensaft je istakao da se izvještaj kosi s utvrđenim činjenicama u međunarodnom pravu, odnosno da “očito ignoriše” presude MKSJ.²³⁵

Presude MKSJ-a, pa ni one protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića, nisu dovele do zastoja u procesima pomirenja i još dubljih (etničkih) podjela u društvu, već upravo političko djelovanje najviših srpskih dužnosnika i u Bosni i Hercegovini i u Srbiji koji godinama pokušavaju da anuliraju rad i nalaze MKSJ-a, čak i nekim “međunarodnim komisijama”, i ratne zločince prikažu herojima, što izaziva ogorčenje žrtava, ali i brojnih drugih, a što je još jedna direktna politička implikacija presuda MKSJ-a.

Selektivno prihvatanje određenih presuda i negiranje svih onih koje im se nisu sviđale od strane najviših hrvatskih lidera i u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj također je izazvalo političke implikacije na regionalnom nivou. Kada je MKSJ izrekao pravosnažnu oslobađajuću presudu Anti Gotovini i drugim hrvatskim generalima, iz Hrvatske su uslijedile brojne pohvale MKSJ-a kao pravednog suda koji odlično radi svoj posao, dok su iz Srbije žestoko kritikovali i ovu odluku i MKSJ. O presudi su se oglasili predsjednici, premijeri, brojni političari, vodeći pojedinci iz religijskih zajednica, predstavnici udruženja žrtava..., i kroz te izjave je jasna percepcija MKSJ-

---

²³⁴ Avangarda, “Pokušaj opsade (i zločina) nad istinom”, autor: Dženana Karup Druško, 19.04.2021. Dostupno na: [https://avangarda.ba/post/type-2/950/Pokusaj_opsade_\(i_zlocina\)_nad_istinom](https://avangarda.ba/post/type-2/950/Pokusaj_opsade_(i_zlocina)_nad_istinom), pristupljeno: 07.10.2021.

²³⁵ Radio Slobodna Evropa, “Svjetski jevrejski kongres odbacio izvještaj Komisije RS o Srebrenici”, 29.07.2021. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/svjetski-jevrejski-kongres-odbacio-izvjestaj-komisije-rs-o-srebrenici/31384356.html>, pristupljeno: 12.10.2021.

a. Ivo Josipović²³⁶: “Danas je za sve nas lijep dan, dan kada smo dobili i sudsku potvrdu da je pravda pobijedila.” (Josipović; 2012) Tomislav Nikolić²³⁷: “Odluka Haškog tribunala o oslobađanju generala Ante Gotovine i Mladena Markača nije pravna, već politička i neće pridonijeti stabiliziranju situacije u regiji. Srbi su žigosani kao zločinci koji se trebaju stidjeti i šutjeti.” (Nikolić; 2012) Boris Tadić²³⁸: “Presuda predstavlja duboki i teški udarac međunarodnoj pravdi i proizvodi teške posljedice na prostoru zapadnog Balkana. (...) Postavljaju se brojna pitanja o objektivnosti suda, koja sa sobom nose opasne interpretacije uloge međunarodnih institucija. (Tadić; 2012) Zoran Milanović²³⁹: “Pao nam je kamen sa srca! Gotovini i Markaču hvala što su toliko izdržali za Hrvatsku.” (Milanović; 2012) Prema Aleksandru Vučiću²⁴⁰ haški sud nije ispunio cilj o pomirenju i u Den Haagu je više politike nego prava. (Vučić; 2016) U Hrvatskom saboru su zastupnici pljeskom pozdravili oslobađajuću presudu generalima,²⁴¹ dok je za Rasima Ljaića²⁴² MKSJ “izgubio svaki kredibilitet” jer “ova odluka Žalbenog vijeća vraća nas tri koraka unatrag i percepcija suda u našoj javnosti bit će još gora” (Ljaić; 2012). Kardinal Božanić je to povezo s “božjom voljom”: “Naviknuti smo na teške udarce, ali sada smo osjetili Božju prisutnost i možemo samo reći ‘Bože hvala ti!’” (Božanić; 2012) Iz Srpske pravoslavne crkve su objavili izjavu vladike bačkog Irineja: “Svakom ko u sebi još nije zatro hrišćansku svest i ljudski ponos nameće se misao da haške presude nisu samo indulgencije hrvatskim ‘braniteljima’ nego, još više, oprostajnice grijehova njihovim pomagačima u pripremanju ‘Oluje’ i saučesnicima u njenom izvršavanju.” (Irinej; 2012) Za Ljiljanu Alvir²⁴³ presudom je “pravda konačno progledala”, a presuda znači i “oslobađajuću presudu za Hrvatsku”, kao i za Danijela Rehaka²⁴⁴ po kome je “prevažan ovaj trenutak, ne samo za generale osobno već i za cijeli hrvatski narod. Konačno je pravda zadovoljena”, dok Milorad Pupovac²⁴⁵ smatra da “ono što je dobro za generale Markača i Gotovinu nije dobro za žrtve i nastavak obnove pomirenja u

---

²³⁶ U to vrijeme predsjednik Hrvatske.

²³⁷ U to vrijeme predsjednik Srbije.

²³⁸ Bivši predsjednik Srbije.

²³⁹ U to vrijeme premijer Hrvatske.

²⁴⁰ U to vrijeme premijer Srbije.

²⁴¹ Jutarnji, “VIDEO, FOTO Gotovina: ‘Ovo je tačka na ‘i’, rat pripada povijesti, okrenimo se svi budućnosti”, Josipović: ‘Bili ste žrtve u miru, nosili ste tuđi teret! Hvala vam, zadužili ste Hrvatsku’”, 16.11.2012. Dostupno: <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/video-foto-gotovina-ovo-je-tocka-na-i-rat-pripada-povijesti-okrenimo-se-svi-buducnosti-josipovic-bili-ste-zrtve-u-miru-nosili-ste-tudi-teret-hvala-vam-zaduzili-ste-hrvatsku/1363581/>, pristupljeno: 17.01.2021.

²⁴² U to vrijeme predsjednik Nacionalnog saveta Srbije za saradnju sa MKSJ.

²⁴³ Predsjednica Saveza udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja.

²⁴⁴ Predsjednik Hrvatskog društva logoraša srpskih koncentracijskih logora.

²⁴⁵ Predsjednik Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj.

regiji”.²⁴⁶ Srpska napredna stranka Srbije svoje razočarenje je iskazala u saopćenju jer se, po njima, radi o “zanemarivanju činjenica i nepoštovanju žrtava Oluje, najvećeg zločina u suvremenoj Europi nakon Drugog svjetskog rata”. Za Savu Štrba²⁴⁷ “ovo je jedan od crnjih dana međunarodne pravde. Ovo je kraj ovog suda za područje bivše Jugoslavije. Ovo je skandalozno, šokantno, možete zamisliti kako je ljudima koji su bježali u kolonama iz Hrvatske. Ni u snu ovo nisam sanjao”, dok po Vuku Draškoviću oslobađajuća presuda hrvatskim generalima legalizira etničko čišćenje Srba iz krajeva u kojima su živjeli stoljećima odakle ih nije uspjela “počistiti ni nacistička država Hrvatska za vrijeme Drugog svjetskog rata”.²⁴⁸ Odnos političkih elita i žrtava zločina prema presudama MKSJ-a najilustrativniji je upravo kroz zvanične javne istupe podržane od medija u kojima političke elite i najavljuju neke političke implikacije. Tako je Srbija nakon oslobađajuće presude Gotovini najavila zaustavljanje suradnje s MKSJ, odnosno njeno svodenje na “tehnički nivo”.²⁴⁹ O istoj presudi MKSJ-a dva potpuno različita pristupa zvaničnih organa Srbije i Hrvatske, ali i žrtava iz Srbije i Hrvatske, najbolja su ilustracija sadržaja političkih implikacija i odnosa prema presudama MKSJ.

Iako su nakon presude Gotovini i ostalima zvaničnici Hrvatske govorili o MKSJ kao o pravednom sudu, Republika Hrvatska je, slično kao i Srbija, dugo vremena prije toga imala neprijateljski odnos prema MKSJ (sve vrijeme dok su bosanski Hrvati optuživani i osuđivani za zločine u BiH), a o nesuradnji i opstrukcijama Hrvatske u kontinuitetu su izvještavali rukovodioci MKSJ-a, što smo istražili u prvom dijelu rada. Uz zvanično djelovanje, Hrvatska je godinama i tajno radila kako bi utjecala na rad i presude MKSJ-a, u što su bile uključene i njene obavještajne službe koje su s tim ciljem čak infiltrirale svoje ljude među osoblje MKSJ-a, a bile su i direktno angažirane na zaštiti i sakrivanju optuženih bosanskih Hrvata.²⁵⁰

---

²⁴⁶ Jutarnji, “Pupovac: ‘Ono što je dobro za generale, nije dobro za pomirenje u regiji’”, 16.11.2012. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pupovac-ono-sto-je-dobro-za-generale-nije-dobro-za-pomirenje-u-regiji/1363281/>, pristupljeno: 12.01.2021.

²⁴⁷ Predsjednik Dokumentaciono-informacionog centra Veritas u Srbiji.

²⁴⁸ Indexhr, “Reakcije iz Srbije: haški sud je ponovo ubio žrtve Oluje”, 16.11.2012. Dostupno na: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/reakcije-iz-srbije-haski-sud-je-ponovo-ubio-sve-zrtve-oluje/647017.aspx>, pristupljeno: 17.01.2021.

²⁴⁹ Radio-televizija Vojvodine, “Vlada odlučila da saradnju sa Hagom svede na tehnički nivo”, 16.11.2012. Dostupno na: http://www.rtv.rs/sr_lat/svet/hronika/vlada-odlucila-da-saradnju-sa-hagom-svede-na-tehnicki-nivo_353350.html, pristupljeno: 09.01.2021.

²⁵⁰ Avangarda, “SIS je godinama špijunirao Haški tribunal”, autor: Dženana Karup Druško, 29.01.2019. Dostupno na: https://avangarda.ba/post/type-1/755/SIS_je_godinama_spijunirao_Haski_tribunal_, pristupljeno: 12.02.2021. i “Kako je SIS štitio optužene ratne zločince iz BiH”, autor: Dženana Karup Druško, 05.02.2019. Dostupno na:

Ozbiljne političke implikacije u Hrvatskoj izazvala je i presuda Prliću i ostalima u kojoj je presuđeno da je Hrvatska učestvovala u međunarodnom sukobu u Bosni i Hercegovini, te da je postojao udruženi zločinački poduhvat u kome su, uz Prlića i druge, bili uključeni i Franjo Tuđman i drugi visoki rukovodioci Republike Hrvatske.²⁵¹ Tokom postupka protiv hrvatskih generala (Gotovina i drugi), kao i protiv Prlića i dr. Hrvatska je nekoliko puta pokušala da se umiješa kao strana u postupku u svojstvu “prijatelja suda” (amicus curiae) u “utvrđivanju istine” a vezano za optužbe Tužiteljstva (koje su i presuđene) da je tadašnji državni i vojni vrh Republike Hrvatske sudjelovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu, odnosno tvrdnje odbrane da zločinačkog poduhvata nije bilo.²⁵² Vlada Hrvatske tražila je da u svojstvu “prijatelja suda” bude uključena i u žalbeni postupak Prlića i dr. jer je smatrala da su prvostepenom presudom na osnovu “nepostojećih dokaza”, posthumno osuđena trojica bivših hrvatskih zvaničnika – Franjo Tuđman, Gojko Šušak i Janko Bobetko,²⁵³ da je Prvostepeno vijeće “pomiješalo” dva “potpuno odvojena” pitanja – želju za obnavljanjem Banovine iz 1939. godine i navodnu namjeru Tuđmana, Šuška i Bobetka da počinjenjem krivičnih djela ostvare taj cilj. Hrvatska je ukazala i na presudu kojom su Jovica Stanišić i Franko Simatović oslobođeni optužbe za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu zbog “razumne mogućnosti” da je njihova namjera bila limitirana na uspostavljanje i održavanje srpske kontrole nad velikim dijelovima Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a ne na činjenje zločina. I pored navedenih argumenata sudska vijeća MKSJ-a nikada nisu dozvolila da Hrvatska učestvuje kao stranka u postupku.²⁵⁴ U (tajnom) snimku sastanka Zorana Milanovića²⁵⁵ s braniteljima Hrvatske²⁵⁶, koji je procurio u javnost, Milanović je komentirajući postupak protiv Prlića i dr. rekao kako on ima informacije da bi dio prvostepene presude koji se odnosi na udruženi zločinački poduhvat i odgovornost Hrvatske mogao “otpasti” u žalbenom postupku pred MKSJ. Ovo potvrđuje, uz drugo (javno i tajno)

---

https://avangarda.ba/post/type-2/759/Kako_je_SIS_stitio_optuzene_ratne_zlocince_iz_BiH, pristupljeno: 12.01.2021.

²⁵¹ UN, MKSJ, Sažetak presude Žalbnog vijeća Jadranku Prliću i dr, 29.11.2017. Dostupno na: <http://www.icty.org/x/cases/prlic/acjug/bcs/171129-summary-bcs.pdf>, pristupljeno: 04.08.2020.

²⁵² Sense, “Odbačen i drugi zahtev Hrvatske”, 18.10.2006. Dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/odbacen-i-drugi-zahtev-hrvatske.25.html?cat_id=1&news_id=4020](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/odbacen-i-drugi-zahtev-hrvatske.25.html?cat_id=1&news_id=4020), pristupljeno: 16.08.2020.

²⁵³ Franjo Tuđman, predsjednik Hrvatske, Gojko Šušak, ministar odbrane Hrvatske, Janko Bobetko, general Hrvatske vojske.

²⁵⁴ UN, ICTY, Prlić et al. (IT-04-74), dostupno na: <https://www.icty.org/bcs/case/prlic>, pristupljeno: 11.09.2020.

²⁵⁵ Bio premijer Hrvatske do januara 2016.

²⁵⁶ YouTube, “Tajni snimci Milanovića i branitelja: Srba ima šaka jada”, 25.08.2016. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=ngWTh5EJUe>, pristupljeno: 16.09.2020.

djelovanje Hrvatske, da je postupak protiv Prlića i dr. bio u fokusu državne politike Hrvatske i da je Hrvatska na sve načine pokušavala da utiče na promjenu presuda znajući da potvrda presude Prliću i drugima u Žalbenom postupku može izazvati međunarodne i regionalne političke implikacije za nacionalne interese Hrvatske.

Uz navedene političke implikacije MKSJ-a na (međunarodnom i regionalnom nivou) utvrđeni zločin genocida u presudama MKSJ-a dobio je najširu političku implikaciju na međunarodnom nivou kroz djelovanje najviših organa EU i UN-a, ali i kroz državna tijela SAD-a, Kanade, Australije. Istovremeno, negiranje genocida utvrđenog presudama MKSJ-a postalo je dio zvaničnog političkog djelovanja Srbije i bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska. U pravnoj teoriji negiranje genocida se smatra završnom fazom genocida. Negiranje genocida, kao politička implikacija presuda MKSJ, realiziralo se kroz parlamente Bosne i Hercegovine i Srbije koji nisu podržavali rezoluciju o izvršenom genocidu u Srebrenici koju je usvojio Evropski parlament. Politička implikacija koja je nastala odbijanjem državnog parlamenta Bosne i Hercegovine da usvoji rezoluciju o Srebrenici²⁵⁷ reflektirala se drugom političkom implikacijom – Federalni parlament BiH usvojio je Član na Krivični zakon FBiH koji se odnosi na negiranje genocida i koji je postao dio krivičnog zakonodavstva u Federaciji BiH,²⁵⁸ a onda i nametanjem odluke visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini o zabrani negiranja genocida.²⁵⁹

---

²⁵⁷ Denis Bećirović: “Bosna i Hercegovina ima obavezu da zakonski zabrani negiranja genocida u Srebrenici, ne samo zbog toga što je genocid počinjen na tlu ove države, već zato što je više od deset zemalja EU to već uradilo”, Radio Slobodna Evropa, “Teško do zabrane negiranja genocida”, autor: Dragana Erjavec, 16.07.2020. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/srebrenica-genocid-negiranje-zabrana/30730544.html>, pristupljeno: 07.09.2020.

²⁵⁸ Službene novine FBiH 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14, Krivični zakon FBiH, Član 163, stav 5: “Ko krivično djelo iz stava (1) ovog člana učini javnim poricanjem ili osporavanjem genocida, zločina protiv čovječnosti ili počinjenih ratnih zločina utvrđenih pravosnažnom odlukom Međunarodnog suda pravde, Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili domaćeg suda kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.”

²⁵⁹ “Dopunom Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine će se svako ko javno odobri, porekne, grubo umanji ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravomoćnom presudom u skladu s Poveljom Međunarodnog vojnog suda pridruženom uz Londonski sporazum od 8. augusta 1945. ili Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog kaznenog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe osoba ili člana takve grupe, kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Također će se onaj ko kazneno djelo izvrši tako da javnosti učini dostupnim ili joj distribuirati letke, slike ili druge materijale, kazniti kaznom zatvora od najmanje jedne godine. Ako je kazneno djelo počinjeno na način kojim se može poremetiti javni red i mir ili je prijeteće, zlostavljajuće ili uvredljivo, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje tri godine. Za dodjelu priznanja, nagrada, bilo kakavo podsjetnika ili privilegije ili slično osobi osuđenoj pravomoćnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili imenuje javni objekt kao što je ulica, trg, park, most, institucija, ustanova, općina ili grad, naselje i naseljeno mjesto, ili slično, ili registrira naziv po ili prema osobi osuđenoj

Prva presuda MKSJ-a za genocid, izrečena Radislavu Krstiću komandantu Drinskog korpusa Vojske Republike Srpske²⁶⁰ (uz druge presude o počinjenom genocidu u Srebrenici koje su kasnije izricane), izazvala je političke implikacije kroz usvajanje rezolucija država širom svijeta, no Bosna i Hercegovina nikada nije usvojila ovakvu rezoluciju zbog blokada predstavnika iz Republike Srpske.²⁶¹ Srbija je pod velikim pritiscima u Skupštini na kraju usvojila deklaraciju o osudi “zločina u Srebrenici” (bez ikakvih pravnih mjera) u kojoj su izbjegli riječ genocid, relativizirajući time samu deklaraciju na insistiranje brojnih poslanika, ali i uz protivljenje onih koji su ostali u manjini kao što je bila Nada Kolundžija: “Osuđujući zločin nad Bošnjacima u Srebrenici, odajući poštu nevinim žrtvama i saosećanje sa njihovim porodicima, sa budućih generacija skidamo breme koje su nam ostavili pojedinci.”²⁶² Skupština Srbije je u oktobru 2021. odbila da na dnevni red uvrsti prijedlog rezolucije o genocidu u Srebrenici.²⁶³ Pet mjeseci prije toga Aleksandar Vučić, predsjednik Srbije, izjavio je da se Skupština neće “saglasiti” oko rezolucije za genocid u Srebrenici dok je on predsjednik.²⁶⁴ Skupština Crne Gore usvojila je rezoluciju kojom se priznaje i osuđuje genocid u Srebrenici 1995. godine u kojem je ubijeno više od 8.000 Bošnjaka i zabranjuje javno negiranje postojanja ili umanjivanje tog genocida. Ova odluka izazvala je brojne političke implikacije u regionu (uz podršku zapadnog svijeta). Lideri Demokratskog fronta (stranka u vlasti u Crnoj Gori) zatražili su nakon toga vanredne izbore nazivajući rezoluciju “sramnom i izdajničkom”, dok su se istovremeno izvinjavali “Srbiji i srpskom narodu” jer “nitko od građana (...) nije mogao pomisliti da će dio parlamentarne većine

---

pravomoćnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, ili bilo na koji način veliča osobu osuđenu pravomoćnom presudom za genocid, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, predviđena je kazna zatvora od najmanje tri godine. Počinitelj kaznenog djela koji je dužnosnik ili odgovorna osoba ili zaposlenik u instituciji vlasti ili bilo kojem organu koji se finansira putem javnog budžeta, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje tri godine.” Aljazeera, “Inzko donio zakon o zabrani negiranja genocida”, 23.07.2021. Dostupno na:

<https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/7/23/inzko-donio-zakon-o-zabrani-negiranja-genocida-u-bih>, pristupljeno: 20.10.2021.

²⁶⁰ UN, ICTY, Podaci o predmetu (IT-98-33), Radislav Krstić. Dostupno na:

https://www.icty.org/x/cases/krstic/cis/bcs/cis_krstic_bcs.pdf, pristupljeno: 25.06.2020.

²⁶¹ Aljazeera, “Parlament BiH odbacio Prijedlog Rezolucije o Srebrenici”, 10.6.2015,

<http://balkans.aljazeera.net/vijesti/parlament-bih-odbacio-prijedlog-rezolucije-o-srebrenici>

²⁶² Radio Slobodna Evropa, “Skupština Srbije usvojila Deklaraciju o Srebrenici”, 3.3.2010,

https://www.slobodnaevropa.org/a/srebrenica_srpski_parlament_rezolucija/1997489.html

²⁶³ Klix, “Skupština Srbije potvrdila više sporazuma sa BiH, ali ne i rezoluciju o genocidu u Srebrenici”, 20.10.2021.

“Na samom početku današnje Skupštine, poslanici su odbili da na dnevni red sjednice uvrste prijedlog rezolucije o genocidu u Srebrenici koji je podnio poslanik Stranke demokratske akcije Sandžaka Enis Imamović.” Dostupno na:

<https://www.klix.ba/vijesti/regija/skupstina-srbije-potvrdila-vise-sporazuma-sa-bih-ali-ne-i-rezoluciju-o-genocidu-u-srebrenici/211019176>, pristupljeno: 22.10.2021.

²⁶⁴ Radio Slobodna Evropa, “Vučić: Dok sam ja predsednik u Srbiji neće biti rezolucije o Srebrenici”, 20.06.2021.

Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/vu%C4%8Di%C4%87-rezolucija-srebrenica-srbija/31317073.html>, pristupljeno: 12.10.2021.

proglasiti Srbiju i srpski narod za genocidan”.²⁶⁵ Iz Srbije su uslijedile brojne reakcije, a Aleksandar Vulin²⁶⁶ je optužio Crnu Goru da je usvojila rezoluciju kojom je srpski narod osudila za genocid.²⁶⁷ Patrijarh Srpske pravoslavne crkve Porfirije optužio je Crnogorce da su izdali “blagodat Božju”²⁶⁸. Aleksandar Vučić²⁶⁹ je izjavio je da su odluke crnogorskog parlamenta protiv Republike Srbije²⁷⁰, te da su Crnogorci to uradili “protiv vitalnog interesa srpskog naroda, stavljajući mu tako žig genocida”. Vučić je ovim povodom podsjetio na neusvajanje britanske rezolucije koja je bila vrlo slična: “Imao sam 2015. dovoljno hrabrosti kada su Britanci podneli rezoluciju, da zovem Kineze i Ruse. Putina sam pozvao lično telefonom i on je to sprečio u Savetu bezbednosti UN. Oni koji su nam prijatelji znali su koliko nam je stalo do toga 2015. godine, znali su koliko sam molio Putina da to spreči, upravo da se ne bi stavio kolektivni žig krivice na lice našeg naroda za nešto što su pojedinci počinili.”²⁷¹ Ovom izjavom Vučić je potvrdio da je Srbija direktno uticala na blokiranje britanskog Prijedloga rezolucije o genocidu u VS UN-a, svjesno proizvodeći političke implikacije na međunarodnom nivou koje su joj išle u korist. S druge strane, ironija je da upravo srpski političari svojim porukama srpskom narodu na teret stavljaju kolektivnu odgovornost čime dodatno podižu tenzije u regionu koje narušavaju mir i sigurnost, dok svi drugi naglašavaju da se radi o presudama pojedincima. Dinko Gruhonjić smatra da na taj način “od cijelog društva prave saučesnike u negiranju ratnih zločina i slavljenju ratnih zločinaca. Upravo su nacionalisti ti koji nameću kolektivnu odgovornost cijelom društvu”, i objašnjava da su “posljedice katastrofalne” jer je “riječ o transgeneracijskoj ‘zarazi’ pa tako imamo apsurdnu situaciju da mladi ljudi koji nisu bili ni rođeni u vrijeme ratova slave ratnog zločinca Ratka Mladića, od kojeg je u tim društvima napravljena pop-ikona. A društva koja slave

---

²⁶⁵ DW, “Crna Gora – kriza vlasti eskalirala zbog Srebrenice”, 18.06.2021. Dostupno na:

<https://www.dw.com/hr/crna-gora-kriza-vlasti-eskalirala-zbog-srebrenice/a-57957162>, pristupljeno: 10.10.2021.

²⁶⁶ Ministar unutrašnjih poslova u Srbiji.

²⁶⁷ Aljazeera, “Vulin: Crnogorska Rezolucija o Srebrenici osuđuje srpski narod za genocid”, 21.06.2021. Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/6/21/vulin-crnogorska-rezolucija-o-srebrenici-osudjuje-srpski-narod-za-genocid>, pristupljeno: 08.10.2021.

²⁶⁸ Oslobođenje, “Teške riječi patrijarha Porfirija: Usvajanjem rezolucije o srebrenici crnogorska vlast je iznevjerila Boga”, 20.06.2021. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/region/teske-rijeci-patrijarha-porfirija-uvajanjem-rezolucije-o-srebrenici-crnogorska-vlast-je-iznevjerila-boga-666539>, pristupljeno: 18.09.2020.

²⁶⁹ Predsjednik Srbije.

²⁷⁰ Radio Slobodna Evropa, “Vučić: Analiziraćemo odluku Crne Gore o Rezoluciji u Srebrenici”, 18.06.2021.

Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-crna-gora-srebrenica-genocid-vucic-rezolucija/31314846.html>, pristupljeno: 10.10.2021.

²⁷¹ RTS, “Vučić o usvajanju rezolucije o Srebrenici u Crnoj Gori: Daleko im lepa kuća”, 20.06.2021. Dostupno na: <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4416881/vucic-rezolucija-srebrenica-crna-gora.html>, pristupljeno: 09.10.2021.

zločince koji su počinili genocid ne mogu napraviti čak ni elementarnu razliku između dobra i zla. Takva društva su veoma ozbiljni faktori nestabilnosti ne samo za regiju, već i za cijelu Europu.”²⁷²

Nakon Crne Gore i Skupština Kosova je usvojila “Rezoluciju o Srebrenici kojom se osuđuje genocid srpskog režima u Srebrenici nad pripadnicima bošnjačkog naroda, potvrđuje masakr nad više od 8.000 bošnjačkih muškaraca i dečaka, te oštro osuđuje negiranje genocida”. Zastupnici Srpske liste (partija kosovskih Srba) saopćili su kako su “demonstrativno napuštajući sednicu skupštine odbili da prisustvom daju legitimitet nameri kosovskih institucija da srpskom narodu zalepe etiketu genocidnog”, te da se “Rezolucijom jednostrano, bez ikakvog osnova, napada srpski narod, srpska država, i ugrožavaju međunacionalni odnosi, a ni jednom rečju ne govori o zločinačkom stradanju Srba, bilo u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj ili na Kosovu.”²⁷³ Usvajanje Rezolucije na Kosovu je izazvalo političke implikacije u regionu, koje su identične onima koje su uslijedile nakon usvajanja Rezolucije u Crnoj Gori. Najžešće reakcije su opet bile iz Beograda, a po Vučiću je kosovska rezolucija “nastavak političkog izivljavanja nad Srbima”. Politička implikacija presuda MKSJ za genocid u regionu je i najava iz Sjeverne Makedonije o izgradnji komemorativnog kompleksa posvećenog žrtvama genocida u Srebrenici.²⁷⁴

Nakon rezolucija o genocidu koje su usvojile Crna Gora i Kosovo, odlazeći visoki predstavnik, Valentin Inzko, donio je odluku kojom je u Bosni i Hercegovini zabranjeno negiranje genocida, kao i drugih presuda MKSJ što je izazvalo broje reakcije, ali i političku krizu u državi, po mnogima i najveću nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Obrazlažući svoju odluku Inzko je rekao: “Savjest mi nalaže da nemam pravo okončati svoj mandat dok se veličaju pravomoćno osuđeni ratni zločinci. Takvo stanje nemam pravo ostaviti ni napaćenim građanima ove lijepe zemlje, kao ni svom nasljedniku. Nemam pravo ignorirati presude Haškog tribunala, kojeg je uspostavilo Vijeće sigurnosti UN-a, a zadužen sam za civilnu implementaciju mira.”

---

²⁷² DW, “Koga osuđuju rezolucije o Srebrenici”, autor: Samir Huseinović, 11.07.2021. Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/koga-osu%C4%91uju-rezolucije-o-srebrenici/a-58228839>, pristupljeno: 23.09.2021.

²⁷³ Radio Slobodna Evropa, “Skupština Kosova izglasala Rezoluciju o osudi genocida u Srebrenici”, 07.07.2021.

Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/kosovo-rezolucija-genocid-srebrenica/31345441.html>, pristupljeno: 12.09.2021.

²⁷⁴ DW, “Koga osuđuju rezolucije o Srebrenici”, autor: Samir Huseinović, 11.07.2021. Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/koga-osu%C4%91uju-rezolucije-o-srebrenici/a-58228839>, pristupljeno: 23.09.2021.

Povodom Inzkove odluke iz Američke ambasade u Sarajevu su saopćili da je pitanje “negiranja genocida bitno za stabilnost BiH”, te da su “negiranje genocida i glorificiranje ratnih zločinaca neprihvatljivi” jer “podrivaju uzajamno povjerenje neophodno za napredak BiH na putu ka EU”, naglašavajući da “genocid u Srebrenici nije tema za raspravu, nego istorijska činjenica”.²⁷⁵ Negirajući da se u Srebrenici desio genocid, što u kontinuitetu radi već godinama, Milorad Dodik je na Inzkovu odluku reagirao uvredama i porukom: “Nameću nam se zakoni koji nemaju utemeljenje, kreiraju se ustavna rješenja ... Republika Srpska je prisiljena za disoluciju i na taj način ćemo se odnositi.”²⁷⁶ Na ovu izjavu uslijedile su brojne reakcije, a iz Evropske delegacije u Sarajevu, podržavajući Inzkovu, odluku saopćili su: “Da budemo jasni: revizionizam i poricanje genocida su u suprotnosti sa najosnovnijim evropskim vrijednostima”.²⁷⁷

Od jula 2021. godine blokirane su sve državne institucije Bosne i Hercegovine, a Milorad Dodik je najavio da će Narodna Skupština Republike Srpske povući saglasnost kojom su formirane Oružane snage BiH, Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće, prikupljanje poreza na nivou države, ali i da će donijeti zakone o neprimjenjivanju zakona koje je nametnuo visoki predstavnik, ukupno oko 140 zakona, uključujući i zakon o državnom tužiteljstvu, Agenciji za istrage i zaštitu, Obavještajno-sigurnosnoj agenciji...²⁷⁸ Zbog udara na državni poredak Bosne i Hercegovine Tužiteljstvu BiH je podnešeno nekoliko prijava protiv Milorada Dodika, a iz Tužiteljstva BiH su 18. oktobra 2021. saopćili da je “formiran predmet protiv Milorada Dodika, člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine”.²⁷⁹ Indikativno je da se u reakcijama onih koji podržavaju Dodika (uglavnom iz Banja Luke i Beograda, ali i među hrvatskim zvaničnicima²⁸⁰) pronalaze

---

²⁷⁵ Radio Slobodna Evropa, “Ambasada SAD u BiH: Inzkov čin bitan za stabilnost BiH”, 23.07.2011. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/inzko-genocid-sad-ambasada-/31373754.html>, pristupljeno: 07.10.2021.

²⁷⁶ Aljazeera, “Dodik: Genocid se nije desio, RS ide ka disoluciji BiH”, 23.07.2021. Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/7/23/dodik-genocid-se-nije-desio-rs-ide-na-disoluciju-bih>, pristupljeno: 20.10.2021.

²⁷⁷ Radiosarajevo, “EU poziva sve političke lidere da se suzdrže od zapaljive retorike”, 23.07.2021. Dostupno na: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/eu-poziva-sve-politicke-lidere-da-se-suzdrze-od-zapaljive-i-retorike/424985>, pristupljeno: 22.10.2021.

²⁷⁸ Aljazeera, “Dodik kaže da neće odustati, povući će saglasnosti sa nekih državnih tijela u BiH”, 14.10.2021. Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/10/14/ambasadori-pic-a-ustrajni-smo-u-podrsi-ustavnom-poretku-bih>, pristupljeno: 22.10.2021.

²⁷⁹ Radio Slobodna Evropa, “U Tužilaštvu BiH formiran predmet protiv Milorada Dodika”, 18.10.2021. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/dodik-tuzilastvo-bih-formiran-predmet/31516623.html>, pristupljeno: 22.10.2021.

²⁸⁰ Oslobođenje, “Čavara: Ne ruši Dodik državu, možda su isprovocirani...”, 21.10.2021. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/cavara-ne-rusi-dodik-drzavu-mozda-su-isprovocirani-mislim-da-je-to-trebalo-završiti-sa-tri-entiteta-700885>, pristupljeno: 22.10.2021.

objašnjenje/opravljanje za ovo što radi i ponavlja kako je za sve kriva Inzkova odluka, pri čemu se ignorira šta ta odluka konkretno znači, čime se pokušava umanjiti njen značaj ali i činjenica da se radi o odluci koju je zapadni svijet pozdravio, odnosno da se radi o civilizacijskom odluci kojom se zabranjuje veličanje ratnih zločinaca i negiranje ratnih zločina i najtežeg među njima – genocida.

Inzkova odluka je pod političkim napadima iz Republike Srpske u javnom prostoru sve više gubila na snazi, a poruke o značaju zabrane negiranja genocida i presuda MKSJ-a su nestajale eskalacijom političke krize u kojoj je dominirao narativ po kome sudske presude ne vode pomirenju i suočavanju s prošlošću, nego upravo suprotno, još većim podjelama, pa čak i novim sukobima. Ovaj diskurs, koji je iz bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska nametala vlast predvođena članom Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Miloradom Dodikom, podržala je i opozicija u Republici Srpskoj. Već u prvim reakcijama na Inzkovu odluku Mirko Šarović, predsjednik opozicione Srpske demokratske stranke (SDS), komentirao je kako je to “korak nazad u demokratizaciji društva u Bosni i Hercegovini”, te da će ta odluka izazvati “političke turbulencije”, dok, istovremeno, u svojim javnim istupima nikad nije smatrao da do takvih problema može dovesti negiranje i neprihvatanje presuda međunarodnih sudova. Za Branislava Borenovića²⁸¹ Inzkova odluka je bila “loša, nepotrebna i kontraproduktivna”, a visoki predstavnik koji je tu odluku donio u odlasku s te pozicije po njemu je tim “svojim potezom ostavio BiH još više podijeljenu i sa još većim političkim sukobima i sa Zakonom koji će biti korišten za političke obračune”: “Inzko je ovim zapalio vatru koja će dosta dugo goriti i koja će u suštini napraviti najveću štetu Bosni i Hercegovini”. Iz Borenovićevih izjava proizilazi da se “šteta” može sanirati a “plamen” ugasiti samo dozvoljavanjem negiranja presuda MKSJ-a, negiranjem genocida i glorifikacijom ratnih zločinaca.²⁸² U prilog tome govori Borenovićev prijedlog rješenja problema, “dogovor u institucijama Bosne i Hercegovine”: “Nekoliko mjeseci je iza nas u kojima smo očekivali da će biti dovoljno političke zrelosti i mudrosti sa svih strana da se pitanje bespotrebno nametnutog zakona razriješi kroz domaći dogovor, kroz parlamentarnu proceduru onako kako je to Ustavom propisano i da Parlament BiH u oba svoja doma usvoji zakonsko rješenje koje tretira

---

²⁸¹ Zastupnik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH i predsjednik Partije demokratskog progresa.

²⁸² Radio Slobodna Evropa, “Inzko nametnuo zabrane i kažnjavanje negiranja genocida”, 23.07.2021. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/inzko-bih-negiranje-genocida-/31373462.html>, pristupljeno, 08.11.2021.

vrlo ozbiljnu, osjetljivu materiju onako kako to rade demokratske zemlje”. Prije nametanja Inzkove odluke Parlament Bosne i Hercegovine, odnosno zastupnici iz Republike Srpske, više puta odbili su bilo kakvo zakonsko rješenje kojim se zabranjuje negiranje genocida i presuda MKSJ, čime smo se detaljnije bavili u prvom dijelu rada. U ovom slučaju, u Parlamentu Bosne i Hercegovine bi po Borenoviću, Inzkove odredbe zakona trebalo “prevazići” na sljedeći način: “Po nama je jedino moguće prolongirati, ili odložiti primjenu ovog zakonskog rješenja.”²⁸³

Upravo presude MKSJ-a u kojima je decidno utvrđeno da je na Bosnu i Hercegovinu, kolokvijalno rečeno, izvršena agresija s jasnim političkim ciljevima: stvaranje Velike Srbije i Velike Hrvatske zbog čega su i počinjeni masovni zločini i genocid a političko-vojno-policijski vrh Republike Srpske presuđen, uzrokovale su političke implikacije – ozbiljne prijetnje miru i sigurnosti zbog čega je, uostalom, MKSJ i formiran. Usljed složene političke situacije, Bosni i Hercegovini se nude rješenja preko predstavnika iz Bruxellesa i Washingtona, u kojima je prihvaćen nametnuti narativ o neophodnim izmjenama Izbornog zakona BiH²⁸⁴ koje zahtijevaju određene izmjene Ustava, ali bez ulaženja u suštinu, odnosno nema detekcije problema koji su uzrokovali krizu, kao ni ozbiljnijeg otvaranja razgovora o izmjenama Ustava koje Bosna i Hercegovina mora provesti, ali prvenstveno implementiranjem presuda međunarodnih sudova: Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Međunarodnog suda pravde i Evropskog suda za ljudska prava, kojima je zajedničko poštivanje ljudskih prava, demokracija, vladavina prava – građanska Bosna i Hercegovina. Atmosfera proizvedena ovom političkom krizom u mnogome podsjeća na onu iz devedesetih, kada se podjelama Bosne i Hercegovine prijetilo iz Zagreba, Beograda i od srpskih i hrvatskih predstavnika u BiH, zbog čega su presuđeni u Haagu.

---

²⁸³ Bosna, “NEUTEMELJENI’ Borenović: Zakon o zabrani negiranja genocida nije moguće ‘prevazići’ ili...” 06.11.2021. Dostupno na: <https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/222690/neutemeljeni-borenovic-zakon-o-zabrani-negiranja-genocida-nije-moguće-prevazići-ili-v-ideo.html>

²⁸⁴ Večernji list, “Palmer u Sarajevu sa samo jednim ciljem: dogovorom o promjeni izbornog zakona”, 26.09.2021. “Prije negoli će američki izaslanik Matthew Palmer s glavnom ravnateljicom europskog odjela službe za vanjske poslove Unije (EEAS) Angelinom Eichhorstu u Sarajevu okupiti sve političke aktere i ponovno inzistirati na izmjeni izbornog zakona u Bosni i Hercegovini, u interesnoj regiji zahuktala se diplomatska i politička ofenziva – danas su tako svi razgovarali sa svima. Izaslanik State Departmenta za promjenu izbornog zakona Palmer u Zagrebu se susreo s premijerom Andrejem Plenkovićem, kasnije poslijepodne predsjednik Zoran Milanović primio je srpskog člana Predsjedništva BiH Milorada Dodika na Pantovčaku, a predsjednik HDZ-a BiH Dragan Čović u Beogradu je razgovarao sa srbijanskim predsjednikom Aleksandrom Vučićem.” Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/palmer-u-sarajevu-sa-samo-jednim-ciljem-dogovorom-o-promjeni-izbornog-zakona-1534256>, pristupljeno: 08.11.2021.

Danas se iz istih centara Bosni i Hercegovini prijeti disolucijom njenog entiteta Republike Srpske, pričama o tzv. “srpskom svetu”, “trećem entitetu” i “legitimnim predstavnicima naroda”, a predstavnici međunarodne zajednice, kao što su devedesetih pregovarali s Miloševićem i Karadžićem (obojica zbog ratnih zločina uhapšeni i procesuirani u Haagu), danas pregovaraju s Vučićem i Dodikom ponovo pokušavajući nametnuti Bosni i Hercegovini rješenja koja slabe građanski koncept države. Od toga Bosnu i Hercegovinu brane prijatelji iz SAD, Evropske unije, regiona i unutar same BiH (pominjemo ih u ovom radu na više mjesta)²⁸⁵, isti oni koji su devedestih najviše doprinjeli da se formira MKSJ, budu presuđeni zločinci, utvrde činjenice o ratu u Bosni i Hercegovini, ali i zaustavi rat, te očuva suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

Ukoliko se Bosni i Hercegovini nametnu selektivne izmjene Ustava, koje zagovaraju i pojedini zvaničnici iz Bruxellesa i Washingtona, potvrdit će se (opet) da je međunarodnoj zajednici politika mira i sigurnosti važnija od prava i pravde, što je godinama ključni razlog izostanka bilo kakvih konkretnih poteza na negiranje i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i njegovih presuda. Zbog fabricirane političke krize u Bosni i Hercegovini nakon Inzkove odluke u kojoj se ponovo čuje zveckanje oružja uz ciljeve u osnovi identične onima koje je usvajala Karadžićeva Skupština – razbijanje države BiH²⁸⁶, presude MKSJ-a predstavnicima

---

²⁸⁵ Radio slobodna Evropa, “Savez za izgradnju mira poziva na sprečavanje nasilja i sukoba u BiH”, 06.11.2021. “Savez za izgradnju mira (AfP), vodeća nestranačka globalna mreža od 150+ članova koji rade u 181 zemlji na okončanju nasilnih sukoba i izgradnji održivog mira, je duboko zabrinuta zbog, kako navode, ‘pogoršanih sigurnosnih uslova u Bosni i Hercegovini (BiH) i neadekvatnog odgovora diplomatske zajednice’. Precizira se da diplomatska zajednica ne uspijeva riješiti trenutnu krizu i slabi Ured visokog predstavnika u BiH. ‘SAD i međunarodna zajednica moraju djelovati sada kako bi spriječili nasilje i sukobe i izgradili održivi mir u Bosni i Hercegovini (BiH) i cijeloj regiji kroz sve raspoložive diplomatske i razvojne alate. (...) Sigurnost i stabilnost u BiH rastu usred prijatnji Milorada Dodika da će ponovno stvoriti srpsku vojsku i povući se iz institucija na državnom nivou. Dodik je osnažen podrškom nacionalističkih političara u Zagrebu, kao i ruskih diplomata koji nastoje umanjiti suverenitet BiH i spriječiti ulazak zemlje u NATO’. Ističe se da nije dovoljan odgovor State Departmenta, uprkos zabrinutosti koju je iskazao predstavnik Sjedinjenih Američkih Država u UN-u zbog izjave Milorada Dodika o ‘potpunom’ povlačenju Republike Srpske iz Vlade, te se dodaje da takve tvrdnje predstavljaju ‘opasan put’ za BiH i širu regiju.” Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/savet-za-izgradnju-mira-bih-/31549145.html>, pristupljeno, 08.11.2021.

²⁸⁶ “Ukoliko ne dobije svoje (para)vojne formacije i pravosuđe, Republika Srpska će aktivirati pravo na samoopredjeljenje. A ako, pak, dobiju svoje vojne i pravosudne institucije, državnim organima će SILOM biti zabranjeno djelovanje na teritoriji Republike Srpske. Sve je ovo navedeno u strateškim dokumentima koje je u četvrtak navečer usvojio Glavni odbor SNSD-a. Predsjednik SNSD-a Milorad Dodik je u četvrtak najavio da RS započinje proces ‘vraćanja nadležnosti’ sa nivoa Bosne i Hercegovine. Evo šta piše u Informaciji o prenesenim nadležnostima RS-a na nivo BiH i postupku vrćanja nadležnosti koja je razmatrana na sjednici SNSD-a: ‘Ovaj proces, također, uključuje donošenje odluke o proglašenju ništavnim zakona o Sudu, Tužilaštvu i svim drugim aktima koje je nametnuo Visoki predstavnik i usvojila Parlamentarna skupština BiH. Nakon toga slijedi zabrana rada

međunarodne zajednice na neki način postaju kamen spoticanja, jer su izazvale političke implikacije i na regionalnom i na međunarodnom nivou. S druge strane čini se da će se preko Bosne i Hercegovine (ponovo) odlučivati i neka važna međunarodna pitanja: svojom praksom MKSJ je doprinio razvoju međunarodnog prava i zaustavljanju sistema nekažnjivosti najviših dužnosnika, a neprihvatanjem tih standarda i presuđenih činjenica o ratu u Bosni i Hercegovini Zapad bi odstupio od svojih osnovnih vrijednosti (međunarodno humanitarno pravo, vladavina prava, demokracija, ljudska prava), a time bi bile napuštene i temeljne vrijednosti na kojima su poslije Drugog svjetskog rata izgrađene Ujedinjene nacije, što bi nesumnjivo bio vjetar u leđa sve jačim desničarskim snagama u svijetu čime bi se dugoročno doprinjelo dodatnim podjelama i u Evropskoj uniji i u Ujedinjenim nacijama, ali i narušavanju mira i sigurnosti. Novi svjetski predak, o kome sve češće govore i analitičari i političari, mogao bi biti dodatno ubrzan upravo dešavanjima u i oko Bosne i Hercegovine: ukoliko pobjede politike koje su presuđene u MKSJ zbog zločina iz sukoba devedesetih godina, amnestiraju se oni koji negiraju presude međunarodnih sudova i genocida i glorificiraju ratne zločine, neće to biti poraz samo Bosne i Hercegovine, nego cjelokupne zapadne civilizacije i međunarodnog humanitarnog prava, odnosno vrijednosti na kojima je izgrađena i na kojima počiva.

---

organa i institucija nastalih iz tih zakona na prostoru RS sa utvrđenim rokom u kojem treba same da odsele, a ako ne odsele, putem intervencije organa Republike Srpske.’ Način djelovanja institucija Republike Srpske detaljno je razrađen. Tako u Informaciji SNSD-a piše da bimo u narednim sedmicama, Vlada RS trebala uputiti u Narodnu skupštinu RS set zakona kojima će biti vraćane nadležnosti RS, a kojima će Bosna i Hercegovina biti vraćena na ustavno stanje. ‘Jedini način za opstanak Bosne i Hercegovine jeste poštivanje Ustava BiH. U suprotnom, ako ovakav realan i svrsishodan pristup Republike Srpske naiđe na osporavanje, Republika Srpska će aktivirati pravo naroda na samoopredjeljenje’, navedeno je u Informaciji o prenesenim nadležnostima RS-a na nivo BiH i postupku vrćanja nadležnosti. Ovaj strateški dokument je usvojen 28. oktobra 2021. godine, na sjednici Glavnog odbora Saveza nezavisnih socijaldemokrata Republike Srpske održanoj na Palama. Osim ove Informacije, Glavni odbor SNSD-a je, na tridesetu godišnjicu osnivanja skupštine srpskog naroda u BiH (24. 10. 1991), usvojio i Deklaraciju o ustavnim principima. ‘Republika Srpska’, piše u preambuli usvojene Deklaracije, ‘polazeći od jasne podjele nadležnosti između BiH i entiteta po članu 3.3.a. Ustava BiH po kojoj sve vladavine i ovlaštenja koje u ovom Ustavu nisu izričito dodijeljene institucijama BiH, pripadaju entitetima, koristeći suprematiju člana 3.3. nad svim ostalim odredbama Ustava BiH, putem Narodne skupštine RS donosi Deklaraciju o ustavnim principima.’” Dostupno na: https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/221517/avdo_avdic_ekskluzivno_objavio_sadrzaj_paljanske_deklaracije_snsd_a_ili_cemo_vratiti_nadzleznosti_ili_aktiviramo_pravo_na_samoopredjeljenje_rs_a_a_institucije_bih_ce_biti_protjerane.html, pristupljeno: 08.11.2021.

Posmatrano u ovom kontekstu ne čudi onda ni podrška Ruske Federacije i Kine koju Milorad Dodik ima za svoju politiku, izgrađenu na nepoštivanju međunarodnih presuda, negiranju genocida i drugih zločina, međunarodnog prava, vladavine prava i demokratije, a koja je u političkoj krizi proizvedenoj nakon Inzkove odluke – poslije Dodikovih najava o rušenju državnih institucija i bojkotovanja novog visokog predstavnika Christiana Schmidta – kulminirala u Vijeću sigurnosti UN-a pred zasjedanje na kome je novi visoki predstavnik trebao podnijeti izvještaj o Bosni i Hercegovini, a Vijeće sigurnosti donijeti odluku o produženju mandata European Union Forcea (EUFOR) Operation Althea u Bosni i Hercegovini. Rusija je najavila da će uložiti veto na produženje mandata EUFOR-u ukoliko Schmidt bude govorio. Uslijedile su rasprave, jer se američka strana protivila ovim zahtjevima zbog čega je sjednica Vijeća sigurnosti pomjerena za jedan dan, da bi na kraju bilo odlučeno kako visoki predstavnik ipak neće pročitati svoj izvještaj (koji je dostavljen svim članicama), a Ruska Federacija neće uložiti veto za produženje mandata EUFOR-a. Usvojena je usaglašena rezolucija o Bosni i Hercegovini u kojoj se uopće ne pominje Office of the High Representative (OHR) nakon čega se Dodik zahvalio Rusiji i Kini.²⁸⁷ Na zasjedanju VS UN-a predstavnica Velike Britanije govoreći o političkoj krizi u Bosni i Hercegovini, rekla je: “Za ovo su najviše odgovorni predstavnici bh. entiteta Republika Srpska. Pokrenuli su aktivnosti koje uključuju uspostavu vojske ovog entiteta. Ovi potezi vode u otcjepljenje. Sve ovo prijeti samom Dejtonskom sporazumu. Vitalnije je nego ikad da se EUFOR uključi. Velika Britanija daje punu podršku Schmidtu i u upotrebi bonskih ovlasti ako situacija to bude zahtjevala. Kompletiranje agende 5+2 je jedina mogućnost da se zatvori OHR.”²⁸⁸ Podršku visokom predstavniku dale su i SAD i Francuska²⁸⁹, dok je ruski predstavnik izjavio kako Bosna i Hercegovina nema visokog predstavnika i da o tome neće raspravljati, te kako je Valentin Inzko stvorio podjele svojim nametanjem Zakona o zabrani negiranja genocida u BiH, dodajući da pritisci na Republiku Srpsku postaju sve veći uz poruku:

---

²⁸⁷ Oslobođenje, “Dodik likuje: Schmita nema i on ne postoji, njegov izvještaj je nastao na sarajevskim sećijama”, 04.11.2021. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/dodik-likuje-schmita-nema-i-on-ne-postoji-njegov-izvjestaj-je-nastao-na-sarajevskim-secijama-704667>, pristupljeno: 08.11.2021.

²⁸⁸ Oslobođenje, “Britanska predstavnica izjavila da su političari iz RS-a najveći krivci za krizu u BiH: Podržat ćemo Schmidta u korištenju bonskih ovlasti”, 03.11.2011. Dostupno na:

<https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/ambasadorica-velike-britanije-izjavila-da-su-predstavnici-iz-rs-a-najveci-krivci-za-krizu-u-bih-podrzat-cemo-schmidta-u-koristenju-bonskih-ovlasti-704925>, pristupljeno: 08.11.2021.

²⁸⁹ Oslobođenje, “Francuska dala punu podršku Schmidtu i osudila blokade u BiH: Pozivamo političke vođe”, 03.11.2021. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/francuska-dala-punu-podrsku-schmidtu-i-osudila-blokade-u-bih-pozivamo-politicke-vode-da-prevazidu-podjele-i-rade-u-interesima-naroda-704919>, pristupljeno: 08.11.2021.

“Vi samo krivite Srbe i demonizujete sve što rade Srbi.”²⁹⁰ Pozdravljajući usvajanje rezolucije i produženje mandata EUFOR-u ambasador Bosne i Hercegovine u Ujedinjenim nacijama, Sven Alkalaj, rekao je: “Trebalo bi mnogo vremena da se opiše ono što se trenutno dešava u Bosni i Hercegovini. Izvještaj visokog predstavnika u BiH realno predstavlja situaciju. Bosna i Hercegovina se trenutno suočava s najvećom egzistencijalnom prijetnjom. Milorad Dodik ne ugrožava samo mir i sigurnost u BiH i regiji već i Dejtonski sporazum. Dodik je pozvao na jednostrano povlačenje iz sporazuma kojima su na nivo države prenesene ovlasti, uključujući vojsku, poreze i zakonodavstvo, kao i obavještajne službe. Najavio je novi ustav Republike Srpske. Prema tom planu, sat bi se vratio 15 godina unazad kad nisu postojale zajednička vojska, Obavještajno-sigurnosna agencija BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu. Dodik je otkrio svoj plan o nezavisnosti Republike Srpske unutar Bosne i Hercegovine. Prema Ustavu BiH Republika Srpska nema pravo na otcjepljenje. (...) Moje obraćanje je sumiran izvještaj visokog predstavnika Schmidta kojem nije dopušteno da govori.”²⁹¹

Komentirajući aktualnu situaciju u regionu Stjepan Mesić, bivši predsjednik Hrvatske, nakon zasjedanja Vijeća sigurnosti izjavio je: “Milorad Dodik je predstavnik jedne politike koja misli da se mogu mijenjati granice, politike koja misli da treba dovesti do uzburkanosti na našem prostoru i da se onda ponovo može ostvariti politika Tuđman-Milošević. Dakle, to je jedna systemska politika, a on je samo eksponent te politike, ali problem je sada da Evropa to teško procjenjuje, jer da dobro procjenjuje onda bi predstavnik međunarodne zajednice trebao reagovati kao što sudac u nogometu reaguje: Dodik očito hvata loptu rukom, ali ne može onda ostati u nogometu, kao i ovaj drugi, njegov brat blizanac, razbijač BiH – Dragan Čović. To su blizanci razbijači, ali to niko neće konstatovati nego s njima razgovaraju kao da su to nekakvi političari. Problem naše regije je što Srbija, koja je i započela rat devedesetih, nije doživjela katarzu i oni koji su došli na vlast u Srbiji nisu protiv Miloševića zbog toga što je išao u rat, već zbog toga što nije pobijedio. U tome je cijeli naš problem. Imate i Hrvatsku koja je zadržala dobrim dijelom odnose koji su bili

---

²⁹⁰ Oslobođenje, “Ambasador Rusije u Vijeću sigurnosti UN-a: Vi samo krivite Srbe i demonizujete sve što oni rade”, 03.11.2021. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/ambasador-rusije-u-vijecu-sigurnosti-un-a-vi-samo-krivite-srbe-i-demonizujete-sve-sto-oni-rade-704928>, pristupljeno: 08.11.2021.

²⁹¹ Bosna, “BURNO U WASHINGTONU: Pogledajte kako je ambasador Alkalaj neočekivanim potezom zaprepastio ruskog ambasadora”, 04.11.2021. Dostupno na: https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/222354/burno_u_washingtonu_pogledajte_kako_je_ambasador_alkalaj_neocjekivanim_potezom_zaprepastio_ruskog_ambasadora.html, pristupljeno: 08.11.2021.

za vrijeme Tuđmana, koji je sa Miloševićem dijelio Bosnu i Hercegovinu i sad imate te nasljednike koji misle da je u svijetu sazrelo vrijeme da se ponovo dijeli Bosna i Hercegovina.”²⁹²

U vrijeme završavanja ovoga rada politička kriza u Bosni i Hercegovini izazvana odlukom visokog predstavnika o zabrani negiranja genocida i presuda, što je najveća i najvažnija politička implikacija presuda MKSJ, nije okončana. No, njeni uzroci – odluka visokog predstavnika da se zabrani negiranje genocida i presuda MKSJ-a potvrđuju da je to bila politička implikacija činjenica utvrđenih u MKSJ koje smo detaljno analizirali u ovome radu: međunarodni sukob u BiH u koji su bile uključena Srbija, Crna Gora i Hrvatska, kao i politički ciljevi za stvaranje Velike Srbije i Velike Hrvatske koji su realizirani stravičnim zločinima nad civilima, najtežim ratnim zločinima koje poznaje međunarodno humanitarno pravo, uključujući i genocid.

Srbija, Hrvatska i bosanskohercegovački entitet Republika Srpska, uradili su (i rade) sve na izgradnji svojih (pravnih) sistema kojima će potpuno minimizirati i negirati presude MKSJ, ali i spriječiti da one budu na bilo koji način prihvaćene i provedene što ilustrira i zadnja politička kriza u Bosni i Hercegovini, odnosno brojni potezi Milorada Dodika nakon Inzkove odluke, čime se samo potvrđuje da je to jedna od najvećih i najznačajnijih političkih implikacija MKSJ-a, jer sve do tada negiranje je podržavano kroz odbijanje usvajanja zakona o zabrani negiranja genocida u državnom parlamentu Bosne i Hercegovine. Kao i nedostatak bilo kakvog zakonskog ograničenja ili zabrane za političko i javno djelovanje presuđenih ratnih zločinaca nakon što odsluže svoju kaznu, te glorifikacija presuđenih ratnih zločinaca u Bosni i Hercegovini i regionu. Posljedica toga je narušavanje odnosa u regionu, stvaranje dodatnog nepovjerenja i podjela, ali i narušavanje mira i sigurnosti, što su sve političke implikacije presuda MKSJ. No, bez obzira što je MKSJ svojim presudama natjerao političke elite u Zagrebu i Beogradu (upravo to sad hoće da uradi i bosanskohercegovački entitet Republika Srpska) da izgrade cijele sisteme kroz koje relativiziraju i negiraju presude MKSJ, odnosno prilagode cijele sisteme kako se presude ne bi implementirale i kako ne bi imali posljedice presuđenih činjenica o udruženom zločinačkom poduhvatu, međunarodnom sukobu u okviru koga su počinjeni zločini nezapamćeni u Evropi od

---

²⁹² Klix, “Mesić: Dodik i Čović su braća blizanci kojima je cilj da razbiju Bosnu i Hercegovinu”, 06.11.2021. Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/mesic-dodik-i-covic-su-braca-blizanci-kojima-je-cilj-da-razbiju-bosnu-i-hercegovinu/211106041>, pristupljeno: 08.11.2021.

II svjetskog rata, i koliko god ih predstavnici međunarodne zajednice pritiskali oni se prilagođavaju, kroz kojekave sporazume, rezolucije, deklaracije, izjave, obećanja kojih se ne pridržavaju i koje ne provode – presude MKSJ-a ostaju i niko ih ne može promijeniti. A političke implikacije presuda MKSJ-a kojima smo se detaljno bavili u ovom radu samo potvrđuju koliko su činjenice utvrđene u MKSJ bitne i od neprocjenjive važnosti za Bosnu i Hercegovinu.

V ZAKLJUČCI

Razmatrati i donositi ocjene i zaključke o političkim implikacijama jednog međunarodnog suda nemoguće je bez adekvatnog istraživanja političkih, međunarodnih, regionalnih i “unutrašnjih” okolnosti koje su presudno uticale na realizaciju njegovog osnovog cilja. U državama bivše SFRJ MKSJ se promatra i kroz prizmu ciljeva zadatih od Vijeća sigurnosti UN-a, kao što su uspostava i održanje mira, zaustavljanje sukoba, ali ostalih ciljeva koje su postavljali drugi međunarodni i nacionalni subjekti, nevladine organizacije koje se bave tranzicijskom pravdom, čak i sam MKSJ. Danas postoji cijeli konglomerat percepcija za šta je sve MKSJ “odgovoran”, a upravo zbog različitih ciljeva i interesa stvaraju se i percepcije i zaključci koji onda u određenim situacijama proizvode i političke implikacije.

Objašnjavajući značaj međunarodnih odnosa i teorija, naznačena je važnost krivičnog progona. Obuhvaćeno je niz teorija važnih za naučnu i stručnu raspravu, što je u ovom slučaju pomoglo u istraživanju i pravilnom shvatanju fenomena progona počinitelja zločina kao osnovnog cilja MKSJ-a. Pokazalo se da navedene teorije, ali i istorija razvoja krivičnog progona na međunarodnom planu, zapravo predstavljaju “platforme i putokaze” potrebne za potpunije razumijevanje uloge MKSJ-a, okolnosti u kojima je osnovan i uslova u kojima je radio, na osnovu čega se, ustvari, i olakšao put ka potvrđivanju tvrdnje da je MKSJ napravio preokret u međunarodnom pravu u progonu najodgovornijih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Procesuiranjem 161 osobe iz bivše SFRJ, uključujući šefove država i vlada, vojne komandante i šefove civilnih bezbjednosnih struktura, MKSJ je u značajnoj mjeri ispunio svoj mandat – procesuiranje pojedinaca za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, pokazujući da nema zaštićenih i nedodirljivih bez obzira na položaj ili funkciju.

Dokazano je da su tri faktora ključna za realizaciju osnovog cilja MKSJ-a: 1. Podrška osnivača, 2. Suradnja država, posebno država bivše SFRJ i 3. Stručno i posvećeno osoblje. Prva dva faktora često su bili kočnica i smetnja u realizaciji osnovog cilja MKSJ, procesuiranje pojedinaca zbog teškog kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Vijeće sigurnosti UN-a u kontinuitetu nije obezbjeđivalo dovoljno sredstava za rad MKSJ-a što se direktno reflektiralo na kadrovske potencijale, a onda i na efikasnost krivičnog progona. Budžet MKSJ-a je od osnivanja povećavan,

ali nije pratio potrebe i zahtjeve Suda na šta su konstantno ukazivali rukovodioci MKSJ u većini svojih izvještaja VS UN-a. Vijeće sigurnosti UN je rezolucijama 1503 i 1534 zaustavilo dalje istrage zaključno sa 2004. godinom i tako onemogućilo MKSJ da do kraja realizira svoj osnovni cilj. Zaustavljanjem istraga dopustili su da MKSJ radi 13 godina bez prava podizanja optužnica protiv najodgovornijih za počinjene zločine na području bivše SFRJ što je potkopalo i u značajnoj mjeri osujetilo osnovni cilj MKSJ. Rezolucijama VS UN 1503 i 1534 donijete su odluke da se kao dio izlazne strategije u radu MKSJ-a i privođenju kraju rada MKSJ dio predmeta (optužnica i nezavršenih istraga) prebaci u države bivše SFRJ, uz niz mjera za osposobljavanje nacionalnih pravosuđa. Važno je naglasiti da je VS UN-a smatralo da izlazna strategija, odnosno okončanje rada MKSJ direktno ovisi o hitnom osnivanju i funkcioniranju Odjela za ratne zločine pri Sudu BiH i posebnom tačkom u Rezoluciji pozvalo je međunarodnu zajednicu da osigura donacije za formiranje ovog odjela. Među ciljevima koje je VS UN-a zacrtalo u osnivačkim Rezolucijama nisu se nalazile ni naznake da će nacionalna pravosuđa država bivše SFRJ biti ključni partneri MKSJ i da će im biti dodijeljena uloga u što bržem zatvaranju MKSJ. Nakon okončanja istraga MKSJ, 2004. godine, došlo je do niza politički motiviranih hapšenja izazvanih od strane Srbije. Iako je potpisano niz ugovora i protokola između država bivše SFRJ u pogledu krivičnog progona odgovornih još uvijek je ta suradnja veliki izazov. U pronalaženju “najboljeg puta” kako bi se iskoristilo naslijeđe MKSJ na nacionalnim jurisdikcijama, treba uzeti u obzir i ranija iskustva, posebno s projektom Pravila puta Rimskog sporazuma koji je 1996. bio osnova da se spriječe neopravdana hapšenja u region.

Tzv. piramidalna strategija Tužiteljstva MKSJ se protezala sve do kraja 2004. godine kada su obustavljene istrage. Piramidalnom strategijom se pokušala postepeno graditi baza zločina od nižih do najviših nivoa odgovornosti. Dokazano je da ta strategija nije bila samo tužiteljska odluka, nego da je bila i jedina moguća zbog svih istraženih okolnosti u ovome radu. Tu strategiju smo nazvali “prilagođenom strategijom”.

Analizirajući izvještaje predsjednika i glavnih tužitelja MKSJ, koje su redovno slali Vijeću sigurnosti UN-a, jasno je da je Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) bila nosilac opstrukcija, blokada i općenito nesuradnje sa MKSJ. U pojedinim fazama ni Hrvatska nije poštovala međunarodno preuzete obaveze suradnje sa MKSJ i onemogućavala je realizaciju

mandata MKSJ. Opstrukcije suradnje SRJ i Hrvatske bile su direktno povezane s državnim interesima, odnosno zaštitom nacionalnih interesa, što je predstavljalo djelovanje u skladu sa teorijama realista i takvo djelovanje je bilo, nažalost, tolerirano od strane Vijeća sigurnosti UN-a. Takođe, i pojedine “velike sile”, članice VS UN-a imale su određene interese da MKSJ ne dostavljaju dokaze, ili su željele da imaju uticaj na ukupne procese na MKSJ. Nesuradnja i opstrukcija država MKSJ su u direktnoj vezi sa stepenom uspješnosti realizacije osnovnog cilja MKSJ. Može se zaključiti da je politika uslovljavanja, kao politička implikacija, od strane Evropske unije prema državama bivše SFRJ na neki način nadomjestila pasivnost Vijeća sigurnosti UN-a u (ne)preduzimanju bilo kakvih mjera ili sankcija. Politika EU je zbog svog kontinuiteta dala rezultate u pogledu hapšenja svih bjegunaca, kao i u (najvećim dijelom) dostavljanja dokaza, osiguravajući donošenje presuda.

Dokazi posvećenosti osoblja MKSJ su izvještaji koje su predsjednici i glavni tužitelji slali Vijeću sigurnosti UN-a od 1993. Posvećenost osoblja MKSJ-a ispunjenju osnovnog cilja, procesuiranje najodgovornijih pojedinaca, omogućili su da MKSJ napravi preokret u međunarodnom krivičnom pravu, presuđujući najviše političke, vojne i policijske dužnosnike. Nažalost, od 2012. godine, nizom oslobađajućih presuda, dolazi do naglog zaokreta što je izazvalo teške pravne, ali i političke implikacije i uzdrvalo dotadašnju pravnu praksu MKSJ-a.

MKSJ je na međunarodnom planu jedinstvena pravna institucija sa ogromnim naslijeđem na osnovu kojeg se teoretski i empirijski može planirati budućnost krivičnog progona najodgovornijih, bez obzira na njihov položaj i funkciju u državnoj hijerarhiji. Jedna od najvažnijih (međunarodnih) političkih implikacija presuda je ta što su države članice UN-a iskoristile presude MKSJ-a u kodifikaciji međunarodnog zakonodavstva i formiranju drugih tribunala, a bez političke volje većine država presude MKSJ-a ne bi imale političke implikacije na dalji međunarodni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava.

Presude MKSJ-a su izazvale političke implikacije na međunarodnom i regionalnom nivou što je istraženo i dokazano u ovom radu. Političke implikacije na međunarodnom nivou su opće i parcijalne i u većini slučajeva predstavljale su političko-pravne i nacionalne benefite za države,

kao što je uspostavljanje sistema nekažnjivosti kroz formiranje stalnih i ad hoc međunarodnih sudova, politička implementacija pravnih nalaza i sudske prakse MKSJ-a u Statut Međunarodnog krivičnog suda i drugih međunarodnih sudova, usvajanje principa da nema zaštićenih pojedinaca bez obzira na njihovu funkciju, da su se države kroz djelovanje MKSJ i kroz izrečene presude povinovale zahtjevima i nalogima MKSJ-a za suradnju i ne postoji niti jedna država koja je formalno odbila suradnju s MKSJ. Evropska unija, ali i druge države van EU, donijele su niz političkih odluka kroz rezolucije o priznanju presuda MKSJ-a, ali su presude bile i predmet (zlo)upotrebe UN-a kada su se pružale prilike državam, posebno Srbiji da iznese neutemeljene napade i brojne neistine na račun MKSJ.

Presude MKSJ su prouzrokovale političke implikacije na rad drugog međunarodnog suda, Međunarodnog suda pravde, u tužbi Bosne i Hercegovine protiv Savezne Republike Jugoslavije. Međunarodni sud pravde je u tom predmetu isključivo koristio nalaze žalbenih presuda MKSJ ne uzimajući u obzir poziciju, mandat i ukupna dostignuća MKSJ-a, što je bio predmet kritika i reakcija stručne javnosti, time prouzrokujući dalje političke i pravne implikacije kako na međunarodnom, još više na regionalnom planu.

Političke implikacije na regionalnom planu produkt su stava političkih elita prema MKSJ od njegovog formiranja, tako da su i presude bile negirane ili proglašavane prihvatljivim u zavisnosti od političkih interesa država regiona, a u najvećoj mjeri političkih elita Srbije i Hrvatske i bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska, imajući u vidu njihovu involviranost i ulogu u ratovima i zločinima na području bivše SFRJ, što je decidno utvrđeno presudama MKSJ-a, a što je detaljno istraženo u ovom radu. U tom kontekstu možda i najveća politička implikacija presuda i rada MKSJ-a je kontinuirano (neprijateljsko) djelovanje Srbije, Hrvatske i bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska prema MKSJ koji su svim raspoloživim sredstavima, od diplomatskih do obavještajnih, pokušavali da zaustave i osujete procesuiranja i donošenje presuda. Odnosno, svim sredstvima su pokušavali i pokušavaju da ponište sadržaj i efekte pravosnažnih presuda, uključujući i negiranje zločina. Samo postojanje MKSJ-a je najveća politička implikacija za pojedince i države koje su organizirali i realizirali zločine na području bivše SFRJ.

Ukoliko se Bosni i Hercegovini nametnu selektivne izmjene Ustava, koje zagovaraju i pojedini zvaničnici iz Bruxellesa i Washingtona, potvrdit će se (opet) da je međunarodnoj zajednici politika mira i sigurnosti važnija od prava i pravde, što je godinama ključni razlog izostanka bilo kakvih konkretnih poteza na negiranje i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i njegovih presuda. Zbog fabricirane političke krize u Bosni i Hercegovini nakon Inzkove odluke u kojoj se ponovo čuje zveckanje oružja uz ciljeve u osnovi identične onima koje je usvajala Karadžićeva Skupština – razbijanje države BiH, presude MKSJ-a predstavnicima međunarodne zajednice na neki način postaju kamen spoticanja, jer su izazvale političke implikacije i na regionalnom i na međunarodnom nivou. S druge strane čini se da će se preko Bosne i Hercegovine (ponovo) odlučivati i neka važna međunarodna pitanja: svojom praksom MKSJ je doprinio razvoju međunarodnog prava i zaustavljanju sistema nekažnjivosti najviših dužnosnika, a neprihvatanjem tih standarda i presuđenih činjenica o ratu u Bosni i Hercegovini Zapad bi odstupio od svojih osnovnih vrijednosti (međunarodno humanitarno pravo, vladavina prava, demokracija, ljudska prava), i time bi bile napuštene i osnovne vrijednosti na kojima su poslije Drugog svjetskog rata izgrađene Ujedinjene nacije, što bi nesumnjivo bio vjetar u leđa sve jačim desničarskim snagama u svijetu čime bi se dugoročno doprinjelo dodatnim podjelama i u Evropskoj uniji i u Ujedinjenim nacijama, ali i narušavanju mira i sigurnosti. Novi svjetski predak, o kome sve češće govore i analitičari i političari, mogao bi biti dodatno ubrzan upravo dešavanjima u i oko Bosne i Hercegovine: ukoliko pobjede politike koje su presuđene u MKSJ zbog zločina iz sukoba devedesetih godina, amnestiraju se oni koji negiraju presude međunarodnih sudova i genocida i glorificiraju ratne zločine, neće to biti poraz samo Bosne i Hercegovine, nego cjelokupne zapadne civilizacije i međunarodnog humanitarnog prava, odnosno vrijednosti na kojima je izgrađena i na kojima počiva, što bi bila politička implikacija i na regionalnom i na međunarodnom planu koja bi mogla imati nesagledive posljedice.

LITERATURA

Knjige:

1. Ackerman E. John i O'Sullivan Eugene, Praksa i procedura Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju / sa odabranim materijalima Međunarodnog krivičnog tribunal za Ruandu, Kluwer Law International, The Hague/London/Boston, Müller Sarajevo, Fond otvorenog društva Bosna i Hercegovina, Sarajevo 2002.
2. Ahmić Amir: "Međunarodni sud pravde – Pogrešna kopija Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju", Zbornik radova Međunarodne naučne konferencije održane 10. i 11. jula 2009. godine u Potočarima, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo 2011.
3. Beigbeder Yves, International Criminal Tribunals, Justice and Politics, Palgrave Macmillan, Chippenham and Eastborne, 2011.
4. Beridan Izet, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009.
5. Beridan Izet, Tomić M. Ivo, Kreso Muharem, Leksikon sigurnosti, DES, Sarajevo 2001.
6. Borger Julian, Krvnikov trag, Buybook, Sarajevo, 2015.
7. Brammertz Serge: "Pravična suđenja i saradnja sa nacionalnim sudovima", Procjena naslijeđa MKSJ, Zbornik radova sa konferencije 23-24. februar 2010, priredio Richard H. Steiberg, Outreach program, Sekretarijat MKSJ, Haag, 2011, str. 57.
8. Carlin M. Barbara: "Napori SAD-a na izgradnji kapaciteta u bivšoj Jugoslaviji", Procjena naslijeđa MKSJ, Zbornik radova sa konferencije 23-24. februar 2010, priredio Richard H. Steiberg, Outreach program, Haag, 2011.
9. David Scheffer: "Kreiranje i nasljedstvo MKSJ", Istraživanje, dokumentiranje i procesuiranje genocida u Bosni i Hercegovini, Zbornik radova, I Međunarodna konferencija, Sarajevo, 11. i 12.06.2015, Udruženje žrtava i svjedoka genocida i Udruženje Pokret Majke enklave Srebrenice i Žepe, Sarajevo, 2016.
10. David Swendimen: "Izgradnja kapaciteta: Institucionalno naslijeđe MKSJ-a u krivičnom gonjenju ratnih zločina I međunarodna donatorska konferencija u Bosni i Hercegovini", Procjena naslijeđa MKSJ, Zbornik radova sa konferencije 23-24. februar 2010, priredio Richard H. Steiberg, Outreach program, Haag, 2011.
11. Del Ponte Carla, Gospođa tužiteljica, Buybook, Sarajevo, 2008.
12. Dicker Richard: "Uticaj MKSJ-a na budućnost globalne pravde i unapređenje provođenja ljudskih prava", Globalno naslijeđe MKSJ, Transkripti s konferencije 15-16. novembar 2011, Outreach program, Haag, 2012.
13. Dimitrijević Vojin, Hadži-Vidanović Vidan, Jovanović Ivan, Marković Žarko, Milanović Marko, "HAŠKE NEDOUMICE Poznato i nepoznato o Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju", Beogradski centar za ljudska prava, 2010.

14. Globalno naslijeđe MKSJ, Transkripti s konferencije 15-16. novembar 2011, Outreach program, Haag, 2012.
15. Goldstone Richard, For Humanity: Reflections of a War Crimes Investigator, Yale University, 2000.
16. Hartmann Florence, "Mir i kazna – Tajni ratovi međunarodne politike i pravosuđa", Buybook, Sarajevo, 2007.
17. Hoscheit Jean-Marc, Uvodno obraćanje, Globalno naslijeđe MKSJ, Transkripti s konferencije 15-16. Novembar 2011, Outreach program, 2012.
18. Jones R.W.D. John and Powels Steven, International Criminal Practice, Brill, 2003.
19. Josipović Ivo, Krapac Davor, Novoselec Petar, Stalni međunarodni kazneni sud, Narodne novine, Zagreb, 2001.
20. Krapac Davor, Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše Jugoslavije, Hrvatski pravni centar, Zagreb, 1995.
21. McDonald Kirk Gabrielle: "Interakcija između anglosaksonskih i kontinentanih procedura u radu MKSJ-a: efikasnost i pravičnost u kompleksnim međunarodnim suđenjima", Globalno naslijeđe MKSJ, Transkripti s konferencije 15-16. novembar 2011, Outreach program, Haag, 2012.
22. Mearsheimer J. John, A Realist Reply, The MIT Press, 1995.
23. Mégret Frédéric, The politics of International criminal justice, European Journal of International Law, 2002.
24. Naslijeđe MKSJ-a u bivšoj Jugoslaviji, Transkripti konferencija Sarajevo, 6. novembar 2012, Zagreb, 8. novembar 2012, Outreach program, Haag, 2013.
25. Off Carol, The Lion, the Fox & The eagle – A story of generals and Justice in Rwanda and Yugoslavia, Random House Canada, 2000.
26. Orentlicher F. Diane, That Someone Guilty Be Punished: The Impact of the ICTY in Bosnia, Open Society Institute, 2010.
27. Petric Ernest, Foreign Policy, From Conception to Diplomatic Practice, Leiden-Boston, 2013.
28. Pierre Mirel: "Strategija naslijeđa MKSJ i projekti u vezi s legacy", Procjena naslijeđa MKSJ, Zbornik radova sa konferencije 23-24. februar 2010, priredio Richard H. Steiberg, Outreach program, Sekretarijat MKSJ, Haag, 2011.
29. Pocar Fausto: "Strategija kontinuiteta rada MKSJ: Partnerstvo sa sudijama i advokatima u regionu", Procjena naslijeđa MKSJ, Zbornik radova sa konferencije 23-24. februar 2010, priredio Richard H. Steiberg, Outreach program, Haag, 2011.
30. Procjena naslijeđa MKSJ, Zbornik radova sa konferencije, 23-24. februar 2010, priredio: Richard H. Steiberg, Outreach program, Haag, 2011.
31. Reus-Smit Christian, The politics of international law, Cambridge University Press, 2009.
32. Scheffer David, All the Missing Souls: A Personal History of the War Crimes Tribunals, Princeton University Press, 2010.
33. Simonovic Ivan, The Role of the ICTY in the Development of Internationall Criminal Adjudication, 1999.

34. Waltz N. Kenneth, Theory of International Politics, University of California, Berkley, 1976.
35. 20 godina MKSJ, Outreach program MKSJ-a, 2014.

Pravni izvori i sudske presude:

1. BiH, Direkcija za evropske integracije, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.
2. Brammertz Serge, Izvještaj VS UN (S/2012/354), 23.05.2012.
3. Brammertz Serge, Izvještaj VS UN (S/2016/454), 17.05.2016.
4. Cassese Antonio, Izvještaj VS UN (A/49/342 S/1994/100729), august 1994.
5. Cassese Antonio, Izvještaj VS UN (A/50/365 S/1995/728), 23.08.1995.
6. Cassese Antonio, Izvještaj VS UN (A/51/292 S/1996/665), 16.08.1996.
7. Cassese Antonio, Izvještaj VS UN, 29.08.1994.
8. Charter of the United Nations.
9. Dejtonski mirovni sporazum.
10. Del Ponte Carla, Izvještaj VS UN (S/2006/353), 31.05.2006.
11. Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina BiH.
12. Izvještaj MKSJ VS UN (A/50/365 S/1995/728), 23.08.1995.
13. Izvještaj MKSJ VS UN (A/51/292 S/1996/665), 16.08.1996.
14. Izvještaj MKSJ VS UN (A/52/375 S/1997/729), 18.09.1997.
15. Izvještaj MKSJ VS UN (A/59/215 S/2004/627), 16.08.2004.
16. Izvještaj MKSJ VS UN (A/60/267 S/2005/532), 17.08.2005.
17. Izvještaj MKSJ VS UN (A/65/205 S/2010/413), 30.07.2010.
18. Izvještaj MKSJ VS UN (S/2012/354), 23.05.2012.
19. Izvještaj MKSJ-a VS UN (A/54/187 S/1999/846), 25.08.1999.
20. Jorde Claude, Izvještaj VS UN-a (A/55/273 S/2000/1777 320), 18.12.1998.
21. Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.
22. McDonald Kirk Gabrielle, Izvještaj VS UN (A/53/219 S/1998/737), 10.08.1998.
23. Memorandum o razumijevanju između Posebnog odjela za ratne zločine Tužilaštva BiH i Ureda Tužioca MKSJ, potpisan 02.09.2005.
24. Memorandum of Understanding between the Prosecutor and the Republic of Bosnia and Herzegovina, 03.12.1994.
25. Pocar Fausto, Izvještaj VS UN (S/2006/353), 31.05.2006.
26. Prekršajni sud Grada Westminstera, Vlada Republike Srbije protiv Ejupa Ganića, Tim Workman, viši okružni sudac, 27.07.2010.
27. Priručnik za provođenje istrage u predmetima ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida u Bosni i Hercegovini, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini, oktobar 2013, str. 70-71.
28. Priručnik o razvijenim sudskim praksama MKSJ-a, UNICRI, Sarajevo, 2009.
29. Resolution 1966 of the Security Council establishing the International Residual Mechanism for the ICTY and the ICTR, 22.12.2010.
30. Rimski sporazum (Pravila puta).

31. UN, At Meeting Commemorating Twentieth Anniversary of Srebrenica Killings, Security Council Fails to Adopt Resolution, 08.07.2015.
32. UN, ICTY, Court records.
33. UN, ICTY, Judge Harhoff disqualified from Šešelj case, 29.08.2013.
34. UN, ICTY, Podaci o predmetu, Brčko (IT-95-10).
35. UN, ICTY, Podaci o predmetu, Krajina (IT-99-36).
36. UN, ICTY, Podaci o predmetu, Prijedor (IT-97-24).
37. UN, ICTY, [Resolution 808](#).
38. UN, ICTY, [Resolution 827](#).
39. UN, ICTY, Resolution 1503.
40. UN, ICTY, Resolution 1534.
41. UN, ICTY, Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.
42. UN, International Residual Mechanism for Criminal Tribunals.
43. UN, MKSJ, “Sudije MKSJ izražavaju svoju zabrinutost u vezi sa suštinom svog pravosudnog rada za 1995. godinu”, 01.02.1995.
44. UN, MKSJ, Annual reports 1993-2013.
45. UN, MKSJ, Aleksovski (IT-95-14/1)
46. UN, MKSJ, Glavna dostignuća.
47. UN, MKSJ, Gotovina i drugi (IT-06-90).
48. UN, MKSJ, Istorijat.
49. UN, MKSJ, Mandat i krivična djela u nadležnosti MKSJ.
50. UN, MKSJ, Outreach.
51. UN, MKSJ, Podaci o postupcima MKSJ.
52. UN, MKSJ, Podaci o predmetu, Zdravko Tolimir (IT-05-88/2).
53. UN, MKSJ, Predmeti.
54. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Blagoju Simiću i dr, 17.10.2003.
55. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dariju Kordiću i Mariju Čerkezu, 26.02.2001.
56. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Draganu Obrenoviću, 10.12.2003.
57. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dragoljubu Kunarcu i dr, 22.02.2001.
58. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Dušku Tadiću, 07.05.1997.
59. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Jadranku Prliću i dr, 29.05.2013.
60. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Milanu i Sredoju Lukiću, 20.07.2009.
61. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Milanu Martiću, 12.06.2007.
62. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Miroslavu Deronjiću, 30.03.2004.
63. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Mitru Vasiljeviću, 29.11.2002.
64. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Mladenu Naletiliću zvanom Tuta i Vinku Martinoviću zvanom Štela, 31.03.2003.
65. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momčilu Krajišniku, 27.09.2006.
66. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momčilu Perišiću, 06.09.2011.
67. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momiru Nikoliću, 02.12.2003.

68. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Momiru Nikoliću, 18.12.2003.
69. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radislavu Krstiću, 02.08.2001.
70. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radoslavu Brđaninu, 01.09.2004.
71. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Radovanu Karadžiću, 24.03.2016.
72. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Tihomiru Blaškiću, 03.03.2000.
73. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Vidoju Blagojeviću i Draganu Jokiću, 17.01.2005.
74. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Vujadinu Popoviću i dr, 10.06.2010.
75. UN, MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Zejnilu Delaliću i dr, 16.11.1998.
76. UN, MKSJ, Presuda protiv Kupreškića i dr, 14.01.2000.
77. UN, MKSJ, Presuda Žalbenog vijeća Dušku Tadiću, 15.07.1999.
78. UN, MKSJ, Presuda Žalbenog vijeća Radoslavu Brđaninu, 03.04.2007.
79. UN, MKSJ, Saradnja sa regionom.
80. UN, MKSJ, Sažetak presude Pretresnog vijeća Ratku Mladiću, 22.11.2017.
81. UN, MKSJ, Statut.
82. UN, MKSJ, Strategija okončanja rada i MMKS.
83. UN, MKSJ, Tužilac međunarodnog suda protiv Momčila Krajišnika i Biljane Plavšić, Izmjenjena konsolidovana optužnica, 09.03.2001.
84. UN, MKSJ, Tužilac Međunarodnog suda protiv Radovana Karadžića, Treća izmjenjena optužnica, 27.02.2009.
85. UN, MKSJ, Tužilac protiv Duška Tadića, Žalbeno vijeće, Odluka po interlokutornoj žalbi odbrane na nadležnost suda, 02.10.1995.
86. UN, MKSJ, Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Milojice Kosa, Mlade Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Praća, Izmjenjena optužnica, 26.10.2010.
87. UN, Rezolucije br. 1166, 1329, 1411, 1431, 1481, 1597, 1660, 1837, 1877.
88. UN, Security Council, Report, 08.07.2015.
89. United Nations, Charter of the United Nations.
90. United Nations, Genocide prevention and the responsibility to protect, Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.
91. Ustavni zakon o suradnji Republike Hrvatske sa Međunarodnim kaznenim sudom iz 1996. godine, Narodne novine Republike Hrvatske br. 32/1996.
92. Zakon Bosne i Hercegovine o ustupanju predmeta MKSJ-a Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 61/04, 46/06, 53/06, 76/06.
93. Zakon Federacije BiH o izručenju okrivljenih osoba po zahtjevu Međunarodnog suda, Službene novine FBiH, br. 9/96.
94. Zakon o saradnji Republike Srpske sa Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 52/01.
95. Zakon o saradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na

teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, Službeni glasnik SRJ, No. 18/2002 i Službeni glasnik Srbije i Crne Gore br. 16/2003.

96. Zakon Republike Bosne i Hercegovine o izručenju na zahtjev Međunarodnog tribunala, Službeni list RBiH, br. 12/95, 33/95.

97. Ženevska konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima.

Časopisi i mediji:

1. Ahmić Amir, "Pravila puta Rimskog sporazuma u kontekstu predložene tzv. Revidirane državne strategije za progon ratnih zločinaca", Avangarda, 14.11.2018.
2. Aljazeera, "BiH jedina nije osudila genocid", 29.06.2012.
3. Aljazeera, "Dodik kaže da neće odustati, povući će saglasnosti sa nekih državnih tijela u BiH", 14.10.2021.
4. Aljazeera, "Dodik: Genocid se nije desio, RS ide ka disoluciji BiH", 23.07.2021.
5. Aljazeera, "Šestodnevni rat", 21.10.2011.
6. Aljazeera, "Srbija nakon presude Mladiću: Poricanje, negiranje, optuživanje... ", autor: Dragan Banjac, 09.06.2021.
7. Anadolu Agency, "Brammertz pred Vijećem sigurnosti UN-a: Negiranje zločina i dalje podržavaju političari širom regiona", autor: Dejan Maksimović, 08.06.2020.
8. Anadolu Agency, "Vučić: Haški sud promenio praksu kako bi osudio Stanišića i Simatovića", autor: Bojana Stojanović, 01.07.2021.
9. Avangarda, "Pokušaj opsade (i zločina) nad istinom", autor: Dženana Karup Druško, 19.04.2021.
10. Avangarda, "Potpuni poraz politika Dodika i Čovića", autor: Dženana Karup Druško, 25.11.2020.
11. B92, "Idem u Srebrenicu. Rezolucija neće biti usvojena", 07.07.2015.
12. Baroni Franca, "The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia and Its Mission to Restore Peace", Pace university, Pace International Law Review, 09.01.2000.
13. Bassiouni Cherif, "Crimes Against Humanity in International law", Journal of Conflict & Security Law, Oxford University Press, 1992.
14. Blic, "Jeremić izabran za predsjedavajućeg Generalne skupštine UN-a", 08.06.2012.
15. Bogoeva Julija, "International Judges and Government Interests: The Case of President Meron", FICHL, Policy brief series, 2016.
16. Bogoeva Julija, "Sud je utvrdio: Srbija Slobodana Miloševića i Hrvatska Franje Tuđmana namjeravale su da stvore velike etnički što čiste države, Veliku Srbiju i Veliku Hrvatsku", Avangarda, 15.12.2017.
17. Bosna, "'NEUTEMELJENI' Borenović: Zakon o zabrani negiranja genocida nije moguće 'prevazići' ili..." 06.11.2021.
18. Bosna, "Avdo Avdić ekskluzivno objavio sadržaj paljanske deklaracije SNSD-a: Ili ćemo vratiti nadležnosti, ili aktiviramo pravo na samoopredjeljenje RS-a, a institucije BiH će biti protjerane..." autor: Avdo Avdić, 29.10.2021.

19. Bosna, "BURNO U WASHINGTONU: Pogledajte kako je ambasador Alkalaj neočekivanim potezom zaprepastio ruskog ambasadora", 04.11.2021.
20. Bosna, "Mladen Ivanić: Haške presude stvaraju još veće tenzije unutar BiH", 25.03.2016.
21. Bosna, "Potpuni debakl Dodika i Čovića pred cijelim svijetom: Svjetske sile stale uz Bosna, "Ugledni norveški filozof Arne Johan Vetlesen: 'Zabrinut sam za budućnost BiH posebno zbog negiranja, studenti u RS-u zatrovani su iskrivljenom istinom'", 19.05.2019.
22. Bosnu i Hercegovinu, pljušte kritike sa svih strana", 25.11.2020.
23. Cassese Antonio, Interview, Oxford University Press, 2009.
24. Danas, "Bramerc: veličanje zločinaca", 23.10.2018.
25. Dnevni list, "Kenneth Scott: Vjerujem da će biti potvrđen udruženi zločinački poduhvat i sudjelovanje Hrvatske", 09.11.2017.
26. DW, "Koga osuđuju rezolucije o Srebrenici", autor: Samir Huseinović, 11.07.2021.
27. Ekeløve-Slydal M. Gunnar: "ICTY Shifts Have Made Its Credibility Quake", FICHL, Policy brief series, 2016.
28. Ghali, B .B, "Supplement to Agenda for Peace: Confronting New Challenges", New York, United Nations Press, 1995.
29. Goldstone J. Richard and Hamilton J. Rebecca, "Bosnia v. Serbia: Lessons from the Encounter of the International Court of Justice with the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia", Cambridge University press, 2008.
30. Gordy Eric, "What Happened to the Hague Tribunal?", New York Times, 02.06.2013.
31. Harmon Mark, intervju za magazin Dani, autor: Dženana Karup Druško, br. 749, 21.10.2011.
32. Hazan Pierre, "Measuring the impact of punishment and forgiveness: a framework for evaluating transitional justice", Cambridge University Press, 2006.
33. Hurd Ian, "Legitimacy and Authority in International Politics", International Organization, 1999.
34. Indexhr, "Reakcije iz Srbije: haški sud je ponovo ubio žrtve Oluje", 16.11.2012.
35. Indexhr, "Vučić napadnut u Srebrenici: U svakom narodu ima budala, nisu ni Srbi tu deficitarni", 11.07.2015.
36. Izdvojeno.ba, "Brammertz u Beogradu: Osuđeni su ratni zločinci, a ne heroji", 24.10.2018.
37. Josipović Ivo, "Obveze država prema Međunarodnom kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju", Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1995.
38. Josipović Ivo, "Pravni i politički aspekti nastanka ICTY", Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1995.
39. Jović Bojan, "Razvoj međunarodnog krivičnog prava i pravosuđa", IPF, Institut pravo/finansije.
40. Jutarni, "Nikolić: Ovo je politička, a ne pravna odluka! Srbi su žigosani kao zločinci koji se trebaju stidjeti i šutjeti", 16.11.2012.
41. Jutarnji, "Kako se nastup bh. lidera pred UN-om pretvorio u debakl i blamažu", autor: Vlado Vurušić, 25.11.2020.

42. Jutarnji, "Premijer Milanović: Pao nam je kamen sa srca! Gotovini i Markaču hvala što su toliko izdržali za Hrvatsku!" 16.11.2012.
43. Jutarnji, "State Department o oslobađajućoj presudi: Sjedinjene države nisu igrale nikakvu ulogu u predmetima Gotovine i Makrača!" 17.11.2012.
44. Jutarnji, "VIDEO, FOTO Gotovina: 'Ovo je tačka na 'i', rat pripada povijesti, okrenimo se svi budućnosti', Josipović: 'Bili ste žrtve u miru, nosili ste tuđi teret! Hvala vam, zadužili ste Hrvatsku'", 16.11.2012.
45. Jutarnji: "Tadić: 'Hrvati, suzdržite se od trijumfalizma! Presuda je teški udarac međunarodnoj pravdi!'" 16.11.2012.
46. Klix, "Carmel Agius: Negiranje genocida u Srebrenici je kao da negirate nauku", 11.07.2021.
47. Klix, "Mesić: Dodik i Čović su braća blizanci kojima je cilj da razbiju Bosnu i Hercegovinu", 06.11.2021.
48. Klix, "Skupština Srbije potvrdila više sporazuma sa BiH, ali ne i rezoluciju o genocidu u Srebrenici", 20.10.2021.
49. Krapac Davor, "Međunarodni kazneni sudovi", Portal hrvatskih stručnih i znanstvenih stručnjaka, 2011.
50. McCormack Tim, "War crimes and development of international criminal law", Jurnal Alb. L. Rev, 1996.
51. McMahon C. Patrice & Forsythe P. David, "The ICTY's Impact on Serbia: Judicial Romanticism meets Network Politics", The Johns Hopkins University Press, 2008.
52. Milivoj Bešlin, "Srbija je još od 19. vijeka bila neka vrsta replike Rusije", Avangarda, 30.04.2021.
53. Nacional, "Vučić: Haški sud nije ispunio cilj o pomirenju, stanje u regiji je jako loše", 04.04.2016.
54. Običajno pravo, Međunarodna revija Crvenog križa/krsta, sveska 87, broj 857, mart 2005.
55. Oslobođenje, "Dodik likuje: Schmidta nema i on ne postoji, njegov izvještaj je nastao na sarajevskim sećijama", 04.11.2021.
56. Oslobođenje, "Ambasador Rusije u Vijeću sigurnosti UN-a: Vi samo krivite Srbe i demonizujete sve što oni rade", 03.11.2021.
57. Oslobođenje, "Britanska predstavница izjavila da su političari iz RS-a najveći krivci za krizu u BiH: Podržat ćemo Schmidta u korištenju bonskih ovlasti", 03.11.2011.
58. Oslobođenje, "Čavara: Ne ruši Dodik državu, možda su isprovocirani...", 21.10.2021.
59. Oslobođenje, "Francuska dala punu podršku Schmidtu i osudila blokade u BiH: Pozivamo političke vođe", 03.11.2021.
60. Peščanik, "Pismo sudije Harhafa", 15.06.2013.
61. Peščanik, "Rezolucija Evropskog parlamenta o Srebrenici", 18.01.2009.
62. Radio Slobodna Evropa, "Ambasada SAD u BiH: Inzkov čin bitan za stabilnost BiH", 23.07.2011.
63. Radio Slobodna Evropa, "Bramerc za RSE: Zločinci nisu heroji", 21.11.2017.

64. Radio Slobodna Evropa, "Inzko nametnuo zabrane i kažnjavanje negiranja genocida", 23.07.2021.
65. Radio Slobodna Evropa, "Ruski veto blokirao Rezoluciju o Srebrenici, oštre reakcije SAD i Britanije", autor: Zvezdan Živković, 08.07.2015.
66. Radio Slobodna Evropa, "SAD traže da Srbija poštuje presude Tribunala, Vučić kaže da osuđuje sve zločine", autor: Dušan Komarčević, 08.06.2021.
67. Radio Slobodna Evropa, "SAD, Francuska i Velika Britanija uz Inzka, osude Dodikovog verbalnog napada", autor: Ivan Katavić, 24.11.2020.
68. Radio slobodna Evropa, "Savez za izgradnju mira poziva na sprečavanje nasilja i sukoba u BiH", 06.11.2021.
69. Radio Slobodna Evropa, "Svjetski jevrejski kongres odbacio izvještaj Komisije RS o Srebrenici", 29.07.2021.
70. Radio Slobodna Evropa, "Vučić: Dok sam ja predsednik u Srbiji neće biti rezolucije o Srebrenici", 20.06.2021.
71. Radiosarajevo, "Šta su Inzko, Dodik i Čović večeras govorili na sastanku UN-a", 24.11.2020.
72. Radiosarajevo, "Vučić: Ne zaboravljamo da je Rusija stavila veto na rezoluciju o Srebrenici", 17.01.2019.
73. RTS, "Moskva – Tribunal nastavlja mit da su Srbi jedini odgovorni", 25.03.2016.
74. Scheffer David, "Bili smo odlučni da se kazne ratni zločinci", Avangarda, 19.02.2017.
75. Schrag Minna, "Lessons Learned from ICTY Experience: Notes for the ICC Prosecutor", Contribution to an expert consultation process on general issues relevant to the ICC Office of the Prosecutor, 2003.
76. Sense, "Otvoreno pitanje o namerama", 20.11.2012.
77. Sense, "Pauel poništava imenovanje Olbrajtove", 13.02.2001.
78. Sense, "Pitanje sudijama: 'A šta ste vi učinili?'" , 17.06.2013.
79. The Economist, "What the Yugoslav war-crimes tribunal achieved", 07.12.2017.
80. The Economist, "War crimes in the former Yugoslavia: Two puzzling judgments in The Hague", 01.06.2013.
81. TV N1, "Bramerc za N1: Loša saradnja u regionu, zločinci se veličaju", 23.10.2018.
82. TV N1, "Kenneth Scott za N1: Kada vidite dokaze, sve je jasno", 09.11.2017.
83. TV N1, "Otkriven spomenik Vitaliju Čurkinu u Istočnom Sarajevu", 06.11.2017.
84. Večernji list, "Palmer u Sarajevu sa samo jednim ciljem: dogovorom o promjeni izbornog zakona", 26.09.2021.
85. Večernji list, "Palmer u Sarajevu sa samo jednim ciljem: dogovorom o promjeni izbornog zakona", 26.09.2021.
86. Vijesti, "Žrtve iz BiH traže smjenu Merona", 17.6.2013.
87. Zacklin Ralph, "The failings of ad hoc International Tribunals", Journal of International Criminal Justice, 2004.

Ostalo:

1. OSCE, Misija OSCE-a u BiH poziva na uspostavu Nadzornog tijela za provedbu Revidirane strategije zarad na predmetima ratnih zločina, 06.10.2021.
2. UN, ICTY, Arbour Louise, glavna haška tužiteljica, Obraćanje Vijeću za provedbu mira, 09.12.1997.
3. UN, ICTY, History.
4. UN, MKSJ, "Tužitelj Serge Brammertz održao govor pred Vijećem sigurnosti", 06.12.2017.
5. YouTube, "Tajni snimci Milanovića i branitelja: Srba ima šaka jada", 25.08.2016.

Naziv odsjeka i/ili katedre: Odsjek Politologija

Predmet: Magistarski rad

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Dženana Karup Druško

Naslov rada: Poličke implikacije presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu
Jugoslaviju

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 120

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis

Sarajevo, januar 2022.

_____